

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія "Філологічна"

Випуск 2

Острог – 2009

УДК: 81.161.2+
81.111
ББК: 81.2 Укр.+
81.2 Англ.
Н 34

*Рекомендовано до друку
засіданням ради факультету романо-германських мов
Національного університету “Острозька академія”
(протокол № 7 від 13 квітня 2009 року).*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ковальчук І.В., кандидат психологічних наук, доцент
Коцюк Л.М., кандидат філологічних наук, доцент
Крайчинська Г.В., кандидат філологічних наук, доцент
Новоселецька С.В., кандидат психологічних наук, доцент
Худолій А.О., кандидат філологічних наук, доцент
Бойчук К.В., магістр
Ковальчук Я.І., магістр
Попадюк О.В., магістр

Студентські наукові записки. Серія “Філологічна”.
– Острог: Видавництво Національного університету
“Острозька академія”. – Вип.2. – 2009. – 304 с.

У збірнику містяться студентські статті, присвячені проблемам мовознавства та літературознавства. Збірник рекомендується студентам-філологам та всім, хто цікавиться філологічною наукою.

© Видавництво Національного університету
“Острозька академія”, 2009

Босик О. С.,

Національний університет "Острозька академія"

**ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЕВОГО ЕТИКЕТУ
(на прикладі лексичних одиниць
англійської та французької мов)**

На сучасному етапі розвитку суспільства основним завданням політики в області мовної освіти як в нашій країні, так і за кордоном, є встановлення взаєморозуміння у процесі контактів представників різних культур. Процеси інтеграції, що відбуваються у світі в останні десятиліття, нова політична і соціально-економічна обстановка, бурхливе зростання міжнародних зв'язків у різних областях економіки, науки, культури обумовлюють потребу суспільства здійснювати успішну міжкультурну комунікацію.

В умовах розвитку усної комунікації особливої актуальності набуває вивчення мовленнєвої поведінки комунікантів, значення одиниць мовленнєвого етикету, ретельне дослідження культури мовленнєвого спілкування та впливу зовнішніх соціальних факторів на процес спілкування.

Актуальність теми спричинена тим, що в умовах сучасного процесу інтеграції, виникає необхідність комплексного аналізу мовленнєвих засобів, які використовуються у певних комунікативних ситуаціях, з урахуванням соціально-культурних факторів.

Мета даної публікації – теоретично обґрунтувати та узагальнити дослідження особливостей вживання англійських та французьких формул привітання, прощання та подяки у різних ситуаціях.

Суспільство виробляє певні стандартизовані норми соціальної поведінки (у тому числі і мовленнєвої), які визначаються уявленнями про шаблони поведінки у конкретній ситуації. Щоб функціонувати як єдине ціле, як складна соціальна система, суспільство має встановити такі рамки поведінки індивідів, у яких ця поведінка стає одноманітною, стабільною, такою, що повторюється. Саме такими рамками і є етикет. Якщо етикет, як встановлений у суспільстві набір правил регулює нашу зовнішню поведінку у відповідності із соціальними вимогами, то мовленнєвий етикет можна визначити як правила, що регулюють нашу мовленнєву поведінку.

Під мовленнєвим етикетом розуміють мікросистему специфічних стійких формул спілкування нації, прийнятих і приписаних суспільством для встановлення контакту співбесідників, підтримання спілкування у певній тональності [1].

Форми і засоби вираження етикету зумовлені екстралінгвістичними соціальними чинниками, які залежать від характеру ситуації, характеристики співрозмовників (стать, вік, соціальний статус, роль тощо), ієрархії соціального стану співрозмовників (нижчий, рівний, вищий) та функцій висловлювання (прохання, наказ і т.п.).

З точки зору національної специфіки мовленнєвого етикету варто сказати, що структура його склалася у кожній нації на її народній основі під впливом різних психологічних, соціально-політичних та культурологічних факторів.

При встановленні будь-якого мовленнєвого контакту дуже важливу роль відіграють такі комунікативні одиниці мовленнєвого етикету як висловлювання-привітання.

Привітання – це ритуалізований акт, тобто мінімальна діалогічна єдність, яка складається з двох однотипних висловлювань, кожне з яких по черзі промовляється комунікантами (адресатом та адресантом) [2].

Загалом, привітання слугують для встановлення контакту зі співрозмовником та визначення етикетного тону всієї розмови та ситуації, яка склалася.

Американські вчені Р. Браун та М. Форд, спираючись на деякі висновки із власних спостережень, повідомляють, що привітання *Good morning, Good afternoon, Good evening* мають більш офіційний характер вживання у порівнянні з *Hello, Hi* і набагато рідше використовуються. Ці вчені звернули увагу на те, що привітання *Good morning* використовується при спілкуванні між майже незнайомими людьми, а також при зверненні людей з нижчим статусом до осіб, які займають вищі посади у суспільстві. Таким чином, ступінь знайомства і соціальний статус впливають на вибір тієї чи іншої форми привітання [3].

Люди, які дуже добре знають один одного (наприклад, батьки та діти), а також є більш менш рівними за своїм соціальним статусом (наприклад, колеги в офісі, сусіди в будинку і т.д.) використовують неофіційні привітання, такі як *Hello! Morning! Evening! Afternoon! Hi! Hello there! Hello everybody!*

У французькій мові українському привітанням *Добрий день!* відповідає привітання *Bonjour!* При звертанні із запитанням або про-

ханням до незнайомої особи можливий варіант *Bonjour, Monsieur (Madame, Mademoiselle)!* Звертання до знайомих може бути таким самим або ж з додаванням прізвища людини до якої звертаються: *Bonjour Monsieur (Madame) Lantrade!* Близькі друзі при привітанні часто звертаються один до одного на ім'я: *Bonjour Henri!*

Варто зазначити, що раніше говорили і *Bon matin!* (до 10-ї години ранку), але зараз так говорять лише люди похилого віку. Звертання *Добрий вечір!* – *Bonsoir!* вживається після 6-ї години вечора. Таким чином, *Bonjour!* має ширші часові рамки вживання, ніж *Bon matin!* і *Bonsoir!*

Привітання *Привіт!*, яке відноситься до розмовного і неофіційного стилю у французькій мові передається розмовною формою *Salut!* [4,5].

Стилістично завищеними формами привітаннями в англійській мові є наступні: *Welcome!* (Вітаю (вас)!) *I'm happy to welcome you!* (Радий вас вітати!)

У французькій мові як стилістично завищене привітання можна розглядати форму *Permettez-moi de vous saluer!* – *Дозвольте Вас привітати!*

В англійській та французьких мовах існує значна кількість етикетних виразів, які вживаються у ситуаціях привітання:

Як поживаєте? How are you? How are things?

Comment allez-vous?

Як ваші справи? How are things?

Et tes (vos) affaires, ça va?

Що нового? What's the news? What's new?

Quoi de neuf?

Прощання-висловлювання, так як і привітання-висловлювання, займають особливе місце з-поміж комунікативних одиниць мовленнєвого етикету. Розривання мовленнєвого контакту – це певний ритуал, який здійснюється при спілкуванні. Для розривання контакту існує набір стереотипних одиниць мовлення, за допомогою яких відбувається процес завершення мовленнєвої комунікації.

В англійській мові найбільш вживаними, універсальними і стилістично нейтральними є такі вирази: *Good bye! Good bye now!* (*До побачення! Прощай!*), *Till we meet again!* (*До зустрічі!*).

У французькій мові, в свою чергу, при прощанні найбільш вживаним є нейтрально забарвлене висловлювання *Au revoir!*, якому відповідає українське *До побачення!*

У ситуації прощання вживаються різноманітні уточнюючі імен-

ники (і числівники), прийменник *до* (у французькій мові *a*) уточнюють часовий проміжок до зустрічі: *A bientôt!* (До зустрічі!) *A demain!* (До завтра!) *A dimanche!* (До неділі!) *A ce soir!* (До вечора!)

В неофіційних ситуаціях найчастіше вживається така форма як *Salut!* (зокрема, між молодими людьми та підлітками), а також форми подані вище. Проте, всі вони мають певні особливості вживання. Наприклад, така комунікативна одиниця, як *Salut!*, може виконувати подвійну функцію, а саме функцію і привітання, і прощання. Найчастіше у неформальних ситуаціях вживається також таке прощання-висловлювання як *Adieu!*

Для прощання в офіційній обстановці у французькому мовленнєвому етикеті використовується вираз *Permettez-moi de faire mes adieux!* (Дозвольте розпрощатись!).

Говорячи про ситуації, в яких мовленнєвий контакт здійснюється між друзями, між дуже близькими людьми, родичами, то в такому випадку в англійському мовленнєвому етикеті будуть використовуватися такі формули: *Bye-bye!* *Bye (then)!* *Bye for now!* *Bye now!*

Найчастіше в такому оточенні вживається загально відома формула *See you*, яка в основному адресована друзям і не передбачає певного визначеного часу зустрічі пізніше [4, 5].

Однією із специфічних рис англійського етикету є часте вживання подяки при контакті з людьми. Висловлення подяки за допомогу, послугу, добре слово та інше є виявленням етикетної культури, ввічливості та вихованості. Як правило, етикет вимагає дякувати не лише за надану кимось послугу, а й в багатьох інших випадках.

Найбільш уживаними є нейтральні вирази подяки:

Дякую!

Thank you!

Дякую, так.

Yes, please.

Дякую, ні.

No, thank you.

Дякую вам за...

Thank you for...

Я вдячний вам.

I'm grateful to you.

Основним засобом вираження подяки в англійській мові є слово *Thanks*, яке рівноправне виразу *Thank you*. Проте в залежності від послуги можна додатково використовувати прислівникові вирази та слова *a lot*, *very much*, *so*, *so much*, *really*, *thousand (thanks)*, *from the bottom of my heart*.

У французькій мові *Merci!* – *Дякую!* найбільш вживане, стилістично нейтральне висловлювання подяки. Такому ж виявлен-

ню подяки як *Дуже дякую!* у французькій мові відповідають приблизно 5 сучасних варіантів: *Merci beaucoup! Mille merci! Mille fois merci! Grand merci! Merci infiniment!*

Варто пам'ятати, що *Grand merci!* вживається не так часто як три перших кліше. Останній варіант – *Merci infiniment!* є найбільш ввічливим [5].

Отже, мовленнєві стратегії представляють собою низку свідомо обраних мовцями шляхів реалізації свого наміру за допомогою певних лексичних одиниць і синтаксичних структур. Сфера застосування мовленнєвого етикету та використання його одиниць утворюють таку систему ознак, яка дозволяє говорити про специфічність мовленнєвого етикету як лінгвістичного явища. Оволодіння формами мовленнєвого етикету в системі англійської та французької мов, а саме формами привітання, прощання та подяки, дає можливість тим, хто вивчає ці мови засвоїти певні моделі спілкування, а також здобути досвід тактовної та доброзичливої поведінки.

Література

1. Вежбицкая А.Е. Речевые акты // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1985. – Вып. XVI. – С. 251-275.
2. Остин Дж. Л. Слово как действие // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. – Вып. XVII. – С. 22-129.
3. Почепцов Г.Г. Прагматический аспект изучения предложений // Иностр. яз. в школе. – 1975. – №6. – С. 15-25.
4. Формановская Н.И. Речевой этикет. Русско-английские соответствия. Справочник. – М.: Высшая школа, 1990. – 80с.
5. Формановская Н.И., Соколова Г.Г. Речевой этикет. Русско-французские соответствия. Справочник. – М.: Высшая школа, 1989. – 111 с.

Бойчук К. В.,

Національний університет "Острозька академія"

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Останнім часом значного оновлення зазнало і продовжує зазнавати слово, що функціонує у засобах масової інформації, адже від мови і стилю багато в чому залежить популярність видання. Навіть найглибша думка, викладена будь-як, часто проходить повз увагу читача. У зв'язку з цим, засоби масової інформації (ЗМІ) загалом та

друкований їх різновид зокрема мобілізують усі ресурси мови з метою зацікавлення читача. Ця стаття розглядає окремі аспекти лексики друкованих ЗМІ та їх вплив на ефективність передачі змісту.

Для газетного дискурсу характерна колективна праця, оскільки стаття автора весь час коригується у питаннях змісту та форми, а тому, як правило, в результаті, індивідуальні особливості мови автора нівелюються й газетна мова стає суворішою, ніж, приміром, мова художньої літератури.

Спеціалісти також помічають зближення норм усного та письмового мовлення у ЗМІ, що зумовлено функціональними особливостями власне дискурсивних практик масової комунікації. Таким чином, розробка і поширення медіа текстів включає такі спеціальні техніки як переклад початково усного тексту у письмову форму публікації, а також зміщення розмовних і книжно-письмових стилів [2].

Особливості мовної структури газет можна проаналізувати двома способами. По-перше, оцінюючи кількісний та якісний мовний вплив на загальну читацьку публіку. По-друге, враховуючи специфічні риси тематичної мови газетних статей, разом із рядом обмежень, зумовлених прийнятими моделями людської поведінки.

Наприкінці ХХ ст. мова публікацій почала набувати більшої ваги, оскільки газети мають велику читацьку аудиторію і можуть диктувати так зване “правильне мовлення”. У зв’язку з цим, багатим у ній є використання стилістично-забарвлених одиниць з метою забезпечення більшої виразності. Завдяки варіативності постійно збільшується виразність мовних засобів, таким чином отримуючи можливість виражати найтонші відтінки думки. З цією ж метою широко вживається власне оцінна лексика, постійні епітети, визначення-синоніми; незвичного застосування та оновлення зазнають фразеологізми, афоризми, прислів’я та приказки [4].

Преса становить особливу сферу для функціонування мови, і всі процеси, які тут проходять, не тільки відбивають мовленнєву ситуацію взагалі, а й впливають на структуру самої мовної системи, що, у свою чергу, вимагає всебічного знання мови, уміння користуватися нею і як засобом пізнання, і як знаряддям спілкування й передачі інформації, і як джерелом естетичного розвитку – невід’ємної ознаки освіченої, усебічно розвиненої людини, а особливо працівників ЗМК. Проте і в газетному мовленні, на жаль, трапляються численні відхилення від мовностилістичних норм на рівні лексики, фразеології, у системі граматики та ін.

Сьогодні дуже чітко простежується тісний зв'язок сучасних ЗМІ з розмовною мовою, зумовлений їх орієнтацією на посереднього реципієнта. Це спричиняє необхідність гіпотетичної аудиторії підстроюватися під мовну особистість, як її уявляє журналіст. Це явище називається комунікативною асиміляцією і розглядається на всіх рівнях мови: від кардинальної зміни мовного коду до переймання особливостей вимови [3].

Дослідник Каніне пропонує виділити 10 основних принципів, за якими варто здійснювати організацію газетних текстів. Серед них:

1. Слід використовувати короткі речення.
2. Надавати перевагу простому реченню перед складним.
3. Вживати знайомі слова.
4. Уникати зайвих слів.
5. Вживати сильні дієслова, які позначають дію та спонукають до неї.
6. Писати розмовним варіантом.
7. Орієнтація на середнього читача.
8. Вживати терміни, які читачі можуть зрозуміти.
9. Урізноманітнювати мову.
10. Писати так, щоб виражати, а не вражати [4].

Лексика газетного стилю є, в основному, нейтрально-забарвленою та щоденною, оскільки більшість слів є неемоційними та літературними. Однак, на сучасному етапі розвитку прослідковується вторгнення в медіа-текст елементів інших стилів. Це суттєво розширює набір лексичних одиниць, які традиційно використовуються в матеріалах преси, призначених для публічного тиражування. Преса швидко реагує на нову мовленнєву практику і приймає її, тиражуючи мовні вподобання сучасників та здійснюючи тим самим процес комунікативної асиміляції.

Багато сучасних науковців відмічає, що останнім часом все помітнішими стають негативні процеси зміни мови у суспільстві. Російські науковці, зокрема, схильні вважати, що пусковим механізмом для цих процесів є мас-медіа. Вони визначають наступні мовні тенденції:

- Тенденція до розмивання чітких меж стилю;
- Поширення норм розмовного стилю у корпусі медіа мовлення;
- Тиражування помилкового вживання мови;
- Зниження норм мовлення за рахунок вживання в ЗМІ жаргонів та ненормативної лексики [1].

Окрім загальних рис, що зближають його з іншими літератур-

ними стилями, газетний стиль має і специфічні риси словникового запасу. До таких рис, зокрема, відносяться такі елементи:

1) Спеціалізовані політичні та економічні терміни: *confederation, senate, workforce, national election, Prime Minister, referendum, liberal, democracy, election campaign, premier* (Vegreville Observer. November 28, 2007).

2) Політичні слова, які не є термінами: *business, politics, champion, reform, motion, people, public, power, defender, interest* (Vegreville Observer. November 28, 2007).

3) Газетні кліше, тобто сталі словосполучення, що є відомими для читача та відображають таким чином традиційну манеру висловлювання в газетних статтях. Кліше є необхідними у газетному стилі, адже вони сприяють виникненню відповідних асоціацій та, за умови їх раціонального використання, запобігають двозначності повідомлення. Наприклад, *to and from, to keep an eye on smb., to work fulltime, well done, an easy task, for young and old alike* (Vegreville Observer. November 7, 2007).

4) Скорочення. Серед них часто використовуються назви приватних та державних установ, політичних організацій, промислових організацій та ін: *CNRL (Canadian Natural Resources Ltd.), CEPA (Canadian Environmental Protection Agency), CT (Canada Trust)* (Vegreville Observer. October 17, 2007).

5) Неологізми. Публіцистичний стиль швидко реагує на нові тенденції в розвитку суспільства, науки і техніки.

На синтаксичному рівні для публіцистичного, як і для інших книжних стилів, характерною є різноманітність структури речень з розвинутою системою підрядності та використанням усіх типів синтаксичних зв'язків. Можна виділити наступні граматичні особливості газетного стилю [5]:

1) Складні речення з розвинутою системою підрядних речень. “*While the cold weather did keep the crowds to a minimum the volunteers still gave demonstrations on how harvesting was done during the 1930's*”. (Vegreville Observer. October 10, 2007).

2) Дієслівні конструкції (інфінітивні, герундивні, дієприкметникові, дієприслівникові). “*Chanting “Terry Fox, Terry Fox!” the students of A.L. Horton Elementary Marched their way down Main Street on September 27*”. (Vegreville Observer. October 3, 2007).

3) Складнопідрядні речення, особливо іменні з інфінітивом. “*Police have a suspect in mind, but have released the sketch for public assistance*”. (Vegreville Observer. September 5, 2007).

4) Атрибутивні іменникові групи, що забезпечують стислість тексту. *“Ultimately, a high quality, effective health-care system for all Albertans should be the primary goal”*. (Vegreville Observer. October 10, 2007).

5) Особливий порядок слів. *“With the exception of an infant and family flu clinic to be held at Lamont Public Health in Lamont on December 4, the last of the East Central Health flu vaccine clinics was held at the Chipman Seniors Centre on November 15”*. (Vegreville Observer. November 21, 2007).

Отже, вищезгадані лексичні характеристики друкованих ЗМІ є джерелом неабиякої виразності газетних статей. Саме вони сприяють створенню особливого характеру, котрий робить кожну статтю унікальною та водночас цікавою для прочитання. Хоча сучасні журналісти деколи і нехтують певними вимогами організації газетних публікацій, однак дотримання першочергових особливостей залишається незмінним.

Література

1. Глинчевский Э.И. Средства речевого воздействия языка СМИ // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2005. – № 4. – С. 18-27.
2. Добросклонская Т.Г. Роль СМИ в динамике языковых процессов // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2005. – № 3. – С. 38-53.
3. Кудрявцева Л.А., Дядечко Л.П., Черненко А.А., Филатенко И.А. Роль языка средств массовой информации в развитии общенационального языка // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2004. – № 5. – С. 49-57.
4. Луканина М.В. Газетный дискурс через призму теории коммуникации // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2003. – № 2. – С. 123-132.
5. Почепцова Г.Г. Теорія комунікації. К.: Видавничий центр “Київський університет”, 1999. – 308 с.

Бурко О. В.,

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

КАНАДИЗМИ ЯК ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТУ КАНАДСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Проблемою вивчення канадизмів займалося багато науковців у зарубіжній та вітчизняній лінгвістиці. Поняття канадизму розглядається у працях В.С. Авіс, Н.М. Биховець, М.В. Блумфілда, Л.Г. Попової та інших, проте ця тема розкрита лише частково і потребує подальшого опрацювання.

Особлива актуальність проблеми пояснюється інтересом до питання вивчення канадизмів та тематичних сфер їх концентрації.

Об'єктом даного дослідження є канадизми, а предметом – сфери їх розподілу протягом періоду становлення канадського варіанту англійської мови.

Відповідно до цього, метою нашого дослідження є розгляд канадизмів як основних засобів вираження етнокультурного компонента англійської мови Канади, а також тематичних сфер їх концентрації.

Автори “Словника канадизмів” визначають “канадизм” як “будь-яку лінгвістичну ознаку (feature), наприклад, у вимові, морфології, синтаксисі, лексиці, правописі, що є характерною для англійської мови Канади” [4:117]. Це визначення здається нам цілком прийнятним, оскільки “характерний” означає “специфічний, своєрідний, відмінний”. Саме завдяки канадизмам, які є невід’ємним компонентом її етнокультурного складу, англійську мову Канади вважають національним варіантом.

Серед лексичних одиниць канадської англійської мови можна виділити значну кількість слів і словосполучень, які є канадизмами лише за походженням. До їх числа належить багато слів запозичених англійськими поселенцями з мов північноамериканських індіців і в результаті контактів з французькими поселенцями. Так, наприклад, іменник *caribou* – “олень карибу” увійшло у вжиток в Канаді раніше, ніж у Великобританії та США. Найбільш ранній приклад у “Словнику канадизмів” У. Авіса датується 1665 роком: *We killed several... Carriboucks.*

Інші слова та стійкі словосполучення перейшли до складу загальноанглійської лексики. Наведемо як приклад групу термінів, пов'язаних із грою в хокей з шайбою, наприклад: *body-check* – силовий прийом, *rol line* – середня лінія [2:94].

Істинні канадизми становлять або лексичні одиниці, які повністю, в усій сукупності виражених значень, є власністю англійської мови в Канаді (повні канадизми), або слова й стійкі словосполучення, які входять до канадського варіанту англійської мови в одному з їхніх значень (часткові канадизми) [2:106].

У згаданій книзі Л.Г. Попової проведено зіставлення ряду канадизмів із відповідними одиницями американського і британського варіантів, розглянуто різні типи цих протиставлень і зроблено спробу визначити відсоток американізмів, бритицизмів і загальноанглійських лексичних одиниць у мові Канади. Автор звернув особливу увагу на способи утворення специфічних (розрізнявальних) елементів канадської лексики, визначення місця канадизмів у словотворчих парадигмах, роль абревіатур і лексико-семантичного словотворення. Деяко менше висвітлені процеси поповнення канадського варіанту англійської мови шляхом запозичення з інших мов.

В монографії М. Оркіна доволі детально розглянені запозичення та місцева ономастика, більш поверхнево розглянені діалектизми та сленг. Проте до загальноновживаних канадизмів англійського походження автор відноситься з деякою недбалістю [3:126]. В цілому, можна вважати, що дослідження англійської лексики Канади тільки починається.

Цікаву інформацію можна отримати із даних словника У. Авіса. У ньому зібрані 10 600 лексичних одиниць, характерних для Канади, частина з них є лексичними варіантами. Є група канадизмів, час першої фіксації яких ще не встановлено. 9 153 одиниці за часом свого виникнення розподіляються наступним чином: XVI ст. – 26 (0,3%), XVII ст. – 142 (1,5%), XVIII ст. – 1 124 (12,3%), XIX ст. – 3 340 (36,5%), XX ст. – 4 521 (49,4%).

Таким чином, найбільшої інтенсивності процеси лексичної дивергенції в англійській мові Канади досягли в останні 200 років, коли виникло 85,9% складу розрізнявальних одиниць. Якщо темпи зростання розбіжностей зберуться такими ж, як у минулому столітті, то стан канадського варіанту англійської мови стане ще більш визначальним.

Щодо тематичних сфер концентрації канадизмів, то тут можемо виділити наступні групи:

– назви фауни: *black fox* "особина чорної масті північноамериканської рижої лисиці", *Eskimo dog* "порода собак для роботи в упряжці", *sea unicorn* "єдинорог", *rapoose* "бобренья", *quickhatch* "росомаха", *caplin* "морська рибка, часто використовується як наживка";

– назви флори: *rice* "рослина, що нагадує рис", *poplo* "осика тремтяча", *tripe de roche* "істівний лишайник";

– назви професій: *furrier* "мисливець на звіра, що має хутро", *northman* "мисливець, що вирушає на зимівлю", *sealer* "мисливець на тюленів", *trader* "торговець хутром";

– назви посадових осіб: *agent* "урядовець у справах індіанців", *governor* "начальник факторії", *master* "старший службовець компанії з виробництва хутра";

– назви жителів за місцем проживання або походженням: *Mountaineer* "індіанець зі східного Квебека або Лабрадору", *French* "франко-канадець", *settler* "новопоселенець", *Canadian* "аборигенний житель Канади: індіанець або ескімос";

– назви видів діяльності: *fur-hunting* "лов капканами звіра, що має хутро", *portaging* "перенесення вантажу з однієї річки на іншу", *track* "тягнути канатовий човен або баржу", *raft* "плисти на плоту";

– політичні терміни: *Confederation* "об'єднання семи провінцій в домініон Канада", *Confederate*, *Confederationist* "прибічник конфедерації", *Creditiste* "член квебекського крила партії соціального кредиту";

– назви з області кулінарії: *moose nose* "делікатес з носа і верхньої губи лося", *dried fish* "в'ялена або копчена риба";

– терміни з області освіти: *collegiate* "вид середньої школи", *trustee* "член шкільної наради";

– пошуки золота: *colo(u)r* "сліди золота в породі", *dust* "золотий пісок", *gold-hunter* "золотошукач", *washing* "кількість золота, здобутого за одне промивання", *pay-gravel* "золотоносний гравій";

– назви знарядь праці і інструментів: *swede saw* "вид пили", *crooked knife* "ніж для роботи по дереву", *icechisel* "інструмент для різання льоду", *rochbury* "різновид ножа", *shaganappi* "столярний ніж";

– позначення міфологічних істот: *Gitchi Manitou* – "верховне божество", *weetigo*, *wesakachak* – "злі духи", *totem* – "дух-заступник сім'ї" [1:37].

Отже, значне поповнення англійського словника канадизмами

ще раз доводить самобутність канадської англійської мови і надає канадизму статусу невід'ємного етнокультурного компоненту цього варіанту мови.

Література

1. Быховец Н.М. Лексические особенности английского языка Канады. – Киев: “Наукова думка”, 1988. – 243с.
2. Попова Л.Г. Лексика английского языка в Канаде. – М.: Высшая школа, 1978. – 116с.
3. Orkin M.M. Speaking Canadian English. – London: Routledge and Kegan Paul, 1971. – 276p.
4. Dictionary of Canadianisms on Historical Principles / Ed. by W.S. Avis et al. – Toronto: Gage, 1967. – XXVIII, 927 p.

Войдюк А. С.,

Національний гірничий університет, м. Дніпропетровськ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАГОЛОВКІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

The problem of translation of headlines is up to date, as the headline often determines the reader's attitude to the text. So, the aim of our research is to study the most common principles of translation of headlines' parts.

In our research, we have studied the material of modern English newspapers and journals such as “The Economist”, “Financial Times”, “Business Week”, and “The Guardian”.

The classification of headlines that can have a form of word, sentence, or text is examined in details.

In the process of our research we have noticed that:

1. The position of proper names and abbreviations in the headlines, in most cases, is at the beginning of a sentence;
2. There is a change of word order in the structure of headlines;
3. There is a preference of a simple sentence in the structure of headlines.

The general development of the language of press is characterized by a desire to attract a reader, amaze him by an interesting word or idea. There also is a correlation between headline content and ordinary opinions.

Our research proved that there is a considerable number of social and political terms in the English language headlines. In newspapers and journals, international words and neologisms, which attract attention, are frequently used. The use of neologisms is a topic of great interest, because they are frequently difficult for understanding. We found out that a few variants are presented in the language of newspapers. The most characteristic methods of word-formation in newspapers are the use of set expression, affixation, conversion, shortening, change of the word meanings, and borrowing from other languages: *Lock – in* – демонстрация протеста, *friendship* – дружба, *to hit – a hit* (ударять-удар). Each of them has its own features; therefore, we studied them separately [2].

In addition, journalists usually change phraseological units and use them in headlines to attract readers. Such set expressions come to us from long ago and receive a new meaning in order to represent the spirit of the time. It is possible to say that transformation of steady expressions reflect the mood of a certain epoch [3:257].

Phraseological units (PU) are a more complicated form of word-formation than blending. I.R. Gal'perin defines PU as "combination of words in which value of whole prevails above the value of component parts or, in other words, value of whole combination not quite exactly..." [1:169].

We have also examined the features and difficulties of translation of phraseological units in headlines. The translators of phraseological units in texts often encounter serious difficulties. For the adequate transmission of PU in headlines, it is necessary to study contents of articles and take into consideration the fact that the verbal headlines are widely used in the English press, but they are not characteristic of the Russian-language press. That is why it is necessary to replace them by nominative constructions: *Iraq in the balance* – неопределенность в Ираке [4].

According to our research, while translating the English PU such ways of transformation means and methods of translation, as the grammatical replacements (forms of word, parts of speech, parts of sentence), lexico-semantic replacements, transpositions, antonymous and descriptive translation can be used.

As a result, we have found out some features of headlines. Our research showed that headlines of English newspapers and journals are volumetric and, as a rule, have executed communicative and instructive functions.

In conclusion to our research we can say following:

1. The scientific use of PU in the English headlines does speech brighter, more expressive, emotional and appeals to certain associations of a reader;
2. During the translation of headlines it is necessary to be extremely attentive;
3. A final decision about the usage of one or another method of translation depends on a context;
4. During the translation of phraseological units we have to remember about the various extralinguistic factors;
5. Valuable translation of the English headlines, used in modern English press, is art;
6. While translating, it is needed to express the same figurativeness and expressiveness of the headline as in the original language that contains PU, neologisms, and abbreviations. Machine translation should not be used. Computers cannot notice all aspects of the original text, especially in the field of phraseology. Only a person is able to transmit the text of original similarly clear, figurative, and distinct, using all variety of translation techniques.

Література

1. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка – М. : Изд-во лит. на иностр. яз., 1958. .
2. Мюллер В.К. Англо-русский словарь. 24-е изд. – М.: Русский язык, 1995.
3. Рахманова Л.И., Суздальцева В.Н. Современный русский язык. – М., 1997. 4. The Guardian. – 29.11.2001.

Honchar V.V.,

Chernivtsi National Yuri Fedkovych University

CURRENT ISSUES OF ASSESSMENT IN FLT

Many people have an image of assessment as a questionnaire to fill out at the end of each topic. An effective assessment is much more than that. It will be effective if it happens:

- before the program (called preliminary assessment),
- during the program (called formative assessment),
- at the end of the program or at the end of a specific part of the

program (called summative assessment), and at some point or points after the program (called follow-up assessment).

The teacher can use preliminary assessment to find out the gaps in students' knowledge to be filled by the program. Formative assessment techniques help to change the program while it is being developed and conducted. Summative assessment techniques can be used to assess how well students and the program have met the goals at the end of the instruction time. Follow-up assessment evaluates the lasting effects of the workshop or instruction. With each of these four types of assessment (preliminary, formative, summative, and follow-up), the teacher focuses on either or both of the two levels that need to be evaluated (the students and the program).

Preliminary Assessment: This type of evaluation aims at determination of the level of students' preparation for comprehension of the information they are supposed to assimilate according to the syllabus. Preliminary assessment evaluates the students' background knowledge and helps to choose appropriate teaching methods. In Chernivtsi National University it is the means of the first-year students' division into groups with approximately the same level of preparation so that the best students are not bored and disinterested and those lagging behind do not feel inferior. This evaluation is usually carried out in the form of a starting test and an interview.

Formative Assessment: The syllabus emphasizes assessment as a continuous classroom process. So ongoing or formative assessment keeps students and teachers informed of students' progress, kinds of accomplishments, present difficulties and need for program modification. This diagnostic use of assessment provides feedback to teachers and students over the course of instruction [3:37].

Formative assessment broadly includes all activities that teachers and students undertake to get information that can be used to alter teaching and learning. Under this definition, assessment encompasses teacher observation, classroom discussion, and analysis of student work, including homework and tests. Assessments become formative when the information is used to adopt teaching and learning to meet students' needs. When teachers know how students are progressing and where they are having trouble, they can use this information to make necessary instructional adjustments, such as reteaching, trying alternative instructional approaches, or offering more opportunities for practice. These activities can lead to improved student success.

Feedback given as part of formative assessment helps learners become

aware of any gaps that exist between their desired goal and their current knowledge, understanding, or skill and guides them through actions necessary to obtain the goal [3:204]. The most helpful type of feedback on tests and homework provides specific comments about errors and specific suggestions for improvement and encourages students to focus their attention thoughtfully on the task rather than on simply getting the right answer. This type of feedback may be particularly helpful to lower achieving students because it emphasizes that students can improve as a result of effort rather than be doomed to low achievement due to some presumed lack of innate ability. Formative assessment helps support the expectation that all students can learn to high levels and counteracts the cycle in which students attribute poor performance to lack of ability and therefore become discouraged and unwilling to invest in farther learning.

While feedback generally originates from a teacher, learners can also play an important role in formative assessment through self-evaluation. Research studies have shown that students who understand the learning objectives and assessment criteria and have opportunities to reflect on their work show greater improvement than those who do not.

The syllabus provides a variety of monitoring techniques: checklists and inventories, observation guides, cloze tests and students' writing samples. Teachers are encouraged to use student-teacher interviews, term-papers, individual and group reports, oral exams, open-book tests as assessment strategies [1:119].

Since the goal of formative assessment is to gain an understanding of what students know (and don't know) in order to make responsive changes in teaching and learning, techniques such as teacher observation and classroom discussion have an important place alongside analysis of tests and homework.

Teachers can use questioning and classroom discussion as an opportunity to increase their students' knowledge and improve understanding. However, they need to make sure to ask thoughtful, reflective questions rather than simple, factual ones and then give students adequate time to respond.

Summative Assessment: Summative assessment occurs at strategic times such as the end of a unit, a theme, and a chapter of study or a term. Therefore, there are several subtypes of summative assessment:

1. Thematic assessment occupies the foreground of classroom assessment determining the students' level of knowledge and skills after every topic has been studied and can take various forms.

2. Periodic assessment focuses on the evaluation of mastery of a larger amount of material, for instance, studied over the attestation period.

3. Concluding assessment is intended to sum up and assess the students' achievements at the end of the term and often takes the form of a pass-fail examination or credit.

4. Final assessment occurs when the whole course have been studied and evaluates every student's success in the assimilation of the bulk of material presupposed by the syllabus. It usually takes the form of a written or oral examination.

Thus, summative assessment usually means measuring what students know or can do at the end of a given period of instruction. To measure students' knowledge or skills, the teacher can use tests that the faculty developed, or standardized tests, if they are appropriate. To measure gains in knowledge or skills, the teacher must test the students both at the beginning and at the end of the instruction. Summative evaluation also helps to measure the overall effectiveness of the program; students' rates show how well the program met each of its goals [2:56].

Some educators, however, state that examination as a chief means of summative assessment is subjective and most stressful, especially for the freshmen who are not accustomed to the university system of assessment. They suggest introducing non-traditional forms of examination into the teaching-learning process stating that it will reduce stress and anxiety. The first suggestion is to let the students prepare for the response and answer in microgroups of two or three (the choice is made by the teacher to prevent cheating). Each student takes an examination card and in such a way the members of the group work over 6 to 8 questions and the examiner can ask any student any question from the examination card. In our opinion, this strategy of examination assessment is no less subjective but its elaborators maintain that the objectivity is enhanced by the possibility to observe the course of preparation, cover greater amount of material assimilated by each student and ask additional questions.

A. Brualdi offers to modify the final examination into a kind of group discussion. The student will answer not only to the examiner but also to his/her group that will ask questions or add if the student's answer is not exhaustive or is wrong and it will be taken into account in the evaluation of their answer [3: 45]. The teacher may ask some students in the group to review the answers that were incomplete or unintelligible making use of the following scheme:

1. Exposure of the material (exhaustive, somewhat incomplete, unexposed);
2. Illustration (quotations, examples);
3. Structure (clear, not clear enough, vague);
4. Language (conformity with the standard, diversity of the vocabulary, style);
5. Suggested mark and its argumentation (but the teacher preserves the right to insist on his/her mark if it is properly grounded).

The drawback of this system is that it is time-consuming and perhaps even more stressful for some first-year students who will feel more embarrassed and hesitant when answering in front of the group than just to the teacher. Besides, such assessment seems more subjective on the part of the students as they may wish to “help” their peers and ask them the questions they-know best or ask no questions at all not to plough their friends.

Follow-up Assessment: Follow-up assessment can take several forms. The teacher usually gives questionnaires to the students to find out how much they are using what they learned in the workshops and how they would rate it after being away from it for a while. Follow-up evaluation can be retrospective (checking the students’ knowledge of what has been learned during the previous term), original/non-standard (testing the students’ ability to use their knowledge creatively in new condition that were not mentioned in the classroom), provocative (with the preplanned mistakes), or can check the knowledge of the material the students had to learn independently.

Follow-up assessment is, as a rule, used to determine the degree of material assimilation by the group and comprises three indices: grade point average, percentage of students’ success and the quality of knowledge.

Evaluating students’ knowledge and the program some time after the material was studied is probably the best measure of a program’s real impact. The teacher can use follow-up feedback not only to judge a past program, but also to improve it for use later.

Література

1. Sadler D.R. Formative assessment and the design of instructional systems // Instructional Science, 18 (2). – 1989. – P. 119-144.
2. Stiggins R. J. Student-centered classroom assessment. – New York: Macmillan Publishing Company, 1994. – P.56-59.
3. Wiggins G. Assessment, authenticity, context, and validity. – NY: Phi Delta Kappa, 1993. – 214 p.

Горблюк О.А.,

Національний університет “Острозька академія”

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК СВОЄРІДНИЙ ЗАСІБ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ БУТТЯ

Сучасні індустріально-розвинуті спільноти належать до динамічних, до тих, що швидко змінюються, а тому мова, точніше її словесна оболонка, в подібних спільнотах дуже рухлива, у результаті чого за період життя одного покоління її словниковий склад зазнає серйозних змін не лише в сенсі збільшення або зменшення обсягу, але й у сенсі зміни цілих блоків слів і словосполучень на інші, можливо, навіть близькі за значенням, але різні за звучанням. Крім того, суспільство сучасної культурно-історичної епохи являє собою рухливу систему, що включає в себе безліч субкультурних утворень, кожне з яких має власну специфічну лексику, власний сленг. При цьому слід зазначити, що субкультури не є абсолютно замкнутими, ізольованими утвореннями, і будь-яка сучасна людина належить одночасно до декількох субкультур. Це призводить до того, що субкультурна сленгова лексика стає не “закритою” й зрозумілою лише вузькому колу людей, що входять у конкретну культуру, а проникає і взаємодіє з так званою літературною мовою.

Характерною рисою сучасної культурно-історичної епохи є наявність у ній такої соціально-демографічної групи як молодь, при цьому молодіжний сленг, який використовують як представники молодіжних субкультур, так й інші, несубкультурні молоді за віком люди, повністю відбиває й вербалізує буття його носіїв.

Актуальність теми спричинена тим, що лексичний склад англійської мови, як і будь-якої іншої мови, містить велику кількість сленгових утворень, що відповідають певним соціальним та професійним групам людей. Існування різноманітних діалектизмів, сленгізмів тощо доводить, що мова залишається динамічною системою, яка постійно живе і розвивається. Сленг як різновид мовного субстандарту традиційно привертає увагу вітчизняних і зарубіжних філологів завдяки яскравому емоційно-експресивному забарвленню, лаконічності й образності сленгізмів, здатності постійно змінювати кордони, що розділяють його з мовною нормою.

Мовний субстандарт як невичерпне джерело поповнення мови потребує ретельної уваги лінгвістів. Уже сама властивість субстандартної системи лексики постійно поновлюватись є цікавою для вивчення цього явища як у теоретичному, так і в практичному планах. Дослідження цих питань дає змогу зрозуміти тенденції розвитку мови взагалі, заглянути в її майбутнє, висвітлити проблему “мова та її середовище”, яка має важливість не тільки для соціальної, але й для “внутрішньої” лінгвістики.

Мета даної публікації – теоретично обґрунтувати та узагальнити дослідження поняття “сленг”, коротко сформулювати основні причини вживання та функції сленгізмів, зробити короткий огляд словотворчих процесів формування молодіжного мовлення.

Поняття сленгу починає все більше завойовувати увагу сучасної філології. На цей час існує достатньо велика кількість визначень сленгу, які, дуже часто, суперечать один одному. Ці суперечності, перш за все, стосуються всього об’єму поняття “сленг”: мова йдеться, зокрема, про те, чи включати в сленг одні лише виразні, іронічні слова, які є синонімами літературних еквівалентів, або ж ще і всю нестандартну лексику, використання якої засуджується філологами.

Молодіжний сленг є засобом спілкування великої кількості людей, об’єднаних віком, та й то досить умовно. Носіями сленгу є, як правило, люди 12-30 років. Однак, не можна погодитися з думкою деяких дослідників, що сленг обслуговує лише незначне число життєвих ситуацій. Сленг охоплює практично всі сфери життя, описує практично всі ситуації, оскільки сленгове слово народжується як результат емоційного ставлення мовця до предмета розмови. Сленг – це постійна словотворчість, в основі якої лежить принцип мовної гри. Нерідко саме комічний, гральний ефект є головним у сленговому тексті. Молодій людині важливо не тільки “що сказати”, але і “як сказати”, щоб бути цікавим оповідачем.

Наукові дебати щодо визначення сленгу тривають протягом двох століть. Автор словника сучасного сленгу Тоні Торн згадує про міжнародний симпозіум із питань сленгу, який проходив у Франції в 1989 році декілька днів і припинив свою роботу так і не ухваливши визначення, яке б задовольнило більшість учасників [9, 4].

Проблематика сленгу є предметом постійного наукового пошуку. Досі не існує єдиної думки з питання трактування поняття “сленг”. Один із сучасних англійських дослідників сленгу Е. Патрідж і його послідовники (наприклад, Дж. Гринок і К.І. Киттрідж)

визначають сленг як існуючі в розмовній сфері нестійкі, не кодифіковані, а часто і зовсім безладні випадкові сукупності лексем, які відображають суспільну свідомість людей, що належать до певного соціального або професійного середовища [7, 25].

У. Потятинник американський сленг тлумачить як “особливий соціостилістичний субваріант ненормативної англійської мови у США із наскрізною соціодемографічною дистрибуцією, який характеризується: соціопсихологічною мотивацією вживання; соціостилістичною зниженістю повідомлення; домінуванням конотативного компонента над денотативним; неодмінно більш чи менш обмеженою функціональністю; неоднорідністю складу; надлексикалізацією певних сфер” [5, 38].

Деякі автори розглядають сленг як вульгарну, зловідому мову, якої слід уникати і яка приречена на швидке відмирання; інші, навпаки, вважають сленг ознакою життя, оновлення і поступального розвитку мови. Ф.Дж.Уїлстек (*The Spectator*, May 18, 1907) писав: “Педантизм в мові – це дурість..., сленг дуже часто є виразом концентрованої життєвої сили мови”. Американський лінгвіст СІ. Хаякава називає сленг “поезією повсякденного життя” [8, 543].

У радянській англістиці найбільш розгорнуте визначення сленгу дане В.А. Хомяковим. Сленг – це “особливий периферійний лексичний пласт, що лежить як поза межами літературної розмовної мови, так і поза межами діалектів загальнонаціональної англійської мови, та включає в себе, з одного боку, шар специфічної лексики і фразеології професійних говорів, соціальних жаргонів і аргослов'я злочинного світу, а, з іншого, шар широко поширеної і загальнозрозумілої емоційно-експресивної лексики і фразеології нелітературної мови. Сленг – це відносно стійкий для певного періоду, стилістично маркований лексичний пласт, компонент експресивного просторіччя, що входить в літературну мову та володіє пейоративною експресією” [6, 43].

Сленг найяскравіше розвивається у молоді віком приблизно від 12 до 25 років. Це, очевидно, найактивніша частина суспільства щодо творчості, зокрема й творчості мовної. Остання може розглядатися в одному ряду зі всебічним експериментуванням, притаманним у молодому віці. Сленг є частиною молодіжної субкультури і, як і будь-яка мова, є невід'ємною частиною суспільної групи.

Молодіжний сленг є найбільшою динамічною частиною лек-

сичної системи мови, яка безпосередньо відбиває соціокультурні зміни в суспільстві. Молодь як соціальна група суспільства завжди намагалась протиставити себе світові дорослих. Крім того, суперництво, яке завжди співіснує між окремими молодіжними групами, найбільш яскраво відображає характер суспільного розвитку. Сленг, який використовується в особливих формах мовного спілкування, характерних для молоді, набуває актуальності в силу різних причин. Крім властивого для молоді прагнення до оригінальності мовного вираження, сленг може виступати в якості знака протесту як реакція на суспільні протиріччя та життєві негаразди, і навіть як знак потенційної агресивності, готовності до відкритого зіткнення. Суперництво між представниками різних соціальних груп супроводжується конкуренцією мовних форм і стилів спілкування. Тому групове і міжгрупове спілкування представників різних соціальних груп є середовищем, в якій народжується новий стиль життя і нова мова.

Важливим залишається питання, яка роль належить сленгу в тій чи іншій соціальній спільноті. Сленг виконує такі функції: об'єднує особу з групою, водночас вирізняючи відповідну групу з-поміж інших, а також стає мовним знаряддям інтерпретації дійсності. Сленгові термінологія, як кожна мова, в певний спосіб інтерпретує дійсність, накреслюючи образ світу згідно з системою суспільних вартостей, які приймає група. Так, молодіжний сленг виражає жартівливе, ігрове трактування дійсності [1, 33]. Функції сленгу тотожні функціям загальнонародної мови, але якщо остання консолідує всю національну спільноту, відрізняючи її від інших націй, то об'єднавча функція сленгу діє на вужчому, груповому рівні, виокремлюючи всередині соціуму групи людей за певними ознаками – професією, родом діяльності, інтересами, віком тощо.

Розвиток мови обумовлений в значній мірі розвитком його словотворчої системи, становленням нових словотворчих моделей слів, зміною тих, що існують, збільшенням або зменшенням їх продуктивності і багатьма іншими чинниками словотворчого процесу. Основне завдання словотворення полягає у вивченні формальних, семантичних, генетичних та інших закономірностей і особливостей утворення нових лексичних одиниць, що виникають в процесі розвитку мови.

В області словотворення найбільш типовою рисою англійського і американського сленгу є перетворення ряду повнозначних слів на напівсуфікси [3, 11]. Так, слово *monkey* використовується як

напівсуфікс із значенням “робітник; механік”: *air monkey*, *broom monkey*, *powder monkey*. Слово *happy* перетворилося на напівсуфікс із значенням “ентузіаст, любитель”: *adjective-happy*, *bomb-happy*, *brass-happy*, *coin-happy*, *cab-happy*, *car-happy* [10].

Слово *dog* як напівсуфікс синонімічно *man* (зазвичай “хитрий або той, кому пощастило”): *bird dog*, *crazy-dog*, *funny dog*, *handsome-dog*, *lucky dog*.

Чималу частку сленгових слів в сучасній англійській мові становлять сленгізми, утворені шляхом словоскладання: *fag-end* (*cigarette butt*), *blab-mouth* (*talker*), *clever-dick* (*loioiw-all*), *airy-fairy* (*dainty*), *argy-bargy* (*disputing*).

Окрім цього, сленгізми ще можуть входити до складу деяких словоутворень: *ten-day binge*, *plain-clothed coppers*, *respectable-looking bloke*, *self-respecting birds*, *hard-earned lolly* [10].

Із сленгових суфіксів слід особливо відзначити -о, який не має спеціального значення, але додає словам своєрідний сленговий колорит: *afto* (=afternoon), *botto* (=bottle), *evo* (=evening).

Суфікс -er із значенням діяча, дійової особи часто додається не лише до дієслова, але і до післяйменника: *adder-upper*, *breaker-upper*, *closer-upper*, *goer-awayer*, *giver-upper*, *looker-after*, *putter-awayer*, *walker-upper*. Таким способом утворені цікаві сполучення слів: *goer-to-bedder*, *putter-to-bedder*, *reader-in-bedder* та ін. [4, 73].

Для англійського сленгу характерним є утворення слів-злитків (явище акронімії): *brupper* (*breakfast and supper*), *tunch* (*tea and lunch*), *morried* (*married + worried*); подвоєння кореня чи основи слова (редуплікація): *killer-diller* ‘красень’, *hibbie-jeebie* ‘хвилювання’. В сленговій лексиці спостерігаються слова, утворені шляхом аббревіації: *MAW* (*model, actress, whatever*), *B.Y.O.B.* (*bring your own bottle*) [10].

Основним прийомом поповнення словникового запасу мови нестандартною лексикою є семантична деривація, в результаті якої відбувається розширення смислового об’єму слова літературного стандарту за рахунок появи в ньому просторічних лексико-семантичних варіантів.

Велика частина сленгових слів була утворена в результаті переосмислення вже існуючого слова, зміни його існуючого значення. Мовознавці називають цей неморфологічний спосіб творення слів – лексико-семантичним словотворенням. Найбільш поширеними видами такого способу є метафоричні, метонімічні перенесення. Метафоричне перенесення виникає при перенесенні назви

на основі якої-небудь схожості двох предметів (за формою, величиною, зовнішньою подібністю): *dreamboat* (красунчик, красуня), *bad egg* (погана вівця в стаді, “в сім”ї не без виродка”); метонімічні вирази також привертають увагу своєю оригінальністю: *bigmouth* (базікало), *leg man* (хлопчик на побігеньках) [10].

Отже, сленг як ненормативна, неформальна, стилістично знижена, функціонально обмежена мова віддзеркалює загальну культуру, спосіб життя, моральні цінності, етичні пріоритети молоді, а також її ставлення до інших великих і малих соціальних, етнічних, професійних, корпоративних груп.

Єдиного і всеосяжного визначення сленгу немає і дотепер. Неодноразові спроби розмежувати сленг і загальноновживану лексику або сленг і нецензурну мову не дали результатів. Дефініції сленгу, які намагаються нашвидкуруч скомпонувати у ході наукових дискусій, часто виявляються помилковими. З погляду лінгвіста, сленг – це стиль мови, що посідає місце, антитетичне занадто формальній, офіційній мові. Сленгова лексика перебуває в самому кінці можливих засобів мовного спілкування і включає різні форми мови, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями.

Молодіжний сленг як своєрідний засіб вербалізації буття використовується з метою здійснення комунікативної, регулятивної, емоційно-експресивної та корпоративної мовленнєвих функцій і складається з одиниць, що мають різну лексикографічну маркованість.

Молодіжний сленг “балансує” між тенденціями відмежуватися від звичайної мови соціуму і в той же час повністю не втратити зв’язок з ним. Це виявляється не лише в наявності в нім, з одного боку, загальнозрозумілих мовних елементів і, з іншого боку, лише йому властивих сленгізмів, але і в самих прийомах словотворення, де разом із звичайними способами морфологічного і семантичного словотворення спостерігаються безліч дивних і химерних семантичних зближень, які здаються абсолютно алогічними (слова з “парадоксальною внутрішньою формою”) [2, 17].

При творенні сленгу одним з найбільш продуктивних способів виявляється афіксація, що пояснюється спрямованістю сленгової лексики на відбиття різноманітних відтінків конотації та втіленням експресивної функції. Це завдання реалізується за допомогою використання специфічних сленгових суфіксів, що не мають аналогів у літературній мові або які мають нехарактерне для літературних суфіксів конотативне навантаження.

Таким чином, сучасний молодіжний сленг, виникаючи з потреб вербальної самоідентифікації, посилення мовної виразності, значно розширює експресивну систему англійської мови. У молодіжному середовищі сленг посідає помітне місце як засіб виділення індивіда із маси і своєрідний спосіб вербального спілкування. Сленг як мовна інновація побутує, розвивається та має право на існування.

Література

1. Береговская Э.М. Молодежный сленг: Формирование и функционирование //Вопросы языкознания. – М., 1996.-N 3.-С.32-41
2. Джеус Н.А. Лексико-семантическое словообразование в молодежном сленге: Автореф. дис. – Краснодар, 2008. – 26 с.
3. Зенинина Л.А. Словообразовательные модели в социальных диалектах (на примере американского сленга): Автореф. дис. , 2005.-16с.
4. Маковский М.М. Англ. соц. диалекты. Онтология, структура, этимология: Учеб. пособие для студ. пед. ин-тов по спец. "Иностр. яз.". – М.: Высш. шк., 1982.- 135 с.
5. Потятинник У.О. Соціолінгвістичні та прагматистичні аспекти функціонування сленгової лексики (на матеріалах періодики США). – Дис...канд. філол. наук, 10.02.04. – Львів, 2003. – 246 с.
6. Хомяков В.А. Нестандартная лексика в структуре английского языка национального периода. Автореф. докт. Дис. ... канд. филол. наук. Л., 1980. -25 с.
7. Paitridge E. Slang Today and Yesterday. – London: Routledge and Kegan Paul, 1979.- 476 p.
8. Slang // The Encyclopaedia of Language and Linguistics. – UK: Pergamon Press, 1994, P.543-544.
9. Thorne T. Dictionary of Contemporary English Slang. Third edition. – London: A&C Black, 2007. – 494 p.
10. <http://www.peevish.co.uk/slang>

Гордєєва О.А.,

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

THE IMPORTANCE OF TEACHING LISTENING IN FORMING FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE

No model of second language acquisition does not avail itself of input in trying to explain how learners create second language grammars.

It was taken for granted that first language speakers needed instruction in how to read and write, but not how to listen and speak because these skills were automatically acquired by native speakers. Similarly, in second language learning, several writers and researchers in the early 1980s suggested that listening had a very important role [7:134]. This emphasis on listening was related to a corresponding drop in the importance given to speaking in the early stages of learning, with several writers saying that speaking early in a course should be actively discouraged.

Approaches that gave more importance to listening were based on different ideas. Nord [5:1-22] expresses this view clearly: some people now believe that learning a language is not just learning to talk, but rather that learning a language is building a map of meaning in the mind. These people believe that talking may indicate that the language was learned, but they do not believe that practice in talking is the best way to build up this “cognitive” map in the mind. To do this, they feel, the best method is to practice meaningful listening.

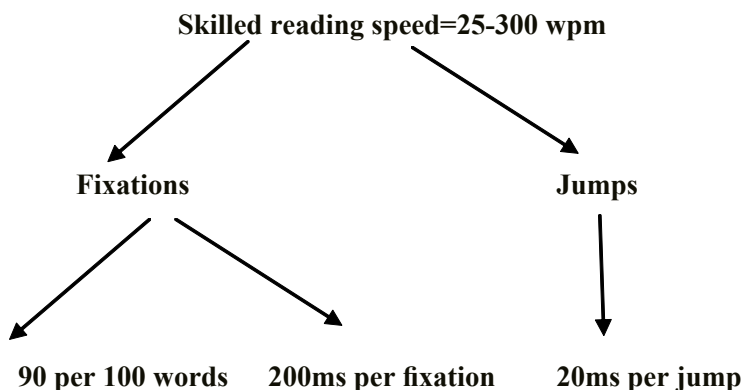
In this article one of the innovative ways of gaining language competence for ESL students is represented as Note-taking method in Listening Comprehension. Note-taking is a meaning-focused listening activity. It is also an essential skill for academic study where learners have to attend lectures in another language, but can be used in various forms at all levels of language proficiency. Note-taking does two jobs: it stores information for later use, and it provides the opportunity to encode information. These two effects are called the storage effect and the encoding effect.

The storage effect of note-taking is the one that most students consider to be important. However, as we shall see later, there are reasons why this effect may not be as important as the encoding effect.

Students make use of the storage effect of note-taking when they take notes which they will later use to help recall or revise what occurred in the lecture.

The encoding effect of note-taking occurs at the time the notes are taken. “Encoding” means changing information from one form to another. It can mean changing from one form of organisation of the ideas to another form of organisation. For example, it may involve a change from a listing form such as:

1. Skilled reading speed = 25–300 wpm
2. Around 90 fixations per 100 words–200 ms per fixation
3. Saccadic jumps
 - (a) 1.2 words per jump on average
 - (b) 20 ms per jump to a diagrammatic form such as:

Evidence of the importance of the encoding effect is that even with no revision, note-taking helps recall [2:181-192]. That is, the activity of encoding or changing the form of the information helps the note-taker to remember the information that they were encoding. This finding fits in with the depth of processing hypothesis which suggests that the most important factor in remembering is not the amount of effort put in to remembering nor the motivation of the learner, but is the depth or thoughtfulness of the mental processing at the time that learning takes place [4:671-684]. The more thoughtful the mental activity, the better the learning.

Research on note-taking indicates that the best notes are usually taken in the pauses during a lecture. If the lecturer's style does not provide enough pauses, then after the lecture has ended some time can

be used for looking back over notes and reorganising and elaborating them. The kinds of notes that make best use of the encoding effect of note-taking involve changing the information from a linear form to a form that is organised and patterned in a way that makes sense to the note-taker and that reflects the important relationships between the pieces of information in the lecture. There are several ways of doing this. The most creative is to listen to the lecture and find a unique way of representing the ideas. Buzan's spray or concept diagrams [3] are a way of doing this. In this kind of note-taking, the topic is placed in a circle at the middle of the page. Then the various aspects of the topic are attached to the circle and elaborated by lines.

The result of the use of Note-taking method is that it changes the linear form of the lecture input to a patterned arrangement that is unique to that lecture. The note-taker can profoundly elaborate the information perceived while reorganising the information on the paper. The system is very flexible as it allows connections to be made between parts which may have been separated in time in the lecture. As Buzan [3] puts it: "It is the network inside the mind, and not the simple order of word presentation, which is more important to an understanding of the way we relate to words".

Література

1. Barnett, J.E., Di Vesta, F.J. and Rogoszinski, J.T. What is learned in note-taking? // *Journal of Educational Psychology*. – 1981. – № 2. – P. 181–192.
2. Brown, G. Understanding spoken language. – *TESOL Quarterly*. – P. 271–283.
3. Buzan, T. *Use Your Head*. – London: BBC. – 1974.
4. Craik, F. I. M. and Lockhart, R. S. 1972. Levels of processing: a framework for memory research // *Journal of Verbal Learning and Verbal Behaviour*. – P. 671–684.
5. Nord, J.R. Developing listening fluency before speaking: an alternative paradigm System. – 1980. – P. 1–22.
6. Nunan, D. 1998. Approaches to teaching listening in the language classroom. In *Proceedings of the 1997 Korea TESOL Conference*. Taejon, Korea: KOTESOL.
[http:// www.kotesol.org/publications/proceedings/1997/nunan_david.pdf](http://www.kotesol.org/publications/proceedings/1997/nunan_david.pdf) (html version) (retrieved 15 November 2007).
7. Winitz, H. (ed.) *The Comprehension Approach to Foreign Language Instruction*. – Rowley, Mass.: Newbury House, 1981.

Гузак Ю.Ю.,

Чернівецький Національний Університет імені Ю. Федьковича

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ТА ЇХНЯ СЕМАНТИКА

Визначення терміну “фразеологізм, як і будь-якої іншої мовної одиниці є надзвичайно складним та дискусійними, а також неодноразово ставало об’єктом дослідження науковців впродовж десятиліть.

Як зазначає М.Ф. Алефіренко, фразеологізми, “з одного боку, характеризуються всіма основними властивостями, притаманними одиницям мови, а з другого, – відрізняються від інших мовних одиниць тільки їм властивими ознаками”. На його думку, об’єднувати лексеми і фраземи в один мовний рівень не можна з декількох міркувань: “тому що синтагматичні зв’язки фразем і лексем мають не мовний, а мовленнєвий характер, і по-друге, тому що фраземи можуть вступати в синтагматичні відношення з синтаксичними одиницями, і тоді слід було б виділяти й неіснуючий синтаксично-фразеологічний рівень” [1:46-48].

Фразеологія – порівняно молода дисципліна. Як наука вона виникла лише на початку 20 століття. Її основні поняття, обсяг проблематики та об’єкт вивчення ще остаточно не визначені. Це пояснюється передусім великою функціональною, семантичною та структурною різноманітністю тих одиниць, що сприймаються як стійкі сполуки слів. Специфіка об’єкта дослідження викликає труднощі у визначенні як місця фразеологічного рівня в ієрархії мовної структури, так і місця фразеології серед інших лінгвістичних дисциплін.

Протягом довгого періоду часу фразеологію вважали одним із розділів лексикології. Очевидно, основою для цього стала розроблена Ш. Баллі теза про еквівалентність фразеологізму слову, а слово – основний об’єкт лексикології. В.В. Виноградов зазначає, що в системі лінгвістичних дисциплін фразеологія іноді зовсім не знаходить собі місця, але найчастіше вона розміщується поряд із лексикологією чи є її частиною [3:118]. Проте, із часом підхід до фразеології став змінюватись. Деякі вчені, зокрема фахівці з ан-

глійської мови, висловлюють думку, що фразеологія склалася як окрема мовна галузь.

Проблема фразеологічної семантики виникла водночас зі становленням офіційної науки про фразеологію в 50-х роках минулого століття. Але й нині, як і більш, ніж півстоліття тому, вона продовжує залишатися актуальною. Каменем спотикання в дослідженні цієї проблеми стало питання якості та обсягу фразеологічного значення порівняно з лексичним [4:249]. Дослідження фразеологічної семантики ми здійснили на основі твору Дж. Оруела “Animal Farm”.

При її розв’язанні, на нашу думку, необхідно брати до уваги два моменти: зовнішній, що безпосередньо стосується дослідження якості фразеологічного значення у порівнянні з лексичним, та тісно пов’язаний з ним внутрішній, що розкриває роль окремих складових смислової структури фразеологізмів у створенні якісної відмінності їх значення від лексичного. На початковому етапі вивчення фразеології домінувала ідея еквівалентності фразеологічного та лексичного значень, висунута вперше швейцарським ученим Ш. Баллі [2:3-8].

Однак, ми не можемо не погодитися із думкою таких дослідників, як Скрипник та Баран, які стверджують, що “значення ідіом у жодному випадку не рівнозначне обсягу значення слова-синоніма, що воно завжди багатше від семантики синонімічного йому слова”. Наприклад, такий вираз, як “*to eat like a horse*” є більш емоційно забарвлений, ніж його лексичний еквівалент “*overeat*” або “*as black as thunder*”, – даний фразеологізм передає значно більше емоцій, ніж вираз “*to be angry*”, чи “*to get one’s figure back*” і “*to become younger*”. У цьому випадку ми можемо спостерігати явище смислового надлишку, “додаткової відтіночності” семантики фразеологізму стосовно синонімічних їм слів.

Спираючись на ті чи інші ознаки ФО, дотримуючись певних принципів, зокрема семантичного, В. Виноградов розробив класифікацію, згідно якої він розділив всі фразеологізми на фразеологічні зрощення, які представляють найвищий ступінь злиття. Це зворот, який давно склався в мові та є зазвичай емоційно забарвленим. Значення цілого повністю поглинуло значення компонентів своїми експресивними та емоційними властивостями. Ось декілька прикладів фразеологічних зрощень: *to rain cats and dogs*; *to cry wolf*; *to eat like a horse, as black as thunder*. Загальне значення виразу ніколи не дорівнює сумі значень його елементів. Згідно з нашим дослідженням, ця категорія є найчисельнішою (65% із загаль-

ної вибірки, яка нараховує 100 ФО). Фразеологічні єдності, яких у мові хоч і набагато більше, майже не зустрічалися. Вони теж є семантично неподільними ФО, але їх цілісне значення вмотивоване значенням компонентів. До цього розряду В.В. Виноградов долучає “фразові штампи, кліше, типові для різних літературних стилів та літературні цитати, крилаті вирази, народні прислів’я та приказки”: *when the cows come home, a fish out of water, to get one’s figure back* (18%). Однак, фразеологічні сполучення є не лише мотивованими, але й містять один компонент, вжитий у його прямому значенні, тоді як інший вжитий метафорично, наприклад: *to meet the requirement*. У фразеологічних сполученнях можливі заміни, які не руйнують значення метафоричного елементу: *to meet the necessity, the demand, to meet one’s expectation, to canvass support*. Ці заміни не є синонімічними й значення цілого змінюється, тоді як значення дієслова залишається незмінним (12%). Для того, щоб краще зрозуміти семантику фразеологізмів даного твору, ми вирішили розподілити їх на декілька категорій. Як відомо, кожен фразеологізм має в собі ядерний компонент, тобто таке слово (чи словосполучення), яке формує і є носієм основного значення фразеологізмів. Наприклад найчисельніша категорія, яку ми виділили, є категорія “тіло та розум”: всі фразеологічні одиниці, які до неї відносяться, мають в своєму складі слова, які позначають частину тіла, або слова, які позначають розумовий процес. Наприклад в такому фразеологізмі, як *never lose one’s heart* ядерним компонентом є “*heart*”, слово, яке формує собою значення ФО. Наступна за чисельністю є загальна категорія. Загальною вона є тому, що кожна фразеологічна одиниця, яка відноситься до цієї групи утворена за допомогою різних ядерних компонентів (наприклад, *to canvass support, to sing rubbish, ceremonial manner, to lack words*). Наступна категорія – армія включає в себе фразеологізми, які містять в собі переважно слово *fight* (*to fight sth out, to fight tooth and nail* – що може відноситися як до даної категорії, так і до категорії “тіло та розум”), а також такі фразеологізми, значення яких є пов’язаним із військовою справою (*to knock sb. down, to enter in a single file*). Далі іде категорія мистецтво і наука, фразеологізми, ядерні компоненти яких є словами, пов’язаними з науковими процесами або мистецтвом (*a tale-bearer, to go like a clockwork, a stirring tune*). Наступна категорія – кольори, тобто фразеологізми якої утворені за допомогою слів, які позначають кольори. Такі фразеологізми ще називаються колороніми; їх у нашій вибірці налічується всього 3:

to be red faced, blue blood, as black as thunder. Останні дві категорії, які були нами виділені – категорія “їжа та тварини”, які утворилися за допомогою слів, що позначають тварин або їжу, наприклад *lame duck, easy meat, to bare fruits, a square meal* ітд. Отож, за допомогою кількісного аналізу, вирахувавши, яка з категорій (тіло та розум, армія, мистецтво і наука, кольори, тварини, їжа та загальна категорія) є переважаючою, можна буде визначити приблизно і тематику твору, проводячи паралелі з фразеологізмами твору “Animal Farm”. Також можна буде визначити слова якої категорії найактивніше беруть участь у творенні фразеологічних одиниць.

Серед вибірки, яка налічує 100 фразеологічних одиниць, 37% фразеологізмів утворюються за допомогою слів, які позначають частини тіла або розумовий процес (дані ФО утворюються переважно за допомогою слова *mind* – *to pass out of sb's mind*, або *memory* – *to slip out from one's own memory*), 13% за допомогою слів, які відносяться до армії (*to fight sth. out* – відвоювати, *to knock down, to enter in a single file, to be at loss*). 6% в даній вибірці займають слова, які певним чином пов'язані із наукою чи мистецтвом (*no oil painting, to draw a line*). 3% ФО утворюються за допомогою слів, які позначають кольори. Характерною рисою даних фразеологізмів є те, що вони переважно відображають емоції (*to be red faced, as black as thunder, blue blood*). 2% фразеологічних одиниць утворилися від назв тварин (*a lame duck, dogs of*).

Така ж кількість (2%) сталих виразів утворилися за допомогою слів *meal* та *food* (*to back food to minimum, a square meal*). До загальної категорії відносяться слова, які не належать до вище перелічених груп, кожне з яких представляє собою окрему та незалежну категорію. Дані фразеологізми налічують 29% у нашій вибірці (*ceremonial manner, to have one's own following, to give up, to lose an hour of sleep for sth*).

Література

1. Алефіренко М.Ф. Проблема фразеологічного рівня мови // Мовознавство. – 1984. – №5, – С.46-48.
2. Баллі Ш. Основи французької фразеології/ Пер.з фр. К.А. Долиніна. – М., 1965. – С.3-8.
3. Виноградов В.В. Лексикологія і Лексикографія. – М., 1977. – С. 118-119.
4. Hirst W. Meaning in language: An introduction to semantics and pragmatics (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press. 2004. – 249 p.

Демидяк І. Р.,

Львівський національний університет ім. І.Франка

ІНТЕРДИСКУРСИВНИЙ ПРОСТІР АМЕРИКАНСЬКОГО МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОГО ФІЛЬМУ

Існує велика кількість казок, на основі яких виховувалось не одне покоління. Чимало з них було екранізовано та взято за основу мультфільмів. Мультиплікаційна індустрія існує ще з 1920-х років, коли Волт Дісней приїхав до Каліфорнії та створив мультфільм “Країна чудес Аліси” (“Alice’s Wonderland”). Протягом цього періоду створились певні традиції, в мультфільмах, так як і в казках, добро завжди перемагає зло, головні герої несуть в собі не лише внутрішню, але й зовнішню красу. Також сформувались традиційні словесні формули характерні для цього жанру. Але протягом останніх років мультфільм зазнав змін.

Актуальність нашої роботи полягає у дослідженні змін в сучасному анімаційному фільмі та дискурсив, які його створюють. Дослідження вербальних та невербальних компонентів дискурсу, інтердискурсивності на основі сучасного англomовного фільму становить новизну статті.

Матеріалом дослідження слугував дискурс трилогії “Шрек”, та основна мета полягає у порівняння традиційного дискурсу казки та ансамблю дискурсив сучасного анімаційного фільму.

Як вже згадувалось вище, основою багатьох анімаційних фільмів є казка, тому досліджуючи сучасний мультфільм, спершу доцільно розглянути казку. Дослідженню казок присвячено чимало літератури. Було встановлено, що становить феномен казки, класифіковано сюжети та виведено формули їх створення. З цього огляду виділяється особливо доробок В. І. Проппа. Досліджуючи історичні корені чарівної казки, він розкрив походження багатьох образів і мотивів казки, їх зв’язок з побутом, традиціями, обрядами, тощо. Сучасні реалії життя створюють нові персонажі, трансформують сталі сюжетні лінії. Зміна побуту призводить до зміни традиційної казки, мультфільму.

В. І. Пропп стверджував, що в казках змінюються лише імена дійових осіб, не змінюються їхні дії чи функції (формули за Н. Ро-

шияном [3:18]), на основі яких розгортається сюжет казки [2:18]. Н. Рошиян у своєму дослідженні розрізняє формули як універсальні елементи казок. Хоча казкові герої є дуже різноманітними “будь-який тип, як правило, володіє специфічною формулою, за допомогою якої казкарі фіксують його певні риси, описують його дії” [3:126]. Усе це закладено в казковий дискурс, який до недавнього часу залишався незмінним.

Хотілося б розглянути деякі формули наведені Н. Рошияном в його книзі “Традиційні формули казок”. В даній розвідці ми спробуємо екстраполювати формулами Н. Рошияна на мовному матеріалі мультфільму “Шрек”, щоб провести паралелі та розглянути контраст між традиційними та сучасними казками.

Н. Рошиян виділяє “красу героя”, “красу викраденої царівни” [3:127]. Якщо традиційні казки, мультфільми приваблюють своїми принцесами – красунями, то сучасні герої мультфільмів не із надзвичайною красою, а з максимальною гумористичним ефектом. Ніхто не може стверджувати, що сучасні герої мультфільмів негарні, але в них немає ідеальної краси, вони не є еталонами краси, вони зовсім не схожі на “секс символів”. В традиційних казках спотворені герої врешті-решт отримували надзвичайну красу. Головна героїня Фіона спершу постає перед нами рудоволосою красунею, та вже протягом короткого періоду часу ми дізнаємось, що краса героїні не постійна. Як це часто відбувається в казках, героїня зачарована, після заходу сонця вона перетворюється на монстра, ці чари можуть зникнути, якщо принцеса Фіона вийде заміж за принца.але натомість принцеса закохується та виходить заміж за монстра-Шрека та назавжди залишається монстром. Ефект неочікуваності – обманутого сподівання руйнує традиційний хепі-енд казок, який завжди супроводжувався красою.

Ще однією традиційною формулою казки становить “краса коня”. Кожен герой мав незвичайного сильного та розумного помічника, в ролі якого часто виступав кінь, який не лише супроводжував його в героїчних походах,але й допомагав приймати важливі рішення. В мультфільмі “Шрек” мужнього та красивого жеребця замінили на осла, образ якого ніколи не представляв собою еталону краси.

Продовжуючи тему помічника героя Н. Рошиян виділяє ще одну формулу, а саме “діалог між конем і героєм”. Розмову між ослем та Шреком важко назвати традиційним діалогом героїв. Осел теревенить без упину, хоча Шрек не хоче з ним розмовляти чи тим більше радитися.

“Довготривалість і важкість бою” [3:127]. Для мультфільму “Шрек” характерним є не традиційний бій: битва на мечях, палицях, а натомість зображає стиль боротьби відомих американських фільмів “Людина –павук”, “Тигр чатує, Дракон пантрує” та “Матриця”, де двобій випромінює особливу енергію, герої легко переміщуються в повітрі під час бою, начебто в невагомості. Головні героїні традиційно не брали участі в боях, вони беззахисні та потребують опіки сильних чоловіків. Натомість головна героїня Фіона при зустрічі з Містером Гудом (Робін Гудом) не чекає на порятунок Шрека, а сама бориться не лише з Робін Гудом, але й з усіма його товаришами. Атаку Робін Гуда вона розпочинає вигуком “Yeow! Man that was annoying!” характерного для Ксени з фільму “Ксена: принцеса-воїн”. В процесі бійки Фіона підстибує та завмирає в повітрі, противники завмирають, Фіона встигає поправити волосся, і лише тоді продовжується бій. Деякі моменти бою нагадують фільм “Ангели Чарлі”, в якому грала Камерон Діаз (акторка, яка озвучувала Фіону). В стилі “Матриці” відбувається порятунок принцеси Фіони з в’язниці, боротьба Шрека із драконом. В другій частині Пінокію, Хлібний хлопчик та троє поросят рятують Шрека, Осла та Кота з в’язниці за сценарієм цього фільму. Пінокію, Хлібний хлопчик, Вовк та троє поросят вирушають на порятунок з в’язниці Шрека, Осла та Кота. Пінокію стрибає вниз у в’язницю на канатах під музику з фільму “Місія нездійсненна”, рухаючись як герої фільму “Матриця”. Готуючись до бою в третій частині мультфільму принцеси стають в позиції як героїні фільму “Ангели Чарлі”.

Казки завжди відтворювали в собі історію, всмоктуючи її в себе. Сучасне реалії життя внесли зміни в анімаційний фільм, основою якого часто була казка. Казка запозичувала елементи із побутової, культурної, релігійної сфери, але вони не суперечили казковому дискурсу, а натомість гармонійно вливалися в нього. Традиційно читачами казок чи глядачами мультфільмів вважались діти, тому казки та мультфільми створювались з розрахунком на молоде покоління. Але сучасні анімаційні фільми уже створені не лише для юного глядача. Великий обсяг інформації є для дорослих, діти ще не в змозі зрозуміти певних жартів, не характерних для казкового дискурсу.

Першим мультфільмом, який ввів нові елементи у традиційну казкову канву був саме “Shrek I”, за яким слідували й інші мультфільми (такі як “Cars,” “Finding Nemo”, “Shrek II”, “Shrek III”).

Дискурсивна поліфонія твориться за рахунок того, що більша частина героїв мультфільму запозичені з інших популярних казок. Фактично в мультфільмі задіяні та згадані герої майже з всіх найпопулярніших казкових сюжетів. При створенні трилогії автори переглянули велику кількість казок, щоб задіяти максимально велику кількість відомих героїв казок, не беручи до уваги лише тих, яких би не впізнали більшість глядачів. Найрізноманітніші сюжети чи елементи теж вступають у діалог, що збагачує полідискурсивний простір.

В першій частині з'являються герої відомих діснеєвських мультфільмів, які розшукуються за наказом лорда Факворда. "Some of people in the line are Peter Pan, who is carrying Tinkerbell in the cage, Gippetto who's carrying Pinocchio, and a farmer who is carrying the three little pigs[5:2]".

Інші казки не просто з'являються в мультфільмі, а використовуються у нетрадиційному для них контексті. Декотрі герої, запозичені з інших казок, перетворені на дійових осіб мультфільму. А декотрі лише з'являються епізодично: Пітер Пен, Хлопчик-Мізинчик, Дюймовочка.

Сучасний мультфільм "Шрек" – це набір різноманітних дискурсів, які нашаровуються на казковий дискурс, а саме дискурс американського кіно, голівудський дискурс, рекламний, дискурс телешоу та побутовий.

Дискурсом кіно просякнутий весь мультфільм, він відчувається майже в кожній дії та слові персонажів, гармонійно поєднаний з сюжетом мультфільму, хоча деякі моменти кінофільмів введені в контекст без змін. Наприклад, при знайомстві з королем та королевою, батьками Фіони, Шрек говорить: "*It's easy to see where Fiona gets her good looks from.[6:6]*". Ця фраза є класичною для мелодраматичних фільмів.

Другим яскравим прикладом є цитата з фільму "Без почуттів", яку читає кіт на плящі з чарівним зіллям: "*Warning: Side effects may include burning, itching, oozing, weeping. Not intended for heart patients or those with... nervous disorders[6:21]*". Цитата використана з фільму та вставлена в мультфільм без жодних змін.

На відміну від дискурсу кіно, дискурс ток-шоу не часто зустрічається в мультфільмі, але є важливим при дослідженні дискурсу трилогії "Шрек". Вперше глядач зустрічається з цим дискурсом в першій частині мультфільму "Шрек", коли принц Факворд вибирає наречену. В цьому уривку відбувається мозаїчне змішуван-

ня текстів різних дискурсів. Елементи цих дискурсів зберігають власну, характерну лише для них природу висловлювань, але створюють разом своєрідне ціле. “Введення чужого семіосизу, який перебуває в стані неперекладності, до “материнського” тексту приводить його у стан збудження: предмет уваги переноситься з повідомлення на мову як таку, і виявляється явна кодова неоднорідність самого “материнського” тексту. У цих умовах субтексти, які його творять, можуть виступити один проти одного і, трансформуючись за чужими для них законами, утворювати нові повідомлення” [1;434]. Попелюшку характеризує нетрадиційна для її казки японська кухня; Білосніжку показують як принцесу, яка живе з сімома підкореними нею чоловіками. Усе те, що здавалося непокєднуваним, змішалось в одному уривку.

В цьому невеликому уривку на казковий дискурс нашарувались інші дискурси – дискурс ток-шоу: Чарівне Дзеркало, з мультфільму про сплячу красуню, уже не відповідає традиційно на запитання “Хто на світі всіх гарніший?” (уривок з казки “Спляча красуня”), а натомість в режимі ток-шоу показує Факворду його можливих наречених; дискурс шлюбних оголошень – опис наречених та їх позитивних рис, які мають привабити нареченого. Хоча згадується також небажані якості, такі як: “mentally abused”, “dead frozen lips”, що руйнує дискурс зовнішності та поведінки, переважаючий в казках[4:15].

Напевно, важко було б уявити усю цю суміш дискурсів в сучасному мультфільмі без характерного для американського суспільства голівудського дискурсу. На створення казки чи мультфільму безпосередньо впливає суспільство, в даному випадку це американське суспільство, яке безпосередньо пов’язане з Голівудом. Саме Тридев’яте королівство – це казкова версія Беверлі Хілз, де такі зірки, як Рапунзель, Спляча Красуня, Білосніжка проживають в розкішних будинках, навіть назва королівства виблискує на горі великими білими буквами, як і назва Голівуд. Ми можемо зустріти там модні магазини та будинки відомих людей. В другій частині Шрек, Фіона та Осел вирушають в Тридев’яте корлівство та перебувають в шумний метрополіс з вулицями з пальмами, одна з яких Ромео Драйв (яка відповідає голівудській вулиці Родео Драйв), з магазинами Версачері (Версачі), Арморі (Армані). Святкування весілля відбувається за голівудськими традиціями. А Шрек та Фіона проводять свій медовий місяць за усіма правилами жанру романтичного кіно на березі моря, як звичайні молодята.

Сучасні анімаційні компанії такі, як Волт Дісней та Дрімвокс, є справжньою машиною культури, яка перетворює старе і на його основі створює нове, саме те, що потрібно сучасним поколінням. Культурна спадщина посилюється та відновлюється, перероджується в щось нове, в те, що вимагає сучасність. Одноманітність, яка була характерна для традиційної казки більше не привертає до себе особливої уваги, замість використання казкового дискурсу в анімації використовується ансамбль дискурсів, які відображають сучасні ритми життя.

Література

1. Слово.Знак.Дискурс. Антологія світової літературної думки ХХст. за ред. Зубрицької.– Львів, 1996. – 634с.
2. Пропп В.Я. Морфологія сказки. Узд.2-е. – М.:Наука, 1969. – 168с.
3. Рошіян Н. Традиционные формулы сказки. – М.:Наука, 1974. – 215с.
4. Unger J.W., Sunderland J. Gendered discourses in a contemporary animated film: subversion and confirmation of gender stereotypes in Shrek. Available from:[http://www.ling.lanks.ac.uk/groups/clsl/docs/clsl124%20\(no%20figs\).pdf](http://www.ling.lanks.ac.uk/groups/clsl/docs/clsl124%20(no%20figs).pdf) [Accessed on 3/02/2007]
5. <http://www.imsdb.com/scripts/Shrek.html> [Accessed on 12/10/2006]
6. http://www.script-o-rama.com/movie_scripts/s/shrek-2-script-transcript.html [Accessed on 12/10/2006]
7. http://www.script-o-rama.com/movie_scripts/s/shrekthethird-script-transcript.html [Accessed on 11/02/2008]

Джус В. В.,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ Л.-Ф. СЕЛІНА “ПОДОРОЖ НА КРАЙ НОЧІ” ЯК ЧИННИК ПЕРЕКЛАДУ

Проблема інтерпретації мовної та стилістичної специфіки художнього твору в аспекті перекладознавства та лінгвістики завжди була предметом підвищеного інтересу дослідників, що й зумовлює актуальність обраної тематики.

Переклад французького художнього тексту видається особливо “тонкою” роботою, коли експресивність тексту передається за допомогою особливого синтаксису, використання певних граматичних

конструкцій та емфатичних лексико-стилістичних засобів. Яскравим підтвердженням цього є роман Л.-Ф. Селіна “Подорож на край ночі”, оскільки адекватне відтворення семантико-стилістичних функцій його лексико-стилістичних засобів залишається складним завданням щодо збереження характеристик оригіналу у перекладі. Без знання специфічних ознак художнього тексту перекладач не зможе адекватно відтворити його компоненти у перекладі.

Різні аспекти мовної і стилістичної природи творів Л.-Ф. Селіна досліджують Ф. Альмера, Т. Балашова, А. Годар, Л.-Ж. Кальве, Ж. Селар, А. Шесно та ін., аналіз праць яких дозволяє констатувати, що мова роману “Подорож ...” ще недостатньо вивчена на лексичному, синтаксичному, стилістичному рівнях, а також у перекладознавчому аспекті.

Питанням перекладу художньої літератури присвятили свої праці Л. Бархударов, Р. Зорівчак, Л. Коптілов, А. Федоров, О. Чердніченко та ін. Проблема відтворення мови роману “Подорож на край ночі” вивчена лише на рівні арготичного компонента [2:148].

Мета роботи полягає в дослідженні лексичних синтаксичних і стилістичних особливостей мови роману Л.-Ф. Селіна “Подорож на край ночі” як чинника перекладу.

Об’єктом дослідження є мова художнього твору, а предметом дослідження – лінгвостилістичні особливості роману Л.-Ф. Селіна “Подорож на край ночі”.

Л.-Ф. Селіна можна вважати й романістом-новатором, адже митець дає приклад специфічної мови, яку часто називають “арготичною”, або навіть “арготичним стилем” [6:102]. Мова роману “Подорож ...” завдає творчих “мук” перекладачеві своїм різноплановим розмаїттям. З одного боку, це поєднання різних реєстрів, а з іншого боку, використання розмовної і особливо арготичної лексики для надання романові характеру “народного” твору.

Однією книгою Л.-Ф. Селін блискуче продемонстрував ту істину, яка довгий час була прихована: розмовна французька мова є цілком придатною для написання цілого роману – від початку до кінця, для вираження всіх думок і відчуттів, пов’язаних з осмисленням людської долі [5]. Митець писав так, що слова, немов спирт, проникали безпосередньо в кров читача, в його душу [3]. Отже, мова Л.-Ф. Селіна – чесна, щира, безпосередня, без прикрас та фальші.

Герої “Подорожі ...” говорять мовою вулиці, наповненої арго-

тизмами (*tirelire, bouffer, engueulade, foutre le camp, piston, pognon, colon*), лайливими словами (*salope, cul, merde, charogne, salopard*), авторськими неологізмами (*jérémiader, nègrerie, drapeautique, discutailler*), які відіграють окрему роль, зокрема, для вираження певної емоції – хвилювання, ненависті, страху, злості чи зневаги.

Арготизми сприяють створенню у читача відчуття, що він чує розмовну мову, безпосередньо читаючи роман: *J'me touche pas, c'est pas vrai, c'est le même Gagat qui m'a proposé* [7:244]. *Alors, on a changé la gueule!* [7:242]

Часто простежуємо використання письменником вульгаризмів та лайливих слів, які виражають безпосереднє хвилювання оповідача або ж інших героїв роману: 1. *Il est culotté ce saligaud-là* [7:490]. 2. *Explique-toi donc sale ingrat...* [7:492].

Своєрідне поєднання літературної мови із зниженою лексикою та розмовним синтаксисом спостерігаємо в таких прикладах: 1. *Je ne savais pas quoi lui répondre moi, je n'étais pas très compétent, mais...* [7:159]. 2. *Y avais pas à chiquer. C'était net* [7:159]. В першому реченні частка *ne* не випускається, а вже в наступних реченнях автор вживає арготизм *chiquer*, розмовний вираз *c'était net*, а також спостерігаємо випущення займенника *il*:

Зупинимося на розгляді синтаксичних особливостей роману. Експеримент Л.-Ф. Селіна над синтаксичними конструкціями полягає зокрема у зміні синтаксичного порядку в романі, який в деяких епізодах є виразнішим, ніж лексичні особливості [1:199]. Наприклад, в реченні *T'en aimes donc une autre? qu'elle me demandait elle, Madelon, de temps en temps* [7:455] подвоєння займенника-підмета *elle* наголошує на тому, що мова йде саме про Мадлон, стосунки з якою змальовуються в цьому епізоді. Окрім того, перед іменником *Madelon* вживається займенник *elle*, що створює неабиякі труднощі для перекладача. Далі читаємо: *L'argent tu sais moi ça m'est bien égal au fond...* [7:455]. Автор виносить акцентовано-смісловне слово *argent* на початок речення для вираження емпатичності висловлювання.

Частими є синтаксичні “зсуви”, що свідчить про значну експресивність “селінівського” синтаксису. Таким “зсувом” вважаємо переміщення додатка на початок речення. Автор часто застосовує такий прийом в романі для того, щоб наголосити на важливості слова, яке виділене на початку речення, або ж при його повторенні в середині чи в кінці речення: *L'hôtel, parlons-en, c'est plus inquiet, c'est pas prétentieux comme un appartement...* [7:357]

За допомогою речень з трьома крапками Л.-Ф. Селін дає читачу зрозуміти, що той, хто говорить, не здатен виразити словами все, що відчуває (1) або ж хотів передати відчуття сумніву, суму, невпевненості (2): *...elle m'a répondu avec comme une certaine émotion dans la voix...* [7:375] *Et partout...En Amérique meme...* [7:298]

Стиль Л.-Ф. Селіна можна трактувати як бунт проти всього, що нав'язано людям ними ж самими, а не лише зовнішніми обставинами. Саме завдяки його реалістичній манері писати читач усвідомлює всі жахи війни. Митець, набувши гіркого життєвого досвіду (Перша світова війна, африканські колонії, поневіряння) [4:301], чудово розумів, що лише сильним емоційним струсом можна змусити людину адекватно подивитися на свій внутрішній та зовнішній світ, переглянувши шкалу цінностей.

За певних обставин шкала загальнолюдських цінностей руйнується в одну мить, як це спостерігаємо в епізоді, коли змальовується розлючений та несамолюбний Мандамур: *De fureur, il s'en va cogner un grand coup dans le petit poêle. Tout s'écroule, tout se renverse...* [7:504]

Складається враження, що автор пише, захлинаючись від почуттів, боячись зупинити потік негативних емоцій (збудження, лють, ненависть), який виплескується на папір: *Bande de dépravés! Bande de cochons!* [7:492-493].

Повтори як стилістичний засіб у Л.-Ф. Селіна вказують на значимість певної авторської ідеї, як, наприклад, вираження нетерпіння, хвилювання в момент висловлювання або ж вираження впевненості чи схвалення чужої думки. В реченні *Mais quelle jeunesse aussi! Quel entrain! Quelle musculature!* [7:472] захоплення красою та молодістю Софі виражене саме експресивними повторами.

Неповторність стилістики Л.-Ф. Селіна – в тому, що серед мовних зворотів він надає перевагу тим, які створюють у читача відчуття, що він чує інтонації “живого голосу”. Стиль твору наближений до спонтанної розмовної інтонації [3]: *Cette maladie qui lui rongeaît la peau, il lui donnait un nom local “Cocoroco”. Cette vache de “Cocoroco”!* [7:137].

Письменник цікаво іронізує стосовно патріотизму та відданості Батьківщині: *Allez ! Allez ! Y a de tout ce qu'il faut à bord ! Tous en chœur ! Gueulez voir d'abord un bon coup et que ça tremble : Vive la Patrie № 1 !* [7:9]

Отже, аналіз особливостей мови роману Л.-Ф. Селіна “Подорож на край ночі” простежується на різних рівнях: мовному (лек-

сичному, синтаксичному) та стилістичному. Лексика твору характеризується розмаїттям реєстрів та образних засобів.

Аналіз лінгвостилістичної специфіки мови роману Л.-Ф. Селіна “Подорож на край ночі” дозволить ґрунтовніше вивчити способи і засоби її відтворення в українських перекладах. Перспективними видаються перекладознавчі дослідження лексичних, морфологічних, синтаксичних та стилістичних особливостей творів Л.-Ф. Селіна.

Література

1. Балашова Т. Бунтующий язык (Речь героя и рассказчика в романах Луи-Фердинанда Селина) // Вопросы литературы. – 2002. – № 6. – С.187-213.
2. Білас А. А. Відтворення арготизмів в українських перекладах роману Л.-Ф. Селіна “Подорож на край ночі” // Мова і культура. – К.: Видав. Дім Дмитра Бураго, 2004. – Вип. 7. – Т. VIII. Теорія і практика перекладу. – С. 146-151.
3. Ерофеев В. Путешествие Селина на край ночи // <http://www.aptechka.agava.ru/statyi/knigi/vlpv/vlpv12a.html>
4. Зверев А. “Всем я поперек горла...” // Иностранная литература. – 2001. – № 9. – С. 299-304;
5. Предисловие к русскому изданию А. Годара в переводе Т. Балашовой // Селин Л.-Ф. Путешествие на край ночи: Роман. – М., 1994 // http://lib.ru/INPROZ/SELIN/kraj_nochi.txt Piece40.01
6. Calvet L.-J. L’argot. Que sais-je? – P.: PUF, 1994. – 127 p.
7. Céline L.-F. Voyage au bout de la nuit. – Editions Gallimard, 1996. – 505 p.

Зубченко С.В.,

Львівський національний університет ім. І. Франка

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ “ЖЕРТВА” У ТВОРАХ ГОМЕРА ТА ГЕРОДОТА

Гомер та Геродот, родоначальник грецького епосу та “батько історії”, автор першої поезії та автор найвідомішого твору художньої історіографії. Обидва писали іонійським діалектом та описували історичні події, обох критикували та возвеличували, твори обох дійшли до нас повністю. Однак, поруч із цими подібностями, у них багато відмінностей. Що спільного та відмінного між цими авторами ми досліджуємо на основі концепту “жертва”, який реа-

лізується у текстах Гомера та у IV книзі “Історії” Геродота.

Концепт народжується як образ, але, просуваючись шаблями абстракції, поступово перетворюється з чуттєвого образу у власне розумовий. Такий принцип формування ментальної репрезентації знань про світ дозволяє розглядати концепт як “поглинаючу польову структуру”, до якої входять різні аспекти знання і досвіду, у тому числі світоглядний, раціональний, емотивний, культурологічний [3:105].

“Жертва” є складовою концептуального поля “жертвопринесення”, виділяє ядро концепту та периферію концепту, що в свою чергу поділяється на ближню та дальню. Ядро концепту формує словникове значення лексеми, що називає цей концепт. Тлумачний словник української мови подає таку дефініцію слова “жертва”: 1. Предмет або жива істота (зазвичай її вбивають), яких приносили в дар богам; офіра; 2. Добровільний внесок у вигляді грошей або якихось предметів на користь когось, чогось; пожертвування; 3. Той, хто загинув від нещасного випадку, від руки ворога тощо [2:299].

У досліджуваних авторів об’єктивується лише перше значення.

Перша відмінність між обома авторами – це давньогрецький еквівалент слова “жертва”, який вони вживають. Геродот надає перевагу іменнику **ἡ θυσία**, а Гомер – субстантивованому прикметнику **τὰ ἱερά**. За словником І.Х. Дворецького, обидві лексеми є синонімами, але **ἡ θυσία** більше вказує на обряд жертвопринесення, в той час як **τὰ ἱερά** – на його предмет. Проте загальний пункт “жертва, жертвна тварина, жертвні нутроці” вказує на перевагу принесення у жертву тварин.

У Геродота у лексичному оточенні лексеми **ἡ θυσία**, вживаються такі дієслова: **ἰλάσκομαι** – вмилювати, задобрити (жертвами); **ἐπιτελείω** – здійснювати (жертвопринесення); **καθαγίζω** – спалювати у вигляді жертви; **ἔρδω** – здійснювати, приносити жертву; **προσάγω** – приносити (жертву).

Гомер поряд із дієсловами **ἔρδω**, **ἰλάσκομαι** (у Гомера синкоповане **ἰλά(ο)μαι**) послуговується й іншими, які у Геродота не засвідчені. Найбільш уживаними є: **ῥέζω** (**ἐπιρρέζω**) – робити, здійснювати, приносити у жертву; **δίδωμι** – давати; **σφάζω** (= **καταβάλλω**) – заколювати (тварину) для пожертви; **ῥιπνέω** – розкладати сирі шматки м’яса на жертovníку; **ἱερεύω** – приносити в жертву, заколювати для пожертви; **καίω** – спалювати.

Якщо дієслова **ἐπιτελείω**, **ἔρδω**, **προσάγω**, **ῥέζω** (**ἐπιρρέζω**),

δίδωμι вказують на процес жертвопринесення загалом, то дієслова καθαγίζω, καίω, σφάζω (=καταβάλλω), ἱερεύω вказують на конкретний спосіб жертвопринесення.

До ближньої периферії концепту “жертва” ми віднесли синонімічні лексеми до слова **ἡ θυσία** (у Геродота) та **τὰ ἱερά** (у Гомера).

Як синонім до слова **ἡ θυσία** Геродот вживає іменник **τὰ ἱερά**. Проте воно вживається значно рідше і у тексті сполучається з дієсловом ποιέω (робити, здійснювати). Вживається лексема **τὰ ἱερά** і для позначення жертв-дарів. У Гомера лексема **ἡ θυσία** не вживається взагалі.

Також, для позначення жертви, що складалася зі ста биків Геродот вживає звичне для греків слово **ἡ ἑκατόμβη**. Воно вживається двічі: в одному випадку, воно позначає жертву зі ста биків, а в іншому, більш священне жертвопринесення. Гомер використовує лексему **ἡ ἑκατόμβη** значно частіше. Важко судити чи він мав на увазі жертву зі ста биків, адже усі випадки вживання можна розуміти двояко.

Геродот виділяє і окремий вид жертви, що приносилася для освячення клятви або договору, для номінації якої використовується лексема **τό ὄρκιον**. Цю саму лексему використовував і Гомер, додаючи до неї постійне означення “вірний, впевнений” (πιστός).

У ближній периферії концепту “жертва” можна виділити деякі підсегменти: 1) жертва як подарунок; 2) кривава жертва (складалася із живих істот); 3) безкровні жертви; 4) та окремий вид жертв для освячення клятви чи договору.

Перше місце серед жертвопринесень, як наголошує Латишев В.В., займало принесення жертв та дарів [1:26].

Перший тип жертв – жертвні подарунки – це цінні речі, що приносилися в храм і залишалися там як подарунок богам. До цих подарунків можна віднести зведення храму або статуї чи вівтаря на честь бога. У Геродота є свідчення про принесення богами у жертву таких дарів: казана (τὸ χαλκήιον), кадильніці (τὸ θυμητήριον), зведення храмів (ὁ ναός), статуй (τὸ ἄγαλμα) та жертovníків (ὁ βωμός). У Гомера іменник τὸ ἄγαλμα може вживатися не лише для позначення статуї, але й на позначення жертovníх дарів. Як синонімом до τὸ ἄγαλμα у значенні дарів Гомер використовує ще лексеми: τὰ ἐσθλά та τὸ δῶρον. Згадує він і про принесення у дар пеплосу (ὁ πέπλος) та трофеїв (τὰ ἔναρα).

Другий тип жертв – так звана кривава жертва, тобто жертва, яку складали живі істоти. Оскільки Геродот описував войовничі пле-

мена, то поряд із принесеннями у жертву тварин, зустрічаються і принесення у жертву людей, не завжди ворогів. У Гомера людських жертвопринесень не описано.

Серед жертвопринесень людей у Геродота простежуємо принесення в жертву ворогів, нейтральних осіб та людей близького оточення.

Згадку про жертвопринесення ворогів, захоплених живими у полон, знаходимо при описі скіфських звичаїв. Тут приносилися в жертву виключно особи чоловічої статі, що підтверджується вживанням іменника ὁ ἀνήρ (муж) у лексичному оточенні з дієсловом ζωυρέω (захоплювати живцем у полон), іменником ὁ πολέμιος (ворог) та числівником ἑκατὸν (сто).

До нейтральних осіб, котрих приносили в жертви належали люди, що зазнали катастрофи на морі та полонені греки, про що свідчить контекст, у якому поруч з дієсловом θύω виступають субстантивовані прикметники ναυηγός (той, що врятувався з потонулого корабля), іменник ὁ Ἑλληὴν (грек) та дієслово λαμβάνω (брати, захоплювати).

Геродот неодноразово описує принесення в жертву осіб, що належали до того ж племені, що й ті, хто приносив жертву. Грецький історик подає також опис похорону скіфських царів, де разом із царем ховали одну з його наложниць (ἡ παλλακή), його чашника (ὁ οἶνοχόος), кухара (ὁ μάγειρος), конюха (ὁ ἵπποκόμος), особистого слугу (ὁ διήκονος), вісника (ὁ ἀγγελιφόρος), а через рік, вбивали ще 50 кращих слуг (ὁ θερᾶπον).

Щодо принесення у жертву тварин, то між Геродотом та Гомером існують суттєві розбіжності. Так, Геродот не вказує на якісні характеристики жертви (вік, стать, колір) та на кількість тварин. Гомер наводить точні вказівки на вік (ῥῆνις – однорічна; πενταῆρος – п’ятирічний), стать (ἄρσῃν – чоловічий, θῆλυς – жіночий), колір (παμμέλας – чорний) та кількість тварин (ἐννέα – дев’ять, δυοκαίδεκα – дванадцять).

Описуючи жертвопринесення тварин обидва письменники у більшості випадків послуговуються лексею **τὸ ἱερεῖον** (жертвна тварина). У тексті знаходимо також конкретні вказівки на види тварин, що приносилися у жертву: барани (τὸ πρόβατον, ὁ ἀρνεῖός), бики (ὁ βοῦς), коні (ὁ ἵπλος). Оскільки Геродот окремо подає перелік богів, яким приносяться жертви і окремо перелік жертвних тварин, то ми не можемо визначити, чи була різниця у статі тварин, що приносилися богам різної статі. Адже в Гомера можна,

наприклад, прослідкувати, що тварин чоловічої статі приносили переважно богам, а тварин жіночої – богиням.

Також Геродот лише раз вказав на частину тварини (τὰ μηρία – стегна), що приносилася в жертву, в той час як Гомер це описує постійно. Ще одним важливим елементом у Гомера є згадування особи, що приносила жертви. Її він позначав лексемою ὁ θυοσκόος.

Щодо видів безкровних жертв, то у Геродота це принесення в жертву волосся (ὁ πλόκαμος) та частково вина (ὁ οἶνος) (бо узливання вина завжди супроводжувалося кровопролиттям). У Гомера ж як безкровну жертву приносили: воду (χέρνυ\ ὕδωρ), ячмінь (οὐλαί), ячмінну муку (ἄλφιτον), волосся (θρίξ\ κόμη), вино (οἶνος\ μέθυ), мед з молоком (μελίκρητον).

Окремим видом жертв ми виділили жертви для освячення клятви чи договору. В якості такої пожертви скіфи приносили вино (ὁ οἶνος), кров зі стегон (τὸ αἷμα), меч (ὁ ἀκινάκης), стрілу (ὁ οἰστός), сокиру (ἡ σάγαις) і дротик (τὸ ἀκόντιον), тобто речовини або конкретні предмети військового призначення. При описі такого клятвенного жертвопринесення у Гомера в жертву приносили баранів та вино.

Концепт “жертва” пов’язаний з асоціативним образом обряду жертвопринесення, який будує у структурі концепту його дальню периферію, що буде предметом нашого подальшого дослідження.

Аналіз тексту обох авторів дав змогу зробити такі висновки щодо концепту “жертва”: 1. У Гомера цей концепт розкрито детальніше, що пов’язується з художнім стилем твору, для якого характерна насиченість подіями культового життя різних народів та максимальна деталізація 2. В обох текстах концепт “жертва” містить підсегменти : жертва як подарунок, кривава жертва, безкровна жертва та клятвенна жертва. 3. В обох авторів робиться акцент на криваві жертви та їх кількісну характеристику.

Література

1. Латышев В.В. Очерк греческих древностей. Ч. 2
2. Богослужение и сценические древности. – СПб.: Алетейя, 1997. – 319 с.
3. Сучасний тлумачний словник української мови. За ред. проф. Дубічинського В.В. – Х.: Школа, 2006. – 1008 с.
4. Таценко Н.В. “Концепт” як ключове поняття когнітивної лінгвістики //Вісник СумДУ. Серія “Філологія”, № 1’ 2008 – С. 105-110

Каленюк Я.Ю.,

*Національний університет “Острозька академія”, факультет
романо-германських мов*

КОНЦЕПТ “ПРАВДА” В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Когнітивна лінгвістика як один із провідних напрямків у мовознавстві, що досліджує нові аспекти мислення і пізнання, стала активно розвиватися з 80-х рр. ХХст. Найважливішим об’єктом когнітивної лінгвістики вчені справедливо вважають концепт, який у науці про мову не має на сьогодні однозначного тлумачення. Однією з актуальних на сьогоднішній день залишається проблема вивчення концептів.

Як показує проведений аналіз наукової літератури, сьогодні виділилося два основні підходи до вивчення концептів: лінгвокогнітивний (Н.Д. Арутюнова, Е.С. Кубрякова, Д.С. Ліхачов, З.Д. Попова, І.А. Стернін,) і лінгвокультурологічний (Воркачев, Н.А. Красавський, С.Х. Ляпін, Ю.С. Степанов). О. Селіванова розглядала концепт як “інформаційну структуру свідомості, організовану одиницю пам’яті, яка містить сукупність знань про об’єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п’яти психічних функцій свідомості й позасвідомого” [3:48]. В. Карасик виділяє “культурні концепти” – багатомірні сутнісні утворення, в яких виділяються цінності, образна і поняттєва сторона [2:17].

Метою статті є розглянути та описати концепт ПРАВДА в англійській мові.

Лінгвокультурне наповнення концепту ПРАВДА в процесі історичного розвитку може зазнавати значних змін, обумовлених соціально-економічними, політико-ідеологічними причинами, етичним і естетичним контекстом буття, хоча в англійській мові концепт TRUTH в процесі історичної динаміки не зазнав серйозних змін, відображаючи стабільність і стійкість культурно-релігійного і соціально-економічного устрою західної картини світу.

Концепт ПРАВДА відрізняється національно-культурною своєрідністю: для нього може бути характерний різний ступінь емоційно забарвленого відношення до феномену “правда”, також

характерне багатство смислових модифікацій цих понять [1:34]. Представники англійської мовної культури відносяться до феномену “truth” більш прагматично, що відповідним чином фіксується і вербалізується в мові.

В основі культурно-філософського концептів ПРАВДА і TRUTH лежать такі метафоричні образи, як Бог, відповідальність перед Богом, духовна висота, відвертість, чистота, дійсність, гіркота, біль, глибина, неприступність [1:24]. Феномен правди фундаментальний для всіх сфер знання, будучи важливим елементом буденної свідомості людей. Цей концепт закріплений у всіх мовах в слові або декількох словах, навколо яких групується певний лексичний континуум необхідний для виразу істини в книгах Святого Писання, мові науки, художніх текстах, повсякденному житті.

Правда є найважливішим ключовим поняттям будь-якої культури. Достатньо звернути увагу на частотність вживання слів на позначення правди чи істини в прислів'ях, приказках, фразеологізмах. Правда і засоби її вираження або приховування представляють інтерес для всіх культур.

Аналізуючи рівень концептуального поля, яке створюється на основі системи знань і уявлень, що склалися в національному світосприйнятті, Н. Земскова вважає, що концепт ПРАВДА містить такі параметри:

- правда як об'єкт почуття (добре-погано);
- правда як об'єкт пізнання й думки;
- правда як соціальний параметр [1:9]

Зупинимось на детальнішому описі запропонованих Н. Земсковою параметрах цього концепту. Значення лексеми *правда* варіюється від чесності, добросовісного ставлення і щирості взагалі, до певного факту або реальності зокрема. Термін не має єдиного визначення, з яким погодились би більшість професійних філософів і науковців.

В англійській мові концепт ПРАВДА дуже часто виражається через такі лексичні еквіваленти лексеми *truth* як *veracity* та *truthfulness*, що використовуються для позначення точності, правдивості, достовірності. Синонімами до лексеми *truth* є: *accuracy, actuality, authenticity, candor, candour, certainty, correctness, exactitude, exactness, fact, fidelity, frankness, genuineness, honesty, integrity, precision, quality, reality, sincerity, singleness of heart, truthfulness, uprightness, validity, veracity, verity, axiom, gospel truth, statement, tautology, true statement, truism*.

Слово *truth* в англomовному тексті може вживатися з різними означувальними прикметниками, що граматично визначають цей іменник. Ці найчастіше вживані прикметники, які подає Oxford Collocations Dictionary [6], згідно їх семантики можна поділити на три групи: із позитивним, нейтральним і негативним значенням.

До першої групи можна віднести такі слова, як *honest, absolute, gospel, basic, great, important, eternal, fundamental, profound, full, whole, real, central, essential, ultimate, general*.

До слів з нейтральним значенням належать *exact, literal, plain, naked, necessary, simple, objective, empirical, historical, moral, poetic, psychological, religious, scientific, spiritual, divine*. До цієї категорії здебільшого входять прикметники, які вказують на сферу життя, науки чи діяльності, де в певній конкретній ситуації вживається дане словосполучення, яке є зазвичай в таких випадках сталим. Такі прикметники не мають експресивного забарвлення.

Група слів, що вживаються як означення до іменника *truth* і виражають дещо негативне значення, може бути представлена такими лексичними одиницями, як *awful, bitter, cruel, dreadful, hard, harsh, horrible, horrid, painful, sad, shocking, terrible, unpalatable, unpleasant, unwelcome*.

Отже, лексичне наповнення концепту ПРАВДА розглядається як така культурна конструкція людської свідомості і мови, що постійно розвивається і змінюється. З лінгвістичної точки зору, цей концепт можна класифікувати на центральні і периферійні складові. Концептуалізація правди в англійській мові здебільшого відбувається за допомогою іменників і прикметників, які мають незначні відмінності в значенні, що говорить про різні відтінки емоційного сприйняття правди носіями мови. Лексема *truth* має досить велику кількість синонімів, і в різних контекстах вживається з різними означувальними прикметниками, використання яких залежить від стилю мовлення та ситуації.

Література

1. Земскова Н.А. Особенности языковой репрезентации концептов “Истина” и “Правда” в русском и английском языках. Дискурсивное пространство: эволюция и интерпретации / Земскова Н.А. Краснодар: КубГУ, 2006. – С. 53-57. (Экологический вестник научных центров черноморского экономического сотрудничества (ЧЭС). – Прил. № 2.)
2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Карасик В.И. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.

3. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Селіванова О.О. – Полтава: Довкілля-К, 2006 – 352с.
4. Степанов Ю.С. Константи: Словарь русской культуры: Изд. 3-е, испр. и доп. / Степанов Ю.С. – М.: Академический Проект, 2004. – 992 с.
5. Oxford English Dictionary. – Oxford University Press, 2000 – 1538p.
6. Oxford Collocations Dictionary. – Oxford University Press, 2006 – 897p.
7. Н.В. Ташенко. Концепт як ключове поняття когнітивної лінгвістики / Н.В. Ташенко // Вісник СумДУ. Серія “Філологія”, – 2008. – №1 – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua>.

Карпенко А.М.,

Національний університет “Острозька академія”

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ – ЯК СВОЄРІДНИЙ СПОСІБ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ БУТТЯ

“Мова – це той засіб, за допомогою якого культури виражають себе, свою сутність. Мова відображає культурно-історичний фон кожної епохи та, як правило, є повністю зрозумілою тільки людям, що живуть в цю епоху” [1:25]. Сленг молоді найбільш жваво реагує на всі події в житті. Він підхоплює і відображає нові явища і сам змінюється в процесі їх перетворень. Отже, наша стаття присвячена особливостям молодіжного, а саме студентського сленгу.

Сленг – доволі поширене явище, він є засобом спілкування у найрізноманітніших прошарках населення і сягає своїм корінням у сиву давнину. Адже і століття тому різні соціальні групи мали свій стиль мовлення, притаманний саме цій групі. Крім того, розповсюдженим видом сленгу є сленг професійний, що побутує у мовленні людей певного фаху чи роду заняття. Загалом межа між живою, розмовною мовою та сленгом була і є дуже рухливою, перехідною. Часто статус слова змінюється, і те, що, скажімо, у 60-х, 70-х, 80-х роках ХХ століття вважалося сленгом, тепер стало частиною повсякденного словника людей. Час минає, змінюємося ми, змінюється і наше мовлення, наша культура [3:153].

Різні аспекти сленгу вивчалися такими дослідниками, як Е. Патрідж, Г. Менкен, І. Гальперін, В. Вілюман, М. Маковський, В. Балабін, У. Потятинник. Багато хто з вчених досліджував все про сленг, особливості його формування, історію походження, вплив соціального життя на сленг та ін., але сленг ще й досі залишається відкритою темою для досліджень.

Мова дуже чутлива до змін у політиці, ідеології, науці, духовній культурі, тому й сленг як один із її складників надзвичайно швидко зазнає змін. Наприклад, сленг молоді 50-60-х років фактично незрозумілий сучасному молодому поколінню [2:35].

Український молодіжний сленг є цікавим лінгвістичним феноменом, існування якого обмежене не тільки певними віковими рамками, але й соціальними, часовими та просторовими рамками. Він існує в середовищі міської учнівської молоді й окремих більші чи менш замкнутих референтних групах. Саме сленг може ставати невід’ємною частиною будь-якої субкультури. Наприклад, ми в своїй дипломній роботі досліджували роль Емо-культури при формуванні молодіжного сленгу.

Представниками субкультури емо є насамперед, школярі, тінейджери, молоді люди до 25 років. Вони живуть своїми емоціями. Для емо вираз своїх почуттів не прояв слабкості, а звичайний стан. Бути собою – головне гасло емо. Отже, Емо-люди є потенційними творцями і користувачами нового сленгу. Але не слід забувати, що Емо-культура поширилась із США, тобто сленг молодих Емо-українців переважно складається з англійських слів. Наприклад, *тру-емо* – справжній Емо-кід, *скрім* – емоційний крик, *сліпи* – взуття схоже на тапочки, але з підшвою як у кедів, *плагі* – сержки без дірок, *степи* – браслети та ін.

Не тільки Емо сленг, але й значна частина українського молодіжного сленгу загалом – це переважна більшість запозичень з інших іноземних мов. Опитування студентів, яке ми провели в Національному університеті “Острозька Академія” показало, що наші студенти вживають сленг, джерелом формування якого є іноземні мови. Наприклад “*gehe nach Hause*” замість “йду додому”, “*лахати*” – “сміятись”, “*о ти файна кобета*” – “о ти й гарна дівчина” та інші [4].

Як ми бачимо, іноземні мови впливають на творення молодіжного сленгу. Це пояснюється тим, що сучасна молодь стає освіченішою, розумнішою, досконалішою, незважаючи на всі моральні та релігійні проблеми. Більшість молодих людей володіє багатьма мовами і глибокими знаннями в комп’ютерній науці. Також всевітня мережа Інтернет впливає на утворення та виникнення нових слів в мовленні сучасної української молоді.

Отже, сленг є частиною молодіжного мовлення, як і будь-яка мова є невід’ємною частиною суспільної групи. Ніхто не говорить про повне заміщення звичайної мови сленгом, він лише доповнює її. Сленг був, є і буде в нашій лексиці. Вважається, що недоречно

судити про потреби мови в сленгу, оскільки сленг – це невід’ємна частина молодіжного життя.

Література

1. Дзендзелівський Й.О. Українське і слов’янське мовознавство [Збірник праць] / Йосип Дзендзелівський. – Львів: Свічадо, 1996. – 230с.
2. Радевич-Винницький Я.К. Україна: від мови до нації / Ярослав Радевич-Винницький. – Дрогобич: Відродження, 1997. – 322с.
3. <http://www.Slang.com.ua>.
4. Береговская Н.В. Молодежный сленг: формирование и функционирование (Вопросы языкознания). / Наталья Береговская – Москва: Наука, 1996. – №3. – С.32-41.

Карпова К.П.,

Чорноморський державний університет ім. Петра Могили

ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ АВТЕНТИЧНОСТІ НА УРОКАХ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ

На сучасному етапі розвитку суспільства, гуманізація освіти є одним з основоположних принципів, що допомагає “прилучити учнів до культурної спадщини та духовних цінностей свого народу та інших народів світу” [2]. На думку методистів Микитенко І.М. і Аїтова В.Ф. “культурний компонент включає в себе певні знання (мовні та культурологічні), а також навички та вміння (мовної та немовної поведінки)” [2]. Тому при відборі змісту національно-культурного компоненту із усього лінгвокраїнознавчого матеріалу виділяють те, що має педагогічну цінність у сприянні не тільки спілкуванню на іноземних мовах, а й залученню до культури цих країн.

На сьогодні, лінгвопедагогіка вже досягла того рівня, коли пісенна творчість вважається невід’ємною частиною процесу вивчення іноземної мови. Втім, деякі методисти лише на словах декларують пріоритетну роль цього елемента навчання. В першу чергу це відбувається із-за того, що ми не маємо чітких критеріїв відбору оптимального лінгводидактичного пісенного матеріалу.

Виховання почуття автентичності на уроках будь-якої іноземної мови передбачає, в першу чергу, те, що конкретно ми маємо розглядати під цим поняттям. Так, згідно чималих визначень терміну,

автентичність (від грецьк. *autentikus* – справжній; з психологічної точки зору) – це усвідомлення людиною своїх почуттів та переживань, доступність їх для неї самої та здатність проживати та виражати їх при спілкуванні з іншими людьми [4, 5]. Якщо унікальність – це відмінність від іншого сукупністю певних параметрів, то автентичність – це абсолютна унікальність. В методиці навчання іноземної мови, цей термін буде розглядатися дещо під іншим кутом, тобто не тільки з емотивного боку, але й з боку лінгвального. Безумовно, найбільш вірогідно, почуття автентичності сформується у людини, що перебуватиме у межах мовної ізоляції. Саме тому, можна сказати, що почуття автентичності на уроках іноземної мови – це те, що допомагає людині ототожнити себе з культурою іншої країни, мова якої вивчається (у нашому випадку – це, в першу чергу, Франція), тобто фактично: те, що допомагає відчутти себе таким, що перебуває не в навчальній аудиторії, а ніби в тій самій країні. В цьому контексті пісенна творчість виступає в ролі провідника культурних орієнтирів, впроваджуваних завдяки процесу вивчення іноземної мови. Тому **мета** вивчення запропонованої теми полягає в ознайомленні з основними принципами роботи пісенної творчості як одного з чинників змісту навчання французької мови та допомоги в поступовому формуванні відчуття автентичності; **об’єкт** – пісенна творчість при вивченні французької мови; **предмет** – почуття автентичності, що виникає завдяки впровадженню пісень як навчального компонента на уроках французької мови.

Питанням використання автентичних пісень при вивченні іноземної мови займалися такі вчені, як: Аїтов В.Ф., Ачкасова Н.М., Бахталіна О.Ю., Кричевські К.С., Крупко А.Г., Микитенко І.Н., Саланович Н.А. та інші. Всі ці вчені так чи інакше наголошували на наступних критеріях відбору пісенного матеріалу: психологічний, лінгвістичний, культурологічний і на критерії художньої цінності. Ці критерії методично визначають обумовленість та місце використання цього навчального елемента в загальній структурі процесу навчання іноземній мові. Пісенна творчість – це лише один з чинників, що допомагає на шляху формування почуття автентичності учнів на уроках іноземної (французької) мови.

Найбільш яскравим прикладом методики роботи з пісенною творчістю є такий, що реалізується згідно наступного алгоритму: 1) прослуховування пісні; 2) опрацювання інформації про її творців, виконавців, їх місця та ролі у культурі країни, мова якої вивчається; 3) розбір лексики та граматичних зворотів, пов’язаних з

текстом (особлива увага приділяється новому матеріалу); 4) виконання певних вправ на закріплення нового матеріалу; 5) перевірка отриманих знань. Згідно з рамками теми, що розглядається у даній статті можна запропонувати наряду з приведеним алгоритмом якомога більше уваги приділяти саме національно-культурному компоненту; відтак, сполучувати здобуті лексико-граматичні навички з тими, що визначають собою сьогоденну реальність. А саме: прив'язувати їх до розмовно-побутових лексичних зворотів, ілюструвати прикладами із розмовних ситуацій. Це, безумовно, буде пробуджувати більшу зацікавленість учнів, спонукати до подальшого вивчення творчості взятої країни, формувати їх обожнення з новою культурою, що допомагатиме при поступовому вихованні почуття автентичності. На прикладі французької культури при подібній реалізації пісень, як провідника культури, можна запропонувати творчість співаків, яка легко сприймається на слух, є ритмічною та лексико-граматично ненапруженою. Так почати можна з пісень Едіт Піаф (Edith Piaf : Non, je ne regrette rien (Ні, я не жалкую ні про що), Sous le ciel de Paris (Під паризьким небом), La vie en Rose (Життя у рожевому колірї)), Джо Дасена (Joe Dassin: Salut (Привіт), Les Champs-Élysées (Єлисейські поля), Et si tu n'existe pas (Якщо б не було тебе), À toi (Тобі)) та Сальваторе Адамо (Salvatore Adamo : Tombe la neige (падає сніг), яка являє собою чи не стандартну стартову пісню при вивченні французької мови на початковому рівні, що авжеж не принижує її значення). Можна запропонувати учням, спираючись на перекладену лексику з пісень, зробити свої поетичні переклади. Таким чином, творчі особистості намагатимуться проявити себе з найбільш позитивного боку та відчуватимуть неопосередковану належність до частки французької культури. Пісні з всесвітньо відомого мюзиклу "Нотр-Дам де Парі" (Notre-Dame de Paris : Le temps de Cathédrales (Час кафедральних соборів), Les Sans-Papiers (Люди без документів) – Бродяги; Ave Maria Païen (Аве Марія на язичницький манер) – Аве Марія) також допомагають зануритись у відповідну атмосферу та сприяють формуванню відчуття автентичності. Ці тексти, насичені різного роду лексикою та граматикою, служать для тренування психолінгвістичних навичок учнів, що відбувається у невідривному від процесу навчання режимі й виступає як допоміжний засіб. Марсельєза (La Marseillaise), як гімн Франції, також налаштовує на сприйняття французької культури, та, безперечно, являє собою сильний ідеологічний важіль для досягнення потрібного ефекту. Для наближення учнів до сучасної

французької мови, можна порекомендувати використовувати пісні таких виконавців, як Франції, так Канади та Бельгії, як: Ін-Грид (In-Grid), Лара Фаб'ян (Lara Fabian), Шимен Баді (Chimène Badi), Наташа Сент-П'єр (Natasha St-Pier), Жюлі Зенатті (Julie Zenatti), Елоді Фреже (Elodie Frégé), Селін Діон (Celine Dion), Ізабель Буле (Isabelle Boulay), Мілен Фармер (Mylène Farmer) та ін.

В якості висновків треба зазначити, що пісенна творчість являє собою лише один з чинників формування відчуття автентичності на ряду з іншими невід'ємними компонентами, головними з яких є література та впровадження автентичних текстів, використання технічних засобів навчання (перегляд відео, Інтернет-ресурси, відвідування певних сайтів, ознайомлення зі статтями на різні тематики в режимі он-лайн і т. ін.), що відбираються відповідно до психологічних особливостей учнів та не суперечать тематичному принципу доцільності, доступності і систематичності, принципу науковості мовного матеріалу. Всі пісні, що використовуються згідно обраних цілей (а саме, для формування відчуття автентичності) можуть бути використані в різному обсязі та скомбіновані в залежності від рівня складності. Таким чином, критерій сформованості почуття автентичності полягатиме в кінцевій меті вивчення мови як засобу спілкування та певного роду “медіума” культури нації.

Література

1. Merry T.A. A guide to the person-centered approach. Loughton: Gale Centre Publications, 1990. – Р. 13.
2. Кричевская К.С. Прагматические материалы, знакомящие учеников с культурой и средой обитания жителей страны изучаемого языка // Иностранные языки в школе. – №1, 1996. – с.13.
3. Никитенко З.Н., Аитов В.Ф. Аутентичные песни как один из элементов национально-культурного компонента содержания обучения иностранным языкам на начальном этапе // Иностранные языки в школе, №3, 1996. – с.14.
4. Википедия: Свободная энциклопедия. Аутентичность. – [Электронный ресурс], 2009. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%83%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%8B%D0%B9>.
5. Словари и энциклопедии на Академике. – [Электронный ресурс], 2008. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ogegova/8162>.
6. Словари и энциклопедии на Академике. – [Электронный ресурс], 2008. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_psychotherapeutic/30/%D0%90%D0%A3%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%AC.

Климчук О.В.,

Національний університет "Острозька академія"

АНГЛІЙСЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПТУ ЩАСТЯ

Актуальність теми полягає у її спрямуванні на дослідження ще не достатньо вивченого концепту ЩАСТЯ. Дослідження сприятиме поглибленню знань про особливості функціонування вербалізованого концепту ЩАСТЯ в англійських та українських прислів'ях.

У сучасних дослідженнях з лексикології, лінгвістики, літератури концепт розглядається як структурна одиниця, що відображена в мові всією сукупністю знань людей про світ чи про окремий предмет, явище дійсності. Концепт ЩАСТЯ – це емоційний концепт, концепт почуття. Репрезентація концепту в мові відбувається через різного роду лексичні засоби, а також фразеологізми, стійкі словосполучення [3:57]. Тому метою нашої доповіді є дослідити концепт ЩАСТЯ на основі порівняння англійських та українських прислів'їв. Наявність зафіксованих у змісті прислів'їв культурних концептів дозволяє виділити фрейми їхнього вживання [1:295]. Умовно можна визначити кілька видів ознак у фразеології англійської та української мов, що характеризують концепт ЩАСТЯ. Виділено такі *групи (фрейми)*, які характеризують концепт щастя з різних ракурсів: факти щастя, ознаки щастя, тривалість щастя, суб'єкти щастя, об'єкти щастя. При цьому кожна з категорій може мати ще кілька підкатегорій: поняття добра і зла, моральні цінності, емоційна забарвленість. Усе це дає загальну картину уявлення щодо ставлення як суспільства так і людини до цього явища. Детальніше розглянемо ці ознаки на прикладах груп прислів'їв.

Категорія факторів щастя . Факторами ми вважаємо ті передумови та чинники, що створюють відчуття щастя, саме вони визначають фундаментальні ознаки цього поняття.

Англійське прислів'я	Український відповідник
True happiness consists of making	Справжнє щастя в тому, щоб робити
others happy.	щасливим інших.

Without virtue happiness cannot be [2:329].	Без чеснот не буває щастя [4:32].
---	-----------------------------------

Прислів'я виражені простими поширеними реченнями, при цьому лексико-граматична структура та смислове навантаження даних одиниць у двох мовах є достатньо подібним. З огляду на це, можна сказати, що уявлення як англійців, так і українців є подібними у тому, що стосується основоположних факторів щастя.

Підкатегорія щедрості, як фактору щастя. Відомо, що щедрість є однією з чеснот людини, при цьому її можна вважати непрямою ознакою фактора щастя, адже саме щаслива людина є щедрою, а щедра не може бути нещасною.

Англійське прислів'я	Український відповідник
The generous man receives more than	Щедра людина отримує більше, ніж he gives [2:65]. віддає.
Generosity is the flower of justice.	Щедрість – це цвіт справедливості.

Наведені прислів'я мають форму простого поширеного речення, при цьому вони є синонімічними за змістом з українськими відповідниками.

Категорія ознак щастя. Ознаками можна вважати ті риси або обставини, що характеризують стан щастя та уявлення про нього.

Англійське прислів'я	Український відповідник
Call not him the happiest who is the	Не заздри багатому, бо такий не має richest ні приязні ні любові – він все те наймає

Прислів'я має форму рекомендації, є простим поширеним реченням у англійській мові. В українській його значення є значно ширшим і, фактично, відрізняється від оригіналу, оскільки дає тлумачення явища.

Англійське прислів'я	Український відповідник
Happiness grows at our own firesides y and is not to be picked in strangers' garden.	Щастя зростає не у чужих садах, а наших щасливих домівках [4:54].

У цьому випадку навпаки, англійський оригінал є більш змістовним за український відповідник. Знову ж таки, прислів'я пода-

не у формі простого поширеного стверджувального речення.

Англійське прислів'я	Український відповідник
Happiness is not perfect until it is shared [5:74].	Щастя не є повним, доки ним не поділишся.
Happiness is to be sought not outside but within.	Щастя треба шукати не ззовні, а зсередини.

Наведена група характеризує ознаки явища щастя. Усі пари є синонімічними та мають просту лексико-граматичну структуру.

Категорія тривалості щастя. Особливість даної категорії полягає у тому, що щастя як абстрактне явище намагається співвідноситися з такою ж абстрактною величиною – часом.

Англійське прислів'я	Український відповідник
A full cup must be carried steadily.	Щастя треба берегти.
Happiness takes no account of time [5:73].	Для щасливих часу не існує

Прислів'я-характеристики подані у формі простих речень, є синонімічними за змістом і будовою у двох мовах і набули форми простого стверджувального речення [4:46]. Вираження концепту ЩАСТЯ відбувається на різних образних основах: в англійському прислів'ї лексема *cup* в українському відповіднику прислів'я не простежується.

Категорія суб'єкту щастя.

Англійське прислів'я	Український відповідник
Happy is the bride that the sun shines on [6:236].	Щаслива та наречена, на яку світить сонце.
Happy is the man who finds wisdom and gets understanding.	Щаслива та людина, що знаходить мудрість і отримує розуміння.

Зазначені вище прислів'я є характеристиками прямої ознаки, побудовані у формі стверджувального простого речення. При цьому граматичні та лексичні структури у обох мовах практично співпадають.

Англійське прислів'я	Український відповідник
To be happy is to be healthy.	Щаслива людина – здорова людина.

To be content with little is true happiness [6: 67]	Насправді щасливим є той, хто вдовольняється невеликим.
---	---

Відмінним від попередньої групи у цих двох наведених вище прислів'ях є форма побудови у вигляді простого речення-рекомендації. Інфінітивна структура англійського прислів'я протиставляється описовому методу вираження в українському відповіднику прислів'я.

Категорія об'єкту щастя Дана категорія висвітлює ті явища нашого життя та свідомості, на які впливає щастя, як цілеспрямований процес.

Англійське прислів'я	Український відповідник
Hidden life, happy life [6:245].	Життя сховане від сторонніх очей – щасливе життя.
It's better to be happy than wise.	Краще бути щасливим, ніж розумним.

Для наведених прислів'їв характерна загальна стверджувальна форма вислову, саме це робить їх подібними за граматичною та синтаксичною структурою речення. Характерним є і те, що наведені словосполучення є прямою ознакою концепту щастя, а саме категорії його об'єкту.

Отже, на основі викладеного вище, можна зробити висновки, що:

– прислів'я та приказки української та англійської досить часто мають одне й те саме смислове навантаження, проте можуть відрізнятися за формою;

– різна форма прислів'їв та приказок пояснюється різними життєвими умовами, побутом, родинними відносинами, історичними та соціальними обставинами;

– відмінностями, які можна виділити у системі даних фразеологізмів англійської мови є більша стриманість висловлювань, у той час як українська мова характерна більшою образністю. Проте, таку різницю доволі часто можна пояснити різницею світогляду та світосприйняття обох націй.

Література

1. Гамзюк М.В. Особливості лексико-семантичних шляхів утворення фразеологічних одиниць // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К.: Видавничий центр КДЛУ. – 2000. – Вип. 4. – С. 294-296
2. Котий Г.А. Сборник английских афоризмов / Под ред. А.С. Дроба-

тенко. – М.: ООО “Издательство Астрель”: ООО “Издательство АСТ”, 2003. – 348 с.

3. Неретина С. С. Тропы и концепты. – М., 1999. – 102 с.

4. Щербань Н. П. Структурно-семантичні особливості фразеологізмів української мови: Навч. Посібник. – Чернівці: Рута, 2002. – 70 с.

5. Metaphoric language of joy and happiness as a mirror of a national picture of the world // The Second USSE Conf. “Pragmatics and Beyond”. – Kharkiv, 2001. – P. 73-74.

6. The Oxford Dictionary of English Proverbs. Contributors: William George Smith – compiler. – Oxford: Clarendon Press, 1935. – 653 p.

Ковальчук Я.І.,

Національний університет “Острозька академія”

СТВОРЕННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОЇ МАТРИЦІ ПРИ МОДЕЛЮВАННІ ОБРАЗУ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА

Якою б не була основна ціль проведення лінгвістичного аналізу, передбачається, що політична промова є своєрідним “продуктом” політичної діяльності, а не навпаки – коли суспільний імідж певного політика є “продуктом” роботи команди політтехнологів, які на нього працюють, та результатом систематичного виголошення політиком наперед продуманих та ретельно розрахованих на певний вид впливу на аудиторію промов. Таким чином, зазвичай під час проведення психолінгвістичного аналізу промов науковці намагаються декодувати особистісні характеристики політика безпосередньо через текст промови, оскільки вважається, що політичні промови пишуться з врахуванням цілісно сформованого характеру політика і його певного, вже існуючого іміджу. Наукова новизна нашого дослідження полягає у спробі виокремити закономірності та універсальні правила написання промов, які б дозволили “програмувати” конкретно визначений образ політика, який тільки розпочав свою політичну кар’єру і ще не має чітко сформованого іміджу в очах цільової аудиторії. Отже, у першому випадку ми мали справу з логічним ланцюжком: “політик – певний характер – промова, яка пишеться з врахуванням особливостей цього характеру”. Ми ж пропонуємо змістити акценти в цьому ланцюжку наступним чином: “промова, яка моделює і підкреслює бажані для політика риси – формування іміджу політика – початок повноцінної політичної кар’єри”.

Оскільки мова йде про виокремлення конкретних психологічних характеристик, необхідних для створення успішного політичного іміджу, для нашого дослідження найбільше прикладне значення матимуть результати саме психологічного аналізу. Середні показники по кожній категорії аналізу, підраховані Д. Вінтером для післявоєнних американських президентів, можуть бути використані як своєрідні “стандарти”, які покажуть, в якій кількості повинні бути вжиті займенники, оцінки, кваліфікатори тощо для створення бажаного іміджу політика.

При написанні політичної промови політику необхідно правильно розраховувати співвідношення займенників “я” та “ми”. Дуже часте або рідкісне використання займенника “я” може означати або зацикленість на собі, або високий ступінь відчуженості. Помірне використання цього займенника може відображати наявність здібностей достатнього ступеня автономії при умінні працювати в колективі [5:12]. Як свідчать результати психолінгвістичного аналізу промов Джорджа Буша (мл.), оптимальна кількість вживання займенника “я” становить 15-20 вживань на 1000 слів.

Використання займенника “ми” в безособовому плані по відношенню до людей “взагалі” звичайно вказує на прагнення до дистанціювання [5:12]. Середній показник вживання займенника “ми” в політичних промовах рекомендується встановити на рівні 20-25 одиниць на 1000 слів, що створить імідж розважливого політика, який в своїй діяльності опирається на команду та не зациклюється на власній особі.

Займенник “ми” характеризує, насамперед, ототожнення політика як особистості з певним інститутом, тобто висуває на перший план його “інституційний” голос [1:224]. Частина науковців, зокрема К. Вейтрауб, рекомендують якнайчастіше використовувати займенник “я” замість “ми” у політичних промовах [5:57]. Однак, результати проведеного нами аналізу промов Джорджа Буша (мл.) вказують на те, що кількість вживань займенників “я” та “ми” повинна бути приблизно рівною, а будь-які перегини в сторону частого вживання того чи іншого займенника знаходять своє відображення у зміні сприйняття політичного діяча аудиторією.

Часте використання пасивного стану свідчить про пасивні тенденції в характері політика, його залежність від оточуючих та вплив третіх осіб на прийняття ним політичних рішень. До пасивних конструкцій належить, зокрема, використання займенника “мене”. Для політичних промов оптимальною кількістю є 1-2

вживання займенника “мене” на 1000 слів.

Вираження почуттів політичним діячем тісно пов’язане з наголошенням особистісної, а не інституційної складової поведінки політика, а також нагадуванням про його “народне” походження (e.g. *in our grief and anger we have found our mission and our moment* [4]). Політичному діячу рекомендується утримувати показник вираження почуттів на рівні 3-4 рази на 1000 слів, щоб не здатися надто сентиментальним чи слабким у емоційному плані і водночас досягнути асоціювання з частиною аудиторії.

Кількість вживань кваліфікаторів свідчить про рівень імпульсивності політичного лідера (e.g. *the wounds of that morning are still fresh* [2]). Оскільки для значної частини аудиторії позитивний імідж політика передбачає його виваженість у діях, політичну коректність у висловлюваннях та помірну стриманість при оцінюванні окремих явищ чи особистостей, спічрайтер під час підготовки політичної промови повинен підтримувати кількість вживання кваліфікаторів на рівні 6-8 разів на 1000 слів.

На противагу використанню кваліфікаторів, часте вживання оцінок свідчить про бажання політичного діяча звучати якомога впевненіше в собі (e.g. *we seek their lasting memorial in a safer and more hopeful world* [2]). Загалом ми рекомендуємо зафіксувати рівень вживання оціночних тверджень у рамках 8-10 разів на 1000 слів.

З категорією оцінки досить тісно пов’язано використання інтенсифікації прислівником та емоційно забарвлених прикметників. К. Вейтрауб рекомендує в усному мовленні широко використовувати прикметники у емоційній функції, емоційно забарвлені дієслова та прислівники [5:49-52]. Надмірне використання цих одиниць може зашкодити іміджу політика, оскільки свідчитиме про його гіпертрофовану експресивність та емоційну відвертість, недопустиму для публічної людини. Використання інтенсифікації прислівником, однак, допомагає розставити акценти в політичній промові, а прислівники загалом роблять промову логічно структурованою, що сприяє кращому її сприйняттю аудиторією. Таким чином, рекомендується дотримуватися діапазону використання інтенсифікації прислівником у рамках 12-15 вживань на 1000 слів.

Використання риторичних запитань допомагає створити враження діалогу політичного діяча з цільовою аудиторією. Крім того, цей стилістичний прийом підвищує загальну експресивність повідомлення та допомагає розбити текст політичної промови на окремі фрагменти (*Americans are asking: Why do they hate us?* [4]).

Використання риторичних запитань залежить від персонального стилю спілкування політика з аудиторією, проте при підготовці тексту промови ми рекомендуємо не перевищувати середньостатистичні показники американських президентів по цій категорії аналізу, які становлять 1-2 риторичні запитання на 1000 слів.

Про власний стиль політичного діяча свідчить також рівень використання ним творчих висловлювань. Вживання оригінальних сполучень слів, okazіоналізмів, яскравих метафор (e.g. *The terrorists are ... trying ... to hijack Islam itself* [2]), вдалих оксиморонів чи цікавих парадоксів (e.g. *Whether we bring our enemies to justice, or bring justice to our enemies, justice will be done* [3]) у тексті промови є запорукою того, що фрагмент, в якому були вжиті вищезазначені стилістичні засоби, запам'ятається цільовій аудиторії найбільше, а отже і психологічний вплив, закладений в промові як основна мета політичної комунікації, буде тривалішим й ефективнішим. При цьому середні показники вживання творчих висловлювань не повинні перевищувати 2-3 одиниці на 1000 слів, інакше політик ризикує перетворити серйозну політичну промову на своєрідний літературний твір, перенасичений стилістичними прийомами та нездатний виконати свою основну функцію – функцію переконання, оскільки форма повідомлення відволікатиме слухача від власне його інформаційного наповнення.

Щодо використання негативів у промові (e.g. *they are evil and kill without mercy – but not without purpose* [2]), при моделюванні іміджу політичного діяча практично неможливо розрахувати оптимальну кількість цих одиниць. Кількість негативів буде варіюватися залежно від теми політичної промови, внутрішньополітичної ситуації, що склалася в країні, та позиції, в якій знаходиться політичний діяч. У мирний час часте використання негативів президентом у своїх промовах є необґрунтованим, оскільки надто негативне сприйняття стану справ у державі її безпосереднім керівником може викликати у аудиторії відразу та сумніви у ефективності діяльності президента. З іншого боку, політичні діячі, які знаходяться в опозиції до діючої влади, можуть широко використовувати негативи для критики діяльності своїх політичних опонентів. Отже, при підготовці тексту промови до питання частоти вживання негативів слід підходити ситуативно.

Таким чином, ми спробували створити своєрідну матрицю одиниць психолінгвістичного аналізу. Дотримання спічрайтером даних рекомендацій при підготовці промови дозволить створити

образ політичного лідера, який позитивно сприймається цільовою аудиторією, та за допомогою лінгвістичних засобів підкреслити необхідні риси характеру політика, такі як самостійність у прийнятті рішень, вираженість, експресивність, вольовий характер, послідовність та відсутність пасивних тенденцій.

Література

1. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики). – К.: Вид-во КНУ ім. Т. Шевченка, 2002. – 392 с.
2. Bush G.W. Address to the Nation on the Five-Year Anniversary of 9/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.americanrhetoric.com/speeches/wariniraq/gwbush911after5years.htm>
3. Bush G.W. Remarks on terrorism [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.encyclopedia.com/doc/1P1-128425911.html>
4. CNN.com. Transcript of President Bush's address [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archives.cnn.com/2001/US/09/20/gen.bush.transcript>.
5. Weintraub W. Verbal behavior in everyday life. – N.Y.: New American Library, 1989. – 416 p.

Козьма В.В.,

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

СЕМАНТИЧНИЙ ПРОСТІР АНТРОПОНІМІВ У АВТОРСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Формування ономастики як самостійної наукової дисципліни про власні назви активізувалось в другій половині XX ст. [4:7]. Саме тоді з'являється поглиблений теоретичний та практичний інтерес до функціонування власних назв у художній літературі, що призвело до виокремлення самостійної наукової дисципліни – поетичної ономастики, яка займається вивченням специфіки онімів в художніх текстах.

Н.В. Подольська у “Словнику російської ономастичної термінології” термін “поетична ономастика” визначає як “розділ ономастики, що вивчає будь-які власні назви (поетоніми) в художніх літературних творах: принципи їх створення, стиль, функціонування в тексті, сприйняття читачем, а також світогляд та естетичні настанови автора” [3:96].

Основними ж об’єктами дослідження поетичної ономастики слід вважати опубліковані тексти художніх творів, на основі яких здійснюється аналіз поетонімів з урахуванням ідейного змісту твору та специфіки авторської майстерності. “Поетичне ім’я (поетонім) – ім’я в художній літературі, яке має в мові твору, крім номінативної функції, ще й характеризуючу, стилістичну та ідеологічну. Як правило, належить до категорії вигаданих імен, але часто письменником використовуються реально існуючі імена або комбінація тих та інших” [3:108]. При видовій конкретизації власних імен в художніх текстах використовуються терміни “поетичний антропонім”, “поетичний топонім” і т.д.

В художніх текстах поетоніми зберігають ті ж ознаки, які властиві усім власним іменам на рівні мови та мовлення. В той же час є і принципова відмінність. Справа в тому, що поетоніми функціонують в умовах специфіки художнього тексту, виконуючи авторський задум в реалізації ідейно-естетичних та інших завдань, що дає підстави говорити про актуалізацію їх стилістичних та інших можливостей на змістовному рівні. В художньому тексті поетоніми в значній мірі зближуються за своїми функціональними характеристиками з загальними словами художнього тексту [5:121].

Зміст або значення поетонімів є складним комплексом лінгвістичних та екстралінгвістичних характеристик. Уся змістовна сторона поетонімів повинна розумітися через художній опис денотата (образу) в поетичному тексті. На відміну від апелятивів відомість про власні назви, включаючи і поетоніми, передбачає знання супровідних даних, як, наприклад, особливі мотиви називання, історія імені, етимологія його основи та ін. Враховуються умови функціонування власної назви в суспільстві, ступінь популярності денотата (носія) і його імені та ін. [5:121].

З урахуванням стилістичної функції поетоніми дуже близькі до власних назв на рівні мовлення. Вони наділені енциклопедичною інформацією, яка являє собою позамовну відомість про денотат власної назви. В той же час мовна інформація встановлює зв’язок імені з його носієм, соціальне поле денотату та його імені і виявляє відношення того, хто звертається до носія імені [5:121]. Таким чином, змістовність поетонімів проявляється при вираженні ними стилістичних функцій, одночасно підпорядковуючи мовленнєву, енциклопедичну та мовну інформативність імені, що дає підстави говорити про наявність у них значення.

Денотатами поетонімів виступають вигадані (ідеальні), створе-

ні уявою автора образи, за якими закріплюються з волі письменника індивідуальні власні імена. Їх значеннєвий зміст може бути зрозумілий з урахуванням конкретного художнього твору, тому поетоніми слід вважати знаками особливого, штучного утворення, які створені автором та сприйняті читачем [1: 157].

У більшості випадків дослідники поетичної ономастики (С.І. Зінін, М.В. Карпенко, В.Н. Михайлов, С.М. Мезенін, Л.М. Щетинін) обмежувались лише описом поетонімів одного або декількох художніх творів, але зацікавленість у більш поглибленому їх аналізі викликала потребу класифікації поетонімів. При класифікації поетонімів слід зважати на те, щоб “семантичне угруповання літературних антропонімів відображало специфіку саме цих останніх, а не тих слів, від яких вони утворені” [2:24].

Л.М. Щетинін, аналізуючи антропонімію англійської літератури, запропонував наступну класифікацію імен літературних героїв з урахуванням їх стилістичної ролі в художньому творі: а) нейтральні імена; б) описові (характеризуючі) імена; в) пародійні імена; г) асоціативні імена [6:126].

Письменники-реалісти, обираючи із арсеналу загальнонародної мови імена, прізвиська, прізвища для своїх героїв, не обмежуються тільки їх структурними та етимологічними моделями. Кожне літературне ім'я отримує при “народженні” певне стилістичне навантаження, мета якого – зробити більш яскравою фігуру, іменовану цим іменем. Стилiстичне навантаження фамiльного iменi реалiзується через його звучання, морфологiчне оформлення та значення його основи [6:126].

Одним з таких письменників-реалістів є відомий англійський романіст Чарльз Дікенс (1812-1870) – майстер прози та творець нескінченного числа унікальних персонажів. У своїх романах Дікенс бере на себе роль номінатора (особи, яка вперше здійснює акт номінації, або “хрещення”), який обирає набір ознак що сприймаються найбільш яскраво і психологічно домінують над іншими якостями персонажу, і тому ці деталі або ознаки є суб'єктивно істотними. Доказом цього є низка “дікінсових” героїв, а саме їх ексцентричні імена, які увійшли до скарбниці англійської літератури, як найбільш пам'ятні та використовуються як загальні назви: Ebenezer Scrooge (a miserly person), Fagin (an adult who instructs others (as children) in crime), Micawber (one who is poor but lives in optimistic expectation of better fortune), Miss Havisham (a wealthy spinster), Uriah Heep (a person with grasping manipulation

and insincerity) та багато інших імен, що продовжують своє самостійне існування поза художнім текстом.

За допомогою стилістичного методу поетичної ономастики було здійснено практичне дослідження імен літературних героїв із врахуванням їх стилістичної ролі в романі Ч. Дікенса “Девід Копперфільд”. Було проаналізовано двадцять сім поетонімів з п’ятдесяти дев’яти: нейтральні імена (6 поетонімів), описові імена (11 поетонімів), асоціативні імена (11 поетонімів), пародійні імена (1 поетонім) роману Ч. Дікенса “Девід Копперфільд”, які найбільше вирізнялися за своєю прагматичною функцією в творі. Досліджуючи авторське вживання онімів в художньому дискурсі, було помічено, що у своєму творі Ч. Дікенс приділяє велику увагу функціонуванню поетонімів. Всі вони наділені стилістичним навантаженням, внутрішня форма яких одразу акцентує увагу на наборі ознак, що сприймаються найбільш яскраво і психологічно домінують над іншими якостями персонажу. У творчому доробку Ч. Дікенса літературно-художні антропоніми слугують важливим мовним засобом із широкими виражальними можливостями. Структура авторського антропонімікону відзначається різноманітністю і самобутністю, відбиваючи як характерні особливості індивідуального стилю письменника, так і специфіку його світосприйняття. У його творчості панує “дікенсовська Англія” – це цілий світ, населений багатьма персонажами, які належать до різних соціальних груп, типів людських характерів, літературна образність яких супроводжується “промовистими іменами”. Відношення автора до життя, яке передається крізь призму антропонімів є позитивним, про це свідчить глибокий гуманізм та моральні сили, якими він наділяє своїх героїв.

Отже, поетоніми являють собою особливу лексичну категорію, дослідження якої сприяє виявленню особливостей стилю автора, а визначення особливостей авторського стилю, в свою чергу, дозволяє отримати додаткову інформацію про ідейно-художній задум твору, творчі принципи автора та його світогляд.

Література:

1. Андреева Л. И. Семантика литературного антропонима // Русская ономастика. – Рязань: Ряз. ГПИ, 1977. – С. 157–167.
2. Карпенко М.В. Русская антропонимика. Конспект лекций спецкурса. – Одесса: ОГУ, 1970. – 40 с.
3. Подольская Н.В. Словар русской ономастической терминологии.

2-е издание переработанное и дополненное, редактор А.В. Суперанская. – М.: “Наука”, 1988. – 192с.

4. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. – М.: Наука, 1973. – 366 с.

5. Теория и методика ономастических исследований. / отв. ред А.П. Непокупный. – М.: Наука, 1986. – 256 с.

6. Щетинин Л.М. Слова, имена, вещи. Очерки об именах. – Ростов-на-Дону: Изд-во Ростов. ун-та, 1966. – 222с.

Колеснік О.В.,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

INNOVATIVE METHODS IN TEACHING READING SKILLS FOR ESL STUDENTS

For the adult ESL learner, reading is a key to success in higher education. Without reading, opportunities for understanding the United States or United Kingdom English, and achieving educational objectives are lost. One can outline innovative pedagogical practices that foster second language reading development. However, before turning to these practices, it will be useful first to consider naming the key abilities underlying reading competence [3:19]. They are: grammatical competence (knowledge of lexicon and vocabulary together with the use of grammar rules to help understand what is being read), sociolinguistic competence (the ability to interpret the social meaning of the choice of linguistic varieties used in a text), discourse competence (readers need to understand, how and why such devices, as ellipsis, reference and conjunction are used if they are to comprehend the meaning of the reading passage) and strategic competence (the ability to guess the missing information in or about the text).

Echo reading method is an activity when a skilled trainer reads a text, a sentence at a time, as the learner tracks. The learner then echoes or imitates the skilled reader [2:74]. Echoing a mature reader helps students gain confidence in reading aloud, learn sight words, read material that might be too difficult for them to read alone, and practise proper phrasing and expression. Later on, a teacher makes a record of what he/she utters and leaves blank spaces for the learner to repeat the utterances. The learner is to repeat the tape utterance in the time provided. Echo reading is especially useful for helping learners practise texts that they need to read out loud, such as reports in front of an auditory etc.

Method of tape assisted reading [3:21] can be used as an individual or group reading activity. It develops language fluency, proper phrasing and expression, and recognition of sight words. Student listens to the tape and reads a passage, trying to stay one or two syllables ahead so that the tape is an “echo”. If it is done in a group of students, their task is to find out and correct the mistakes (if any), done by their groupmate. Later on he/she reads the passage without the tape, taking into consideration shortcoming feedbacks of the first reading.

Method of sustained silent reading is a period of uninterrupted silent reading [1:18]. Independent reading time is not only enjoyable, but it also helps learners to improve their reading skills, and provides quiet reading work that a class can do while the teacher gives individual help. The teacher chooses reading material that is not too difficult and sets aside about 10–15 minutes for reading during class. He/she makes everyone read silently, reinforcing what is being read by discussing the material together and having readers keeping a reading journal.

Ladder reading method is used in group reading. It incorporates all the students in reading process. It can be a good activity even for mature reading students [2:14]. A teacher gives copies of one and the same text to students and they begin to read. One student reads only the first syllable, another one reads the next and so on. Their task is to pronounce properly all the words and keep the correct intonation of the whole sentence. This algorithm can be used not only on the syllable level, but also on word or word combination level. The more phonetically rich the text is, the more difficult reading becomes. At the same time this method of reading is rather entertaining. It has got the name of “ladder reading” because of its going from smaller units (syllables) to higher ones (words, word combinations, etc).

These methods can be widely used at university or institute level. Together with the development of suggested competences, they can make a basis for improving students’ reading skills and overall reading proficiency.

Література

1. Frances S., Holt B. Sustained silent reading and writing. – Washington, DC: US National Institute of Education, 2001. – 148 pages.
2. Laubach. Literacy Action. Teaching adults: A literacy resource book. – New York: New Readers, 2004. – 176 pages.
3. Robson, Ed. Literacy strategies for adult reading tutors. 2nd revised edition. – Michigan: Michigan Literacy, 2000. – 246 pages.

Кондратьєва А.Є.,

Національний університет "Острозька академія"

**УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ
КОНТЕКСТ: ОБРАЗ ДЕМОНІЧНОГО У ТВОРАХ
В. ШЕВЧУКА ТА ДЖ. АПДАЙКА**

Порівняльний аналіз роману Дж. Апдайка "Іствікські відьми" та повісті В.Шевчука "Горбунка Зоя" виводить на передній план головну проблему дослідження – підходи українського та американського письменників до зображення демонічного.

Мета доповіді – простежити відмінні психологічні типи відьом у вказаних творах В. Шевчука та Дж. Апдайка.

Предмет дослідження – розгляд специфіки демонізму у творчості Дж. Апдайка та В. Шевчука, аналіз функціонування образу відьми в українській та американській культурі, аналіз наукової концепції Г. Грабовича.

У дослідженні було використано такі методи, як культурно-історичний (при визначенні ментальних особливостей обох суспільств), компаративний (у порівнянні роману Дж. Апдайка "Іствікські відьми" з повістю В. Шевчука "Горбунка Зоя").

Г.Грабович у статті "Кохання з відьмами" аналізує український варіант магічного реалізму, вказуючи насамперед на "прирученість демонізму" [1: 279], який не викликає у читача панічного страху. Постійне пом'якшення демонічних елементів є головною характеристикою української ментальності у зображенні сфери містичного.

Враховуючи таку концепцію Г.Грабовича, порівняємо творчість В.Шевчука з доробком Дж. Апдайка. Відразу ж стає очевидним той факт, що в американського письменника демонізм "не приручений", тобто, такий, що може психологічно руйнувати наївного читача чи, навпаки, гартувати його шляхом протидії страху.

Натомість В.Шевчук оберігає читача від психологічного потрясіння і читач залишається, так би мовити, психологічно не загартованим у жанрі "жахів". Наприклад, у повісті "Горбунка Зоя" щоразу, коли головна героїня починає використовувати магічні здібності, В.Шевчук зм'якшує як сам процес ворожіння, так і його результат.

Шевчукова відьма не використовує спеціальних прийомів чи ритуалів для чарування. Головною силою її відьмацтва, за словами чотирьох юнаків – є постійна присутність Зої у їх снах, думках та бажаннях. Все, що є Зоїними безпосередніми діями, стосується лише зустрічей з товариством. В.Шевчук наділяє її містичною енергією: якщо вона випадково з’являється перед хлопцями, то обов’язково у темряві, з очима, як “мідні бляшки” [3:34], що символічно передає пільму у душах чоловіків, яку жінка контролює. Головною помстою горбунки було “покарання щастям” [3:42]. В.Шевчук облагороджує мету відьми – у розв’язці стає відомо, що її єдиною метою впливу на чоловіків було народження дитини. Отже, демонізація жіночого образу набула позитивних рис.

У Дж.Апдайка відьми своїми діями завжди завдають руйнівного ефекту. Усі обряди передбачають шкоду та деструкцію чи навіть смерть. Читач американського письменника мусить бути психічно стійким, здатним не лякатися натуралістичних сцен, містичних діянь. Зрозуміло, що процес читання може стати або психологічною травмою, або уроком особливого естетичного досвіду. Наприклад, Дж. Апдайк детально представляє низку ритуалів, які розбудовує на основі жаху та споріднених негативних емоцій. Усе те, що не влаштовувало американських героїнь-відьом у їхньому житті, було скоректовано ними за допомогою магії (негода, мор на тварин, покара несимпатичних їм людей, використання надприродних сил для розваг).

Відьми Дж. Апдайка є егоїстичними жінками, які керуються примхливими ексцентричними бажаннями. Можна погодитись зі словами А.Окініної, що “героїні у Апдайка вийшли найгіршого побутово-стервозного типу” [2:7]. Їхні ревності та заздрощі зруйнували як дружбу, сімейне життя, так і буття оточуючих.

Г.Грабович у вказаній статті не може обминути середньовічної ідеї: “жінка – потенційна відьма”. У тій чи іншій мірі ця ідея підтримуться як Дж.Апдайком у романі “Іствікські відьми”, так і В.Шевчуком у повісті “Горбунка Зоя”. У Дж.Апдайка сила відьми підкріплювалася бажанням помсти, а помста – емоціями ненависті. У В.Шевчука головна героїня живе для того, щоб “спокусити та звести чоловіка” [3:46]. Головним засобом для цього служить, як зазначає Г.Грабович, “краса-потворність” [1:285]. Погоджуючись із висновком літературознавця, додамо, що Зоя є відьмою не стільки за своєю суттю, як з точки зору чоловіків, “через юнацький, самоствердно-інфантильний погляд” [1:286]. Саме вони назвали її

відьмою на підставі “логічного умовиводу”: якщо вона потворна, але тим не менше їм до вподоби, – значить вона – відьма.

Зоя стає принадливою, бо є іншою, володіє внутрішнім магнетизмом. Сни, постійні думки про неї, неприступність, недосяжність на початковому етапі знайомства – така поведінка жінки притягувала чоловіків. Однак наслідком взаємин була біда: Геннадій потрапляє у в’язницю, Юрко у Сибір, Олег втратив інтерес до життя і жив за інерцією, а оповідач починає пити.

З точки зору Зої хлопці ставали її об’єктами вивчення, розуміння і “розтоплення” [3:48], у результаті чого вона допомогла їм сформуватися як особистостям. Після пригод кожен з юнаків позбувався легковажності, ставав серйозним сім’янином. Г.Грабовичем переконує, що зображення Зої переростає у кінці повісті в “традиційне, стереотипне жінконенависництво” [1:286]. Проте відблиски цієї ідеї можна побачити впродовж усього твору. Поява Зої у кінці як “потворної старої машкари” є наголошенням її фізичності, але ніяким чином не відьмацтва.

Жінки Дж. Апдайка відкрилися як відьми тільки після того, коли позбулися чоловіків. Тобто шлюб ще стримував природу магічних сил жінок. Саме цим Александра пояснює Дженіфер головний принцип набуття демонічного: “Щоб володіти вашими здібностями потрібно бути покинутою? – спитала Дженні.

– Чи кинути самій, – пояснила Александра.”□4:25□. Самотність жінки є головною умовою перетворення на відьму.

Коханцями Александри, Сьюкі та Джейн були “бездомні чоловіки, які відбилися від своїх жінок, яким до того належали” [4:46]. Всі три відьми потребували протилежного типу чоловіка. Для кожного чоловіка відьма намагалася бути цілителькою, своїм теплом та тілом полегшити життя та проблеми. Але подібною поведінкою та так званім співчуттям вона робила зовсім не добро, а вела їх у прірву.

Жінки вважали, що шлюб з чоловіком обмежує їх як особистостей та перетворює життя на суцільну рутину. Жінка – “досконалий механізм” [4: 124], який виконує всю роботу по дому, підкоряється певним правилам, виконує сталі зобов’язання. Інший предмет, з якими вони асоціювали себе була губка, яка убирає в себе усі негаразди як світу, так чоловіків зокрема. Здебільшого чоловіки прагнуть влади, яку жінка допомагає, якщо не досягнути, то відчувати. Натомість чоловіки не усвідомлюють ролі жінки у своїх перемогах.

Стиль життя трьох відьом сам по собі несе небезпечний для оточуючих характер, адже кожна з них концентрується на власній вигоді, при цьому критикуючи поведінку суспільства. Дарілл ван Хорн для відьом був засобом розваг, за допомогою нього вони втікали від нестерпної для них реальності. Вбиваючи Дженіфер, вони прагнули покарати та знищити суперницю, не дозволити Дарілли відчувати стабільність та спокій та висловити таким чином власне обурення від вибору Дарріла.

Спосіб, який кожна вибрала для знищення свого першого чоловіка, є відображенням справжнього суті кожної жінки. Для Александри порошок Озі є сувеніром, Сем для Джейн є приправою, Сьюкі використовує Монті в якості настільної серветки. Вони не просто знищили їх, а залишили собі на пам'ять для використання у щоденному житті. З трьох відьом Александра мала найбільше вміння проведення магічних ритуалів. Натомість Сьюкі, передбачаючи негативні наслідки накладання прокляття на Дженіфер, мала певні сумніви щодо доцільності його здійснення.

Александра займалася останні п'ять років ліпленням фігурок. Дар ліплення з'явився зі смертю чоловіка. Александра зображує лише жінок і лише в оголеному вигляді. У кожній фігурці відсутні ноги та обличчя, але обов'язком є пуповина та вагінальна щілина. Цим самим вона наголошує на пуповині як символі початку життя кожної людини, тобто зв'язку з новим життям та на жіночому началі. Вона відходила у світ маленьких людей, у якому лише вона є творцем, де відчувала справжню гармонію. Так само як Александра шукала спокій у скульптурі, Джейн брала рівновагу з музики. Віолончель була невід'ємною частиною її життя, ще одним членом її сім'ї. Її приваблював саме цей інструмент завдяки настроям суму та ширості почувань, який він міг передати. Музикою вона могла виразити емоції, переживання, відчувати “екстаз”[1:145]. На відміну від своїх подруг та ван Хорна Сьюкі не мала мистецьких здібностей, але її стихією було слово, спілкування та написання книги. Після проведення смертоносних ритуалів, вони підсвідомо відмовилися від своїх хобі.

Отже, у висновках необхідно підкреслити, що головною ознакою зображення демонічного у повісті “Горбунка Зоя” В. Шевчука та у романі “Істівські відьми” Дж. Апдайка виступає ступінь приручення демонізму. В українській повісті демонізм “приручений” настільки, що не викликає у читача страху; в американському романі автор значно понижує поріг вразливості читача внаслідок

накопичення жахів. Як результат жінка-відьма в американській літературі є деструктивною, егоїстичною, а в українській – набирає позитивних рис, спрямовує свою містичну енергію на влаштування як власного життя, так і самоствердження оточуючих.

Література

1. Грабович Г. Кохання з відьмами // Григорій Грабович. Тексти і маски –К.: Критика, 2005. – С. 280-298.
2. Окініна А. “Іствікські відьми”: антижіночий та антивідьомський роман? // Друг читача. –К., 2007. – № 3. – С.7.
3. Шевчук В. Горбунка Зоя // Сучасність. –1995. –№3. –С. 9-64.
4. Апдайк Д. Иствикские ведьмы: Роман/Пер. сангл. И.Я.Дорониной. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ООО “Транзиткнига”, 2004. – 381с.

Корецька Л.А.,

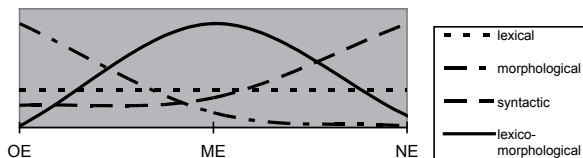
Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ РОДУ В АВТОРСЬКОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі творів фентезі)

Якщо у давньоанглійській мові категорії роду представлена лексико-граматичною парадигмою, то у сучасній англійській мові проблема вираження роду іменників є досить суперечливою та розглядається з різних поглядів: вважається, що такої категорії взагалі не існує, оскільки немає формальних засобів її вираження, або що рід у сучасній англійській мові є лексико-граматичною, або навіть незалежною “соціальною” категорією.

З погляду діячності у давньоанглійській мові домінувало *морфологічне* вираження категорії роду (з випадками лексичного та синтаксичного), тоді як у сучасній англійській мові домінує *синтаксичне* вираження (з випадками лексичного). Графічно розвиток способів вираження роду можна зобразити наступним чином:

Діаграма 1

Слід зазначити, що такий зсув є внутрішнім, тобто він відбувся на рівні граматичного вираження, тоді як у реальній картині світу рід іменника не змінився.

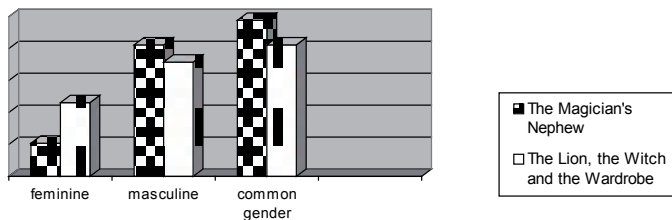
На думку деяких дослідників категорія роду є класифікаційною, тобто іменники лише класифікуються за трьома родами, а не змінюються за ними, при чому в основі цієї класифікації лежить не лише сама категорія роду, а й поділ іменників на істоти та неістоти. Також слід взяти до уваги, що в англійській мові існують іменники так званого спільного та подвійного роду, які можуть одночасно належати до двох або усіх трьох родів залежно від контексту. Із екстралінгвістичними соціальними змінами, розвитком політ коректності та поширенням гендерних досліджень кількість таких слів в англійській мові збільшується.

У сучасній англійській мові відсутні формальні маркери категорії роду, тому іменник традиційно належить до того чи іншого роду залежно від його лексичного значення, наприклад *lord, sire, master* – до чоловічого, *lady, queen, sister* – жіночого, *house, window, spoon* (тобто неживі предмети) – до середнього. Отже, в сучасній англійській мові рід виражається в основному лексично, хоча є іменники, в яких він виражений морфологічно (наприклад, суфікс *-ess*: *gianttess, enchantress*) або лексико-синтаксично (наприклад, *She-Beaver, Elf-lady*).

Функцію розрізнення роду іменника в реченні в англійській мові виконує особовий та присвійний займенник 3-ї особи однини, виступаючи субститутотом іменника у реченні, а оскільки іменники не належать до певного визначеного роду, як, наприклад, в німецькій мові, то вибір займенника *he, she* чи *it* цілком залежить від авторської інтенції.

Матеріалом для аналізу слугували два романи з циклу Клайва Льюїса “*The Chronicles of Narnia*”: “*The Magician’s Nephew*” та “*The Lion, the Witch and the Wardrobe*”. У проаналізованих творах кореляції досліджувалися за такими напрямками: кореляції іменників на позначення істот та неістот (animate and inanimate nouns), іменників “спільного роду” (common gender), а також іменників на позначення міфічних істот та істот, створених самим автором. У даній праці ми не розглядаємо іменники на позначення людей, що належать до визначеного роду за своєю семантикою.

Співставляючи розподіл іменників за родами в обох романах отримуємо наступну діаграму:

Діаграма 2.

Таким чином, бачимо, що у обох авторів чоловічий рід переважає, що зумовлено специфікою картини світу, відображеної авторами. Використання прономінальної транспозиції (тобто вибір між середнім та чоловічим/жіночим родом для іменників спільного роду та неістот) цілком залежить від авторської інтенції.

Отже, в англійській мові вибір займенників, з якими корелюють іменники, залежить від дискурсу, в якому вони вживаються. Загалом, реалізація концептосфери роду має яскраво виражений індивідуальний характер та визначається стилевими завданнями автора.

Література

1. Колесник О. Особливості дискурсивних стратегій і тактик у модальному аспекті альтернативного міфологічного фентезі-світу. // Науковий вісник ЧНУ: збірник наукових праць. Вип. 231: Германська філологія. – Чернівці: Рута, 2004. – С.47-57.
2. Мазуряк Л.Т. Контрастивне дослідження родової семантики (у діяхронії) // “Семантика мови і тексту” Збірник статей VIII міжнародної наукової конференції. – Івано-Франківськ: Плай, 2003. – С. 311-314.
3. Sadovnyk N.V. Pronominal Transposition in Mithopoetic Texts // Наукові записки. Серія “Філологічна”. (Збірник наукових праць). – Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. – Вип. 9. – 2008. – С. 380-388.

Корнацька У.Б.,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРИСЛІВ'Я: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИВЧЕННЯ

Прислів'я займають особливе місце у фразеології як один із найцікавіших засобів виразності будь-якої мови. Наукові пошуки в сфері вивчення цих стійких зворотів, які “конденсують величезний запас думок, емоцій, людського досвіду” [1:87], викликають нині значний інтерес у науковців, навколо них зосереджено увагу як багатьох дослідників, так і тих, хто цікавиться багатством і культурним надбанням мов. Знання прислів'їв необхідне людині для того, щоб уміти точно і лаконічно декількома словами висловити свою думку, дати вичерпну і глибоку характеристику предмета чи явища, оцінку ситуації. Сьогодні, незважаючи на численні розробки багатьох питань, пов'язаних з вивченням пареміологічних одиниць, на велику кількість статей та досліджень лінгвістів все ще існують різні точки зору, різні підходи до вивчення цього фразеологічного шару мови; науковцями все ще недостатньо досліджені проблеми семантики, структури, та місця прислів'їв у фразеологічному просторі мови, повністю не розкрито їх стилістичної функції. На жаль, відсутні роботи, в яких комплексно були б подані прагматичні та синтагматичні параметри пареміологічного пласту англійської та української мов.

Прислів'я – мала форма поетичної творчості, яка відзначається ритмікою, відображає мовний досвід певного народу, моделює стереотип поведінки та несе узагальнену думку з дидактичним нахилом.

Дослідження в галузі пареміології та особливостей прислів'я стало одним із головних завдань сучасної лінгвістики. Зростає зацікавлення до вивчення цих експресивно-забарвлених одиниць. До цього часу залишаються не дослідженими ряд запитань. Актуальність статті полягає у необхідності визначення лінгвістичного статусу прислів'їв, їхнього місця у фразеології.

Метою даного дослідження є розглянути напрямки досліджень мовознавців стосовно прислів'їв. Визначити особливості

прислів'їв як комунікативних одиниць та провести їх порівняльну характеристику з фразеологізмами.

Прислів'я можна сміло вважати мовним феноменом, котре має досить давню історію. Ще Греки та Римляни близько 2500 років до н. е збирали та упорядковували прислів'я, що відігравали значну роль в усному мовленні та письмі. Більша частина давніх прислів'їв є актуальною і сьогодні.

Не зважаючи на таку давню історію та широке застосування ряд питань залишається недослідженим. До цього часу не існує чітко сформульованого визначення прислів'я. Деякі лінгвісти-дослідники все ще сперечаються чи прислів'я вважати метафоричним висловом (Форстер) чи твердженням, як вважає Мілнер. Однак науковці погоджуються з деякими характерними ознаками паремій. Прислів'я визначається своєю сталою формою, характерною його ознакою є лаконічність. Існують розбіжні думки про статус прислів'їв: Кунін в своїх дослідженнях вважав, що прислів'я є частиною фразеологічних одиниць, їхній підвид, і називав їх комунікативними фразеологічними одиницями [5:65]. З недавнього часу лінгвістів цікавили не лише національні прислів'я, але також запозичені з інших мов. Їх став цікавити глибинний аналіз та структура прислів'їв. Це було зумовлено тим, що розуміння та сприйняття іншомовних прислів'їв дало змогу глибшого та повнішого розуміння іноземного тексту. Також це допомагає при перекладі з однієї мови на іншу.

Фразеологія – це лінгвістична наука яка вивчає прислів'я. Вона сформувалася порівняно недавно, тому об'єкти її дослідження є не цілком остаточними. Ідею створення фразеології як науки про стійкі сполуки обґрунтував ще в 20-ті роки ХХ ст. С.Д.Поливанов. Свій внесок у розвиток фразеологічної теорії зробили дослідники різних національних мов: О.О.Потебня, Ш.Баллі, Л.А.Булаховський, В.В.Виноградов та інші.

Прислів'я все ще порівнюють з фразеологічними одиницями, а їхні особливості все ще не дослідженні [2:326]. Такі дослідники як: Сміт, Телія, Жуков характеризують прислів'я як частину фразеології, в той час як Амосова та Смірницький відводять для них окрему групу. Виноградов не включає прислів'я, приказки та афоризми до системи фразеологізмів, оскільки, вважає, що вони відрізняються від фразеологічних одиниць семантично та синтактично. Виноградов заявляв, що за своєю структурою прислів'я є реченнями, тому вони відрізняються від фразеологізмів і не можуть бути еквівалентами до слів [3:49].

Прислів'я є комунікативними одиницями малої прози. Вони можуть функціонувати як незалежний текст, оскільки вони складаються з речень котрі мають закінчену думку та є змістовним вираженням інформації, цим вони відрізняються від фразеологічних одиниць. Як фразеологічні одиниці, так і прислів'я можуть брати участь в комунікації, але вони мають різні функції: фразеологізми – номінативну, прислів'я – комунікативну.

Прислів'я тепер є об'єктами багатьох досліджень. Однією з основних проблем сучасної лінгвістики є проблема класифікації прислів'їв. Кунін презентує три типи прислів'їв: а) розповідні, б) питальні, в) спонукальні. Дослідник стверджує що окличних прислів'їв не існує в англійській мові. Розповідні прислів'я є найпоширенішими, рідше зустрічаються спонукальні і лише незначний відсоток займають питальні прислів'я.

Арнольд та Гварджаладзе в своїх працях розглядали значення та роль паремій. Розглянувши важливість прислів'я можна сказати наступне:

1. Прислів'я відрізняються від фразеологічних одиниць структурно та семантично, оскільки прислів'я є завжди реченнями.
2. Вони містять судження та думки, але не ідеї та позначення.
3. Прислів'я не можуть бути носіями лексичного значення, що є притаманно фразеологізмам.
4. Зміст та значення прислів'я може виражатися лише реченням, а фразеологізму – словом або виразом.
5. Слова, що є частинами прислів'я можуть виділятися наголосом.
6. Прислів'я можуть вживатися в прямому та переносному значеннях.

Таким чином підсумовуючи сказане, та розглянувши вище згадані особливості прислів'їв ми можемо визначити основні риси, що є притаманні пареміологічним одиницям. Перш за все прислів'я завжди має комунікативну функцію(воно інформує про щось), кожне прислів'я має структурну особливість, оскільки виражається у формі речення. Також прислів'я є завжди повчальним(дидактичним), для нього характерна мораль. Також можна додати, що особливою рисою є емоційно-експресивне забарвлення прислів'я.

Література

1. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии. Издательство Ленинградского университета, 1963. – 160 с.

2. Архангельский В.Л. Устойчивые фразы в современном русском языке. – Ростов-на-Дону: Изд-во РГУ, 1964. – 315 с.
3. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. // Сборник статей и материалов памяти академика А.А. Шахматова. Москва-Ленинград, 1947. – С. 47-55.
4. Гварджаладзе И. С., Мchedlishvili Д. И. Английские пословицы и поговорки. – М.: Высшая школа, 1971. – 245 с.
5. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка/ А.В. Кунин – М.: Высшая школа, 1986. – 160 с.

Корнійчук Ю.Р.,

Національний університет "Острозька академія"

МАНІПУЛЯТИВНИЙ ВПЛИВ У ПОЛІТИЧНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Зміна наукової парадигми наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття спричинила розширення кола мовознавчих досліджень. Зокрема явище маніпулятивного впливу на свідомість людини до-недавна вивчалось переважно у сфері психології (С. І. Бернштейн, Р. Р. Гаріфуллін, Г. В. Грачев, Є. Л. Доценко, В. М. Панкратов, К. Провант) та політології (Е. Я. Баталов, Дж. Ванкін, Р. Гудін, С. Кроссен, К. Плешаков, Г. Г. Почепцов) [4:6].

Інтерес лінгвістів до феномена маніпуляції зумовлений тим, що маніпулятивний вплив здійснюється за допомогою природної мови. Елементи аналізу маніпуляції з позицій власне вербальних засобів можна знайти в дослідженнях вже у 80-х років минулого століття, де автори торкалися маніпулятивних аспектів номінації (Д. Болінджер, Х. Вайнріх). Сьогодні більшість науковців погоджуються, що найбільш характерною рисою маніпуляції є відношення до партнера по взаємодії не як до особистості, а як до об'єкта або специфічного засобу, за допомогою якого досягаються приховані цілі маніпулятора, реалізуються його інтереси та задовольняються власні потреби без врахування інтересів, волі та бажань людини, яка виступає об'єктом маніпуляцій. Так Б.Н. Бессонов під маніпуляцією розуміє "форму духовного впливу, прихованого панування, яке реалізується насильницьким шляхом", Р. Гудін акцентує увагу на "прихованому застосуванні влади врозріз з бажаннями іншого", а Г. Шиллер визначає маніпуляцію як "прихований примус, програмування думок, почуттів, відносин,

поведінки”. Ще однією характеристикою маніпуляції є той факт, що у об’єкта маніпулювання залишається ілюзія самостійності у прийнятті рішень та дій. У зв’язку з прихованим характером маніпулятивного процесу виділяють три джерела інформації про її існування: позиція об’єкта маніпулятивного впливу, маніпулятора та зовнішнього спостерігача [1:3].

М.Р. Бітянова визначає маніпуляцію як гру на особливостях людської природи та людських слабкостях, які забезпечують “комунікативну сліпоту” реципієнта, роблять його пасивно-слухняним у визнанні правоти комунікатора. У структурі маніпуляції особистістю виділяють “цілі впливу” – слабкості, психологічні структури, на які впливає маніпулятор. Чим ширша аудиторія, тим універсальнішими повинні бути використовувані цілі. До них належать гордість, прагнення насолоди, комфорту, бажання мати сімейний затишок, успішна кар’єра, слава та стереотипи. Більш прогресивні способи маніпуляції пропонують попереднє виготовлення поглядів та бажань, закріплення їх у свідомості мас або в уявленні однієї конкретної людини для того, щоб потім можна було на них посилатися [1:5:6].

Для ефективного маніпулятивного впливу через засоби масової інформації автори політичних дискурсів використовують різні стратегії та тактики. Стратегія та тактика – це планування мовленнєвої діяльності, підбір принципів, способів та прийомів, які зможуть забезпечити досягнення мети. Стратегія – це максимально узагальнений тип планування. В політичному дискурсі стратегія орієнтована на зміну політичних поглядів адресата, на зміну його ставлення до тих чи інших подій, явищ та людей. Стратегію завжди обирають залежно від мети та існуючої ситуації. Тактика – це використання конкретних мовних засобів для здійснення маніпуляції.

Лінгвістичні механізми маніпуляції реалізуються за допомогою функціонально-семантичних категорій кількості (тактики гіперболізації та применшення), модальності (стратегія модифікації ілюкутивної сили висловлювань), оцінки (стратегії ухилення від істини й викривлення інформації) та дейксису (стратегія групової ідентифікації).

Перша стратегія маніпулятивного впливу на читача – стратегія ухилення від істини – включає у себе таку тактику, як “навішування ярликів” (name calling, labelling). Специфіка цієї тактики полягає у тому, що автор дискурсу використовує лексику, яка має негативну конотацію та викликає негативні емоції в адресата,

для позначення певного явища, людини або ідеї. Такі негативні емоції викликають негативні асоціації з усією поданою у дискурсі інформацією. Цю тактику активно використовували англومовні політичні дискурси на позначення образу судочинства та розгляду судових справ та винесення вироків у Росії на прикладі суду над М. Ходорковським.

Інша стратегія маніпулятивного впливу через ЗМІ включає в себе тактики повторення, перебільшення або применшення, спростування та перекручення понять. Так, досить успішно було перекручено поняття “верховенства закону” у Російській Федерації за допомогою тактики перекручення понять, таким чином піддаючи жорсткій критиці дії Володимира Путіна:

“These events demonstrated beyond doubt that, under Mr Putin, opposition was not acceptable, the rule of law meant the law of the ruler and the Kremlin would keep a firm grip on Russia’s energy resources. (The Economist 02.04.09) / Всі ці події, поза будь-якими сумнівами, продемонстрували, що Путін не сприймає будь-яку опозицію, що верховенство закону означає закон правителя, і що Кремль і надалі утримуватиме повний контроль над енергоресурсами Росії”.

Тактика повторення має на меті переконання у правдивості твердження. З часом така повторюваність призводить до стереотипного бачення та сприйняття певного типу реакції. Так, у майже всіх англومовних виданнях можна зустріти інформацію про те, що Дмитрій Медведєв є лише ще одним пішаком у грі Володимира Путіна. Постійне повторення цієї точки зору призвело до появи нового стереотипу: всі заяви та рішення Медведєва не мають жодної ваги, якщо вони не узгоджені з Путіним.

Стратегія імунізації висловлювань також використовує маніпулятивну тактику посилення на авторитети. Мета цієї тактики – переконання адресата у правдивості оцінки адресанта за допомогою подання такої ж оцінки, але вже з боку шанованої та відомої особи. Людина, для якої вона є авторитетом, швидше погодиться з такою думкою, ніж з думкою невідомого журналіста. Також за допомогою цієї тактики журналіст може подати різку оцінку фактам, використавши слова відомої людини як “прикриття”. Таким чином журналіст позбавляє себе відповідальності за надруковане, адже так він буде просто цитувати чужі слова. В залежності від мети можуть подаватися думки людини, яка має позитивний або ж і негативний образ у суспільстві.

Тактику гіперболізації часто застосовують разом з тактикою

повторення для відвернення уваги від реальних проблем або для надання їм більшої ваги. Головна мета тактики – викликати незадоволення у суспільстві та загострити сприйняття подій. На сьогоднішній день стала актуальною тема майбутнього використання ядерної зброї Іраном проти мирних жителів планети. Тому журналісти повсякчас намагаються нагадувати про цю проблему. Так, навіть у статті про конфлікт між Ізраїлем та Сектором Гази, та про спроби Ірану надати матеріальну допомогу піднімається питання про ядерну зброю.

Окремої уваги заслуговує метафора, як один з найпоширеніших та найефективніших лінгвістичних засобів. Такі сучасні дослідники когнітивної лінгвістики, як Н.Д. Арутюнова, А.Н. Баранов, Ю.Н. Караулов, Е.С. Кубрякова, А.П. Чудінов, розглядають метафору як базову розумову операцію, як спосіб пізнання, структурування, оцінки та пояснення світу. Людина використовує метафори не тільки для вираження власних думок, а й мислить метафорами, пізнає за допомогою метафор світ, в якому вона живе, і також метафори використовуються в процесі комунікативної діяльності для того, щоб змінити мовну картину світу в свідомості адресата [3:6].

Використання паралінгвістичних засобів ґрунтується на апеляції до образно-емоційної сфери свідомості, воно підпорядковане певним маніпулятивним стратегіям і спрямоване на інтеракцію з вербальними засобами з метою посилення аргументативного впливу та перлокутивного ефекту. Різноманітні графічні засоби, кольори, сприяючи візуалізації тексту, збільшують психологічний вплив на адресата та здійснюють значний маніпулятивний вплив, перехоплюючи фокус уваги.

Отже, проаналізувавши різні техніки маніпулятивного впливу на здатність адресата оцінювати різні події, явища та вчинки людей, можна зробити висновок, що ця галузь науки постійно розвивається та удосконалюється. Не завжди можна одразу виявити та зрозуміти, що той чи інший дискурс містить у собі приховану мету – не тільки подати матеріал, але й переконати у його правдивості. Маніпулятивні стратегії рідко застосовують окремо, найчастіше у одній статті можуть синтезуватися декілька. На сьогоднішній день політичний дискурс та політична мова розвиваються дуже швидко, тому кожного року з’являються не тільки нові слова, вирази, але й розроблюються нові стратегії подання цих лексичних одиниць та використання їх у створенні того чи іншого образу.

Література

1. Битянова М.Р. Социальная психология: наука, практика и образ мыслей. Учеб. пособие. – М.: Изд-во “ЭКСМО-Пресс”, 2001. – 576 с.
2. Демьянков В.З. Интерпретация политического дискурса в СМИ // Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования: Учебное пособие / Отв. ред. М.Н. Володина. М.: Изд-во Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова, 2003. – С.116-133.
3. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: Феномены, механизмы и защита / Е. Л. Доценко. – М.: ЧеРо, Юрайт, 2000 – 342 с.
4. Дмитрук О.В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англomовній комунікації: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / О.В. Дмитрук; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 19 с.
5. Михальская А.К. Язык СМИ как манипулирующая система / А.К. Михальская // Язык СМИ как объект междисциплинарных исследований. – Сб. тезисов конференции. – М., МГУ, 2001.
6. Чудинов А.П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации. I (Глава 1-2) / А.П. Чудинов. – Екатеринбург, 2003. – 248 с.

Кутур А.П.,

Національний університет “Острозька академія”

THE ANALYSIS OF THE LEXICO-SEMANTIC FIELD “MAGIC ACTIONS”

The vocabulary of the English language is huge and unites almost half a million of words. Depending on the situation, period of time, place and even mood, people tend to use lexical units that are completely different [3:89]. Words in our language are not isolated. They are parts of separate groups and microsystems, and every word has its own place in these unities [1:210]. All words we use in our everyday communication are parts of the lexico-semantic system that includes variety of relations between its constituents and is opened for the appearance of new words [2:62].

As it was already mentioned, there is a wide range of relations that can exist between the members of the lexico-semantic system. In our research we have focused on the paradigmatic relations. Paradigmatic relations are those relations between words and word groups that are based on similarity or opposition of their meanings [2:265]. The largest paradigmatic unity is lexico-semantic field – a group of lexical units that

are united via the same meaning and correspond to the same fragment of reality [6]. A lot of works are devoted to the description and analysis of this phenomenon. However, no researches were conducted to study the lexico-semantic field of magic actions.

After the detailed analysis of the lexical units that are used to name magic actions, 8 lexico-semantic groups that constitute lexico-semantic field were formed: MAGIC CREATURES; CHARMED OBJECTS; MAGIC WAYS OF TRAVELLING; MAGIC SCIENCES; THE GROUP OF GENERAL SPELLS; MAGIC INFLUENCE ON MIND; INGREDIENTS OF MAGIC POTIONS; SOCIAL GROUPS. Lexico-semantic field analyzed in our research is presented as a structure that consists of hyponyms and hyperonyms. Hyperonym is a general word that names a class of objects. Hyponym, in its turn, is a word that specifies the meaning of hyperonym via naming these objects [3:97]. Thus, we can make the conclusion the MAGIC ACTIONS is a hyperonym and the names of groups that form our lexico-semantic field are hyponyms.

Lexico-semantic group MAGIC CREATURES includes 33 lexical units that have the same meaning *creature – a living thing, real or imaginary, that can move around, such as an animal* [4:311].

"Many of the girls "ooooohed!" at the sight of the unicorn" [8]. This sentence includes a name of such creature as *unicorn – an animal like a white horse with long straight horn on its forehead* [4:1475].

Another group of hyponyms is a set of 12 lexical units that name MAGIC SCIENCES. These units share the same meaning *science – knowledge about the structure and behavior of natural and physical world, based on facts that you can prove* [4:1189].

"My brother Charlie was always more of an outdoor type, so he went for Care of Magical Creatures" [7]. *Care of Magical Creatures* is a magic science which teaches the ways of an appropriate behavior with magic creatures.

Lexico-semantic group CHARMED OBJECTS is one of the biggest groups, since it includes 25 units. All constituents of this unity name an object that is controlled or protected with a help of magic. An interesting fact is that the author widely uses personification while creating charmed objects.

"He wants a word with you about your embargo on flying carpets" [8]. *Flying carpet* is an example of the lexical unit that names magic object.

The biggest group that was separated is the group of GENERAL SPELLS. It consists of 48 words and word-combinations that are divided

into 4 subgroups: *General spells*, *Magic charms*, *Magic curses*, *Magic spells*. Subgroup with a meaning *General spells* includes 16 lexical units that name either spells, curses or charms. The main peculiarity of the given subgroup is that its constituents denote general actions with spells or curses, but do not name them.

"It is my understanding that my predecessor not only performed illegal curses in front of you, he performed them on you" [5:243]. The author mentions the illegal curses, but does not name them.

The second group of hyponyms that makes the meaning of the hyponym GENERAL SPELLS more clear is a subgroup *Magic charms*. The dominant feature of the lexical units that constitute this group is that they are used to name *charms – acts or words believed to have magic power* [4:210]. The subgroup comprises 18 phrases that correspond to the same fragment of reality.

"We could have modified her memory? But Memory Charms can be broken by a powerful wizard, as I proved when I questioned her" [8]. Judging from the example, one can understand that *Memory Charms* were used to modify the memory.

Next subgroup consists of lexical units with a meaning *magic curse – a word or phrase that has a power to make something bad happen* [4:325]. The following sentence proves this statement:

"He's got the Cruciatus Curse for causing pain, said Harry" [5:100]. The curse that is mentioned in the example was used to torture a person.

The last subgroup that constitutes this group comprises the lexical units with the meaning *spell – words that are thought to have magic power or to make a piece of magic work* [4:1293].

"I mean, obviously it's some kind of Invisibility Spell, but it's rather clever to have extended the field of invisibility beyond the boundaries of the charmed object" [5:540]. An *Invisibility Spell* was used to make an object invisible in order to protect it.

Lexico-semantic group SOCIAL GROUPS is represented by the hyponyms with the meaning *social group – a group of people who have the same position in the society*. It consists of 13 lexical units that are used to name the representatives of the magic society.

"There are some wizards – like Malfoy's family – who think they're better than anyone else because they're what people call pure-blood" [7]. As one can understand *pure-bloods* were those wizards whose both parents were warlocks. Thus, they considered themselves to be better than anyone else in the magic society.

Lexico-semantic group INGREDIENTS OF MAGIC POTIONS is formed by 12 units that name different things that are used to prepare magic drinks. These can be animals, plants and even parts of the human body.

"*You've used spiders in Potions loads of times*" [7]. Spiders can be often met in the magic world of fantasy. This word was included in the mentioned above group since spiders were widely used while preparing magic potions.

The next group that is included into the lexico-semantic field MAGIC ACTIONS consists of 8 units that are used to name MAGIC WAYS OF TRAVELLING. Let us consider the following example:

"*Arnold Weasley, who was charged with possession of a flying car two years ago, was yesterday involved in a tussle with several Muggle law-keepers ("policemen") over a number of highly aggressive dustbins*" [8]. In this sentence the author mentions *a flying car* as a means of traveling. It is obvious that the car was enchanted in order to make it fly.

The last group of lexical units that forms our lexico-semantic field is the group MAGIC INFLUENCE ON MIND that consists of 11 constituents that are divided into two separate subgroups with antonymic meaning: *Acceptance of the influence* and *Resistance of the influence*. Let us illustrate this relationship via the help of the following examples:

"*The important point is that the Dark Lord is now aware that you are gaining an access to his thoughts and feelings*" [5:533]. The phrase *to gain an access to his thoughts and feelings* means that under particular circumstances one can read somebody's mind which means that the person who is influenced by magic accepts the influence.

"*He wishes me to teach you how to close your mind to the Dark Lord*" [5:531]. The phrase *to close your mind to the Dark Lord* belongs to the second subgroup since it means the resistance of the magic influence.

Having analyzed lexico-semantic field MAGIC ACTIONS, we can make the conclusion that it is a complex structure which is due to the variety of relations between its constituents. The semantic field consists of 162 lexical units that belong to the same fragment of reality and share the same semantic meaning – magic actions.

The meaning of the hyperonym MAGIC ACTIONS is clarified by 8 hyponyms: MAGIC CREATURES; CHARMED OBJECTS; MAGIC WAYS OF TRAVELLING; MAGIC SCIENCES; THE

GROUP OF GENERAL SPELLS; MAGIC INFLUENCE ON MIND; INGREDIENTS OF MAGIC POTIONS; SOCIAL GROUPS. The given semantic field vividly portrays the magic world and the relations between its different parts.

Література

1. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2004. – 368 с.
2. Кочерган М.П. Загальне мовознавство / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2003. – 464 с.
3. Харитончик З.А. Лексикология английского языка. / З.А. Харитончик. – Минск : Выш. школа, 1992. – 229 с.
4. Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English / Edited by Sally Wehmeir. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – 1600 p.
5. Rowling J.K. Harry Potter and the Order of Phoenix. – New York : Arthur A. Levine Books-An Imprint of Scholastic Press, 2003. – 870 p.
6. Структура мови [Електронний ресурс] // Allbest.ru – Режим доступу до статті : http://revolution.allbest.ru/languages/00034094_0.html.
7. Rowling J.K. Harry Potter and the Chamber of Secrets [Електронний ресурс] // The Pirate Bay – Режим доступу до книги : http://thepiratebay.org/torrent/4345098/harry_potter_english
8. Rowling J.K. Harry Potter and the Goblet of Fire [Електронний ресурс] // The Pirate Bay – Режим доступу до книги : http://thepiratebay.org/torrent/4345098/harry_potter_english

Левіна І.В.,

Національний університет “Острозька академія”

ДІАЛЕКТИ В КНИЗІ “ГАРРІ ПОТТЕР І ФІЛОСОФСЬКИЙ КАМІНЬ” ДЖУАН РОУЛІНГ

Кожна країна, кожний народ, кожна місцевість мають свої особливі умови розвитку, які є її характерними рисами і які відрізняють різні культури, надаючи їм щось особисте, надзвичайне та неповторне. У кожній мові існують спеціальні слова, які належать до національної лексики, не маючи повних аналогів в інших мовах. Такі слова називають діалектами. Діалект – це територіальний або соціальний різновид мови, що характеризується відносною єдністю його особливостей і вживається як засіб спілкування на обмеженій території або обмеженою групою людей.

Діалекти за своєю суттю бувають територіальні та соціальні. С.П. Бевзенко зазначає, що територіальний діалект – це різновид національної мови, якому властива відносна структурна близькість і який є засобом спілкування людей, об’єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної і духовної культури, історично-культурних традицій, самосвідомості. [1]

Ф.Т. Жилко виділяє, що територіальний діалект ототожнюють з говором. Сукупність структурно близьких діалектів утворює наріччя, сукупність усіх наріч – діалектну мову, що є однією з двох основних форм (поряд з літературною мовою) існування національної мови [4].

В.М. Жирмунський визначає соціальний діалект як відгалуження загальнонародної мови, що вживається в середовищі окремих соціальних, професійних, вікових та інших груп населення [5].

В.О. Винник зазначає, що обсяг словника вищезгаданих груп населення зумовлюється ступенем їхньої відособленості від решти носіїв мови і включає в себе певну кількість специфічних повнозначних слів – іменників, прикметників, дієслів, прислівників, рідше – числівників і займенників (останні засвідчуються тільки в таємних соціально-діалектних системах) чи загальнонародних слів у специфічних значеннях (решта лексичних засобів – загальнонародні слова) [2].

Взагалі-то, класифікація сучасних англійських територіальних діалектів представляє серйозні труднощі, тому що їхні границі є нечіткими, а мовний стандарт усе більше й більше втручається в сферу поширення діалектної мови.

Одна із перших спроб класифікувати діалекти Великобританії була представлена в “Дослідженні англійських діалектів” (“The Survey of English Dialects”), проведеному у період з 1950 по 1961 року під керівництвом професора Гарольда Ортона з університету Лідс (University of Leeds) [6].

Перший лінгвістичний атлас Англії був опублікований у 1978 році, відредагований Ортоном (Orton), Джоном Відовсоном (John Widdowson) та Клівом Аптоном (Clive Upton). Дві наступні публікації були зроблені на основі матеріалів “Дослідження англійських діалектів: словник та граматика” 1993 року (Survey of English Dialect: the Dictionary and Grammar) та “Атласу англійських діалектів” 1996 року (An Atlas of English Dialects), обидва за співавторства Аптона та Відовсона [7], [8].

Ще одна спроба класифікувати діалекти Великобританії була

зроблена А. Єллісом. [3] Хоча його класифікація і має деякі недоліки, проте вона в цілому досить точно відображає діалектну карту сучасної Великобританії. А. Єлліс поділяє сучасні територіальні діалекти на такі групи:

- Північні діалекти:
- Середні діалекти:
- Східні діалекти:
- Західні діалекти:
- Південні діалекти: [3]

Найменш чарівними вважаються діалекти півдня Великобританії і, зокрема, Уеллса, хоча тут народилися багато відомих акторів і співаків. Потім слідує Вест Кантрі (West Country) з центром в Корнуоллі. Потім Девон з його сільськогосподарськими угіддями, фермерами і безпробудною нудьгою. Загальною властивістю цих діалектів є довге, розслаблене “е” і звичка “ойкати” [9].

На діалектах регіону Вест Кантрі хотілося б зупинитись детальніше. Джуан Кетлін Роулінг (Joanne Kathleen Rowling) народилась 31 липня 1965 році в Чіппінг Сотбері, Глостершир, Англія. Оскільки графство Глостершир знаходиться в південно-західній частині Англії, то діалекти цього району будуть відноситись до південної групи діалектів за класифікацією А. Єлліса.

Діалекти цього графства відомі під назвою “діалекти Вест Кантрі”. Це родовий термін, який застосовується до будь-якого з декількох діалектів англійської мови, які використовують жителі південно-західних областей Англії, загально відомих як Вест Кантрі. Регіон Вест Кантрі містить в собі Брістоль, Корнуолл (Cornwall), Девон (Davyon) і Сомерсет (Somerset), а також Глостершир (Gloucestershire), Херфордшир (Herefs) і Уілтшир (Wiltshire). Вважається, що діалекти Вест Кантрі відображають вимову Англо-саксів (Anglo-saxons) значно краще, ніж інші сучасні англійські діалекти.

У книзі “Гаррі Поттер і Філософський камінь” Джуан Роулінг один із головних героїв на ім’я Рубеус Гегрід говорить діалектною мовою саме цього регіону Великобританії (Hagrid is known for his thick West Country accent) [10]. У його словниковому запасі зустрічаються такі фрази та слова:

- “Ah, go boil yer heads, both of yeh,” said Hagrid. “Harry – yer a wizard”;
- “... now, where’s me umbrella?”;
- “Come on, back in this infernal cart, and don’t talk to me on the way back, it’s best if I keep me mouth shut”;

- “Be grateful if yeh didn’t mention that ter anyone at Hogwarts”;
- “Gotta get up to town, get all yer books an’ that”;
- “Shouldn’ta lost me temper”;
- “Meant ter turn him into a pig”.

Приділивши увагу та проаналізувавши діалекти, використані у книзі “Гаррі Поттер і Філософський камінь” Джуан Роулінг, ми поділили їх на дев’ять основних груп (ця класифікація була зроблена на основі лексичних та граматичних форм діалектів у порівнянні із їх літературним значенням):

1. Слова, в діалектній формі яких усікається перший склад. Таких слів у книзі є три: ’em (them); ’sept (excerpt); ’cause (because).

2. Слова, в діалектній формі яких усікається склад в середині слова: myst’ry – mystery; diff’rent – different; c’mon – come on.

3. Слова, в діалектній формі яких усікається останній склад: las’ – last; abou’ – about; jus’ – just; don’ – don’t; couldn’ – couldn’t; fattenin’ – fattening; gettin’ – getting; cryin’ – crying.

4. Слова, які в діалектній формі закінчуються на ’-ta’, ’-da’, ’-na’: mighta – might have; gotta – have got; outta – out of; a lotta – a lot of.

5. Слова, в діалектній формі яких відбувається зміна кореневої голосної: your – yer; for – fer; to – ter; into – inter; yourself – yerself.

6. Слова, в діалектній формі яких відбувається скорочення складу і злиття двох слів: d’yeh – do you; more’n – more than; closer’n – closer than; must’ve – must have; can’t’ve – can’t have.

7. Слова, в діалектній формі яких у прийменнику ’of’ усікається приголосний: o’ tea (of tea); o’ course (of course).

8. Слова, діалектна форма яких повністю відрізняється від форми літературного значення слова: summat (something); yer (you are); dunno (don’t know).

9. Заперечувальна та стверджувальна частки: yeah (yes); nah (no).

Проаналізувавши ці та інші діалекти, використані у книзі “Гаррі Поттер і Філософський камінь” Джуан Роулінг, ми виділили наступні основні ознаки мови регіону Вест Кантрі:

– займенник уег вживається для позначення двох різних форм: присвійного займенника your та називного займенника you у поєднанні із дієсловом to be у теперішній формі 2-ої особи однини are (you are).

– особовий займенник ме вживається для позначення особового займенника me (мене) та присвійного займенника my (свій).

– схема утворення зворотних займенників на діалекті Вест Кантрі така сама як і в сучасній англійській мові, а саме me, уег та до-

давання зворотної частки *self – meself, yerself*.

– граматично неправильна побудова речення.

Підсумувавши ці чотири основні ознаки, ми зробили висновок, що основною тенденцією використання територіальних діалектів Вест Кантрі у книзі “Гаррі Поттер і Філософський камінь” Джуан Роулінг є використання одного розряду займенників для позначення двох різних розрядів, а також граматично неправильна побудова речень, а саме упущення головних членів речення.

Література

1. Бевзенко С.П. Укр. діалектологія. – К., 1980.
2. Винник В.О. Опрацювання лексики обмеженого вживання у словнику української мови. В кн.: Слово і фразеологізми у словнику. – К., 1980.
3. Елліс А. Классификация диалектов в английском языке. – 1999, С. 145.
4. Жилко Ф.Т. Ареальные единицы укр. языка. – В кн.: ОЛА МИ, 1970. –М., 1972.
5. Жирмунский В. М. Национальный язык и социальные диалекты. – Ленинград, 1936.
6. British Library. Survey of English Dialects.
7. Orton, Harold; Dieth, Eugen (1952). A Questionnaire for a Linguistic Atlas of England. – Leeds: Leeds Philosophical and Literary Society.
8. Upton, Clive; Widdowson, J.D.A. (2006). An Atlas of English Dialects. 2nd ed. – London and New York: Routledge.
9. Upton, Clive; Parry, David; Widdowson, J.D.A. (1994). Survey of English Dialects: the Dictionary and Grammar. – London and New York: Routledge.
10. http://www.absoluteastronomy.com/topics/Rubeus_Hagrid

Лесбекова І.С.,

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

ІНТЕНЦІЇ ЗАПЕРЕЧНИХ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ В ДИСКУРСІ ОПОВІДАНЬ О’ГЕНРІ

Проблематика інтенцій мовленнєвих актів неодноразово привертала увагу лінгвістів. Вона розглядається у працях М. Братмана, Х.П. Грайся, В.З. Дем’янкова, І.М. Кобозевої, О.Г. Почепцова, Дж. Серля, М. Стоуна, П.Ф. Стросона, І.П. Сусова. Наше дослідження присвячене інтенціям мовленнєвих актів, які містять еле-

менти із заперечним значенням. На даний момент особливості інтенцій заперечних мовленнєвих актів не досліджені, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Заперечним мовленнєвим актом можна вважати цілеспрямовану мовну дію, метою якої є відображення реально не існуючого стану речей. Іntenція – це осмислений чи інтуїтивний намір адресанта, який визначає внутрішню програму мовлення і спосіб її втілення [1:116]. Отже, інтенція заперечного мовленнєвого акту – це осмислений чи інтуїтивний намір адресанта, який передбачає відображення реально не існуючого стану речей.

Метою нашого дослідження є класифікація інтенцій заперечних мовленнєвих актів та виявлення їх частотності у різних прагматичних типах, сформульованих Дж. Серлем: репрезентативи, директиви, комісиви, експресиви, декларативи [4:170].

Об’єктом дослідження є інтенції заперечних мовленнєвих актів, а предметом – їх форма та частотність вживання. Дослідження здійснено на матеріалі 234 прикладів заперечних висловлень у дискурсі оповідань О’Генрі.

І.М. Кобозева вказує, що поняття інтенційності проникло в лінгвістику через посередництво теорії мовленнєвих актів, концептуальний апарат якої був, в основному, успішно пристосований до цілей семантичного аналізу. Важливою частиною змісту висловлення, що доповнює його пропозиційний зміст, є більш чи менш складний інтенційний комплекс, який включає інформацію про всі інтенційні стани мовця, прямо чи опосередковано, експліцитно чи імпліцитно закодованих в його мовній структурі [2:267].

Здійснюючи дане дослідження, ми користувалися класифікацією О.Г. Почепцова. Він вказує на те, що мовна діяльність є одним із проявів людської життєдіяльності, а кожна дія (принаймні, людини) пов’язана з певною ціллю. Тому можна вважати, що будь-яка мовна дія є реалізацією певної цілі мовця. У більшості випадків мовна дія та ціль, яку вона реалізує є тільки етапом на шляху до досягнення основної цілі мовця. Першу з цих цілей можна назвати початковою ціллю, чи початковою інтенцією, а другу – кінцевою ціллю, чи кінцевою інтенцією. Таким чином можна говорити про загальну інтенцію мовця та її складові, або часткові інтенції – початкові інтенції і кінцеві інтенції.

Існує три типи початкових інтенцій: опис, спонукання і питання. Між типами початкових інтенцій та структурно-семантичними

характеристиками висловлення існує однозначна відповідність. Тому особливості структурно-семантичних параметрів висловлення є індикаторами початкової інтенції мовця, тобто показниками того, який з актів є початковою інтенцією мовця [3:75].

It was a platinum fob chain simple and chaste in design, properly proclaiming its value by substance alone and not by meretricious ornamentation – as all good things should do [5:3]. Це приклад заперечного мовленнєвого акту, початковою інтенцією якого є опис. Автор описує те, яким має бути справжній подарунок.

“Andoh, brother Anthony, don’t ever boast of the power of money again” [5:50]. У цьому прикладі сестра спонукає брата визнати, що любов сильніша за всі багатства світу.

“Well, why don’t you call a policeman” [5:36]. Це приклад заперечного мовленнєвого акту, початковою інтенцією якого є запитання. Головний герой за допомогою питання намагається зрозуміти, чому чоловік, у якого він вкрав парасольку, не кличе поліцію.

Серед проаналізованих прикладів виокремлено 186 висловлень, початковою інтенцією яких є опис, 17 – запитання, 31 – спонукання. Інтенції опису та запитання виражають певні неіснуючі стани речей, а інтенція спонукання відображає прохання чи наказ не виконувати чогось.

Типи кінцевих висловлень різноманітніші, що пояснюється широким спектром, який вони охоплюють (крім дій мовного характеру, вони включають дії немовного характеру, де агентом кінцевих інтенцій може бути не тільки сам мовець, але й інші особи).

Основне завдання нашого дослідження полягає саме у виділенні основних типів кінцевих інтенцій у заперечних мовленнєвих актах. Розглянемо їх у межах прагматичних типів висловлення.

Оскільки основною метою *репрезентативів* є судження про певні стани речей, переважаючим типом початкових інтенцій є опис, а кінцевих – повідомлення.

I had my hair cut off and sold it because I couldn’t have lived through Christmas without giving you a present [5:4]. Це приклад заперечного мовленнєвого акту, кінцевою інтенцією якого є повідомлення. Задля того, щоб купити чоловікові омріяний подарунок, дружина віддає свій найбільший скарб – своє розкішне волосся.

“We can’t buy one minute of time with cash; if we could, rich people would live longer” [5:48]. У цьому прикладі кінцевою інтенцією є твердження про те, що, незважаючи на значну владу грошей, існують речі, які є безцінними.

And there was a certain vexation attendant upon these cards; for small as they were, there were houses in which they could not be inserted [5:160]. Цей приклад заперечного мовленнєвого акту кінцевою інтенцією має пояснення. Він вказує на те, що яким би заможним не було подружжя МакМаганів, все ж залишались будинки, двері яких були для них зачиненими.

Ще одним можливим типом початкової інтенції репрезентативів є питання, кінцевою ж інтенцією виступає сумнів або докір.

"Don't you like me just as well, anyhow?" [5:4]. У цьому висловлюванні кінцевою інтенцією є сумнів жінки щодо почуттів чоловіка.

"Isn't it sad that human beings have to live in such wretchedness and poverty?" [5:162]. Це висловлення кінцевою метою має докір тим, хто, маючи можливість, нічого не робить для допомоги іншим людям.

Кількість прикладів з кінцевою інтенцією твердження становить 75, пояснення – 26, повідомлення – 97, сумніву – 2, а докору – 3.

Директиви мають на меті підштовхнути адресата не робити щось. Переважна більшість прикладів початковою інтенцією мають спонукання, а кінцевою:

– Прохання (15): *"But don't forget to burn a few punk sticks in the joss-house to the great god Mazuma from time to time"* [5:48]. Це іронічне прохання батька до сина про вшанування покровителя багатства.

– Наказ (7): *Countermand that order with the agency, Pitcher, and don't bring any more of'em in here* [5:73]. Головний герой наказує клерку припинити пошук претенденток на посаду стенографістки.

– Пораду (2): *Don't let her know that you think she knows you have the least idea she is aware you are holding her hand* [5:100]. Чоловік дає другові пораду про те, як поводитися з жінкою.

Початкова інтенція директивів може виражатись і питанням, причому кінцевою інтенцією залишається прохання:

"Mayn't I have something to drink?" [5:134]. У цьому висловлюванні відображене прохання дівчини, яка хоче пити.

Актами початкової інтенції комісивів є опис, а кінцевої – зобов'язання (3) та обіцянки (3):

"I wouldn't have this double handicap make a false start tonight for a million" [5:43]. Це висловлювання відображає зобов'язання чоловіка зробити все для здійснення свого плану.

"I'll play you a square game and won't do any underhanded work" [5:49]. У цьому висловлюванні виражена обіцянка друга другові чесно змагатися за любов жінки.

Отже, опис, спонування й питання складають початкові інтенції, а інтенції повідомлення, твердження, пояснення, сумніву, докору, наказу, поради, зобов'язання, прохання та обіцянки є прикладами кінцевих інтенцій. Найбільше прикладів початковою інтенцією мають опис (186), а найменше – запитання (17). Переважаючим типом кінцевої інтенції є повідомлення (97), найменше ж прикладів представляють інтенції докору, поради, зобов'язання та обіцянки (3).

Література

1. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики. – К.: Академія, 2004. – 344 с.
2. Кобозева И. М. К распознаванию интенционального компонента высказывания /теоретические предпосылки/ //Материалы конференции Диалог-2003. – М.: Наука, 2003. – с.267-271. – Режим доступа: <http://www.dialog-21.ru/Archi-ve/2003/Kobozeva.pdf>
3. Почепцов О. Г. Основы прагматического описания предложения. – К.: Вища шк., 1986. – 116 с.
4. Серль Дж. Классификация иллокутивных актов // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1986. – Вып. 17. – С. 170-194.
5. O'Henry. 100 Selected Stories. – L.: Wordsworth Editions Ltd, 1995. – 735 p.

Лихолай О. Ю.,

Чернівецький Національний Університет імені Юрія Федьковича

АФІКСАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ В АВТОРСЬКОМУ ТА ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСАХ

Заперечення – одна із найважливіших мовних категорій, що служить для адекватного опису дійсності, а також є важливим компонентом комунікації. Лінгвістична суть категорії визначається типологічними подібностями і розбіжностями, що ґрунтуються на синтезі граматичних і неграматичних засобів вираження [4: 45]. Значна кількість лінгвістів розглядає заперечення як окрему мовну категорію, яка є компонентом категорії ствердження. Заперечення як наукова категорія безпосередньо стосується філософії та логіки, які розглядають поняття заперечного судження та закон заперечення заперечення як один із існуючих в суперечності буття і пізнання (єдність і боротьба протилежностей).

Категорія заперечення є універсальною, оскільки будь-яка мова має у своєму розпорядженні засоби для її вираження. Заперечення в мові свідчить про високий рівень роботи мислення та входить до основних понятійних категорій. Багато відомих лінгвістів сучасності і минулого, такі як Л.С. Бархударов, В.Н. Бондаренко, О. Есперсен, Б.А. Ільїш, вважають заперечення мовною універсалією, яка проявляється на всіх рівнях структури мови. Актуальність відповідних досліджень полягає в тому, що проблема вивчення ролі заперечення в структурі англійської мови є досить важливим питанням на сучасному етапі її становлення як мови міжнаціонального спілкування. За кількістю заперечень в одному судженні сучасна англійська мова є *мононегативною*.

Як бачимо, заперечення бувають досить різноманітними, тому їх необхідно розглянути та проаналізувати на матеріалі широкого спектру. Саме тому наше дослідження має на меті виявлення особливостей афіксальних засобів вираження заперечення у структурі авторського та газетного дискурсів.

Афіксальні засоби вираження заперечення в сукупності складають афіксальний спосіб лінгвістичного вираження заперечення, що включає в англійській мові 16 негативних афіксів: 1 негативний суфікс (*-less*) і 15 негативних префіксів (*un-, dis-, di-, mis-, de-, non-, be-, counter-, a-, under-, ill-, mal-, pre-, ter-, ex-*). В англійській мові всі негативні афікси словотворчі, формотворчих афіксів не існує [5: 53].

Найбільш високопродуктивними з афіксів є *-less, un-, in-, non-, anti-, dis-*. Префікс *in-* (фонетичні варіанти: *il-* перед l; *im-* перед b, p, m; *ir-* перед r), як правило, утворює негативні прикметники та іменники від відповідних прикметникових основ і рідко — дієслова від вербальних основ (*artistic* → *inartistic*=*tasteless*). Префікс *dis-* виражає негативні значення ліквідації. Він утворює дієслова не тільки від дієслів, але і від іменників та прикметників (*disable, disfrook, disallow, disapprove, discourage, discompose, dislike, displease, discover, disband, discharge, disobey*). Префікс *de-* утворює дієслова не тільки від вербальних основ, але і від субстантивних і ад’єктивних основ (*to clutch* → *to declutch, to control* → *to decontrol*). Префікс *anti-* продуктивний. Він утворює прикметники та іменники від відповідних негативних ад’єктивних і субстантивних основ (*antipoison*). Префікс *un-* є єдиним суто англійським префіксом, який на протязі всіх етапів розвитку мови був і залишається досить продуктивним словотвірним елементом

(*eatable* → *uneatable*, *wealthy* → *unwealthy*, *grateful* → *ungrateful*, *successful* → *unsuccessful*, *to do* → *to undo*, *to pack* → *to unpack*, *to lock* → *to unlock*, *to fold* → *to unfold*) . Префікс *un-* розглядався окремо, оскільки він може сполучатись як з дієсловами, так і з прикметниками [6: 75].

Бувають випадки, коли вже новоутворені слова на *in-* та *un-* набули своєрідного значення, а нам потрібно передати заперечення. У таких випадках ми використовуємо префікс *non-* (*human* → *unhuman*, *inhuman* → *non-human*). Крім того, утворені слова з різними заперечними префіксами матимуть дещо відмінне значення: *unhuman* – *extremely cruel or brutal*, *inhuman* – *lacking normal human qualities of kindness*, *nonhuman* – *other than human*. Словотвірний елемент *ill-* тісно пов'язаний із префіксом *well* , так як носить протилежне значення (*ill-advised*, *ill-bred*, *ill-timed*, *ill-judged*). *Mis-* є дієслівним префіксом, який носить значення неправильної дії, і приєднується до основ перехідних дієслів (*to advise* → *to misadvise*, *to apply* → *to misapply*, *to behave* → *to misbehave*, *deal* → *misdeal*, *judge* → *misjudge*, *understand* → *misunderstand*). Префікс *be-* використовується для зображення значення позбавлення того, на що вказує основа (*behead*, *besleeve*, *beland*).

Суфікс – *less* утворився від самостійного слова *leas*. Слово *leas* ще використовувалось до появи писемних пам'яток давньоанглійської мови, так як в давньоанглійський період *leas* вже виступає як словотвірний афікс (*banleas* = *boneless*). Цей суфікс є досить продуктивним, і сполучається з іменниками та дієсловами, утворюючи прикметники (*dreamless*, *speechless*) [4: 339].

Ми також можемо використати підходящий еквівалент, так званий словотвірний синонім: *un* + *основа* + *ful* (*eventless* = *uneventful*, *graceless* = *ungraceful*, *faithless* = *unfaithful*), *un* (*in*) + *основа* + *able* (*changeless*= *unchangeable*, *numberless*= *innumerable*, *limitless*=*illimitable*).

Різниця у вживанні негативних афіксів полягає у ступені заперечення, який вони виражають. Основне значення, притаманне префіксам, — “заперечення значення, вираженого основою, або протилежність йому”. Суфікс *-less* означає “позбавлений того, на що вказує основа” [6: 208].

Частота вживання афіксальних засобів вираження заперечення є досить відносним поняттям і залежить від особливостей стилів та дискурсів , чи то літературного, чи наукового.

У таблиці 1, наведеній нижче, можна прослідкувати частоту

вживання тих чи інших префіксів на конкретних прикладах, взятих з художньої англійської літератури (роман Ф.С. Фіцджеральда “Great Gatsby”).

Таблиця 1

Частота вживання негативних афіксів у авторському дискурсі

Affix	№	%
Un+root	123	20.91
In+root	131	22.27
Dis+root	77	13.09
Mis+root	22	3,74
Di+root	1	0.17
De+root	92	15.64
Counter+root	1	0,17
Non+root	4	0.68
Anti+root	2	0.34
Under+root	8	1.36
Pre+root	20	1.7
Ex+root	43	7.31
Be+root	12	2.04
Root+less	57	9.69
Total	593	100

Як видно із результатів дослідження, найчастіше вживаним у контексті є префікс *un-*. Але хоча всі ці префікси є показником негачії, найчастіше вони виступають у ролі підсилення заперечення при наявності іншого засобу вираження заперечення.

Частота вживання негативних афіксів в газетному дискурсі подана в таблиці 2:

Таблиця 2

Частота вживання негативних афіксів у газетному дискурсі

Affix	№	%
<i>un + root</i>	28	40.6
<i>dis + root</i>	15	21.75
<i>in + root</i>	9	13
<i>im + root</i>	1	1.45
<i>ir + root</i>	1	1.45
<i>mis + root</i>	5	7.25

<i>non + root</i>	3	4.35
<i>anti+ root</i>	7	10.15
Total	69	100

Як видно із результатів дослідження, афіксальних засобів вираження заперечення в газетному дискурсі ("The day"), найбільш вживаними афіксами є *dis-* та *un-*, менше вживаються слова із *in-*, *mis-*.

Отже, можна сказати, що префікси *a-*, *non-*, *de-* частіше вживаються в газетному дискурсі, тоді як інші — в авторському. Префікси *un-*, *in-*, *dis-* найбільш продуктивні, *mis-*, *a-*, *de-*, *be-*, *under-* — менш продуктивні. Суфікс *-less* порівняно з префіксами в авторському дискурсі вживається рідко, а в газетному взагалі відсутній.

Наша стаття мала на меті виявити закономірності вживання афіксальних засобів вираження заперечення у структурі авторського та газетного дискурсів. Щоб виконати це завдання, був проведений критичний огляд лінгвістичної літератури із досліджуваної проблеми, визначено співвідношення різних засобів вираження заперечень у структурі тексту, досліджено структурно-семантичні особливості заперечення, визначено основні функції афіксального заперечення у дискурсі, висвітлено його властивості на прикладі конкретного тексту. Результати досліджень проілюстровані таблицями, конкретними цифрами і відсотковими співвідношенням. Подальше дослідження матиме на меті виявлення особливостей синтаксичного вираження заперечення у структурі авторського та газетного дискурсу.

Література:

1. Бондаренко В.Н. Отрицание как логико-грамматическая категория. — М.: — Наука, 1983. — 211 с
2. Виноградов В.А. Отрицание // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Яреца. — М.: С.Э., 1990. — С. 128.
3. Есперсен О. Философия грамматики. — 2-е изд., — М.: Эдиториал УРСС, 2002. — 404 с.
4. Карашук П. М. Закономерности употребления отрицательных аффиксов в соврем. англ. языке. — М.: Высшая школа, 1962. — 312 с.
5. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения. — М.: Высшая школа, 1988. — 168 с.
6. Садовник Н.В. Негативні афікси: сполучуваність // Матеріали студентської наукової конференції (14-15 травня 2002 р). Книга 1. — Чернівці: Рута, 2002. — С.208-209.

Луценко А.И.,

Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СПЕЦИФИЧЕСКОГО ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОГО ФОНДА ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С АНИМАЛИЗМАМИ В НЕМЕЦКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ

Интенсивное развитие фразеологии как лингвистической дисциплины за последние годы характеризуется постепенной дифференциацией предмета исследования и методики его изучения, а также вовлечения в сферу научного поиска все новых проблем и аспектов, которые опираются на сложившиеся в языкознании теоретические основы фразеологии. Этому процессу соответствует и общая тенденция развития лингвистической теории от простых, первичных и фундаментальных к более сложным, производным уровням, методам и направлениям изучения языка. К последним относится сопоставительный анализ различных языков, результаты которого важны как для теоретического, так и для прикладного языкознания.

В довольно широкой, пестрой и фрагментарной картине конфронтативно-фразеологических исследований труды, посвященные собственно сопоставлению немецкой и русской фразеологии, исчисляются единицами и не образуют в своей совокупности какой-либо цельной системы ни по методике описания, ни по изучаемому объекту.

Так, А.В. Федоров и А.Д. Райхштейн в работах по теории перевода уделяют внимание вопросу межъязыковой фразеологической эквивалентности конкретных фразеологических единиц (ФЕ) [6: 32], [4: 152].

ФЕ с анимализмами являются одной из самых многочисленных и внутренне разнообразных групп фразеологического фонда: анималистические фразеологизмы отражают многовековые наблюдения человека над внешним видом и повадками животных, передают отношение людей к их “меньшим братьям”, являясь, тем самым, культурно-информационным фондом в каждом языке.

Актуальность данной статьи определяется недостаточной

разработанностью вопроса классифицирования ФЕ в пределах отдельных групп в словарном составе немецкого и русского языков, в частности, в области фразеологизмов с анимализмами.

В соответствии с избранным направлением исследования целью работы является исследование особенностей специфического фразеологического фонда немецкого и русского языков.

Фразеологизмы, в большинстве случаев, образуются посредством метафор, которые берут свои обозначения из областей общественной жизни, поэтому развитие сфер человеческой деятельности отражается также и в тематических группах фразеологизмов.

Тематическая группа “названия животных” обильно предоставляла и сейчас предоставляет компоненты для фразеологических конструкций: *jemandem einen Bären aufbinden* – “говорить кому-либо неправду”, *faule Fische* – “неправдоподобные отговорки”.

ФЕ с анимализмами продолжают привлекать внимание исследователей, т.к. являются одной из самых многочисленных и внутренне разнообразных групп специфического фразеологического фонда и позволяют получить информацию об их энциклопедической (культурно-информативной), социально-информативной, экспрессивной и образно-экспрессивной функциях.

Первой функцией является энциклопедическая (культурно-информативная) функция:

Анималистические фразеологизмы отражают многовековые наблюдения человека над внешним видом и повадками животных, передают отношение людей к их “меньшим братьям”. Анимализмы несут энциклопедическую информацию как о типичных чертах животного, так и о менее явных признаках, не отраженных в словарных дефинициях[3, с.218]. Так, фразеологизмы с названиями животных отражают:

– физические качества: *сильный (выносливый) как лошадь, слабый как цыпленок, плавает как рыба и др.;*

– внешний облик: *черный как ворон, осиная талия, сухой как вобла и др.;*

– психические качества: *упрямый как бык, задирист как петух и др.;*

– интеллект: *уставиться как баран на новые ворота, хитрый как лиса и др.;*

– повадки, умения, навыки: *трещит как сорока, нем как рыба и др.*

Черты, которыми человек наделяет животных, могут совпадать

в разных языках, ср.: *немецкий* *русский*
rot wie ein Krebs = *красный как рак* ,
schwimmt wie ein Fisch = *плавает как рыба*,
но могут и заметно отличаться, ср.:
hungrig wie ein Bär – *голодный как волк (собака)*,
böse wie ein Wolf – *злой как собака*.

Многие наименования животных стали устойчивыми метафорами, обозначающими свойства и качества человека, напр.: *лиса* – “*хитрый, лживый человек*”, *гусь* – “*о ненадежном или глуповатом человеке*” и т.п..

Следующей выступает социально-информативная функция. Её выполняют некоторые наименования животных, ставшие символами отрицательных качеств. В немецком и русском языках это прежде всего *Hund* “собака”, *Schwein* “свинья”, *Ziege* “коза”, *Esel* “осел” и т.п., названия которых имеют негативную коннотацию, основанную как на реальных наблюдениях, так и на сложившемся стереотипе представлений об интеллекте, характере и других чертах животного.

Общие коннотации, основанные на наблюдениях за животными, возникают в разных языках независимо друг от друга и свидетельствуют об универсальности человеческого мышления. Однако “видение мира” может быть различным у разных народов, и тогда наименование одного и того же животного приобретает разные коннотации [1: 169].

Суть дейктической функции состоит в том, что имена нарицательные можно с успехом заменить указательными местоимениями *тот*, *этот* и т.п., т.к. эти имена нарицательные не называют свойств конкретного денотата, а лишь указывают на его отличие от другого объекта, “намекают” на его местонахождение, например:

нем.: vom Pferd auf den Esel kommen; weder Fisch noch;
русс.: метил в ворону, а попал в корову; ни пава, ни ворона.

Для толкования экспрессивной функции необходимо рассмотреть понятие экспрессивность. Экспрессивность – категориальный признак ФЕ, неперемное условие их существования. В составе ряда ФЕ можно выделить компоненты, которые выполняют чисто экспрессивную функцию. Значение такого компонента заключается не в сообщении энциклопедических сведений о денотате, а сводится к экспрессивной “дополнительности” [3: 106], усилению экспрессивной выразительности фразеологизма, например: *вагон*

и маленькая тележка, фи́га с маслом, дубина стоеросовая.

Дополнительный компонент путем тавтологического повтора, конкретизации слова или ФЕ создает образность, повышает экспрессивность всего выражения.

Образно-экспрессивную функцию выполняют компоненты фразеологических каламбуров.

Каламбуры с названиями животных строятся по всем правилам языковой шутки. Основной способ такого каламбура – столкновение несовместимых понятий, например: *шуба на рыбьем меху; идет как корове седло; нужен как рыбе зонтик.*

Таким образом, компоненты ФЕ выполняют различные функции. Наиболее распространенной является энциклопедическая функция, отражающая разные стороны понятия о денотате. ФЕ могут отражать максимальное количество свойств, черт и признаков предмета, реализуя их в разных контекстах, поэтому большинство слов поликоннотативны.

Социально-информативная отражает сложившуюся негативную оценку лица, животного, предмета или явления. Компоненты, выполняющие эту функцию, содержат отрицательные характеристики именуемого объекта и отличаются от выступающих в энциклопедической функции не только этой негативной оценочностью, но и относительно узким кругом оттенков значений.

Компоненты ФЕ, выполняющие энциклопедическую и социально-нормативную функции, не только не утрачивают своих словных качеств, но и обогащают систему своих значений.

Противоположный полюс семантической шкалы занимают компоненты, выполняющие дейктическую и экспрессивную функции. Их роль сводится к различению предметов или усилению экспрессии ФЕ.

Таким образом, значение компонента, в зависимости от выполняемой им функции, может быть сложным, разветвленным, с множеством коннотаций, или бедным, обесцвеченным. Однако значение слова присутствует в контексте фразеологизма всегда, без этого невозможно понимание внутренней формы ФЕ, их семантики, экспрессии, их связей с остальной частью словарного состава языка.

Литература:

1. Гурбиш Е. Сопоставительный анализ анималистической паремииологии русского и польского языков: Автореф... дис. канд. филол. наук. – Л., 1982.

2. Мокиенко В.М. Славянская фразеология. – М., 1980.
3. Траутманн Ф. Сравнимое и несравнимое в немецко-русских фразеологизмах. Рус. язык в национальной школе, – 1977, № 1.
4. Федоров А.В., Кузнецова Н.Н., Морозова Е.Н., Цыганова И.А. Немецко-русские языковые параллели. – М., 1961.
5. Heesch, M. Zur Übersetzung von Phraseologismen. – Fremdsprachen, 1977.
6. Kade, O. Die Phraseologie als übersetzungswissenschaftliches Problem. – In: Aktuelle Probleme der Phraseologie. – Lpz., 1976.

Лушнай Т.М.,

Національний університет “Острозька академія”

АКУЛЬТУРАЦІЯ БІЛІНГВІВ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБЛИВИХ РИС ЇХ СВІДОМОСТІ

Згідно фракційного підходу, представниками якого є здебільшого зарубіжні вчені, свідомість білінгва вміщує в собі дві непов’язані між собою свідомості. Ця точка зору започаткувала наукову дискусію, яка розглядає білінгвізм як лінгвістичну шизофренію. Стосовно білінгвізму термін “шизофренія” вживається для позначення культурного, когнітивного та лінгвістичного дисонансу. Зокрема, А. Адлер у своєму трактаті про білінгвізм стверджує, що “білінгвізм може призвести до роздвоєння особистості, та, в найгіршому випадку, до шизофренії”. Кларке прирівнював іноземних студентів в США до людей, хворих на шизофренію, і стверджував, що їх вивчення англійської мови гальмується зіткненням культури їх рідної країни та американської культури. У білінгвальному психоаналізі, термін “шизофренія” використовується метафорично, для окреслення проблем переживання культурного, когнітивного та лінгвістичного дисонансу [3].

А. Павленко у своїй роботі “Bilingual Minds: Emotional Experience, Expression and Representation” (“Свідомість білінгвів: емоційний досвід, висловлювання та репрезентація”) зазначає, що термін “шизофренія” стосовно білінгвізму не має негативного забарвлення, а відображає реальні труднощі, з якими обов’язково стикаються люди у процесі вивчення і набуття іноземної мови. Ці труднощі полягають у тому, що на певному етапі оволодіння мовою людина переживає культурний, когнітивний і лінгвістичний дисонанс[4].

Білінгви та мультилінгви інколи відчують себе як різні люди

під час говоріння. Дослідженнями цього психолінгвістичного явища займалися Grosjean та Heinz. Існує і інша точка зору: монолінгви також можуть відчувати себе як різні особистості під час процесу спілкування в залежності від тих, до кого вони звертаються. Наприклад, змінюється стиль спілкування в залежності від співрозмовника. Отже, і монолінгвізм є динамічним феноменом. [4]

Діалогізм, на думку М. Бахтіна, є властивим природі свідомості, природі самого людського життя: “Чужі свідомості неможливо споглядати, аналізувати, визначати як об’єкти, речі – з ними можна тільки діалогічно спілкуватися”. За концепцією М. Бахтіна, один текст вміщує декілька незалежних і часто конфліктуючих між собою голосів. Ця концепція допомогла Ц. Тодорову глибше зрозуміти сутність білінгвізму.

Бахтін наполягає на тому, що використання мови є соціальним явищем. У “Діалозі І”, де “мовлення” використовується Бахтіним як синонім для “мовного спілкування”, він стверджує, що “мовлення – це мова *in actu*”. Неприпустимо протиставлення в якій би то не було формі мовлення і мови. Мовлення є таким соціальним, як і мова” [1]. В основі лінгвофілософської концепції Бахтіна лежить двоєдина онтологія мови.

Розроблений М. Бахтіним діалогічний концепт свідомості, в основі якого лежить своєрідне розуміння понять “суб’єктивного” і “об’єктивного”, такого, що відрізняється від їх дихотомічного розуміння як діаметрально протилежних понять. Бахтін виходить з того, що *свідомість є іманентно соціальною* за своєю природою. Згідно концепції М. Бахтіна, “у людини немає внутрішньої суверенної території, вона вся і завжди на межі: дивлячись всередину себе, вона дивиться в очі іншому або очима іншого”.

Так, в представленні М. Бахтіна “іншість” є постійним моментом свідомості і, отже, індивідуальна свідомість немислима у вилученні з інших свідомостей. Іншими словами, індивідуальна свідомість несамотійна, вона існує і формується лише у відношенні до інших свідомостей. З іншого боку, не дивлячись на свою іманентну соціальність, свідомість при такому погляді все ж таки не втрачає своєї індивідуальності. Індивідуальність свідомості і її відокремленість від інших свідомостей гарантується тим, що вона вступає в діалог з іншими свідомостями із своєї неповторної позиції. Таким чином, в представленні Бахтіна, свідомість є єдиним цілим, тим, що включає одночасно і соціальний, і індивідуальний моменти [1].

Кожна людина володіє індивідуальним когнітивним просто-

ром, набором колективних когнітивних просторів тих соціумів, у які вона входить, і когнітивною базою тієї національно-культурної спільноти, членом якої вона є. На національному рівні простір представлено “національним культурним простором”, що розуміється як *інформаційно-емоційне* (“етнічне”) поле, як сукупність усіх індивідуальних і когнітивних просторів, як усе різноманіття реально існуючих і потенційно можливих знань та уявлень носіїв національного ментально-лінгвального комплексу [1].

Можна стверджувати, зазначає Є. Тарасов, що свідомість – основа і перша передумова спілкування, у тому числі й міжкультурного спілкування, створюється у діяльності й мовному спілкуванні [2]. Отже, свідомість людини – це єдність соціального та індивідуального; спосіб існування людської свідомості – це діалог із свідомостями інших людей, але із своїх унікальних і неповторних позицій. Отже, свідомість білінгва існує у діалозі із свідомостями представників іншомовної спільноти. У процесі цього діалогу відбувається збагачення як свідомості та внутрішнього світу білінгва, так і свідомості та внутрішнього світу представників інших культур.

Якщо індивід засвоює іншу мову, то відповідно можна говорити не лише про проблему білінгвізму, а й про проблему так званої бікультуральності, оскільки при двомовності маємо справу не тільки з двома різними системами лінгвістичних навиків, а й з різними системами навиків культури. Тут варто згадати етнопсихологічну теорію лакун Ю. Сорокіна, І. Шевченка. Ця теорія розробляє такі загальні проблеми, як опис досвіду лінгвокультурної спільноти з позицій розміру культурологічної дистанції між культурами-комунікантами. Під поняттям “лакун” автори теорії розуміють те, що “...в одних мовах і культурах позначаються як окремість, а в інших не сигналізуються, тобто не знаходять загально закріпленого виразу” [2]. Вони свідчать про надмірність або нестачу досвіду однієї лінгвокультурної спільноти відносно іншої. “Якщо двомовний індивід не засвоює такі соціально значущі “окремість” (лакуни), не оволодіває правилами інтерпретації смислів, які традиційно фіксуються у локальній культурі, то це може призвести до збоїв у комунікації. Такий індивід частково або повністю не розуміє текст”. Таким чином, двомовність, перш за все продуктивна, передбачає оволодіння інтерпретацією смислів іншої мовної культури, що веде до культурно-естетичної двомовності, формування білінгвокультурного індивіда. Отже, поряд з мовною та мовленнєвою компетенцією формується компетенція культурна, від-

бувається знайомство індивіда з елементами когнітивної бази тієї лінгвокультурної спільноти, мову якої він засвоює [1, 2, 3].

М. Хінт виводить поняття “напівмовності”, яка виникає тоді, коли людина, яка начебто володіє двома мовами, фактично не володіє жодною з них: зіткнувшись з більш складним смислом, вона не може точно виразити його в жодній мові, якими начебто володіє. В свою чергу, Р. Фрумкіна стверджує, що термін “напівмовність” завжди був нечітким, а саме в сучасному світі його значення не тільки розмилося, а й отримало ореол соціальних проблем. Саме тому Р. Фрумкіна розглядає цей термін в контексті періоду раннього дитинства. Більшість “напівмовних” осіб не можуть виразити свою думку не через причину незнання двох мов. Зазвичай вони прекрасно володіють своєю рідною мовою, але ніколи серйозно не вивчали ніякої другої мови. Тим не менш, їх мовна поведінка цілком узгоджується з описаним вище невмінням виразити свої думки [2].

Століття розвитку культурної антропології доводять, що всі мови адекватно обслуговують свою культуру. Мови можуть мати різне значення, з огляду на участь у комунікації, а в межах однієї спільноти це значення теж може мати різний статус відповідно до суспільної функції, якій мова служить. Внаслідок цього мови функціонують по-різному не через те, що розрізняються генетично та типологічно, а тому що обслуговують різні суспільні потреби. У культурі немає нічого такого, що не могло б бути виражено мовою цієї культури. Але якщо якась культурно-побутова традиція виявляється перерваною через певні обставини, то людина виявляється зануреною у “напівкультуру”, носії якої і стають “напівмовними”. Не слід плутати наслідок з причиною, адже саме “напівкультура” породжує “напівмовність”, а не навпаки.

Р. Фрумкіна визначає поняття “напівкультура” як конфліктну ситуацію, в яку потрапляє людина в наслідок зламу традиції. Згідно її розширеному визначенню, будь-який мігрант є “напівкультурним”. Злам культурно-побутової традиції невідворотно породжує конфлікт цінностей. Дорослий “напівкультурний” індивід втрачає попередні мовні стереотипи, але не отримує ефективних нових; він не володіє різноманітними мовними реєстрами, які є доступними розвинутій “мовній особистості”. Внаслідок цього виникає характерна суміш англомовних запозичень та просторічної лексики [2].

Змістовий простір для розуміння іншої культури, який лежить

між двома культурами, називається інтеркультурою. Очевидно, що інтеркультура – це кожна культура, найчастіше власна культура суб’єкта, взята у функції засобу пізнання чужої культури.

Таким чином, свідомість людини є єдиним цілим, що включає соціальні та індивідуальні аспекти. Людська свідомість існує у діалозі зі свідомостями інших людей. Свідомість білінгва існує в діалозі з свідомостями представників іншої культури. В процесі цього діалогу відбувається взаємне збагачення внутрішніх світів комунікантів. Окрім формування мовної та мовленнєвої компетенції, відбувається формування культурної та лінгвокультурної компетенцій.

Література:

1. Бахтин М.М. Проблема речевых жанров / М.М. Бахтин. – М., 1979. – 261с.
2. Фрумкина Р.М. Концепт, категория, прототип / Р. М. Фрумкина // Лингвистическая и экстралингвистическая семантика: Сборник обзоров. – М., 1992. – С. 28–43.
3. Pavlenko A. Bilingual Minds: Emotional Experience, Expression and Representation. – Multilingual Matters Limited, 2006. – 340 p.
4. Pavlenko A. Negotiation of Identities in Multilingual Contexts. – Multilingual Matters Limited, 2003. – 359 p.

Міхневич Г.О.,

Національний університет “Острозька академія”

АНАЛІЗ СЕМАНТИКИ БІБЛЕЇЗМІВ APPLE, BREAD TA WINE

“Людина є тим, що вона їсть”, – виголосивши це, німецький філософ-матеріаліст Фейєрбах був упевнений, що цим твердженням він покінчив з усіма ідеалістичними переконаннями про природу людини. Насправді ж він чи не найкраще з’ясував релігійну сутність людини, бо саме таке визначення людини ще до Фейєрбаха було дане у Святому Письмі. У біблійному оповіданні про створення світу людина показана, насамперед, як істота споживаюча, а весь світ – як її пожива. Щоб жити, людина мусить їсти: вона повинна прийняти світ у своє тіло та перетворити його у собі на плоть й кров. Людина справді є тим, що вона їсть, а весь світ –

святкова трапеза. Цей образ супроводжує життя при його створенні, кінці й сповненні: "...щоб ви в Царстві Моїм споживали й пили за столом Моїм" [Лк.22:30].

У цій статі проаналізовано такі біблеїзми, як *apple*, *bread* й *wine*. Вони належать до біблійної лексики, яка використовується на позначення продуктів харчування, але у повсякденному житті ці слова практично втратили своє релігійне навантаження та набули інших значень.

Для того, щоб визначити семантику біблеїзмів *apple*, *bread* й *wine* звернемося до тлумачних та двомовних словників. Так, словники "The World Book Dictionary" та "Новий англо-український словник" подають такі значення біблеїзму *wine*: 1) вино як алкогольний напій; 2) студентська гулянка; 3) темно-червоний колір; колір червоного вина; 4) вміст хімічних елементів у вині; 5) сп'яніння як наслідок споживання великої кількості вина; 6) винне отруєння [10:2396; 2:622].

Біблеїзм *вино* походить від латинського слова *vinum* й присутнє у всіх мовах із подібним коренем "vin". Однак, цікавим є те, що слово, яке означає "виноградне гроно" історично не належить ні до індоевропейських, ні до семітських мов й було запозичене із невідомої мови, батьківщиною якої вважають регіон між Середземномор'ям та Кавказом [11:84-92].

Біблеїзм *вино* є також компонентом багатьох сталих виразів та фразеологічних одиниць. Наприклад, *green wine/new wine* – "молоде вино", *to take wine with somebody* – "обмінятися тостами з кимось", *in wine* – "п'яний; сп'янілий", *Adam's wine* – "вода", *good wine needs no ivy bush* – "хороший товар сам себе хвалить", *wine and dine somebody* – "пригощати когось на славу" [2:622].

Цікавим є фразеологізм *Adam's wine*, що означає "вода", адже у святому письмі вино – це гріх, люди, які прагнуть вічного життя, повинні утримуватися від вживання цього та інших алкогольних напоїв. Саме це твердження породжує масу протиріч. Так, згідно з Біблією вино – це Божий дарунок, перше чудо, зроблене Ісусом Христом – перетворення води у вино.

Однак існують докази того, що вино давнини й сучасне вино – зовсім не одне й те ж. Американський дослідник Біблії Самуель Баккіокі пише, що чотири споріднених слова: *wine* – в англійській, *vinum* – у латинській, *oinos* – у грецькій й *yayin* – у єврейській мовах історично вживалися для позначення виноградного соку, у тому числі броженого або того, що перебродив [1:281].

Наступним біблеїзмом, що використовується на позначення продуктів харчування є слово *bread*. Даний біблеїзм аналізуємо не випадково одразу ж після слова *wine*. Це пов'язано з тим, що у Біблії ці два слова дуже тісно пов'язані між собою. Словники “The World Book Dictionary” та “Новий англо-український словник” подають п'ять значень біблеїзму *bread*: 1) пекарський продукт; 2) засоби для існування; 3) шматок хліба; 4) їжа; 5) гроші [10:244; 2:84].

Українське слово хліб має відповідники у слов'янських мовах усіх підгруп, серед яких цікаве нижньолужицьке *kleb*. Реконструюючи праслов'янське *xleбъ*, латиське *klaips* “буханець, коровай”, литовське *kliepas*, К. Буга вважав це слово виключно балтійськими, але для нього припускають запозичення германських слів (готське *hlaifs*, давньоісландське *hleifr* “хліб”), а не спорідненість із останніми. Про повну невизначеність походження цієї основи переконливо свідчить хоча б те, що її виводять навіть із китайського *gliep* “рисові зерна” [6:242]. І.М. Дьяконов вважає, що слов'янські й германські форми – невідомого походження [5:16].

Спеціальне дослідження присвятив проблемі походження назв хліба у слов'янських, балтійських й германських мовах Ю.В. Откупщиков, який пропонує для прабалтійської форми *klaibas* індоєвропейську етимологію (походження від дієслівного кореня зі значенням “різати”), тоді як прагерманське *xlaibaz* та праслов'янське *xleбъ* надійно не етимологізуються [9:177-184].

Біблеїзм *bread* є компонентом багатьох фразеологічних одиниць, наприклад: *daily bread* – “хліб насущний”, *to make one's bread* – “заробляти на життя”, *to have one's bread buttered for life* – “бути матеріально забезпеченим на все життя”, *bread buttered on both sides* – “добробут; повна забезпеченість”, *to know on which side one's bread is buttered* – “знати, що до чого, бути собі на умі”, *bread and cheese* – “проста їжа”, *all bread is not baked in one oven* – “люди різні бувають”, *to break bread with somebody* – “користуватися чиеюсь гостинністю”, *to eat the bread of affliction* – “скуштувати лиха”, *half a loaf is better than no bread* – “на безриб'ї й рак риба” [2:84].

Третім проаналізованим біблеїзмом, що належить до біблійної лексики та вживається на позначення продуктів харчування, є слово *apple*. Біблеїзм яблуко походить від старослов'янського слова яблоко, болг. ябълка, польск. jabłko, словенск. jabolko, сербського јабука, чеського jablko [6:451]. Провівши аналіз словникових статей “The World Book Dictionary” та “Новий англо-український словник” можна виокремити такі значення біблеїзму *apple*: 1) дерево; 2) плід

яблуні; 3) баскетбол; 4) людина-перевертень [10:100; 2:43].

Біблейзм *apple* використовується також у багатьох сталих висловах, таких як: *apple of discord* – “яблуко розбрату”, *apple of one's eye* – “зіниця ока”, *the rotten apple injures its neighbours* – “паршива вівця всю отару поганить”, *Adam's apple* – “адамове яблуко”, *an apple a day keeps the doctor away* – “їсти одне яблуко на день й не будеш хворіти” [8:44].

Кожен, кому доводилося бачити ілюстрації до Біблійної історії про гріхопадіння обов'язково зауважував, що на тих картинах змій-спокусник зазвичай пропонує праматері Єві покуштувати яблуко. Це відображено й у фразеології, вислови “*гріховне яблуко*”, “*яблуко гріха*” є звичними на слух.

Проте, якщо розгорнути Святе Письмо, то в Книзі Буття ми не знайдемо жодної згадки про яблуко. В оповіді про перший гріх йдеться просто про “плід”. І взагалі, у Біблії немає жодних згадок про яблука чи яблуню. Це не дивно, бо на думку вчених, на Близькому Сході у час написання Священної Історії яблука просто не були відомі. Символічними плодами в тому культурному регіоні вважалися гранат (він часто фігурує на сторінках Старого Заповіту), айва та інжир. Як же сталося, що яблуко, цей смачний та корисний фрукт, стало символом зла та смерті?

Відбулося це в середньовічній Європі десь у VIII–IX ст. Одного разу чернець, переписуючи латиною Святе Письмо, зробив описку: замість *malum* (лихий, злий, гріховний) написав *malus* (яблуня) [12].

У багатьох європейських культурах яблуня та її червоно-жовтий плід увійшли в міфологію та фольклор. Так у давніх скандинавів яблука були їжею богів, вони давали вічну молодість й пильно охоронялися богинею Ідунн [6:381]. У кельтських релігіях яблуко символізувало передавання знань та мудрості [12].

Та найбільш відомі нам оповіді про яблука з античної міфології. Вони найбільше вплинули на значення символу. Саме цей золотавий плід подарувала Гея-Земля богині Гері у день її шлюбу з Зевсом. Тому довгий час у Греції яблуко було символом кохання; молодята ділили навпіл яблуко й з'їдали його на вході до шлюбних покоїв. Проте інший міф – про яблуко розбрату, яке спричинило Троянську війну – поволі змінив символічне навантаження цього плоду. Таким яблуко й представлене в іконографії: Дитя Ісус тримає в долонях яблуко, як символ, що Він бере на себе гріх світу. А в добу бароко набув поширення такий образ Смерті: скелет, що простягає яблуко, мовляв “плата за гріх – смерть” [12].

Отже, вивчаючи семантику біблеїзмів, що використовуються на позначення продуктів харчування, ми спостерігали еволюцію у значеннях слів під впливом культурних та історичних змін у житті суспільств та їх світосприйнятті. Такі зміни спричинили появу різних значень, використання великої кількості фразеологічних одиниць й синонімів з метою уникнення повторень та урізноманітнення мовлення.

Література:

1. Баккіоки Самуель Вино у Біблії – Тула: Джерело Життя, 2003. – 405 с.
2. Балла М.І. Новий англо-український словник – 3–видання, випр., доп. – К.: Чумацький Шлях, 2006. – 668 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.: Ірпінь, ВТФ “Перун”, 2004. – 1440 с.
4. Виноградов В.В. Лексикологія та лексикографія // Вибрані праці. – М., 1977. – 543 с.
5. Дьяконов І.М. Порівняльне мовознавство. – М., 1984. – Ч. 2. – 123 с.
6. Етимологічний словник української мови / За ред. О.С. Мельничука. – К., 1989. – Т. 3. – 455 с.
7. Маловічко О.В. Кавказька лексика в Україні // Відродження. – 2000. – №3. – 16 с.
8. Мюллер В.К. Англо-російський словник: 53000 слів. – 18–е вид., стереотип. – М.: Рос. мова, 1981. – 883 с.
9. Откупщиков Ю.В. Нариси з етимології. – СПб, 2001. – 405 с.
10. Bernhart C.L., Bernhart R.K. The World Book Dictionary. – Volume 1, 2. – The USA, 1978. – 2430 p.
11. Waite M. The Oxford Paperback Thesaurus. – Oxford, 2001. – 968 p.
12. <http://ForU.ru/articles/2003.htm>

Молібог О.І.,

Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов

МОДЕЛІ ВТОРИННОЇ ПРЕДИКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ГЕНДЕРНОЇ ДИХОТОМІЇ

Сучасна наукова парадигма характеризується переходом до вивчення гендерного аспекту міжособистісного спілкування та відповідних особливостей використання мови як знакової системи. На нашу думку, такий підхід є достатньо правомірним, адже спе-

цифічне використання моделей різних мовних рівнів проявляється в соціальному контексті спілкування, що відображає особливості вербалізації комунікативного задуму мовців жіночої та чоловічої статі. Саме тому досить плідним є розвиток специфічного вектора сучасних лінгвістичних досліджень, які оформились в окремий напрямок, що має назву гендерологія. Відповідно, урахування соціально-особистісних ознак антропоцентрів (комунікантів різної статі) відіграє суттєву роль при дослідженні дискурсу та особливостей його продукування.

У нашому розумінні, актуальність феномену “гендер” визначається, по-перше, антропоцентричною спрямованістю сучасної лінгвістичної парадигми до встановлення особливостей мовленнєвої поведінки людини взагалі та гендерних особливостей, відображених у різних типах дискурсу, зокрема. По-друге, спостерігається тенденція виходу цього явища за межі лінгвістичної теорії та практики в усі сфери суспільного життя [1:197].

Відомим є факт, що гіпотеза гендерних субкультур, яка виникла на теренах сучасної гендерології, зумовила появу поняття “гендерлект” – постійного набору ознак чоловічого та жіночого мовлення [3].

Відтак, ми повинні зазначити, що поняття гендерної асиметрії [2:38] можна вважати правомірним, адже специфіка комунікативної поведінки чоловіків та жінок знаходить своє відображення у певних функціональних моделях, які зумовлюють зміни на всіх рівнях мови в силу того, що у виборі мовцем тієї чи іншої одиниці мови та реєстру мовлення значну роль відіграють саме гендерні особливості учасників комунікативного акту.

Крім цього, на вибір мовцем того чи іншого засобу вербалізації думки має вплив не лише гендерний фактор, але й прагматична ситуація мовлення, в рамках якої породжується дискурс.

У цій статті ми пропонуємо звернути увагу на первинні результати нашого спостереження за моделями вторинної предикації у контексті гендерної дихотомії, яке було проведено з метою вивчення особливостей використання герундію як засобу вербалізації лекційного дискурсу. Воно показало, що функціональна зумовленість використання цього граматичного засобу може до певної міри вважатись маркером мовлення тієї чи іншої статі.

Перш за все, слід наголосити на тому, що герундій має різне кількісне вираження у зразках лекційного дискурсу продукованих жінками та чоловіками. Згідно отриманих нами статистичних да-

них, мовці жіночої статі використовують на 26% більше одиниць герундіальних словоформ від загальної кількості безособових форм дієслова, ніж чоловіки.

Ознаки мовлення чоловіків та жінок більш яскраво виявляються при дослідженні особливостей функціонування герундію в реченні. Діаграма показує кількісну відмінність одиниць герундіальних словоформ у певних синтаксичних позиціях, що їх було вжито авторами лекцій:

Як видно з даних діаграми, суттєві розбіжності простежуються у вживанні герундію в якості присудка (в лекціях, продуктованих жіночою статтю, не використано жодної герундіальної словоформи в цій синтаксичній позиції) та в якості означення (в цій позиції значно більшу кількість одиниць герундіальних структур вжито авторами жіночої статі). Менші розбіжності простежуються в поданих фрагментах лекцій при функціонуванні герундія в позиції додатка. Вони становлять 6% при більшій частотності вживання герундію в якості додатка мовцями жіночої статі.

Примітним є той факт, що в обох фрагментах лекційного дискурсу кількість випадків використання герундію в позиції підмета та обставини є рівнозначною для авторів (3% герундіальних структур використано в якості підмета, 7% – в якості обставини кожним із представників обох статей).

Широке застосування герундію в лекційному дискурсі в якості присудка представниками чоловічої статі може свідчити про

схильність чоловіків до варіативності щодо моделей присудка. Цілком можливо, що таким чином в мовленні чоловіків виявляється тенденція до спрощення та узагальнення, бо саме засобами герундіальних структур в мові можна уникнути підрядних речень та інших складних конструкцій. Наприклад:

And if our life expectancy is being increasing, is it gonna go on increasing? [3]. (Герундій є частиною складеного дієслівного присудка).

У другому випадку герундій виступає як іменна частина присудка:

Seeing is believing [3].

В третьому випадку герундій теж виступає в цій позиції, але функціонує він як герундіальний зворот (gerundial phrase):

The difficulty is finding at practice evidence... [3].

Зважаючи на специфіку герундія, не можна залишати поза увагою таку його визначну рису як процесуальне значення. З огляду на це, на перший план виходить функціонування герундія в якості означення, тому що саме ця модель дієслова дає найбільш широкі можливості описання предмета судження та є більш притаманною мовленню жінок. Цей факт цілком може свідчити на користь твердження про прагнення жінок до описовості та конкретизації, адже таким чином герундій використовується саме задля акцентування на перебігу дії, її процесуальному характері. Цілком можливо, що ця ознака може розцінюватись як своєрідний ідентифікатор жіночого типу мовлення, бо вона є цілком вмотивованою психологічно та відображає особливості мовленнєвої поведінки жінок.

Найтиповіша модель означення, вживана в лекціях представниць жіночої статі, характеризується лексичною залежністю герундія, який займає постпозицію по відношенню до головного слова (head-noun). Наприклад:

*... and now GE have commissioned nearly 1,000 PhD students just looking at this area that will create new **models** of imaging that will give us much finer resolution to help with diagnosis* [3].

*So we'll just have a look at **the sort of understanding** of where this idea comes from and where it is it taking us* [3].

У вищезазначених фрагментах лекцій відсутня варіативність при вживанні герундію в позиції означення, адже авторки вживають однотипні моделі, що, зумовлено особливостями стилю лекційного дискурсу, який має науковий характер. Цілком можливо, що така специфіка дискурсу здійснює вплив на ті мовні засоби,

функціональною метою використання яких є опис дії чи стану. При цьому параметри наукового стилю лекції обмежують варіативність моделей синтаксичних структур, що несуть в собі атрибутивне значення.

Цілком можливим представляється той факт, що позиції присудка та прийменникового додатка (остання – найтиповіша для англійської мови), в яких використано герундій авторами чоловічої статі, свідчать про схильність до компресії шляхом уникнення підрядних конструкцій. В мовленні представниць жіночого гендеру спостерігається тенденція до описовості, а також до варіативності мовних засобів, про що свідчать здебільшого синтаксичні функції герундія як означення, підмета, що має більш складну структуру, та додатка (прийменникового та безприйменникового прямого).

Статистичні дані дослідження вказують на те, що гендерна асиметрія проявляє себе в проаналізованих фрагментах лекційного дискурсу на граматичному рівні. Вона говорить про відображення в мовленні осіб чоловічої та жіночої статі через використання ними певних структур мови, що маркують статеву ознаку.

Явище мовної асиметрії є вказівкою на те, що для реалізації комунікативного задуму мовці певної статі використовують доволі різні моделі засобів вербалізації. Це і зумовлює специфіку мовної структури дискурсу, який породжується індивідом тієї чи іншої статі.

Подальше вивчення засобів вербалізації у мовленні жінок та чоловіків дозволить встановити в них гендерну асиметрію на інших мовних рівнях, адже є цілком вірогідним, що її ознаки виявляють себе не тільки на рівні граматики. Це дозволить виокремити певний набір ідентифікаторів жіночого та чоловічого типу мовлення.

Література:

1. Матеріали VI Міжнародної конференції. Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація. – Харків: Константа, 2007. – 368 с.
2. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 212 с.
3. Словарь гендерных терминов [Электронный ресурс]. – Электрон. дан.- [Москва?], 2008. – Режим доступа: <http://www.owl.ru/gender/112.htm> – Загл. с экрана. – Яз. рус., англ.
4. Gresham College [Электронный ресурс]: Gresham College Free Public Lectures/Gresham College. – Электрон. дан. – [London], 2008. – Режим доступа: <http://www.gresham.ac.uk>. – Загл. с экрана. – Яз. англ.

Мостова Т.С.,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

POSTMODERN REALIZATION OF THE ARCHETYPES OF SPACE AND TIME IN THE WESTERN AND EASTERN LINGUISTIC TRADITION

The problem of linguistic interpretation and discourse analysis is of great importance nowadays. Such great linguists as Y. Stepanov, V. Evans, T. van Dijk, M. Foucault dealt with this problem.

The aim of our work is to define the language manifestation and architectonic peculiarities of the conceptual unity "Time and Space" in the works by Haruki Murakami "Dance Dance Dance" and Umberto Eco's "The Name of the Rose", which represent in their nature Western and Eastern linguistic traditions.

To begin with, we should say that since ancient times the concept of "Space" has been mostly represented in language by means of linguistic units that usually conceptualize movements either in the circle or in a line. Evtushenko names these features the archetypes [1:41]. But at the contemporary state of linguistics charging from this we may speak about such conceptual metaphors as "*Space is a circle*" and "*Space is a line*". Conceptual metaphor, according to Evans, is the relationship between the two domains when one is structured in terms of the other [2:295].

Let us examine the following excerpts:

A masterful orchestration of colors and scents whose change day to day reflected the sweep of the seasons [4:196].

The verb 'to sweep' has the connotation of irreversibility and shows the linear character of Time. This feature is clearly seen in relevance to the natural phenomena because this concept has his roots in this sphere. That is why this principle must be followed in the life of people as well.

To return to the Dolphin Hotel means facing up to a shadow of the past. The prospect alone depresses. It has been all I could do these four years to rid myself of that chill, dim shadow. To return to the Dolphin Hotel is to give up all I'd quietly set aside during this time <...> But the whole thing started there. That much was undeniable. So the story had to start back there [4:6].

Here we can trace the circularity of the concept of Time that captured

the sender of the discourse. To find the way out he has to start from the very beginning.

Along the way I stopped into a coffee shop. All around me normal, everyday city types were going about their normal, everyday affairs. Lovers were whispering to each other, businessmen were poring over spread sheets, college kids were planning their next ski trip and discussing the new Police album. We could have been in any city in Japan. Transplant this coffee scene to Yokohoma or Fukuoka and nothing would seem out of place... I alone was the outsider. I had no place here [4:21].

In this short excerpt we may trace the interrelation between these two archetypes. The word *along* represents linear feature of the concept “Space”, being used in the next sentence preposition *around* and the following descriptions show the correspondence to the conceptual metaphor “Space is a circle” i.e. the concept of “Space” is structured in terms of the circle. Here it is showed with the help of description of the people’s actions, which are taking place there. We see the importance of the circular Space to one’s life (everyone has the particular Space where one fits).

The hotel should never have been built where it was. That was the first mistake, and everything got worse from there. Like a button on a shirt buttoned wrong, every attempt to correct things led to yet another fine – not to say elegant – mess. No detail seemed right. Look at anything in the place and you’d find yourself tilting your head a few degrees. Not enough to cause you any real harm, nor enough to seem particularly odd. Who knows? You might get used to this slant on things (but if you did, you’d never be able to view the world again without holding your head out of true) [4:3].

So, not only a person but some particular part of Space may not fit the whole scenery. These examples from linguistic point of view may be also explained as non-coincidence of the two discourses on the background of the extralinguistic factors. It means that if the sender of the discourse does not fit into the social surrounding, the discourse itself will not have place because of its uselessness and inappropriateness.

Confusion piled on confusion until the saturation point was reached, destined in the not-too-distant future to be swallowed in the vortex of time [4:3].

The phrase *‘to be swallowed in the vortex of time’* may be interpreted as a unity of the two aspects as it may move in circles but without returning to the starting point.

As in the physical aspect the concept of Space coincides with that of Time forming one single unity, we may speak about the correlation between the two archetypes, which have the similar peculiarities i.e. may be featured as a line or as a circle. Together they constitute either endless or circular reality.

In the texts this circularity is shown though constant repeating of the same actions and events. This fact is evident in "Dance Dance Dance":

I wake up, but where? <...> As if I didn't know: I'm here. In my life. A feature of the world that is my existence. Not that I particularly recall ever having approved these matters, this condition, this state of affairs in which I feature. There might be a woman sleeping next to me. More often I'm alone. Just me and the expressway that runs right next to my apartment and, beside, a glass... and the malicious... morning light. Sometimes it's raining. If it is, I'll just stay in bed. And if there's whiskey still left in the glass, I'll drink it. And I'll look at the raindrops dripping from the eaves, and I'll think about the Dolphin Hotel [4:2].

Linguistically, it is intensified with the repetition of the phrases 'if... I'll', 'more often', 'sometimes'. They bear information of prediction of the future actions, which are usually repeated every day. The subjective sender's attitude is obviously not positive towards such 'state of affairs'. He understands that his life must be led according to the nature of the concept of Time i.e. in a linear way, without 'looking back', going only forward.

This reflects the resistance between the circle and the line and mostly constitutes the main dramatic part of the discourse. In order to transform a circle into the line in postmodern samples of literary discourses, a method of space multiplying is used.

In Murakami's "Dance Dance Dance" it is made through the division into conscious and subconscious realities and deconstruction of the reference as a way of escaping from the denotative space.

In the discourse it is realized through various linguistic means:

Time and Space must be getting out of whack [4:77].

The darkness was deathly absolute.

I could not distinguish one shape or object. I could not see my own body. I could not get any sense of anything out there. I was in a great black vacuum.

I was reduced to pure concept. My flesh had dissolved; my form had dissipated. I floated in space. Liberated of my corporeal being, but without dispensation to go anywhere else. I was adrift in the void. Somewhere across the fine line separating nightmare from reality [4:74].

*I had crossed a line and I had entered this world in limbo [4:75]
My mind went blank. From fear? Could fear lurk in empty space?
[4:76]*

Analyzing these two linguistic archetypes we should define the next characteristics of such representation of the given concepts. They show that *circle is statics* and *line is dynamics*.

Speaking about the archetype of Time, the following facts should be mentioned. The life goes monotonously in the monastery, strictly according to the affirmed rules in Umberto Eco's "The Name of the Rose". This fact is intensified by the division of the day into some particular periods. Instead of usual hours they have *Martins, Lauds, Prime, Terce, Sext, Nones, Vespers and Compline* [3:26]. This underlines the regularity and circular nature of the concept "Time", which is unnatural and must have been broken at some moment.

The circularity of the archetype of Space is shown very distinctly with the help of the library, which forces people to move mostly in circles.

But the nature of the world is dynamic, that is why we should make our life go further all the time and not stick at something. In this case the discourse will also keep developing.

This should be ended with the words by V. Nabokov "Each good life should be a kind of reference to something or somebody" [1:48]. This means that we have to struggle all the time, experiencing something new.

*Concentrate on moving feet forward. Carefully, surely [4:77].
Keep dancing [4:82].*

Література:

1. Евтушенко О.В. Архетип пространства (от Пушкина до Набокова) // Текст. Интертекст. Культура: Сборник докладов международной научной конференции. / Под ред. В. П. Григорьев, Н. А. Фатеева. – М.: "Азбуковник", 2001.–608с.
2. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics. An Introduction. – Edinburg University Press, 2006. – 830p.
3. Eco Umberto. The Name of the Rose. – London: Vintage, 2004. – 493p.
4. Murakami Haruki. Dance Dance Dance. – London: Vintage, 2004. – 396 p.

Назаревич Я.П.,

Чернівецький Національний Університет імені Юрія Федьковича

ГРАМАТИЧНЕ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ РОДУ В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Проблема категорії роду в сучасній англійській мові є суперечливою і дуже складною. Оскільки стосовно цього немає єдиної визначеної думки.. Аналіз різних способів вказання на рід показує, що саме займенникам, і ніяким іншим класам слів, відводиться чільна роль у вираженні родових характеристик імені іменника. [6: 52]

Однак необхідно уточнити той факт, що із загальної кількості класів займенників функцію вказівки на рід найбільш часто виконують займенники третьої особи однини. Під множинною ознаки роду часто нейтралізуються.

Напр.: *Being an aristocratic person, she was photographed at week-end parties.* [6: 43] *It's so nice for Roger to have somebody like he to go about with. They're great friends, you know.* [6: 207] *As a child when she had been so constantly photographed with him he was lovely. He was rather stolid now and he had a serious look.* [6: 61]

Ще одним показником роду є словотворення, у випадку якого відбувається поєднання основ, одна з яких має яскраво виражене значення чоловічого або жіночого начала. Подібний спосіб індикації статі більш характерний для індикації жіночого роду іменників і особливо часто зустрічається при зазначенні професії. Наприклад:

Основи для індикації жіночого роду:

а) Основа girl, що займає, як показує аналіз словників, в більшості випадків кінцеве положення в слові: *call-girl, girl-friend, papergirl, salesgirl, schoolgirl, showgirl* та ін. Деякі лінгвісти не визнають за даною морфемю статус аффікса, трактуючи її лише як самостійну лексичну одиницю. Ця точка зору представляється дещо неправильною через наявність у системі іменників випадків злиті написання з зазначеним елементом. Швидше за все, тут доводиться говорити про граматичну полісемію.

Напр.: *Julia smiled at the formal way in which he wrote; she was*

tickled because he was so grown up as to try to get jobs for his girl-friends. [6: 122]

Основа girl є досить поширеною серед основ жіночого роду. При роботі зі словниками було встановлено, що вона оформляє 22% випадків словоскладання іменників із зазначенням жіночого роду.

б) Основа lady, що займає в більшості випадків початкове положення в слові, а також зустрічається і як окреме слово: *lady-driver*, *lady help*, *lady-in-waiting*, *lady-judge*, *ladylove*, *lady-lawyer* і т.д. [5 : 109], Напр.: *"Fat chance I'd have of that with a London manager."* *Julia had an inspiration. "Then you must go into management yourself and make me your leading-lady."* [6:67]

В даний час ця основа є малопродуктивною, про що свідчить мале процентне відношення складних іменників жіночого роду з початковою основою "lady" до іменником з іншими основами жіночого роду (14%).

в) Основа maid, що займає в більшості випадків кінцеве положення в слові: *barmaid*, *bridesmaid*, *chambermaid*, *maid of honour*, *nursemaid* та ін Ця основа є непродуктивною і на даному етапі розвитку англійської мови кількість оформлених їй іменників досить невелика.

Напр.: *Treated me like a tart. Eighteenth-century comedy, that's what it is. I might have been a waiting-maid.* [6: 84]

При проведеному аналізі основа maid була зареєстрована у 13% складних іменників жіночого роду.

г) Основа maiden, положення якої у слові не є строго визначена: *handmaiden*, *maiden aunt* та ін.

Напр.: *His behaviour had nothing of the chivalrous courtesy a young man might show to a fascinating woman; it was the tolerant kindness he might display to a maiden aunt.* [6 : 87]

Ця основа також не відрізняється продуктивністю, а кількість оформлених їй слів у процентному співвідношенні складає не більше 3%.

д) Основа mistress, що є кінцевим елементом у слові, а також зустрічається як і окреме слово: *headmistress*, *postmistress*, *schoolmistress* та ін Цікаво відзначити, що ця основа, виступаючи як словотворча морфема, сама оформлена іншим словотворчим елементом, а саме суфіксом *-ess*, що вказує на жіночий рід. Процентне співвідношення іменників, оформлених даною основою, становить лише 5%.

е) Основа woman, що займає в 96% слів кінцеве положення, і також зустрічається як окреме слово: *charwoman, gentlewoman, kinswoman, noblewoman, policewoman, saleswoman, sportswoman, woman-worker* та ін

Напр.: *She learnt to speak French like a Frenchwoman*. [6: 38]

Ця основа є найбільш продуктивною з основ жіночого роду. Вона оформляє близько 34% складних іменників жіночого роду.

Основи для індикації чоловічого роду:

Випадки вираження чоловічого роду за допомогою словотворення серед іменників, що позначають особу були зареєстровані лише в одному випадку: *he-man*.

а) Основа billy, яка займає початкове положення: *billy goat*.

б) Основа he, що займає початкове положення: *he-goat, he-sparrow* та ін.

в) Основа tom, яка займає початкове положення в слові: *tomcat, tom – swan* та ін.

Також рід може виражатися за допомогою суфіксів. На відміну від попереднього способу диференціації роду суфікс, що використовуються при індикації жіночого роду однини як для іменників, що позначають особу, і іменників, що не позначають особу.

а) Найбільш поширений і продуктивний суфікс -ess.

У ході роботи було встановлено, що даний формант оформляє приблизно одну п'яту всіх іменників, жіночий рід яких виражений суффіксальним способом. Мабуть, це єдиний суфікс, роль якого в якості індикатора жіночого роду визнається практично всіма лінгвістами.

Напр.: *She was a born actress and it was an understood thing for as long as she could remember that she was to go on the stage*. [6 : 66]

Julia showed him as clearly as she knew how, and this was very clearly indeed, that she was quite willing to become his mistress, but this he refused.

[6: 134]

б) Другим по продуктивності суфіксом жіночого роду можна назвати формант -ette: *conductorette, farmerette, usherette* і т.д. У трьохскладних іменників з “-ette” наголос у 69% випадків припадає тільки на третій склад [4: 47].

в) суфікс -ix, що оформляє головним чином юридичні терміни: *administratrix, aviatrix, directrix, executrix, progenetrix* і т.д. У даний момент цей суфікс є непродуктивним, і оформлені ним іменники представляють досить невелику групу. [3 : 160]

г) суфікс-а, що оформляє головним чином запозичені іменники жіночого роду: ballerina, diva, geisha, sultana і т.д.

Існують також суфікси для позначення чоловічого роду. Наприклад:

а) суфікс *-er*, а також його графічні варіанти *-ot* (оформляє в основному юридичні терміни), *-ar*, *-or*. Існує думка, що даний формант насправді надає іменником лише значення агентивності, з огляду на те, що його похідні оформляють величезну кількість іменників подвійного роду: doctor, actor, driver, helper, liar, teacher, worker та ін.. [1: 89-93]

Напр.: *Oh, Miss Lambert, I think I used to know your father in Jersey. He was a doctor, wasn't he? He used to come to our house quite often.* [6 : 64] *It was a very proper room for the manager of a first-class theatre.* [6 : 30]

б) суфікс *-man*.

Частотна продуктивність суфікса man досить висока – 218. Найбільша частотність (частотність на текст в 1 млн. слів) спостерігається у наступних слів з цим формантом: blackman (негр) – 15, businessman (бізнесмен) – 15, congressman (конгресмен) – 12, Englishman (англієць) – 15, Frenchman (француз) – 8, freshman (першокурсник) – 8, policeman (поліцейський) – 19. Сумарна частотність форманта – 640 (там же). [1: 20].

Напр.: *"I shouldn't know what to do if I was. "Call a policeman," said Evie grimly.* [6 : 188] *Her mother's sister was married to a Frenchman, a coal merchant, who lived at St. Malo, and Julia had been sent to live with her while she attended classes at the local lycee* [6 : 154].

Не багато лінгвістів визнають за форматом man значення чоловічого роду. Тим не менш, численні мовні факти показують, що в свідомості багатьох людей похідні з даним суфіксом асоціюються в першу чергу з чоловічим родом. Це підтверджується фактом заміни цього елемента в деяких іменників основою жіночого роду, тобто свідчить про необхідність у носіїв мови в індикації статі, протилежного укладенням в вихідній лексичній одиниці: anchorman – anchorwoman, businessman – businesswoman, congressman – congresswoman, craftsman – craftswoman, gentleman – gentlewoman, policeman – policewoman, spokesman – spokeswoman, sportsman – sportswoman, yachtsman – yachtswoman і т.д..

Все вищесказане дозволяє зробити висновок, що в сучасній англійській мові категорія роду виражається головним чином на синтаксичному рівні, тобто – займенниковому заміщенні іменника

займенниками 3-ї особи одн. “he”, “she”, “it”. Найбільша кількість прикладів вираження роду була зафіксована саме на синтаксичному рівні, тобто, за допомогою займенників 3-ї особи одн., а морфологічне вираження роду (за допомогою суфіксів і складання основ) було зафіксоване у меншості випадків.

Отже, можна сказати, що категорія роду сучасної англійської мови являє собою власне граматичну категорію. На це вказує більшість оброблених прикладів.

Література

1. Бартков Б. И. Английские суффиксоиды, полусуффиксы, суффиксы и словарь 100 словообразовательных формантов современного английского языка: Автореф. дисс.докт. филол. наук. Владивосток, 1980. – 346 с.
2. Богаева В.К. О категории рода существительного в современном английском языке. – Вестник, 1968 – №6. – С. 56-62.
3. Иванова И. П. Структура английского имени существительного: Автореф. ДИСС...ДОКТ. филол. наук. М.: Высшая школа, 1975. – 286 с.
4. Иванова И.П., Бурлакова В.В., Почепцов Г. Г., Теоретическая грамматика современного английского языка. – М.: “Высшая школа”, 1981.-286 с.
5. Blokh, M. Y. A Course in Theoretical English Grammar. M.: Visschaya Skola, 1994. – 453 p.
6. Maugham, W.S., Theatre. – Санкт-Петербург, Корона Принт Каро, 2005. – 382 с.

Нарва К.О.,

Національний гірничий університет

THE INTERLANGUAGE HOMONYMS AS A LINGUISTIC ISSUE

There are a lot of different problems connected with the translation of scientific and technical texts. The problem of the lexical specificity of such texts is one of the most important in this field of translation. One of the specific characteristic of the vocabulary of technical and scientific texts is the presence of interlanguage homonyms. Many famous Russian and foreign linguists consider this problem in their researches.

Homonyms are words which are identical in sound and spelling, or, at least, in one of these aspects, but different in their meaning. English vocabulary is rich in such pairs and even groups of words. Their identical

forms are mostly accidental: the majority of homonyms coincided due to the phonetic changes which they suffered during their development. In the process of communication they are more of an encumbrance, causing sometimes to confusion and misunderstanding.

There are three types of homonyms. Homonyms which are the same in sound and spelling are traditionally termed homonyms proper. Homonyms which are the same in sound but different in spelling are called homophones. The third type of homonyms is called homographs. These are the words which are the same in spelling but different in sound [1:46]. One source of homonyms is the phonetic changes which words undergo in the course of their historical development. As a result of such changes, two or more words which were formerly pronounced differently may develop identical sound forms and thus become homonyms. Borrowing is another source of homonyms. A borrowed word may, in the final stage of its phonetic adaptation, duplicate in form either a native word or another borrowing. Word-building also contributes significantly to the growth of homonymy, and the most important type in this respect is undoubtedly conversion. Homonyms of this type, which are the same in sound and spelling but refer to different categories of parts of speech, are called lexico-grammatical homonyms. Shortening is a further type of word-building which increases the number of homonyms. Words made by sound-imitation can also form pairs of homonyms with other words.

The described sources of homonyms have one important feature in common. In all the mentioned cases the homonyms developed from two or more different words, and their similarity is purely accidental. The further source of homonyms essentially from all the above cases. Two or more homonyms can originate from different meanings of the same word when, for some reason, the semantic structure of the word breaks into several parts. This type of homonyms formation is called split polysemy.

It should be stressed, however, that split polysemy as a source of homonyms is not accepted by some scholars. It is really difficult sometimes to decide whether a certain word has or has not been subjected to the split of the semantic structure and whether we are dealing with different meanings of the same word or with homonyms, for the criteria are subjective and imprecise. The imprecision is recorded in the data of different dictionaries which often contradict each other on this very issue, so that *board* is represented as two homonyms in Professor V. K. Muller's dictionary [3:76], as three homonyms in Professor V. D. Arakin's [2:93] and as one and the same word in Hornby's dictionary [5:103].

The subdivision of homonyms into homonyms proper, homophones and homographs is certainly not precise enough and does not reflect certain important features of these words, and, most important of all, their status as parts of speech. Homonyms may belong both to the same and to different categories of parts of speech. Obviously, a classification of homonyms should reflect this distinctive feature. Also, the paradigm of each word should be considered, because it has been observed that the paradigms of some homonyms coincide completely, and of others only partially.

Accordingly, Professor A. I. Smirnitsky classified homonyms into two large classes: full homonyms, partial homonyms [4:8]. Full lexical homonyms are words which represent the same category of parts of speech and have the same paradigm. Partial homonyms are subdivided into three subgroups:

1) simple lexico-grammatical partial homonyms are words which belong to the same category of parts of speech. Their paradigms have one identical form, but it is never the same form;

2) complex lexico-grammatical partial homonyms are words of different categories of parts of speech which have one identical form in their paradigms;

3) partial lexical homonyms are words of the same category of parts of speech which are identical only in their corresponding forms.

The interlanguage homonyms are the specific kind of homonyms. They are words, word combinations and other units of language which are identical, or, at least very similar, in pronunciation in two languages, but with different meaning and usage. There are interlanguage homonyms both in related and unrelated languages. For example, the word *intelligence* means the *mental capacity* of somebody in English, and there is the same lexeme in Ukrainian, but it means the *intellectual*. The usage of interlanguage homonyms can lead to certain difficulties.

The presence of interlanguage homonyms is called a language universal. That's why, the interlanguage homonyms is the problem of linguistics. The interlanguage homonyms is the problem of international communication because of translation.

The interlanguage homonyms are also called "the false friends of translator". This words are the result of the interference of languages. There are a lot of interlanguage homonyms in scientific and technical terminology. The source of such words are the reduction and the expansion of the meaning and others.

The interlanguage homonyms or "the false friends of translator"

is very important problem for translators. Knowing the peculiarities, connected with the meaning and usage of the interlanguage homonyms, would considerably improve the quality of communication and also the translations in different fields of knowledge.

Література:

1. Антрушина Г.Б., Афанасьєва О.В., Морозова Н.Н. Лексикологія англійської мови: Посібник для студентів. – М.:Дрофа, 1999. – 288 с.
2. Аракин В.Д. Англо-русский словарь.-М.:Русский язык, 2001. – 654 с.
3. Мюллер В.Л. Англо-русский словарь.-М.:Юнвес, 2004. – 768 с.
4. Смирницкий А.И. Об особенностях обозначения направления движения в отдельных языках (к методике сопоставительного изучения языков) // Иностранные языки в школе. – 1953. – № 2. – С. 3–12.
5. Хорнби А.С. Учебный словарь современного английского языка. – Oxford students dictionary of current english, 1983.– 769 с.

Наумюк Г.О.,

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУБСТАНТИВОВАНІ ПРИКМЕТНИКИ-НОМІНАНТИ АБСТРАКТНИХ ПОНЯТЬ У РІЗНОЖАНРОВИХ ТВОРАХ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Дослідження процесів переходу частин мови займають важливе місце у лінгвістичній науці. Явища переходу свідчать про те, що частини мови не є застиглими, раз і назавжди утвореними, замкненими і незалежними одна від одної ланками [4:3]. Перехідні явища характеризують перетворення у системі, розвиток мови, її життя. Ці мовні явища виражають багаті семантичні та стилістичні можливості слів і свідчать про народження в мові нового, вони роблять систему мови багатою і розвиненою. Перехідні лексико-граматичні категорії – це носії нового, яке поступово накопичується в результаті того, що граматики вдосконалюється [3:14]. Вивчення мови в її розвитку – одне із найважливіших завдань сучасного мовознавства. Як зазначає академік Виноградов В.В., у живій мовній дійсності постійно спостерігаються випадки переходу слів з однієї частини мови в іншу, випадки вживання слів, які належать до однієї частини мови, у функції іншої [2:19-20]. Серед процесів переходу частин мови значне місце у багатьох індоєвропейських мовах

посідає процес субстантивації прикметників. У давньогрецькій мові субстантивація відбувається легше, ніж в інших індоєвропейських мовах завдяки вживанню артикля. При додаванні артикля практично кожна із самостійних частин мови може субстантивуватись [5:12-13]. Однак прикметники часто субстантивуються і без артикля, тобто наявність артикля не є обов'язковою.

Актуальність дослідження визначається недостатнім вивченням процесу субстантивації прикметників у давньогрецькій мові, хоча це явище є до певної міри поширеним у творах давньогрецької літератури. Мета дослідження полягає у виявленні лексико-семантичних особливостей субстантивованих прикметників на позначення абстрактних понять у давньогрецькій літературі шляхом аналізу їх вживання у творах різних жанрів. Об'єктом дослідження є субстантивовані прикметники (СП)-номінанти абстрактних понять в I-ій книзі "Одіссеї" та VI-ій книзі "Іліади" Гомера, у IV-ій книзі "Історії" Геродота, у діалогах Платона "Крітон" та "Апологія Сократа" і трагедії Софокла "Антигона". Предметом дослідження є лексико-семантичний статус субстантиватів та продуктивність їх вживання у досліджуваних творах.

Особливістю цієї лексико-семантичної групи (далі ЛСГ) є те, що субстантиви виступають тільки у формі середнього роду та відзначаються лексико-семантичним багатством. В.С. Ващенко, зазначає, що узагальнення особливо легко знаходить свій вираз у формі середнього роду. На його думку, ця форма ніби поєднує всі родові категорії і концентрує в собі те, що стоїть над категорією роду [3:16].

СП цього типу утворюються, як правило, за аналогією до раніше субстантивованих прикметників середнього роду, у відповідності до існуючої в мові словотворчої моделі. У результаті субстантивації, прикметники цієї групи розширюють своє значення, абстрагуючись від конкретної якості предмета, вони набувають значення узагальнено-абстрактного слова. Прикметникам з абстрактним значенням, в основному, властива контекстуальна субстантивація. У випадку ж повної субстантивації, прикметник, від якого утворився субстантиват, і сам субстантиват продовжують паралельно існувати в мові. При цьому, субстантивати середнього роду однини стають абстрактними поняттями, а прикметники середнього роду множини – назвами сукупності предметів чи явищ, які володіють однорідними ознаками [1:44]. Перший блок становлять 29 СП з позитивним значенням.

У діалогах Платона СП цього блоку виступають репрезентантами ідей морально-етичної сфери. У діалозі “Крітон” два рази вжито СП δίκαιον (*справедливість*), як в однині, так і в множині, та двічі – СП ἀγαθά (*блага*): ὁ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον σοίγνεται (Krit. VII. C.) – *те, що ставало крацим через справедливість*; τὰ μέγιστα ἀγαθά (Krit. III. D.) – *найбільші блага*. Прикметник ἀγαθός один раз субстантивується у вищому ступені порівняння: ὢν ἔαν μὴ βελτίῳ ἔχωμεν λέγειν (Krit. VI. C.) – *якщо ми не зможемо сказати щось краще*.

У “Апології Сократа” двічі знаходимо СП καλὰ (*хороше, гарне*): οἱ εὐρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους (Ap. Sok. VIII. 20) – *що знайду тих, які знають численне і гарне*; чотири рази – СП τὸ δίκαιον (*справедливість*), з них двічі – зі значенням *справедливе*: πόττερα δίκαια ἢ ἄδिका πράττει (Ap. Sok. XVI. 20) – *чи робить справедливе чи несправедливе (справедливі чи несправедливі вчинки)*. Це речення містить антитезу δίκαια – ἄδिका. П’ять разів автор вживає СП ἀγαθόν в однині та двічі – у множині: εἰ τυγχάνει πάντων μέγιστον ὃν τῶν ἀγαθῶν (Ap. Sok. XII. 25) – *чи не є смерть найбільшим з усіх благ*.

У трагедії Софокла “Антігона” двічі простежується СП δίκαια (один раз – в однині): χρή κλύειν καὶ δίκαια (Ant. 666) – *слід слухатись і щодо справедливого (справедливих справ)*; двічі – СП ἐσθλόν (*благо, щастя*): ποτὲ μὲν κακόν, ἄλλοτ’ ἐπ’ ἐσθλόν (Ant. 366) – *часто біді від них більше, як блага*; один раз – СП τὸ καλόν (Ant. 370) у значенні *щастя*.

Геродот двічі використовує СП τὰ ἀγαθά: ἔξουσι τὰ πάντα ἀγαθά (Ist. IV. 95) – *матимуть усі блага*.

Другий блок становлять 63 СП із негативним значенням.

У діалозі „Крітон” двічі зафіксовано СП ἄδικον (*несправедливість*) як в однині, так і у множині: ὁ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐσίγνεται, τῷ δὲ ἄδικῳ ἀπώλλυτο (Krit. VII. D.) – *те, що ставало крацим через справедливість, а через несправедливість знищилось*; тричі – СП τὰ κακά (*зло, нещастя*), один раз – в однині: οἰοί τ’ εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ψεύζεσθαι (Krit. III. D.) – *більшість могла здійснювати найбільші лиха*; двічі – СП αἰσχρά (*ганебне*): καὶ περὶ τῶν αἰσχυρῶν (Krit. VII. C.) – *і про ганебне (ганебні справи)*.

У „Апології Сократа” тричі виявлено СП αἰσχρόν (*ганьба*): καὶ τοι οὐ αἰσχρόν σοι δοκεῖ εἶναι (Ap. Sok. XII. 25) – *невже тобі не здається, що це ганьба*; 12 разів – СП τὸ κακόν (8 – в однині і 4 – у

множині): οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ **κακόν** τι ἐργάζονται (Ар. Sok. XIII. 10) – *Чи погані не приносять зло*. Двічі вжито СП ἄδικα: διακωλύων πολλὰ **ἄδικα** καὶ **παράνομα** (Ар. Sok. XIX. 10) – *запобігаючи численним несправедливостям і беззаконням*. У цьому реченні виступає також СП παράνομα, який також належить до цього блоку даної ЛСГ. Один раз трапляється СП **δεινόν** (Ар. Sok. XVI. 15) – *страх*.

Софокл 13 разів вживає СП **κακά** та 5 разів СП **κακόν**: δίκαιός εἰμι **τῶνδ'** ἀπηλλάχθαι **κακῶν** (Ant. 400) – *Я ж маю право вільно позбавитись цих лих*. Тричі зафіксовано СП **δεινά** у значенні *страш* не та один раз в однині (у значенні *диво*): **τὰ δεινὰ** γὰρ προστίθης' ὄκνον πολύν (Ant. 243) – *бо страшні речі додають багато страху*. Πολλὰ **τὰ δεινὰ** κούδεν ἀνθρώπου δεινότερον (Ant. 332) – *багато є див, але нічого дивнішого за людину*. Двічі простежуємо СП ἀμήχανα (неможливе): ἀρχὴ δὲ θήρᾶν οὐ πρόπει **τὰμήχανα** (Ant. 92) – *не потрібно прагнути неможливого від початку*; по одному разу СП **οὐκ ἀνεκτά** (Ant. 282) – *нестерпні речі* та **μῶρα** (Ant. 469) – *дурниці*.

У Гомера тричі засвідчено СП **κακά**, один раз – в „Іліаді” і два рази – в „Одіссеї”: θεοὶ **κακά** μητιόωντες (Od. I. 234) – *боги, які задумують зло*. До цього блоку належить і СП **αἵσχεα** (Il. VI. 524) – *ганебне*.

У Геродота цей блок формують СП **κακά** (3) і **κακόν** (1): **κακά** ἐπίδοξα καταλαμβάνειν (Ist. IV. 11) – *скільки вірогідного зла вони отримають* та СП **τὰ αἰσχροῦ** (Ist. IV. 184) – *ганебне (ганебні справи, лайки)*.

Субстантиват **τὸ μόρσιμον** (Soph. Ant. 236) – *призначене долею* можна віднести до третього блоку, тобто з нейтральним значенням.

Отже, дана ЛСГ складається з 92 прикладів. У діалогах Платона зафіксовано 48 прикладів, у Софокла – 33, у Геродота – сім та у поемах Гомера – по два приклади.

Часте вживання СП цього типу в діалогах Платона пов'язано з морально-етичною тематикою діалогів: людина в жодному випадку не повинна чинити несправедливість чи щось погане, або ганебне (τὸ ἄδικον, τὸ κακόν, τὸ αἰσχροῦ). СП є провідниками головних ідей автора.

У трагедії Софокла „Антігона” найпродуктивнішим є блок СП – номінантів філософських понять з негативним значенням, СП **τὸ κακόν** вжито 18 разів. Кожна із сторін трагедійного конфлікту

під злом розуміє різні речі: для Креонта злом є незаконне, на його думку, поховання Полініка, а для Антігони зло – це наказ Креонта, який заборонив їй ховати рідного брата. Сама можливість залишити Полініка неоплаканим для Антігони є злом. Тобто субстантивати відіграють важливу роль в розкритті головного конфлікту трагедії.

Особливістю вживання субстантиватів даної ЛСГ у діалозі Платона „Крітон” є їх вживання антонімічними парами. Було зафіксовано п'ять антонімічних пар, напр.: $\delta\iota\kappa\alpha\iota\acute{\omega}\nu$ – $\acute{\alpha}\delta\acute{\iota}\kappa\omega\nu$; $\acute{\alpha}\gamma\alpha\theta\acute{\omega}\nu$ – $\kappa\alpha\kappa\acute{\omega}\nu$; $\alpha\iota\sigma\chi\acute{\rho}\omega\nu$ – $\kappa\alpha\lambda\acute{\omega}\nu$ та ін. Для інших авторів таке вживання є нехарактерним. Лише у Геродота виявлено одну антонімічну пару: $\acute{\alpha}\gamma\alpha\theta\acute{\alpha}$ – $\kappa\alpha\kappa\acute{\alpha}$.

Отже, субстантивація прикметників є не лише ефективним способом словотвору, але й невід'ємною складовою тематичної структури текстів.

Література:

1. Глущенко Л. М. Субстантивированные прилагательные у Цицерона как функциональная система (на материале “De re publica”, “De legibus”, “De finibus bonorum et malorum”) / Дисс. ... канд. филол. наук. – Львов. – 1987, 205с.
2. Грамматика русского языка. Под ред. акад. В.В. Виноградова. – М.: Изд-во АН СССР, 1960. – Том I. Фонетика и морфология – 719 с.
3. В.С. Ващенко. Явища переходу в системі частин мови // Укр. мова в школі № 6, 1953, с 14-22.
4. Дзензелівський Й. О. Субстантивація в сучасній українській мові // Наук. зап. Ужгор. ун-ту. – 1959, с 3-20 .
5. Олішук Р. Грецька мова. Синтаксис. – Львів: ЛБА, 1996. – 274 с.

Олійник Ю.В.,

Національний університет “Острозька академія”

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Методика викладання іноземних мов у вищій школі завжди реагувала на соціально-економічні та соціокультурні зміни у суспільстві. Кожен із відомих методів викладання іноземної мови свого часу вважався новаторським, але трансформації у суспільстві та

науково-технічна революція змінює соціальне замовлення щодо якості підготовки фахівців, і, таким чином, змінює прийоми та методи підготовки випускників вищих навчальних закладів.

Від сучасного навчального закладу вимагається запровадження нових підходів до навчання, що забезпечують розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій та стимулюють потребу майбутнього фахівця у самоосвіті на основі змісту та організації навчального процесу. Метою навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах є формування у студентів професійної комунікативної компетенції шляхом розвитку та вдосконалення усіх видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, письма та аудіювання.

У другій половині двадцятого століття з'явилося та було розроблено ряд нових методів навчання, відомих під загальною назвою "інтенсивні методи навчання". Поява інноваційної методики є відповіддю на замовлення сучасного суспільства, тому вивчення проблем викладання та розробка нових методик є актуальною в наш час.

Однією з перепон, яка стоїть на шляху успішного оволодіння іноземною мовою є недостатня, а інколи й відверто низька мотивація студентів до вивчення мови. Саме тому особливий інтерес представляють інтерактивні технології, метою яких є створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність та інтелектуальну спроможність [3:9]. В основу такого навчального процесу закладено співробітництво і продуктивне спілкування, спрямоване на спільне розв'язання проблем, формування здібностей виділяти головне, ставити цілі, планувати діяльність, розподіляти відповідальність, критично міркувати, досягати важливих результатів. Тому, на нашу думку, дослідження проблеми формування комунікативної компетенції та активізація процесу навчання з використанням відповідних інтерактивних технологій є дуже актуальними.

Мета проведеного нами дослідження полягала в систематизації методик використання інтерактивних технологій для навчання комунікативної компетенції на заняттях з англійської мови. Перед нами постало завдання визначити цілі та зміст інтерактивного методу навчання, обґрунтувати мотивацію застосування інтерактивних технологій для формування комунікативної компетенції студентів та розробити комплекс комунікативно орієнтованих вправ і занять.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної та позитивної взаємодії всіх студентів. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання, навчання у співпраці, коли викладач і студенти – рівноправні суб’єкти навчання. В результаті організації навчальної діяльності за таких умов в аудиторії створюється атмосфера взаємодії, співробітництва. Організація інтерактивного навчання передбачає використання дидактичних і рольових ігор, моделювання життєвих ситуацій, створення проблемних ситуацій. Такий метод навчання, спрямований на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створює передумови для ефективного поліпшення навчального процесу у вищих навчальних закладах. Інтерактивна технологія навчання – це така організація навчального процесу, за якої неможлива неучасть студентів у колективному взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії всіх його учасників процесі навчального пізнання: або кожен має конкретне завдання, за яке він повинен публічно прозвітувати, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою завдання [4:23-24].

Інтерактивні технології навчання О. Пометун та Л. Пироженко поділили на чотири групи [2:33]: кооперативна (групова) навчальна діяльність (передбачає взаємодію учасників малих груп (на практиці від 2 до 6-ти осіб), фронтальне навчання, технології навчання у грі та технології навчання у дискусії. До *групового (кооперативного) навчання* відносять: роботу в парах, роботу в трійках, ротаційні трійки, внутрішні (зовнішні) кола, обмін думками, парні інтерв’ю, “Два – чотири – всі разом”, “Карусель”, роботу в малих групах, “Акваріум”. До *фронтальних методів* належать: “Велике коло”, “Мікрофон”, аналіз дилеми (проблеми), незакінчене речення, “Мозаїка”, вирішення ситуаційних задач, “Шеренги”, “Броунівський рух”, “Натовп”, “Мозковий штурм”, “Навчаючи – вчуся”, “Дерево рішень” та ін. До *технологій навчання у грі* відносяться імітації, рольові ігри, драматизація. *Технології навчання у дискусії*: “Метод ПРЕС”, “Обери позицію”, “Зміни позицію”, “Безперервна шкала думок”, “Дискусія”, “Дискусія у стилі телевізійного ток-шоу”, “Дебати”.

В цілому, інтерактивне навчання спілкуванню іноземною мовою створює сукупний ефект, який виявляється в тому, що на фоні програмного засвоєння знань формуються:

1) вміння співпрацювати, продуктивність якого характеризу-

ється зміною стратегії взаємодії, можливістю залучати студентів у навчальну взаємодію і характером групової взаємодії;

2) комунікативна компетентність, що визначається зміною стилю спілкування, усвідомленням бар'єрів спілкування, характером вирішення комунікативних завдань;

3) толерантність, яка характеризується сприйняттям інших людей і забезпечує повноту та адекватність спілкування в різних ситуаціях [1:26].

У системі інтерактивного навчання виділяють такі основні принципи методики співробітництва:

1) позитивна взаємозалежність – група досягає успіху за умови гарного виконання завдань кожним студентом;

2) індивідуальна відповідальність – працюючи в групі, кожен студент виконує своє завдання, відмінне від інших;

3) однакова участь – кожному студенту надається однаковий за обсягом час для ведення бесіди або завершення завдання;

4) одночасна взаємодія – коли всі студенти залучені до роботи [6:67].

Без доброзичливої атмосфери у колективі, застосування інтерактивного навчання неможливе, тому потрібно її створити і постійно підтримувати. До кожного заняття слід сумлінно готуватися. Потрібно спланувати впровадження, робити його поступово. “Краще ретельно підготувати кілька інтерактивних занять у навчальному році, ніж часто проводити похапцем підготовлені “ігри” [3:11]. “В роботі повинні бути задіяні в тій чи іншій мірі всі студенти ” [5:5], а впровадження інтерактивних методів навчання повинне відбуватися за логікою “від простого до складного”, одночасно застосовуючи як фронтальні, так і групові методи.

Серед визначених переваг інтерактивного навчання слід виділити наступні:

1) встановлення дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування;

2) студенти мають можливість бути більш незалежними і впевненими в собі;

3) викладач заохочує студентів до співпраці, підбадьорює їх, вони не бояться робити помилки;

4) студенти отримують можливість подолати страх перед мовним бар'єром;

5) викладач не домінує;

6) кожен студент залучений до роботи, має певне завдання;

7) слабкі студенти можуть отримати допомогу від більш сильних;

8) студенти можуть використовувати свої знання і досвід, набутий раніше.

В процесі спілкування студенти навчаються:

– вирішувати складні задачі на основі аналізу обставин та відповідної інформації;

– висловлювати альтернативні думки;

– приймати виважені рішення;

– спілкуватися з різними людьми;

– приймати участь у дискусіях.

Після проведення дослідження ми систематизували досягнення, отримані результати та власний комплекс комунікативно орієнтованих завдань у навчальний посібник під назвою “Інтерактивні технології навчання іноземних мов”. Окрім цього, даний посібник містить опис та вимоги щодо реалізації інтерактивних методів навчання, правила роботи в групах для студентів, перелік проблем, які виникають у процесі застосування технологій та ефективні способи їх вирішення.

Література:

1. Гейхман Л.К. Искусство быть и общаться с Другим (Интерактивное обучение). – Пермь: Центр развития образования, 2001. – 150 с.

2. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод. посіб. Авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002. – 136 с.

3. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. – К., 2002. – 136 с.

4. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.

5. Интерактивное обучение: новые подходы // Відкритий урок.–2002. – №5-6.

6. Celce – Hurcia, H., ed. (1991). Teaching English as a Second or Foreign Language. Heinle L Heinle Publishers. Boston, Massachusetts.

Олішкевич С.В.,

Національний університет "Острозька академія"

ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ

Семантика, в широкому розумінні слова – аналіз відношень між мовними виразами та світом, реальним чи уявним, а також саме це відношення (напр. семантика слова) і сукупність таких відношень (семантика певної мови) [20:102]. Це відношення полягає у тому, що всі слова, словосполучення, речення, тексти позначають реальні предмети, явища, дії, ситуації, які існують в світі. Сам термін "семантика" походить від грецького *semantikos* – позначаючий.

Семантика як розділ лінгвістики відповідає на питання, як людина, знаючи слова і граматичні правила певної мови, спроможна передати з їх допомогою інформацію про світ (як зовнішній, так і внутрішній), і розуміти, яку інформацію несе в собі будь-яке направлене до неї висловлювання, навіть якщо вона чує його вперше.

В якості самостійної лінгвістичної дисципліни семантика виділилась відносно недавно, в кінці XIX ст.; сам термін "семантика" для позначення розділу науки вперше ввів у 1883 році французьким лінгвістом М.Бреалем, який цікавився історичним розвитком мовних значень. Аж до кінця 1950-их років поряд з ним широко використовувався термін "семасіологія", який в наш час зберігся в якості не дуже вживаної назви одного з розділів семантики [20:60]. Але питання, пов'язані з предметом вивчення семантики, виникали і розв'язувались ще в давніх лінгвістичних традиціях. Адже однією з основних причин, чому ми звертаємо увагу на мову, є нерозуміння того, що означає направлене до нас усне чи письмове висловлювання або якась його частина. Тому у вивченні мови, тлумаченні семантичної структури лексичних одиниць (ЛО) чи цілих текстів – одному з найважливіших видів діяльності в області семантики – здавна належало чільне місце. Так в Китаї ще в давні часи укладалися словники, що містили в собі тлумачення ієрогліфів. В Європі античні та середньовічні філологи складали глоси, в яких було подано семантичну структуру ЛО, що траплялися в пам'ятках писемності. Справді бурхливий розвиток лінгвістичної

семантики почався з 1960-х років; на даний момент вона є одним з центральних за своїм значенням розділів про мову.

Як засвідчують численні праці О.В. Бондарка, Х.Бринкмана, О.Гулиги та Є.Шендельс, Б.Городецького, Фр.Деїкса, С.Кацнельсона, Г.Уфїмцевої та інших вчених, необхідним попереднім етапом для вивчення складу мови, особливостей його системної організації й закономірностей, за якими він функціонує у мовленні, є аналіз семантичних полів (СП).

Значення ЛО існує не ізольовано, а в певному співвідношенні із значенням інших ЛО, передусім ЛО того ж СП. За визначають більшу чи меншу множину ЛО, точніше їх значень, пов’язаних одним і тим же фрагментом дійсності [46:96]. ЛО, значення яких входять у поле(П), утворюють “тематичне поле” більше чи менше. Прикладами таких П лексики, є П, що позначають час і його різні значення (*час, пора, рік, місяць, тиждень, доба і т.д., також весна, зима ... ранок, вечір...*); терміни родинних зв’язків (*батько, мати, син, брат, кузина і т.д.*); назви рослин (чи більш вузькі групи: назви дерев, кущів, грибів і т.д.); назви температурних відчуттів (*гарячий, холодний і т.д.*); назви процесів чуттєвого сприйняття (*бачити, чути, помітити, відчутти*) та ін. З точки зору їх внутрішніх смислових відношень ЛО, які належать до одного тематичного П, треба розглядати як певну відносно самостійну лексичну мікросистему [46:96]. Таке визначення СП подає російський лінгвіст Ю.Маслов. Трохи інше визначення пропонує український мовознавець С.Семчинський. Однією з важливих особливостей ЛО є можливість бути одночасно пов’язаною з кількома значеннями. Завдяки полісемії значно скорочується кількість елементів, що складають лексичну підсистему. Якби кожна лексема мови була моносемічною, інвентарі ЛО зросли б кількісно в декілька разів. Завдяки полісемії різні значення можна позначити однією й тією ж екстерформою. Внаслідок цього одна й та ж лексема може входити до різних семантичних полів [47:187]. Способом здійснення системних зв’язків у лексиці є належність ЛО до певних СП. Отож, за С.Семчинським СП – угруповання ЛО, яке створює “тематичну” групу, що стосується якоїсь частини психічної чи фізичної дійсності, яку виділяє людська свідомість. Наприклад, СП споріднення людей об’єднує різні назви споріднення. В цьому П виділяються два підполя: підполе кровного і підполе шлюбного споріднення. Скажімо, ЛО *дочка, батько, дід, онук* виражають поняття кровного споріднення, а лексеми *дружина, тесть, свекруха, свояк* виражають поняття шлюбного споріднення [47:196].

Згідно визначення Д.Степанової, поле (П) – це сукупність мовних (головним чином лексичних) одиниць, об'єднаних спільністю змісту (іноді також спільністю формальних показників), які відображають понятійну, предметну або функціональну схожість означуваних явищ [42:380]. Кожне ЛО в мові входить у певне лексико-семантичне поле (ЛСП), і не лише в одне, багатозначні ЛО, зокрема, можуть входити в різні поля [41:229]. ЛО, що входять у поле, характеризуються наявністю спільної інтегральної семантичної ознаки, яка зазвичай виражається архилексемою – лексемою з узагальненим значенням [42:380].

Індивідуальна семантика слова розкривається через його протиставлення іншим компонентам П, в яке воно входить за певними ознаками. Саме у розподілі ЛО за деякими семантично об'єднаними П виявляється системний характер словникового складу мови та розподіл на різні типи лексичних з'єднань [34:48].

На можливість існування різних типів цих з'єднань вчені звернули увагу ще в 19 ст. (М.М. Покровський), деякі особливості польової структури лексики були відмічені при побудові тезаурусів (П. Роже, Ф.Дорнзайд, Р.Халліг і В. фон Фартбург). Початкове теоретичне осмислення “поле” в мові містилося в роботах И.Тіра, Г. Ібсена, де воно отримало назву “семантичне поле” [40:45]. Для СП характерним є наявність спільної (інтегральної) семантичної ознаки, що об'єднує, наприклад, ряд англійських прислівників місця і напрямку *above, away, back to in*. [24:56]; і наявність диференціальних ознак (від 1 і більше), за якими лексика П відрізняються одна від одної, наприклад “знаходження у місці, попередньо зазначеному”, “знаходження ззовні”, “знаходження зверху” і т.д., які відрізняють вище згадані прислівники один від одного [24:72]. Інтегральні семантичні ознаки у відповідних умовах можуть виступати як диференційні.

Візьмемо, наприклад, СП “дієслів комунікації”. Воно включає у себе П дієслів мови поряд з такими ЛО як телефонувати, написати та ін. Інтегральною семантичною ознакою для цього П буде ознака “передачі інформації” – усний і т.д. – виступить в ролі диференційної ознаки.

Отже, СП має наступні основні ознаки:

1) СП є інтуїтивно зрозумілим та психологічно реальним для носія мови;

2) СП є автономним і може бути виділене як самостійна підсистема мови;

3) одиниці СП пов’язані певними системними семантичними відношеннями;

4) кожне СП пов’язане з іншими семантичними полями мови і разом з ними утворює мовну систему [12:18].

Елементи окремого СП пов’язані регулярними і системними відношеннями і, отже, всі слова П взаємо протиставлені одне одному; СП можуть перетинатися або повністю входити одне в одне, що й може призводити до зміни структури СП. Значення кожної ЛО найповніше визначається тільки в тому випадку, коли відомі значення інших ЛО того ж самого П. Наприклад, якщо порівняти два П кольорів червоний-рожевий і червоний-рожевий-блідо-рожевий, то, орієнтуючись лише на перший П, декілька відтінків кольору можуть бути позначені тільки однією ЛО “рожевий”. Друге П дає детальніший поділ відтінків кольору, тобто ті самі відтінки будуть співвіднесені вже з двома ЛО – рожевий і блідо-рожевий [46:27]. Для виявлення і опису СП часто використовують, контекстуальний, статистичний, структурний, психолінгвістичний (експериментальний) методи та метод компонентного аналізу.

На початку розвитку семантичних досліджень послуговувалися методом контекстуального аналізу для дослідження структури СП, який був, заснований на необхідності вивчення одних ЛО у їх співвідношенні з іншими ЛО у тексті. Згідно з Н.Н Амосовою, центральне місце у методі контекстуального аналізу займає так званий “вказівний мінімум”, який може бути лексичним, синтаксичним, лексико-синтаксичним та морфологічним, одночленним та багаточленним. Аналіз елементів, що складають “вказівний мінімум”, дозволяє виділити контекстуальний набір, допустимий в межах одного значення даного слова, що семантично реалізується [4:18]. Проте, недоліком цього методу є те, що склад контекстуальних наборів (набір, у якому реалізується те чи інше значення ЛО) визначається дослідником суб’єктивно, а тому використання даного методу в практичному дослідженні не дозволяє розподілити ЛО у семантичні групи в межах П.

Наступним методом, що використовується у дослідженнях семантики ЛО є статистичний метод дослідження. Вивчаючи статистичні зв’язки ЛО, можна робити висновки про їх семантичні зв’язки, які повинні проявлятися у відносно частій сумісній появі цих слів у текстах. Це свідчить про те, що результати використання цього методу, є надійнішими та об’єктивнішими, ніж отримані інтуїтивно (О.С. Ахманова [6:15], Р.М. Фрумкіна [36:81], О.Г. Цьовх [44:49]; І.В. Носенко [28:56] та ін.).

Види семантичних полів у мові Одна з концепцій про розподіл лексики за СП була запропонована Р.Меєром, який і виділив три види СП, в основі яких лежить диференціюючий фактор (будь-яка семантична ознака):

- 1) природні поля (назви дерев, тварин, відчуттів і т.п.);
- 2) штучні поля (назви складових частин механізмів і т.п.);
- 3) напівштучні поля (етичні поняття, термінологія окремих професійних та соціальних груп людей і т.п.) [10:105].

Теоретичний опис СП вперше з'являється в роботах Й. Тріра [26:380]. СП, за Й. Тріром, – це тісно пов'язаний за змістом розділ будь-якого словника, елементи якого покривають все це П немов мозаїка і ділять між собою його частини [32:87].

При вживанні будь-якої ЛО у свідомості мовця та слухача (або читача) виникає відчуття іншої чи інших ЛО, у семантичному відношенні “сусідніх” з даною ЛО. Це сусідство ЛО одна з одною викликано схожістю або відмінністю їх значень та понять, що стоять за ними.

Прийнято вважати, що всі ЛО, які містяться в мові, розподіляються в більш або менш замкнуті П за схожістю чи відмінністю значення. В таких П кожна ЛО існує тільки завдяки співвідношенню з іншими ЛО у П, а зміна якогось ЛО чи її випадіння призводить до зміни структури цілого СП [41:228]. За Й. Тріром, ця перебудова відбувається в результаті зміни значення окремого компонента П, тобто, і зміни лексичної системи мови в цілому [41:229]. Вчений вважає, що слухач може зрозуміти ЛО лише у тому випадку, коли у його свідомості наявне всі знаки ЛО, тому що ЛО має значення лише всередині цілого поля [40:33].

Незважаючи на те, що концепція Й.Тріра стала стимулом для подальших досліджень структурних відносин між ЛО, ряд вчених критикували деякі елементи ЛСП Й.Тріра [3:87]. Зокрема, критикували закритий характер поля, що має строго фіксовані кордони та межі, що не перетинаються [10:107].

Література:

1. Арнольд И.В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методика ее исследования: Автореф.дис... д-ра филол. наук: 10.02.04/ ЛГУ. – Л., 1966. – 18 с.
2. Ахманова О.С., Глушко М.М. и др. Основы компонентного анализа. – М.: Издательство МГУ, 1969. – 98 с.
3. Васильев Л.М. Теория семантических полей//Вопросы языкознания – 1971.-N 5. – С.105-113.

4. Вердиева З.Н. Семантические поля в современном английском языке.
5. Залевская А.А. Вопросы организации лексикона человека в лингвистических и психолингвистических исследованиях. – Калинин: Калинин. гос. ун-т, 1978. – 88с.
6. Комлев Н.Г. Компоненты содержательной структуры слова. – М.: Изд-во МГУ, 1969. – 192 с.
7. Леонтьев А.А. Место семантических проблем в современных психолингвистических исследованиях // Теория речевой деятельности. – М.: Наука, 1968. – С. 63 – 79.
8. Митропольский А.К. Техника статистических вычислений. – М.: Физматгиз, 1971. – 576 с.
9. Сахарный Л.В. Введение в психолингвистику. Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1989. – 181с.
10. Слобин Д., Грин Дж. Психолингвистика: Пер. с англ. Е.И. Нечиевицкой / Под. общ. ред. и с предисл. А.А. Леонтьева. – М.: Прогресс, 1976. – 350 с.
11. Статистика и функциональные стили языка. / Редкол.: Т.Я. Якубайтис (отв. ред.) и др. – Рига: Зикатис, 1977. – 246 с.
12. Уфимцева А.А. Опыт изучения лексики как системы. – М.: Изд-во Академии Наук СССР, 1962.-287с.
13. Филин Ф.П. Очерки по теории языкознания. – М.: Наука, 1982. – 336 с.
14. Фрумкина Р.М. Статистические методы изучения лексики. – М.: Наука, 1964. – 115 с.
15. Цювх О.Г. Інваріантне значення і смисл слова (на прикладі прикметників quick і slow) // Іноземна філологія. – 1979. – Вип.. 544. – С. 48-51.
16. Щур Г.С. Теория поля в лингвистике. – М.:Наука,1974.- 255с.
17. Яворська Г.М. Семантика и категоризация. Семантическая структура слова. Психолингвистические исследования. – М.: Наука, 1971. – 234 с.

Омельчук І. А.,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

CURRICULUM AND SYLLABUS DESIGN FOR UNIVERSITY STUDENTS

The complexity of human language and wide variety of circumstances in which it is taught reveals that little attention has been paid to the basics of curriculum and syllabus design. In a pool of works, papers and books related to the topic terms 'curriculum' and 'syllabus' may seem

at times very close in meaning, depending on the context in which they are used, but there is a distinct difference.

Curriculum – is an elaborately developed plan of instruction and education aimed at fulfilling the broadest goals of foreign language teaching in a form of theory, research and professional practice covering the enumeration of topics of didactic tasks together with the strategy of their instruction and evaluation procedures. It often reflects national and political trends, overall educational-cultural philosophy.

On the other hand syllabus – is a framework of activities and appropriate teaching materials as well as learning elements translating curriculum philosophy into a series of planned steps leading towards more narrowly defined objectives at each level. Every syllabus writer has his/her own knowledge and ideas as for language teaching, his/her own experience of how language might be most appropriately taught and presented to learners, how language skills may be most effectively trained.

Sometimes we can encounter a situation when there is a syllabus without curriculum or the curriculum without a syllabus. But it is important to understand that these two language tools represent strategy and tactics of instruction therefore they cannot survive without each other in terms of present needs and trends. That is why it is unwise to design curriculum without syllabus or vice versa.

Before a new language program is initiated the fact finding stage takes place. This fact finding stage provides the information about the teacher and learner population, necessity of programme and its implementation and becomes the basis for establishing policy or formulating the broadest terminal goals of the curriculum to:

- a) allow communication with the rest of the world [1:22]
- b) allow personal growth and enrichment [7:41].

Factors that influence a choice selection of a curriculum and syllabus design is the realization of a shift from a language as a form to language as communication in a certain context, where a learner is no longer a passive recipient of language forms, but an active and creative user. Curriculum is no longer a list of items to be completed, but something which also requires a process of negotiating meaning in which both the teacher and the learner take part. Assessment is not only a measuring of outcomes but a help to learning.

Most new programs are designed either to correct the flaws in existing ones or to expand and improve them. It is imperative, therefore, to begin any new attempt with a thorough investigation of existing conditions. In describing a program which is currently in operation,

five basic components of the program should be examined: (a) the existing curriculum and syllabus, (b) the materials in use, (c) the teacher population, (d) the learners, and (e) the resources of the program.

Choosing materials for a course is important to be familiar with particular educational system and student population. Moreover materials must be compatible with the curriculum which means that procedures, techniques, and presentation of items must be in harmony with the specifications given in the curriculum; they should provide alternatives for teachers and learners to choose what suits them in their particular situations; they must cover all language skills – listening, speaking, reading and writing – and be authentic in its majority.

Abilities of the teachers to adopt a new thinking and involve it in their practice are crucial. Therefore, the following factors need to be considered when evaluating the members of the teacher population: (a) the teacher's command of the target language (where it is not the native language), (b) the teacher's training, background, level of higher education, exposure to ideas concerning the nature of language and language learning, teaching experience, and (c) the teacher's attitude towards changes in the program.

The student population is the other significant factor in the classroom. In many new communicative programs, students are expected to take an active part in the learning process. In order to help them become responsible learners, a period of 'learning how to learn' is vital. Another important thing for a teacher to know is that serious mismatches between the learning styles (the ways in which a learner characteristically gains, keeps, and retrieves the new information) of students in a class and the teaching style of the instructor can have unfortunate potential consequences. In relation to learning styles learners can be grouped according to:

1) the type of information that the student preferentially perceive: *sensory*–sights, sounds, physical sensations, or *intuitive*– memories, ideas, insights[3;19];

2) the way through which sensory information most effectively perceived: *ostensive or visual*–pictures, diagrams, graphs, demonstrations, or *verbal*–written and spoken words and formulas [4:109];

3) the student's preference of processing information: *actively*–through engagement in physical activity or discussion, or *reflectively*–through self-examination [4:5];

4) the student's progress in understanding: *sequentially*–in a logical progression of small incremental steps, or *globally*–in large jumps, holistically [6:86];

5) the organization of information which is the most comfortable for a student: *inductive*– facts and observations are given, underlying principles are inferred or *deductive*–principles are given, consequences and applications are deduced[2:95].

Students learn more when information is presented in a variety of methods than when only a single way is used. The importance of material alternatives circumscribed by the syllabus, teacher-made or furnished by the students is crucial.

The new curriculum and syllabus can't be realistic and effective without taking into account the limitation of available resources:

- time available for the acquisition of the target language;
- classroom setting: the number of students and teachers in the classroom, whether the desks are fixed or easily rearranged, physical environment of the classroom (light, shape of the room, etc.)
- equipment such as tape recorders, slides, films, pictures, posters, and other visual and audio features.
- budgetary restrictions.

Thus a curriculum contains a broad description of general goals together with a theoretical orientation to language and language learning with respect to subject matter at hand.

A syllabus is a more detailed statement of teaching and learning elements which translates the philosophy of the curriculum into a series of common essential learning for a class, a week, a month or a course.

Література:

1. Gattegno, C. 1972. Teaching foreign languages in schools: The silent way. – New York: Education Solutions. – 144 pages.
2. Glaser, R. 1984. "Education and Thinking: The Role of Knowledge." American Psychologist – 39. – Pp. 93-104 of 120 pages.
3. Jung, C.G. 1971. Psychological Types. – Princeton, NJ: Princeton University Press – Pp.59.
4. Kolb, D. 1984. Experiential Learning: Experience as the Source Of Learning and Development. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
5. Martin, M. 1978. "Speech Recoding in Silent Reading." Memory and Cognition – 6. – 108-114 of 190 pages.
6. Oxford, R.L. 1990. 'Missing Link: Evidence from Research on Language Learning Styles and Strategies,' in Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics 1990. – Washington, DC: Georgetown University Press. – 159 pages.
7. Wallerstein, N. 1983. Language and culture in conflict: problem posing in the ESL classroom. – Reading, Massachusetts: Addison-Wesley. – 210 pages.

Осиюк О.В.,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ПЕРСПЕКТИВЫ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ В КОНТЕКСТЕ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКИХ СУЕВЕРИЙ

С каждым годом увеличивается число людей, желающих изучить иностранные языки, познать культуру европейских стран, посетить зарубежные государства в качестве туристов и деловых партнёров. Роль знаний иностранных языков возрастает, а английский язык очень популярен и занимает ведущее место в мире. Для того чтобы досконально изучить язык, необходимо знать иноязычную культуру, обычаи, церемонии, традиции и, безусловно, суеверия. Это становится всё более и более актуальным в наше время, так как Англия подарила миру богатую культуру, неповторимые творения искусства, великие идеи, изысканную кухню, шикарные, полные роскоши города, множества талантов, необыкновенно красивый и мелодичный язык, а также массу увлекательных суеверий. Именно суеверия как зеркало, ярко, чётко и красочно отображают историю, уровень развития, привязанности и нравы англичан. Проблема изучения английской культуры и суеверий является актуальной также и потому, что в международный бизнес активно включается всё больше людей, часто не обладающих опытом международного общения. Хотя участники международного общения придерживаются сходных этических норм и правил, тем не менее, национальные и культурные особенности способны оказать весьма значимыми для межличностных и деловых отношений [1:5].

Целью статьи является познания ценностей культуры через изучение культурных предметов и явлений, а именно через изучение суеверий.

Анализ суеверий был сделан на основе информации, из книг Е.Мельниковой [1], А.Дриздо и Л.Минца [2], Н.Чебоксарова [3], Н.Ерофеева [4], Е.Миропольской [6].

Английские суеверия очень популярны. На первом месте среди них – число 13. В Англии отсутствуют дома с номером 13, в США в некоторых небоскрёбах нет 13 – го этажа, а в театрах нет

“тринадцатых” гримёрных. Вместе с пятницей это число становится поистине зловещим. В этот день англичане боятся совершать важные сделки, сдавать экзамены и даже рожать детей. Масла в огонь подливают многочисленные приметы: “Ребёнок, родившийся в пятницу 13 – го, проживёт недолго”, “В пятницу, 13 – го, нельзя стричься, иначе умрёт один из членов семьи”, “В пятницу 13 – го нельзя одевать чёрное, иначе скоро придётся надеть траур”. Однако, многие учёные считают, что боятся нечего. Как всегда, во всех бедах виноват еврейский народ. В древнееврейском алфавите многие буквы означают целое слово. 13 – я буква совпадает со словом “смерть” [5:230].

На втором месте чёрная кошка. В некоторых районах Англии верили, что в доме с чёрными котами никогда не переведутся любовники. Этим пользовались любвеобильные женщины. Они всегда заводили мурлычущих красавцев. Затем, необходимо отметить, что жители Англии считают, что везенье и удача будут сопутствовать тому, кто встретит на улице чёрную кошку, найдёт листок клевера с четырьмя “лопастями” вместо трёх, в первый день месяца громко произнесёт фразу “белые кролики” и поймает как можно больше падающих осенних листьев. И, напротив, пройти под лестницей, разбить зеркало или увидеть сороку – предзнаменования весьма дурные. Ни один истинный англичанин в здравом уме не раскроет зонтик на пороге своего дома и не поставит новые ботинки на стол – эти действия, уверены жители Туманного Альбиона, зовут в дом смерть [4:148].

В некоторых районах Англии ужасной неприятностью считается увидеть сразу 2 или 3 вороны. Однако, как гласит легенда, когда все вороны улетят из Тауэра, дни Англии будут сочтены. Неудивительно, что сохранение тамошней вороньей популяции стало делом государственной важности. В старину железо у англичан считалось оберегом, его подкладывали под пороги и под окна. В Англии, таким образом, защищали детей от злых фей. А тот, кто привяжет ботинок к машине молодожёнов, привлечёт к себе удачу. Этот обычай зародился в Англии, где принято было кидать ботинки в карету, в которой ехали молодожёны. Счастливчиком считался тот, чей ботинок попадал. Многие привязывают ботинок к машине, если в семье рождается ребёнок. В Англии также бытует суеверие, что ребёнку нельзя стричь ногти до тех пор, пока ему не исполнится год, иначе он вырастет вором. Англичане считают, что первой взять новорождённого ребёнка на руки должна непременно

но девственница. Говорят, что если провести по новорождённому младенцу кроличьей лапкой, то это отведёт от него любую беду. А ребёнок, который увидит себя в зеркале до достижения четырёх месяцев, будет болеть рахитом. Ребёнок, рождённый в полночь, будет наделён способностью видеть души умерших. Англичане верят, что если натереть ребёнка смальцем сразу же после рождения, пока его ещё не вымыли – он будет удачлив [2:98]. Также, чтобы ребёнку сопутствовала удача, его следует внести по лестнице на самую высокую точку дома. Даже подняться с ним на пару ступенек вверх всё же лучше, чем спускаться просто так. В Кенте, старые повитухи имели обыкновение перед родами готовить две ночные сорочки: для мальчика и для девочки. Если рождалась девочка, её клали на ночную сорочку для мальчика, если мальчик – на ночную сорочку для девочки. Считалось, что в этом случае мальчику будет суждено очаровывать всех женщин, а девочке – иметь множество поклонников, из которых она сможет выбрать себе хорошего мужа [2:120]. На севере Англии хлеб и сыр для всех присутствующих должен был нарезать врач, принявший роды. Если это ему не удавалось, считалось, что ребёнок может вырасти некрасивым. В Йоркшире пирог, применявшийся для этой церемонии, назывался “Perreg-cake” и был похож на толстый имбирный пряник. В Дареме нянька или повитуха брала их с собой немного хлеба и сыра и вручала их первому встречному (если его пол был противоположен полу новорождённого). В Оксфорде существовал обычай нарезать пирог из середины, постепенно превращая его в кольца. Сквозь это кольцо из пирога продевали ребёнка в день его крещения – на счастье. Старинное йоркширское суеверие предписывало класть на ребёнка женского пола какой – либо предмет из одежды отца, а на мальчика – нижнюю юбку матери. Если это не удавалось сделать, то ребёнку не суждено иметь успех у противоположного пола. Обычай выносить ребёнка на самую высокую точку дома, был распространён по всей стране. Мало того – он почти повсеместно трактуется и до сих пор, и не только в сельских районах [1:300]. Много суеверий было связано с первыми восемью днями после рождения ребёнка. Эти дни считались наиболее опасными в его жизни: ведь он ещё не был крещён и подвергался опасности от фей. До крещения, феи могли похитить его и положить вместо него “подмену”. Чтобы избежать этого, нужно было насыпать в колыбель немного соли или воткнуть иглу в одежду ребёнка. В Уэльсе, и приграничных с ним районах Англии было принято закапывать первые остриженные ногти ребёнка под

ясенем – тогда он вырастет первоклассным певцом. Поскольку ясень – дерево охраняющее. Этот ритуал является безопасным способом избавиться от остриженных ногтей, чтобы они не попали в руки ведьм или колдуна [5:420].

Необходимо отметить, что в Англии существует много интересных необычных свадебных традиций. Так, например, древняя брачная традиция бросать в молодожёнов ботинками в момент, когда они выходят из церкви. Это символизирует пожелания молодым счастья и долгой счастливой жизни. В Англии существует древняя занятая традиция – каждый из гостей приносит с собой на свадьбу по пирогу, что символизирует изобилие в жизни молодых, и складывают их один на другой в середин стола. Жених с невестой должны поцеловаться поверх этой горы пирогов. Затем, одно из распространённых английских суеверий о том, что англичанин будет очень раздосадован, если увидит летучую мышь или услышит её крики. Так уж повелось со средневековья, что эти зверьки считаются спутниками ведьм. А лучшей защитой от дурного глаза в Англии считается радужное пятно павлиньего пера [5:333].

Подводя итоги, выделим, что суеверия – это традиционные формы реакции народа на окружающий мир, установившие нормы поведения и деятельности; они являются источником мудрости и духовного богатства; они – своего рода двери, которые можно открыть, для того, чтобы проникнуть в неизвестную и таинственную реальность, которая порой непонятна; это – культурное наследие, которое помогает англичанам правильно жить и избежать негативных, отрицательных последствий, подсказывает, что необходимо делать, чтобы быть счастливыми и удачными; они являются совокупностью важнейших способов регулирования общения, сложившихся на основании системы ценностей общества, причём эти способы усвоены как на сознательном, так и на бессознательном уровнях.

Література:

1. Мельникова Е.В. Культура и традиции народов мира: Этнопсихологический аспект // М: Диалог культур, 2006 – 340 с
2. Дриздо А. Д., Минц Л.М. / Люди и обычаи. 1976 – 145 с.
3. Чебоксаров Н.Н, Чебоксарова И.А / Народы, расы, культуры. 1985 – 271 с.
4. Ерофеев Н.А. Туманный Альбион: Англия и англичане глазами русских, - М: Наука, 1982 – 320 с

5. Энциклопедия суеверий. Астрель АСТ Миф Локид, 2001 – 560с.
6. Мировпольская Н.Е., Масол Л.Н. Художественная культура мира. Европейский культурный регион: Научн. Пособие – К: Высшая школа, 2001 – 191 с.

Павлюк О.В.,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ВИДИ ТЕРМІНІВ В ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

З розширенням міжнародних взаємин вивчення іноземної мови як мови особливої набуває фахового термінологічного спрямування, однією з ознак якого є термінологічна двомовність. Терміни різних галузей знань утворюють в українській та іноземній мовах свої системи із внутрішньою впорядкованістю компонентів. Знайти оптимальну відповідність цих систем є важливим завданням сучасної філологічної науки, орієнтованої на якісне викладання іноземних мов.

Вивчення англійської юридичної термінології дає можливість точно окреслити сучасну концептуально-лексичну картину юриспруденції як таку, що тісно пов'язана з глибинними механізмами інтелектуальної діяльності людини, і це знаходить відображення у формуванні засобів виразу, в моделях та правилах її організації і в структурі самого юридичного дискурсу.

Вивченням правничої термінології займалися такі вчені, як Н.Ф. Клименко, Т.Р. Кияк, В.М. Лейчик, А.Д. Белова, В.І. Карабан, Б.Н. Головін, С.В. Гріньова, Т.А. Журавльова, В.Г. Гак, І.С. Квитко, Л.Ф. Омельченко, Д.С. Лорте, А.А. Реформатський, Л.В. Щерба та інші.

Існує чимало визначень терміна. Ми поділяємо думку І.С. Квитко, що “Термін – це слово чи словесний комплекс, що співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки), що вступають у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами і утворюють разом з ними в кожному окремому випадку та в певний час замкнену систему, що характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю” [3:10].

Ми визначаємо термін, як слово чи словосполучення, що виражає певне поняття відповідної галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо.

Існують деякі особливості юридичного тексту, що призводять до труднощів, що виникають у процесі його семантичної інтерпретації. Юридичні терміни поділяються на три різновиди за ознакою “зрозумілості” для тієї чи іншої частини населення:

1) загальнознаючі терміни характеризуються тим, що вони вживаються в повсякденному змісті і зрозумілі усім, до цієї групи термінів відносяться, наприклад: *accomplice, accreditation*.

2) спеціальні юридичні терміни володіють особливим правовим змістом, (і, очевидно, зрозумілі не всім, а лише фахівцям в області права), наприклад: *coerced acquiescence, to retaliate accusation*.

3) спеціально-технічні терміни відбивають область спеціальних знань – техніки, економіки, медицини і т.д. (видимо, ці терміни повинні бути зрозумілі юристові, що є ще і фахівцем в іншій області) наприклад: *non-patentable, nuclear-free* [1:5].

Основна функція термінологічної лексики – номінативна, терміни називають спеціальні поняття з різних галузей людських знань. У цій функції вони завжди виступають у науковому, публіцистичному, професійно-виробничому й діловому стилях. Проте термінологічні слова можуть вживатися й поза цими стилями, їх досить часто використовують і в мові сучасної художньої літератури, в якій вони, крім свого прямого номінативного значення, набувають і додаткових значень, а також експресивного чи емоційного забарвлення [4:11].

У мові художньої літератури терміни можуть втрачати “свою стилістичну замкненість”, а використання термінологічних слів “у ролі складових елементів тропів і художніх образів” зумовлює часткову або й повну їх семантичну детермінологізацію.

У зв’язку з появою нових галузей права та виникненням нових явищ, з’являються труднощі визначення загальнонаукової, загальнотехнічної галузевої і вузькоспеціальної термінології: загальнонаукові і загальнотехнічні терміни – це терміни, які вживаються в декількох галузях науки і техніки [5:4].

Вузькоспеціальні терміни – це терміни, які характерні для спеціальності даної галузі. Наприклад: *chaplain, charge-sheet*.

В умовах, коли потрібно давати назви новим і новим явищам та поняттям, багато загальновживаних слів набувають визначену специфіку.

Відбувається спеціалізація їх значення при передачі термінів на іншу мову і уніфікація перекладних еквівалентів [2:32].

Інколи у текстах зустрічаються слова і словосполучення, які від-

носяться до різних функціональних систем, тобто різних галузей.

Термін може бути утвореним на основі рідної мови або запозиченим як із нейтрального термінологічного банку (міжнародні греко-латинські терміоеlementи), так і із іншої мови, він повинен відображати ознаки даного поняття; значення терміну для спеціаліста рівняється значенню поняття [3:20].

Усі терміни по своїй будові поділяються на:

1. прості, які складаються із одного слова: *punish, law, crime, act, court, intent, duty, verdict, suit, fine, charge, pact, prison, sentence, decree, judge, abuse, act, agreement, case, claim, defense, fraud, order, notice, service, system, testimony, trust, usage, vote.*

2. складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: *the High Court, church-roller, custom-house, court-house, State's Attorney, bag-steal.*

3. терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: *specific performance, illegal punishment, judgment book, enabling legislation, abortive trial, prosecution table, lock-up-ward, special calendar, felon's dock, common law court, defense of property, power of judgment.*

Оскільки серед юридичних термінів переважають в основному терміни-словосполучення, то вони і становлять основну проблему при перекладі юридичного тексту.

Найважливішою ознакою терміна-словосполучення є його відтворюваність у професійній сфері вживання для вираження конкретного спеціального поняття. Складений термін буде стійким лише для певної термінологічної системи. За межами конкретної термінологічної системи таке словосполучення не буде стійким і не сприйматиметься як зв'язана мовна одиниця. Отже, за кожним складеним терміном (терміном-словосполученням) стоїть стійка, стандартно відтворювана структура складного (розчленованого) професійного поняття. Термінологія для терміна є тим полем, яка дає йому точність і однозначність, і за межами якого слово втрачає ознаки терміна. Отже, вивчення текстів законодавчих актів та процесуальних норм права, матеріалів у справах, що були предметом розгляду суду, вироків та газетних статей на правову тематику, дослідили, що в юридичному дискурсі є різні види термінів.

Дослідження показало, що найбільш поширеними видами термінів є прості, складні терміни та терміни-словосполучення. Можна підкреслити, що серед цих трьох груп термінів найбільш вживаними є прості терміни.

Література:

1. Головін В.М. Термінологія. – М.: Наука, 1981. – с.23.
2. Квитко І.С. Термин в научном документе.- Львов, 1976.-с.124.
3. Мисик Л.В. Генезис та функціонування термінологічних словосполучень в англійській науковій юридичній літературі. Зб.наук. пр.,Львівський Уні-тет, ім.І.Франка, Львів,1993. – Вип.10. – с.163.
4. Михайленко В.В., Сапожник І.В. Еквівалентність у перекладі термінів торговельного права// Проблеми української термінології: Збірник наукових праць. – Львів: Ліга-Прес, 2004. – С. 70-72.
5. Сапожник І.В. Лінгвістичні аспекти перекладу англійської юридичної термінології//Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції Наука і освіта 2004 .Том 25. Актуальні проблеми перекладу. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С.49-52.

Пантілєєва М.І.,

Запорізький національний технічний університет

**“ПОТОП В НОРДЕРНІ” КАРЕН БЛІКСЕН
З ПОЗИЦІЇ ГЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Останнім часом у літературознавстві активно поширюється такий науковий підхід до вивчення поетики художнього твору, як гендерні дослідження. Такий підхід дозволяє проаналізувати художні твори з позиції відносин статей і тим самим виявити нове розуміння творчості письменників, а отже, і по-іншому тлумачити їхні твори. Досить цікавою для вивчення саме через призму гендерних досліджень є творчість датської письменниці Карен Бліксен. Незважаючи на різноманітність тем в її творчості, проблема відносин статей здається найчіткішою, а отже і цікавою для вивчення.

З позиції гендерних досліджень, зокрема, з позиції фемінізму, творчість Карен Бліксен розглядає Сара Стамбау. Вона підкреслює приналежність Дінесен до феміністського руху, що, на її думку, і знайшло своє відображення у творчості письменниці [7]. Однак деякі дослідники творчості Бліксен [5,8] вважають, що правильніше розглядати творчість письменниці з не суто феміністської позиції, а з позиції розуміння долі жінки та взаємовідносин статей у сучасному суспільстві. У першій книзі “Сім готичних історій” (збірка вийшла у 1934 році в США і в Англії та упродовж місяця стала бестселером) Бліксен підіймає питання взаємовідно-

син статей, долі жінки та гендерних стереотипів на тлі релігійно-філософських дискусій та маскараду оточення [2].

Аби прослідити, як реалізуються провідні теми творчості письменниці у тексті, розглянемо одне з оповідань зі збірки “Сім готичних історій” – “Потоп в Нордерні”. Це оповідання можна розглядати в багатьох аспектах – незважаючи на малу форму, воно має багато тем для дослідження. Тому метою цієї роботи є аналіз “Потопу в Нордерні” К.Бліксен з позиції гендерних досліджень і стереотипів та їх виявлення у сферах життя людини.

В оповіданні “Потоп в Нордерні” К.Бліксен вводить дві пари героїв – літніх міс Мелін Нат-ог-Даг та Кардинала, молодих графиню Каліпсо фон Платен Галлермунд та датчанина Джонатан Мерск. Таким чином, Бліксен створює антонімічні та суперечливі за своїм змістом образи. Міс Мелін Нат-ог-Даг є активною жінкою з характерним світобаченням та думками, котра не підкорюється чоловікові, хто б він не був – навіть якщо і кардинал. Вона запевняє всіх у тому, що є великою розпусницею, хоча насправді незаймана. Ще один літній герой – Кардинал, який має піклуватися про твердість вірувань людей, що його оточують, сам вносить певну розгубленість у душі віруючих, висловлюючи дещо незвичні для кардинала думки. Наприкінці виявляється, що це не Кардинал, а його слуга, Каспарсон, який взагалі не є набожним.

Молода пара героїв також яскрава. Графиня Каліпсо фон Платен Галлермунд з дитинства була оточена лише чоловіками, та саме вони намагалися виховувати її як хлопця. Але коли цю ідею не було реалізовано, Каліпсо взагалі перестали помічати у замку, де вона мешкала. Тобто з дитинства вона не розуміла своєї жіночності сутності і навіть хотіла змінити стать, що в той час було рівноцінним самогубству. Лише щасливий випадок пробудив у ній жагу бути справжньою жінкою. При цьому Каліпсо – незалежна, досить войовнича, навіть агресивна натура. Вона більше не погоджується з тим, що інші не помічають її жіночності. На противагу їй зображено Джонатана Мерска, котрий страждав від занадто прискіпливої уваги до своєї особистості. Він завжди був у центрі уваги. Спочатку він певною мірою навіть хизувався цим, але потім від цього ж і страждав. Також цікавим є те, що Джонатан був дуже залежним від суспільної думки. Він тендітний та легковажний.

На прикладах цих пар героїв Бліксен показує певний зсув в гендерних стереотипах, створених суспільством. Так, Джонатан є дуже балакучим (цю рису частіше приписують жінкам, аніж чоло-

вікам). Каліпсо ж майже весь час мовчить, а її історію життя розповідає міс Мелін. Певна категоричність висловлювання більш при-таманна чоловікам. У розповіді ж саме міс Мелін виявляє цю рису яскравіше, аніж чоловіки. З гендерної позиції Бліксен розглядає і питання релігії – устами своїх героїв вона розмірковує та моделює ситуації, що було б, якщо Богом були б або жінка, або чоловік.

Тема маскараду у творі є наскрізною. Бліксен неначе створює сцену, майже без декорацій, на якій розігрують свої, незалежні одна від одної, ролі талановиті актори. Та протягом дії актори ніби знайомляться з невідомим до цього сценарієм та підстроюються один до одного, щоб п'єса була вдалою. Вони наче маріонетки, хоча самі не усвідомлюють цього:

“Неначе вони були чотирма маріонетками, керованими однією й тією ж самою мотузкою, чотири людини, повернуті обличчями одна до одної” [4:12] (тут і далі переклад автора).

Авторка вводить антонімічні пари акторів: чоловік – жінка, молодий – старий, – як дві полярні протилежності, які доповнюють одна одну. Таким чином, Дінесен показує гармонійність існування світу та цілісність і певну замкненість свого твору. Надаючи сюжету змістовності та подібності до реального життя, авторка паралельно вводить багато театральних термінів та понять, підштовхуючи читача до ідеї маскараду буття. Через діалоги своїх героїв Бліксен визначає певне світосприйняття: вона показує, що всі люди – лише актори, які грають в п'єсі Бога-режисера, і які лише інколи знімають свої маски, аби перепочити перед наступною роллю:

“Однак, мадам, чи не сам Господь Бог влаштував для нас судний день в мініатюрі? Скоро північ. Нехай це буде година, коли впадуть маски. І якщо це буде не ваша, ані моя маска, яка впаде, то нехай це буде маска самої долі та життя. Може статись так, що скоро нам доведеться предстати перед смертю, але ж без масок” [4:27].

Треба зазначити, що Карен Бліксен торкається питання бінарних гендерних опозицій не лише в сфері семантики:

“The mill *itself* made a good landmark, *her* tall wings standing up, hard and grim, a tumble-down big black cross against a tawny sky. – Сама по собі млинарня була добрим орієнтиром, її міцні, високі крила були підняті догори, такий собі великий напівзруйнований чорний хрест на фоні темно-жовтого неба” [4:8].

“These four people, so lately snatched out of the jaws of death, had not yet escaped *his* hold. – Ці чотири людини, яких і так досить пізно

вихопили з пазурів мору, ще не остаточно втекли від його обійм” [4:10].

Як відомо, в англійській мові неістоти не мають маркера роду. Однак на прикладах, наведених вище, ми бачимо, що Бліксен навмисно нехтує цим правилом. Млинарні (*a windmill*) як символу спасіння авторка приписує жіночий рід. У такий спосіб Бліксен підкреслює творчу природу жінки. У той же час, говорячи про негаразди та біди, Дінесен використовує іменник саме чоловічого роду – “мор” (*death*) як прояв чоловічої сили, чоловічого начала. Таким чином, вона знов вказує на гендерний зсув стереотипів, посиляючись на відповідність пари іменників з семантикою “життя-смерть” до китайського символу “ін-янь”, де “ін” – чоловіче, світле начало, а “янь” – темне жіноче. А отже, на прикладах “млинарня”-“мор” Бліксен знову вказує на певну умовність гендерних стереотипів. Важливо відзначити, що впродовж оповідання таких пар на рівні граматики більше не зустрічається.

Бліксен створює гендерні бінарні опозиції, роблячи акцент саме на невідповідності рис, що приписує суспільство, рисам, які можуть бути характерними для жінок та чоловіків. Так, Бліксен вказує на певну умовність гендерних стереотипів, що формується у суспільстві та становлять умовну норму, хоча вона не відмовляється від ідеї того, що фізіологічні особливості жінок та чоловіків є визначальними у створенні певної моделі поведінки статей. Авторка досить яскраво зображує життя та долю жінки у межах правил та умовних норм поведінки, які склалися переважно чоловіками. За допомогою алюзії, гіперболи та іронію авторка подає своє сприйняття відносин статей та певною мірою підкреслює ідею зсуву гендерних стереотипів, що пояснюється їхньою умовністю. На прикладі оповідання “Потоп в Нордерні” зі збірки “Сім готичних історій” бачимо, як авторка гармонійно та динамічно розвиває та вдосконалює і сюжет, і самих героїв. Упродовж усього тексту оповідання Бліксен іронізує над своїми героями, і ця іронія стає немовби ще одним, не менш важливим героєм оповідання письменниці. У творах Бліксен намагається показати соціальні відносини та визначити долю жінки в цілому.

Однак при цьому Карен Бліксен не є авторкою суто “жіночих романів”. Через багаточисленні філософські діалоги своїх героїв Бліксен розглядає питання долі жінки у суспільстві очима як самої жінки, так і чоловіка. Бліксен намагається підняти питання стереотипів у суспільстві, зокрема гендерних, та визначити силу впливу

цих стереотипів на людей – як чоловіків, так і жінок. Висвітлюючи питання стереотипів, авторка показує певний зсув у формуванні цих стереотипів через їх умовність, що складається під впливом суспільства.

Література:

1. Новожилова А.В. – Карен Бліксен и Серен Киркегор. – С.-Петербург, 2002.
2. Хрусталева О. – Карен Бликсен: Прощай, Африка. – СПб.: Лимбус Пресс, 1997.
3. Brantly, Susan C. – Understanding Isak Dinesen. // Columbia: University of South Carolina Press, 2002. // <http://amazon.com/exec/obidos/ASIN/1570034281/karenblixenisakd>
4. Dinesen, Isak – Seven Gothic Tales. – New York: The Modern Library, 1934.
5. Pelensky, Olga Anastasia – Isak Dinesen: The Life and Imagination of a Seducer // Athens: Ohio University Press, 1991
6. Rees, Ellen – Holy witch and wanton saint: gothic precursors for Isak Dinesen's "The Dreamers". Critical essay. – 2006.
7. Stambaugh, Sara – The Witch and the Goddess in the Stories of Isak Dinesen: A Feminist Reading // Ann Arbor: UMI Research Press, 1988.
8. Thurman, Judith – Isak Dinesen: The Life of a Storyteller. – New York: St. Martin's Press, 1982. – 495 pp.

Пансуєва А.О.,

Національний університет "Острозька академія"

ПИТАННЯ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ У СОЦІУМІ ТА ЇХ ВИРАЖЕННЯ МОВНИМИ ЗАСОБАМИ

Гендерними стереотипами називають стійкі уявлення про риси, якості, можливості і поведінку статей. Стереотипи тісно пов'язані з гендерними ролями, закріпленими через систему культурних норм функціональними спеціалізаціями чоловіка і жінки у суспільстві.

У певному сенсі поняття гендерних стереотипів обґрунтовує саму концепцію гендеру, що відкрито оперта на конструктивістську логіку. Гендер, на відміну від статі, яка є сукупністю біологічно заданих констант, означає "соціальні очікування" щодо представників групи за статтю. До найрадикальніших конструктивістських елементів гендерної теорії належить твердження про

те, що трансформація біологічного у соціальне здійснюється через “набір умовностей” і, отже, сам гендер, “соціальна стаття” – це продукт “договору”, “гри”, “випадку”, конвенційності, навіть історичної потреби, але у жодному разі не біологічної неминучості.

Гендерна “нормативна” система функціонує через ряд стереотипів – стандартних моделей поведінки, які напрацьовані у суспільстві і базуються на відповідному тлумаченні понять “чоловіче” і “жіноче”. Гендерні стереотипи справляють великий вплив на процес соціалізації як дитини, так і дорослої людини, визначають напрямок соціалізації. [2:30]

Цією проблемою займалися і нині займаються багато відомих західних, російських та українських психологів і соціологів, таких як Л.Колберг, Е.Маккобі, К.Джеклін, А.Ерхард, С.Бем, Н.Смелзер, І.Кленіна, М.Арутюнян, М.Баскова, Н.Лавриненко, та інші. Вчені виділяють три умовні групи гендерних ролей. Перша група базується на відповідних уявленнях про психологічні риси та якості особистості чоловіків та жінок – стереотипи “maschile – feminnile”. Згідно з цими стереотипами чоловіки та жінки є повними протилежностями. Чоловікам приписується активне, творче начало, здатність вирішувати проблеми, застосовувати розвинуте логічне мислення та власну компетентність. Жіноче ж начало – природно-репродуктивне і тому жінка повинна бути покірною, залежною, емоційною.

В основу виокремлення другої групи стереотипів покладені соціальні начала. Дана група стереотипів закріплює професійні ролі чоловіків і жінок. Для жінки головними є сімейні (жінка, мати, господарка), а для чоловіків – ролі професійні. До третьої групи гендерних стереотипів вчені відносять стандартизовані уявлення, які пов’язані з відмінностями у змісті праці – жіночої та чоловічої. Місце жінки – у сфері виконавчої та обслуговуючої праці, чоловіка – у сфері інструментальної праці, тобто творчої.

Усі три групи стереотипів тісно переплетені між собою, мають міцні позиції в суспільстві, а тому суттєво впливають на нього. При цьому вплив є прихованим і тому дуже важко піддається коригуванню. Приваблює той факт, що в Україні нарешті почали звертати увагу на цю проблему не тільки вчені, а й представники державної влади.[2:35]

Як відомо, сім’я – соціальний осередок суспільства. Крім того, сім’я – це ще й перший плацдарм соціалізації особистості. Саме у рамках сім’ї здійснюється перший етап ідентифікації особистості, у тому числі й гендерної. Саме у сім’ї дитина отримує перші

уявлення про себе, про суспільство. Тут дитині починають прищеплювати перші діяльнісні навички, а також і перші стереотипи. Гендерні ж стереотипи як соціальні норми мають надзвичайну стійкість і відтворюються з покоління в покоління. Найстійкіші гендерні стереотипи засвоюються саме у дитинстві: у сімейному колі, у дитячих садках та у школі. Засвоєні стереотипи дитина “бере” з собою у доросле життя, “приносить” їх у свою власну родину. При цьому гендерні стереотипи нерівності між чоловіками та жінками більш притаманні чоловікам, ніж жінкам.

Як засвідчує В.Бондаровська, 70% юнаків віком 15-17 років і лише 21% дівчат вважають, що домашнє господарство – справа жінки. Жоден з респондентів, які брали участь у соціологічному дослідженні, не відповів, що в сім’ї повинен бути паритет.

Більш загально розглянутий вплив гендерних ролей на сімейне життя можна крізь аналіз чоловічих та жіночих сімейних ролей. Їх зміст визначається не лише історичним і культурним контекстом, але й значною мірою гендерними стереотипами, які панують в соціальному середовищі тієї чи іншої людини. Саме відповідно до панування гендерних ролей у родині можна виділити три типи сімей: традиційна, егалітарна, змішана.

До традиційних слід віднести родини, у яких згідно з їх гендерними установками всі господарські обов’язки строго поділяються на жіночі та чоловічі. При цьому жіночих обов’язків набагато більше, ніж чоловічих. Жінка виконує у такій родині функції обслуговування, а це є одним з найстійкіших гендерних стереотипів. До того ж, переважна більшість жінок з таких сімей виконує традиційно чоловічі ролі, котрі пов’язані з відповідальністю за життя та забезпечення родини.

Таким чином, змінюється і роль жінки у родині. Жінка змушена брати на себе роль лідера у сім’ї, а це є додатковим навантаженням. Тобто у такій сім’ї існує лише міф про рівність чоловіка та жінки, оскільки змінилися тільки професійні ролі жінки, вони прирівнені зараз до чоловічих. Але сімейні ролі в такій сім’ї залишилися незмінними. З’явилася проблема подвійного навантаження жінки: дім та робота.

Природно, що в сім’ях, де основні домогосподарські та матеріальні обов’язки перекладені на плечі жінки, вона змушена виконувати різні соціальні ролі (шлюбну, батьківську, домогосподарську, професійну). Така жінка, як правило, зазнає численних перенавантажень. До того ж, виконувати нею ролі частіше є несумісними за

багатьма параметрами, а це призводить до виникнення рольового конфлікту.

В егалітарних сім'ях панують гендерні установки протилежні традиційним. Тут немає традиційного розподілу господарських обов'язків на чоловічі та жіночі. Як правило, такі сім'ї є двокар'єрними. Сімейні ролі розподіляються взаємно, тому подружжя є взаємозамінним.

У змішаних сім'ях діють як традиційні, так і новітні гендерні установки щодо розподілу сімейних ролей. У сучасних умовах поширено безробіття, часто жінка є єдиним годувальником у сім'ї, а чоловіки виконують обов'язки домогосподарок [3].

Краще за все, такі негативні наслідки можна простежити через аналіз гендерних проблем професійних відносин. У цій сфері панують гендерні ролі, які беруть свій початок з минулого. Йдеться про ролі, які пов'язані за змістом праці. Існуюче в суспільстві явище професійної сегрегації є відображенням дії стереотипів про пріоритети професійної діяльності саме для чоловіків. Асиметричне розташування жінок в професійній структурі суспільства призводить до нерівності в оплаті праці, дискримінації при наймі на роботу, нерівномірного розподілу чоловіків та жінок у різних галузях та дискримінація щодо розподілу посад у рамках однієї професійної групи. Всупереч конституційним нормам, стать є критерієм, який диференціює можливості професійного росту [1].

Жінка, присутня у соціальному житті, активно домагається своєї присутності у дискурсі. Спричинена феміністичними рухами і теоретичними дослідженнями сенситивізації гендерної проблематики поширилась не лише на ідеологічний концептуальний рівень дискурсу, а на саму систему мовних одиниць. В англійській мові були запропоновані альтернативи усім формам звертань та гендерних номінацій, які відтворювали андроцентричні сценарії і могли нести дискримінаційний підтекст у модерній соціальній комунікації. Найбільше клопоту завдавала відсутність слова на позначення осіб обох статей (на зразок укр. “людина”). В англійській мові традиційно використовувалося “man” (чоловік) і у тих випадках, коли йшлося про стать, і тоді, коли згадано будь-якого представника гомо сапієнс. Запропоновані альтернативи – “one” (кожен), “person” (особа), “human being” (людська істота) – впроваджували доволі послідовно. У назвах посад запропоновано змінюваний компонент “man” (чоловік) на нейтральне “person” (особа): business person, spokesperson. Замість “Mrs” (пані) і “Miss”

(панночка) – традиційних маркувань різниці сімейного статусу використовують “Ms”, яке блокує стереотипні емоції у разі, якщо жінка-професіонал неодружена [4].

Як бачимо, гендерні ролі мають великий резонанс, і суттєво впливають як на життєдіяльність сім'ї, так і на особистісну самореалізацію чоловіка та жінки. Це питання є досить актуальним і активно досліджується багатьма сучасними науковцями.

Література:

1. Бондаровська В.М. Тендерний паритет у сім'ї: соціально-психологічні засади // Формування тендерного паритету в контексті сучасних соціально-економічних перетворень: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, 5-7грудня 2002р.) – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2002.
2. Кісь О. Етнічні гендерні стереотипи та джерела їх конструювання // Український жіночий рух: здобутки і проблеми: Зб. наук. праць. Вип. перший. – Дрогобич, Коло, 2002. – С. 26-43
3. Лавриненко Н.В. Женщина: самореализация в семье и обществе (гендерный аспект). – К.: НАН України, Інститут Соціології, 1999.
4. <http://www.mediakrityka.info>

Пашкевич О.А.,

Національний університет “Острозька академія”

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ У ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВАХ ДЕРЖАВНИХ СЕКРЕТАРІВ США

Одним із найголовніших аспектів риторики є промова – публічний виступ з певного приводу, що має чітку структуру, смислове навантаження та мету. Політична промова є одним із ключових механізмів передачі інформації та впливу на аудиторію, а також найпотужнішим інструментом інформування та переконання великої групи людей [7:64].

Початок дослідження текстів політичного дискурсу поклали представники кембриджської та оксфордської філософських шкіл у 50-ті рр. XX ст., які провели аналіз лінгвістичного контексту суспільної думки. Політичні промови є предметом досліджень багатьох науковців різних дисциплін, зокрема соціології (Борисньов С.В., Федатов Л.Н.), риторики (Мацько Л.І., Сопер П.),

теорії комунікації (Почепцов Г.Г.), політології (Ушакова Т.Н., Шехтер С.), психолінгвістики (Залевська А.А.), паралінгвістики (Колшанський Г.В.), лінгвістики (Вілліс Х.) та психології (Т. Сковел) [12:9].

Політична промова як вияв політичного дискурсу – це публічний виступ, який є ефективним засобом для одержання визнання та демонстрації лідерства. Композиція промови – це закономірна, вмотивована змістом та задумом структура виступу. Усі її складові пов’язані і становлять єдине ціле. Кожна промова має висвітлювати тему, мати загальну і конкретну мету. Тема – головне, про що говориться. Загальна мета – різновид реакції, яку оратор намагається викликати у слухачів, а конкретна мета – безпосередній зміст промови. Будь-яка політична промова складається з наступних частин: звертання чи звернення, преамбула чи вступ, основна частина, висновки [10:32].

Високий рівень офіційності, на якому виголошуються політичні промови, та бажання промовця повинні бути зрозумілим аудиторії та впливають на вибір лексики. Саме тому лексика політичних промов є нормативною та відповідає публіцистичному стилю. Оскільки політичні промови обслуговують сферу політичної комунікації, не є виключеним використання політичних термінів і професіоналізмів, що увійшли у широкий вжиток [10:45].

У текстах своїх політичних промов державні секретарі США, Кондоліза Райс та Колін Пауел, неодноразово вдаються до вживання різних стилістичних та лексико-синтаксичних засобів. До них належать такі стилістичні засоби, як метафори та евфемізми. Щодо лексико-синтаксичних прийомів, то найбільш уживаними є прийом перечислення (перерахування), прийом синонімізації, прийом інтимізації, прийом використання контрапунктних фраз та використання повторів. У поданій таблиці ми спробували з’ясувати та порівняти частоту вживання вище зазначених засобів у промовах Кондолізи Райс та Коліна Пауела (розрахунки на 15 сторінок друкованого тексту оригіналів промов).

Ми розглядаємо політичну промову як текст, кінцевим призначенням якого є вплив на свідомість аудиторії, на її вибір, життєві позиції, думки, переконання. Враховуючи той факт, що політична промова готується наперед, то відповідно наперед можна передбачити дію вербальних засобів, використаних у промові. Також можна передбачити реакцію публіки на певні мовні елементи впливу. Ми спробували детально проаналізувати вище перераховані засо-

би впливу у текстах політичних промов Кондолізі Райс та Коліна Пауела. Нижче наводяться деякі приклади спроб вербальної маніпуляції та їх пояснення.

Таблиця 1.

Частота вживання стилістичних та лексико-синтаксичних засобів і прийомів у політичних промова Кондолізі Райс та Коліна Пауела.

Назва засобу чи прийому	Кондоліза Райс		Колін Пауел	
	Кількість вжитих разів	Процентне співвідношення	Кількість вжитих разів	Процентне співвідношення
Прийом перерахування	3	8,1%	3	7,14%
Прийом синонімізації	1	2,7%	4	9,52%
Прийом інтимізації	3	8,1%	3	7,14%
Прийом використання контрапунктних фраз	1	2,7%	3	7,14%
Прийом використання повторів:				
Анафора	4	10,8%	2	4,76%
Послідовний повтор	2	5,4%	4	9,52%
Підхват	3	8,1%	0	0%
Полісиндетон	3	8,1%	2	4,76%
Використання метафор:				
Розміру	3	8,1%	4	9,52%
Зверхності	1	2,7%	0	0%
Відстані	4	10,8%	2	4,76%
Субординації	4	10,8%	3	7,14%
Вибору	3	8,1%	3	7,14%
Використання евфемізмів	2	5,4%	9	21,42%

And we know that Iraqi government officials, members of the ruling Baath Party and scientists have hidden prohibited items in their homes

(Colin Powell’s campaign speech in the United Nations Security Council, 2003). Ми бачимо яскравий приклад вживання прийому перерахування. Автор вживає цей прийом для номінації змовників, що переховують у себе вдома зброю масового знищення, при чому починає перелічувальний ряд із найбільш впливових осіб – урядовців – та членів правлячої партії (*Iraqi government officials, members of the ruling Baath Party*) і закінчує науковцями (*scientists*), до того ж навіть не вказуючи сфери їх дослідження. Отже, Колін Пауел намагається привернути увагу слухачів, використовуючи ще на початку речення найбільш вражаючі факти, під дією яких сподівається втримати напруження і шокувати слухачів до кінця висловлювання.

We have begun an effort to relieve the poorest countries of the crushing burden of debt and we have doubled our overseas development assistance in five years (Condoleezza Rice’s campaign speech in U.S Department of State, 2006). Цей приклад засвідчує наявність прийому інтимізації у промові. Під фразами “*we have begun*” та “*we have doubled*” Кондоліза Райс має на увазі уряд Сполучених Штатів і натякає на наближеність урядовців до народу, викликаючи у останнього гордість за досягнення США.

Ще одним не менш ефективним засобом мовного впливу є метафора, яка, переносячи властивості предметів реального життя на політичні явища, створює у свідомості людей образи та конструкції, що стають шаблонами у їхніх політичних поглядах, поведінці [11:153]. У політичній мові існують такі види метафор: метафори розміру, метафори особистої зверхності, метафори відстані, метафори субординації та метафори вибору [11:153].

У промові Кондолізи Райс часто зустрічаються метафори вибору. Наприклад: “*to meet our new priorities*”, “*we are increasingly shaping the course of history*”, “*to draw neat, clear lines between our security interests, our development efforts and our democratic ideas*” (Solemn speech in Georgetown University, 2006). Вище зазначені метафори створюють уявлення, що майбутнє держави завжди знаходиться в руках її громадян, і що їх свідомий вибір допомагає у встановленні демократичних ідеалів та засад, що стануть запорукою успіху їх батьківщини.

Колін Пауел дуже часто вживає у своїх промовах метафори субординації, оскільки у них здебільшого йдеться про проблеми Іраку та загрозу, яку він становить для Сполучених Штатів Америки. Наприклад: *dealing with an innocent party* (Campaign speech in the

United Nations Security Council, 2003) – мається на увазі, що партія створює видимість, ніби нічого протизаконного вона не чинить, але чи є воно так насправді, важко встановити. Використовуючи цю метафору, автор змушує слухача думати, робити власні припущення.

Отже, дослідивши механізми мовного впливу у текстах політичних промов державних секретарів Сполучених Штатів Кондолізи Райс та Коліна Пауела, ми дійшли висновку, що ці механізми базуються на перетворенні невербальної реальності у вербальну. Знання передаються у мовленнєвому акті і вводяться в модель внутрішнього світу адресатів. Від того, як політик номінує явище навколишньої реальності залежить те, як аудиторія його сприйме. Усі вище зазначені лексико-стилістичні елементи були використані з метою створити контакт з аудиторією, виразити суб'єктивну направленість змісту, зробити його більш “певним” та зрозумілим, зменшити соціальну відстань, приховати свої інтереси, посилити експресивність та уникнути негативної реакції. А отже відбувається своєрідна маніпуляція думкою слухачів.

Література:

1. Баева О.А. Ораторское искусство и деловое общение. – М.: Новое издание, 2001. – 328 с.
2. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику. – М.: Эдиториал, 2003. – 358 с.
3. Баранцев К.Т. Курс лексикології сучасної англійської мови. – К.: Радянська школа, 1995. – 261 с.
4. Блек М.Д. Метафора// Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 153-172.
5. Бориснов С.В. Соціологія комунікації. – К.: Наукова думка, 2003. – 256 с.
6. Залевская А.А. Введение в психолінгвістику. – М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 2000. – 382 с.
7. Зарецкая Е.Н. Риторика. Теория и практика речевой коммуникации. – Санкт-Петербург, 1998. – 345 с.
8. Кисилёва Л.Г. Язык как средство воздействия. – Л.: Гроно, 1971. – 220 с.
9. Мацько Л.Г, Мацько О.М. Риторика. – К.: Либідь, 2003. – 134 с.
10. Мороховский А.Н., Воробьева О.П., Лихошерст Н.И., Тимошенко З.В. Стилистика английского языка. – К. Выща школа, 1991. – 272 с.
11. Герасимов В.И., Ильин М.В. Политический дискурс: история и современные исследования. – М.: Прогресс, 2002.– С. 7 – 86.

12. Почепцов Г.Г. Коммуникативные технологии XX века. К.: Ваклер, 2000. – 352 с.
13. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. – К.: Видавничий центр “Київський університет”. 1999. – 301 с.
14. Федатов Л.Н. Соціологія масової комунікації. – К.: Наукова думка, 2003. – 289 с.
15. Фрумкина Р.М. Психолінгвістика. – М.: Academia, 2001. – 320 с.
16. Brown G., Yule G. Discourse Analysis. – Cambridge: MIT Press, 1983. – 311 p.
17. Geis M.L. The Language Of Politics. – N.Y.: Springer Verl, 1987. – 189 p.

Пендещук А.Я.,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

КОНЦЕПТОСФЕРА ЧОЛОВІЧОГО РОДУ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ

Концептом, представленим практично в будь-якій культурі та відображенням її культурно-мовними одиницями, є концепт роду. Слід розрізняти мовну категорію роду як систему поділу лексичних одиниць на чоловічий, жіночий та середній роди за сукупністю певних лексичних та граматичних ознак та позамовну категорію гендеру як систему соціальних ролей та очікувань певної статі. Ми пропонуємо системний опис фразеологічних одиниць мови, у семантиці яких вичленовується компонент “стать” та спробу контекстного реконструювання на їх основі родової концептосфери певного історичного періоду (у нашому випадку – сучасної англійської мови), відображеної в картині світу [4:231].

Відображаючи у своїй семантиці зазначені фрагменти картини світу культурологічного характеру, фразеологізми та паремії є, з одного боку, потужним етнокультурним маркером у тій чи іншій мовній картині світу, а з іншого – одним із найбільших джерел культурологічних фонових знань, які знайшли своє відображення в їх семантиці.

На рівні системи мови наявні різного типу асиметрії, що виявляються у вигляді семантичних лакун, коли в мові відсутнє позначення для якогось концепту. В англійській мові не існує фемінінного еквівалента на позначення деяких понять. Застосування

чоловічого позначення щодо референта-жінки підсилює її позитивну оцінку, а номінація чоловіка жіночим позначенням знижує оцінку чи змінює її знак на протилежний вбік пейорації значення.

З погляду кількісної характеристики базисна немаркована форма чоловічого роду відрізняється більшою частотністю вживання. Чоловічий рід використовується як нейтральний термін для позначення осіб і в займенниках англійської мови [2:336].

Матеріалом для дослідження слугувала суцільна вибірка основного масиву паремій на позначення осіб чоловічої статі, який представлено у сучасних англомовних (британський варіант англійської мови) фразеологічних словниках. Проаналізувавши 638 фразеологічних одиниць, маркованих чоловічим родом, ми об'єднали їх на основі певних ознак в наступні сегменти:

– “ВЛАСНЕ ОСОБА ЧОЛОВІЧОЇ СТАТІ”. Складність чіткого розмежування цього сегменту полягає в тому, що слово “*man*” в англійській мові функціонує як полісемантичне, вживаючись одночасно на позначення людини як особи, складової людського роду та представника чоловічої статі.

Сегмент об'єднує 304 ФО та складається з наступних структурних елементів:

194 ФО виражають значення “людина” (e.g. *A poor man is better than a liar; The more a man dreams, the more he believes; many men, many minds* тощо);

87 ФО мають значення “чоловік” (e.g. *Thrift is to a man what chastity is to a woman; Any wise man can be fooled by a foolish woman* тощо);

23 ФО передають значення “хлопчик” (e.g. *The more boys that help, the less work they do; Two boys are half a boy, and three boys are no boy at all* тощо).

– Ознаки кровної спорідненості або приналежності до сім'ї, об'єднані в сегмент “СІМЕЙНО-РОДИННІ СТОСУНКИ”. Сегмент налічує 71 ФО та структурується наступним чином:

38 ФО позначають батька (e.g. *As the baker, so the buns, as the father, so the sons; The father is the guest who best becomes the table* тощо);

17 ФО мають значення “син” (e.g. *Go off with the ral, like the old woman's son; That's for the father and no for the son; son of the soil; a son of toil*);

9 ФО виражають значення “брат” (e.g. *A brother may not be a friend, but a friend will always be a brother; Better a neighbor near than a brother far*).

– Доцільним вважаємо окреме виділення сегменту “ПОДРУЖНІ СТОСУНКИ”, який налічує 27 ФО:

20 ФО мають значення “чоловік” (e.g. *A wise woman never outsmarts her husband; A virtuous woman commands her husband by obeying him* тощо);

4 ФО виражають значення “господар”, “сім’янин” (e.g. *reckon without one’s host; A merry host makes merry guests; family man; a host in himself*).

Серед фразеологізмів, що характеризують статус чоловіка й жінки, помітна тенденція акцентувати домінуючий статус чоловіка в будинку (e.g. *lord and master, master of the house*). Для чоловіка ж бути гарним сім’янином – окрема чеснота (*family man*), що має позитивний відтінок значення.

– Концепти, що виражають функціональну ознаку сфери занять, виділені в сегмент “ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ” та налічують 47 ФО:

2 ФО виражають поняття “вчитель” (e.g. *Experience is the best teacher; Newspapers are the schoolmasters of the common people*);

7 ФО мають значення “лікар” (e.g. *Beware of the young doctor and the old barber; Doctor’s faults are covered with earth, and rich men’s with money*);

5 ФО мають значення “кравець” (e.g. *The tailor makes the man; Let every tailor stick to his goose; A long thread, a lazy tailor; a thread is always on the tailor*);

4 ФО виражають значення “юрист” (e.g. *Always tell your doctor and your lawyer the truth; enough to puzzle a Philadelphia lawyer*);

4 ФО позначають поняття “суддя” (e.g. *Judges should have two ears, both alike; No one should be judge in his own cause; as grave as a judge; as sober as a judge*);

16 ФО виражають поняття “коваль” (e.g. *the smith has always a spark in his house; none worse shod than the shoemaker’s wife and the smith’s mare; face like a smith’s anvil* тощо);

7 ФО виражають значення “мірошник” (e.g. *stout as the miller’s waistcoat that takes the thief by the neck everyday* тощо);

– Паремії, що засвідчують важливе значення чоловіка в управлінні державою, відображають його високий соціальний статус можна виділити в сегмент “ВЛАДА”, що складається з 92 ФО:

48 ФО мають значення “король” (e.g. *War is the sport of kings; Kings have long arms; He who quells an angry thought is greater than a king*);

14 ФО виражають поняття “лицар” (e.g. *Knight in shining armour; Gilt spurs do not make the knight; knight of fortune; knight of industry* тощо);

12 ФО мають значення “принц” (e.g. *An innocent plowman is of more worth than a vicious prince; spies are the ears and the eyes of princes; to live like a prince*)

18 ФО виражають поняття “лорд” (*as drunk as a lord; lord and master; lord of creation; the lord of the harvest; New lords, new laws* тощо).

– Сегмент “ВІЙСЬКОВА СПРАВА” складають 25 ФО, що об’єднуються на основі ознаки “виконавець воєнних дій” :

13 ФО виражають значення “солдат” (e.g. *All are not soldiers that go to wars; The first duty of a soldier is obedience; I’ll try it is a soldier; I will is a king; come the old soldier; a soldier’s best friend is his rifle* тощо);

1 ФО має значення “генерал” (e.g. *Generals die in bed*);

1 ФО позначає поняття “сержант” (e.g. *white sergeant*);

1 ФО має значення “кавалерист” (e.g. *lie like a trooper*);

2 ФО позначають поняття “адмірал” (e.g. *admiral of the narrow seas; admiral of the red*);

7 ФО мають значення “мореплавець” (e.g. *a sailor before the mast; Sailors get their money like horses, but spend it like asses*).

Отже, концептосфера чоловічого роду, відображена в англійських пареміях, має розгалужену структуру, що описує роль чоловіка в англійському суспільстві. Очевидний *андроцентризм*, тобто орієнтованість мови на дефініції й оцінки, взяті з погляду чоловіків на світ. Родове значення чоловічого роду в англійській мові можна пояснити не тільки особливостями будови англійської мови, але і тим, що чоловічий рід вважається “більш гідним”, у такий спосіб природна перевага чоловіка відбита в мові та її будові.

Література:

1. Дубенко О.Ю. Англо-американські прислів’я та приказки. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 416с.
2. Кобякова І.К. Відображення гендерних відносин в англійських текстах малого жанру // Проблеми зіставної семантики. – К.: Вид. центр КНЛУ. – 2002. – С.393-399.
3. Кунин А.В. Англо – Русский Фразеологический Словарь, Изд 3, испр., в двух книгах.- М.: Сов. Энциклопедия, 1967. – 1264 с.

4. Садовник Н. В. Модель концептуалізації жіночого роду в давньоанглійській картині світу. // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Вип. 370-371: Германська філологія. – Чернівці: Рута, 2008. – С. 231-241.

Перець О.В.,

Національний університет "Острозька академія"

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА АВТОРИТЕТУ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

На результат педагогічної діяльності великий вплив має характер відносин між її учасниками. Успішне розв'язання складних і відповідальних завдань навчання залежить від особи викладача, його етичної позиції, професійної майстерності, ерудиції і культури.

На різних етапах розвитку педагогічної науки значна увага приділялася вивченню особистості майбутнього викладача, а також умов та факторів її ефективного професійного становлення. Професійна й педагогічна компетентність стали предметом активного дослідження науковців лише з 90-х років минулого століття, що пов'язано насамперед з визнанням у провідних країнах світу (США, країнах Західної Європи) значної ефективності компетентнісного підходу у загальній і професійній освіті.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що вчені приділяють значну увагу розробці вимог до загальної підготовки викладача вищого навчального закладу. Ці проблеми знайшли своє розв'язання у працях А. Алексюка, С. Архипової, С. Гончаренка, В. Майборода, Н. Нікандрова, І. Рейнгарда, О. Сухомлинської та ін. Умови формування особистості викладача, його професійної культури і компетентності досліджувалися В. Гриньовою, С. Золотухіною, І. Зязюном, Н. Кузьміною, В. Сластьоніним, С. Сисоєвою, В. Радуллом та ін. Велика увага професійній компетенції та окремим її складовим приділяється у роботах С.В. Будака, В.О. Калініна, Т.М. Колодько, О.О. Костіної, О.Є. Ломакіної, Г.В. Мельниченко, Н.А. Молодиченко, О.С. Рябушко, Т.Б. Серебровської.

Компетентність фахівця об'єктивно набуває все більшої актуальності завдяки ускладненню і постійному розширенню соціального досвіду, сфери освітніх послуг, появі інноваційних типів шкіл,

авторських педагогічних програм, проєктів, технологій, виникненню різних форм презентації і переробки інформації, зростаючому рівню запитів соціуму. Відповідно майбутній викладач іноземної мови має володіти педагогічною компетентністю як готовністю на якісному рівні організувати результативний процес формування у майбутніх фахівців знань, вмінь і навичок з іноземної мови, достатніх для взаємодії у іншомовному середовищі; становлення в навчально-виховному процесі знань про культуру європейських народів, європейських демократичних цінностей, спрямованістю до виховання ціннісного ставлення майбутніх фахівців до педагогічної діяльності, розвитку їхніх професійних, особистісних якостей і характеристик. Професійна компетентність є ключовим елементом у формування авторитету викладача іноземної мови.

Досвід переконує, що педагогічний авторитет є важливим компонентом успішної педагогічної діяльності. Авторитетній особі авансується успіх. Такій людині зазвичай приписується компетентність і в інших сферах. Авторитет викладача іноземної мови – це складний феномен, який якісно характеризує систему відносин до педагога. Відношення студентів до авторитетного викладача іноземної мови має позитивне емоційне забарвлення.

Український педагогічний словник визначає поняття авторитету як загально визнане значення людини, його вплив на інших, підтримку його ідеї і діяльності громадською думкою, прояв поваги, довіри до нього, навіть віра в нього: у його розум, волю, моральність, здатність створити благо, віддати всі сили загальній справі [3:14]. Та вищезазначена дефініція стосується лише справжнього авторитету того, який можна заслужити чесною і наполегливою працею. Існує думка, що посада викладача сама по собі забезпечує авторитет серед студентів, але вона є помилковою, справжній авторитет завоювати нелегко. У наш час посадовий авторитет часто замінений авторитетом особовим. У зв'язку з цим розрізняють авторитет ролі, тобто авторитет влади, і владу авторитету. Якщо перший дається посадою викладача іноземної мови, то другий є результатом тривалих взаємостосунків [2:78].

Авторитет викладача іноземної мови поділяється на справжній та хибний. Серед видів хибного авторитету найчастіше зустрічається авторитет придушення, авторитет відстані, авторитет педантизму, авторитет резонування, авторитет уявної доброти [1:261]. Формування справжнього авторитету педагога – тривалий процес, який включає в себе наступні етапи: вибір професії, оволодіння

педагогічною майстерністю, безпосередня практична педагогічна діяльність та формальний рівень становлення авторитету, що відбувається під час викладання.

Завоювання авторитету вимагає певних особистісних якостей, професійних характеристик, навиків та вмінь. Авторитет викладача іноземної мови складається з багатьох компонентів. Для експериментальної перевірки рівня їх значущості для студентів та створення образу ідеального викладача іноземної мови, було проведено соціологічне дослідження серед студентів факультету романо-германських мов Національного університету "Острозька академія".

Результати соціологічного дослідження засвідчують, що студенти факультету романо-германських мов ставлять високі вимоги до викладача іноземної мови. Більшість респондентів переконані, що від педагога залежить не лише зацікавленість студентів до курсу, але й успішність навчального процесу загалом. Визначаючи шляхи, якими викладач іноземної мови може завоювати авторитет серед студентів, опитувані часто надавали перевагу певним аспектам. Серед них найчастіше зустрічалося об'єктивне ставлення викладача до студентів, вміння доступно пояснити матеріал, зацікавленість у викладанні та вміння зацікавити студентів, високий рівень знань, креативність і різні моральні якості (доброта, щирість, привітність, чесність, оптимізм та ін.).

Ідеальний викладач, на думку опитуваних, має здібності до викладання. Крім того, він вміє цікаво організувати навчальний процес та знає, як зацікавити студентів. Такий викладач іноземної мови об'єктивно оцінює, вміє доступно пояснити матеріал, проявляє свою зацікавленість у викладанні, має високі практичні та теоретичні знання іноземної мови, творчо мислить та володіє низкою моральних якостей, таких як доброта, щирість, привітність, чесність, оптимізм, порядність та ін. Ідеальний викладач розуміє характер людських взаємовідносин, вміє знайти індивідуальний підхід до студентів, орієнтується в складних життєвих ситуаціях та може легко знайти вихід із конфлікту. Він поважає особистий простір студентів та не проявляє надмірну зацікавленість їхнім особистим життям. Ідеальний викладач іноземної мови також є яскравим лідером, який поважає думку студентів та впевнено діє у певних ситуаціях.

Отже, завоювання авторитету викладачем іноземної мови є складним процесом, який вимагає великих зусиль, часу, праці та

терпіння. Завоювання і підтримка справжнього авторитету потребує певних якостей викладача іноземної мови та має свою логічну послідовність. Втім, у навчальному процесі без авторитету педагога обійтися неможливо, адже інформація, що надходить від людини, яка має заслужений авторитет, засвоюється значно швидше і краще. Від авторитету викладача іноземної мови залежить не лише дисципліна під час занять, але й успішність навчального процесу загалом.

Література:

1. Левитов Н. Д. К психологи формирования авторитета учителя / Н. Д. Левитов. – М., 1995. – 322 с.
2. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал. – М.: Дело, 1994. – 216с.
3. Український педагогічний словник [уклад. С. У. Гончаренко]. – К.: Либідь, 1997. – С. 14.

Пирог Т.Ю.,

Запорізький національний технічний університет

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ В РОМАНІ ШАРЛОТТИ БРОНТЕ “ДЖЕЙН ЕЙР”

Роман Шарлотти Бронте “Джейн Ейр” розкриває роль жінки у суспільстві, тому тема гендерних стереотипів у цьому творі є актуальною на сьогоднішній день.

Мета роботи – з’ясувати проблему гендеру та стан жінки у суспільстві в творчості Шарлотти Бронте, яка вважається однією з перших англійських письменниць за жіночу рівноправність.

У даній роботі основна увага приділяється наступним завданням: у чому полягають особливості творчості Шарлотти Бронте; які дослідники та критики розглядали її романи, їх оцінка і висновки; що саме сприяло виникненню цієї теми в творчості Шарлотти Бронте; як ця тема розвивалася та вдосконалювалася.

Твори Ш.Бронте називають “жіночим письмом”. Жіноче письмо виражає особливе сприйняття світу жінкою; у жіночій літературі звучать “жіночі голоси”, і вона представляє собою самостійну і послідовну літературну традицію. Література, створена жінками, є особливо цікавою та важливою, оскільки в ній не присутні чоло-

вічі, як правило за походженням, бажання домінування та влади.

Роман “Джейн Ейр” привернув і вразив читачів образом головної героїні – сміливої та чистої дівчини, яка самотужки веде тяжку боротьбу за існування і за свою людську гідність. Роман став важливою віхою в історії боротьби за жіноче рівноправ’я. Це поки що не політичне рівноправ’я (виборчих прав для жінок не вимагали навіть чартисти), але рівність жінки з чоловіком у трудовій діяльності і сім’ї. У становленні жіночого питання у своїй творчості Шарлотта Бронте була близька французькій письменниці Жорж Санд, знаменитий роман якої “Консуело” (1842 р.) дуже любила Ш. Бронте, як вважав Метью Арнольд [2:102-105].

Коли говорять про жіночу прозу Бронте, йдеться про визначення соціокультурного та цілісного художньо-естетичного феномену, сутність якого полягає в створенні роману, який має на меті передати специфічне жіноче світосприйняття і репрезентувати (водночас і реабілітувати) жіночі культурні практики [4:9]. Вірджинія Вульф говорила про “Джейн Ейр”, що “твір жінки є завжди жіночим, він не може бути нежіночим, із найкращого боку він є жіночим, тільки проблема полягає у визначенні того, що ми розуміємо під жіночим” [6:511]. На усвідомленому й артикульованому визначенні (і наголошеними є тут обидва ад’єктиви) того, що ми власне розуміємо під жіночим в культурі, базується феномен жіночої прози. Під час роботи з подібним текстом варто й необхідно говорити про аналіз твору з погляду конструювання гендеру. Гендер конструюється суспільством як певна соціальна і культурно-символічна модель жінки і чоловіка, відповідно до якої визначається їхній стан і статус у культурі та суспільстві. Якості, “притаманні” у такому контексті чоловікам (їх позначають терміном “маскулінні”), вважаються відправними, значущими і домінантними. Жіноче (фемінне) набуває ознак вторинного й підкореного [3:12].

Метою жіночого письма Шарлотти Бронте стає вираження спростованої традиційною культурою жіночості. Знайдення самої себе, свого тіла, своєї історії (в обох значеннях поняття) стає можливим завдяки механізмам протестуючого фемінного письма, тому що письмо, як зазначає Сіксу, ґрунтується на спроможності і потребі викривати знання, заховане у тілі та переходити у свідомість. Жінка “спілкується” зі світом як фізичне тіло зі світом фізичних речей [3:16].

Філософ феміністської орієнтації Гелен Сіксу стверджував: “Жінка мусить писати саму себе: має писати про жінок і притяг-

нути жінок до процесу писання. Від якого вони були відкинуті так само жорстко, як і від власного тіла, за тих же причин, за допомогою тих самих законів і з тією ж фатальною метою. Жінка мусить вкласти себе в текст – як у існуючий світ та людську історію – здійснивши самостійний рух” [5:800].

Ш. Бронте писала про життя жінки-гувернантки, про саму себе. У своїй відомій статті, присвяченій “Джейн Ейр”, леді Істлейн у 1848 р. стверджувала, що положення гувернанток набагато складніше, ніж представників якого-небудь іншого класу, тому що за походженням, вихованням і освітою вони належать до вищого класу, але знаходяться набагато нижче у матеріальному плані. Немає іншого класу, який би так жорстко вимагав від своїх представниць бути вищими за своє положення, щоб відповідати йому. Але і зараз “фермери і торговий клас навчають своїх дочок для роботи гувернантками з метою просування їх на сходинку вище у суспільній ієрархії, таким чином значна кількість недостатньо вихованих молодих жінок проникла у професію, що сприяло зниженню зарплати та погіршенню умов проживання” [1:41].

У цій історії особистої долі сім’ї Бронте ламається стереотип спокушеної та покинутої гувернантки, слабкої жінки, жертви сильного і аморального господаря будинку, в якому вона служить. Ця життєва історія говорить про те, що в даному гендерному стереотипі не фемінізм пов’язаний з нечистим та слабким компонентом бінарної опозиції, а підлеглість, залежність, яка може співвідноситися як з чоловіком, так і з жінкою [7:5].

“Гувернантка” виявляється у центрі соціального та літературного життя. Таких гувернанток, як Бекі Шарп і Джейн Ейр, раніше не могли й уявити, вони похитнули всі уявлення про цей соціальний стереотип. Обом гувернанткам був притаманний новий дух незалежності, який повиненні були мати жінки цієї професії, але у їхньому випадку цей дух виходив не з утворення та знання, а з правильного розуміння своєї особистої цінності як окремої людської істоти. Джейн дотримувалась стереотипу, встановленому задовго до неї, вийшовши за свого господаря-наймача. Але найважливішим є те, що вона сама надала новий приклад, показуючи себе перш за все як жінку, а вже потім – залежну жінку.

Запозичивши міфічний сюжет мандрів у пошуках не християнських чеснот, а жіночих цінностей в чужому і жорстокому чоловічому світі, Ш. Бронте наповнила “Джейн Ер” (1847) такою силою, таким напруженням емоцій, що роман став символом бунтівної

жінки в англійському суспільстві XIX ст. Роман "Джейн Ейр" демонструє єдність типу поведінки жінки, котра віднайшла нові засоби самовираження як протистояння владному дискурсу. Бронте вдалася до опису власного "не чоловічого" бачення світу.

У спокійно-величавих думках постає вся Шарлотта Бронте, якою вона була в житті і якою залишилася в історії англійської літератури. Метою жіночого письма Шарлотти Бронте стає вираження спростованої традиційною культурою жіночості. Жіноча проза Бронте вважається соціокультурним та художньо-естетичного феноменом, сутність якого полягає у створенні роману, який має за мету передати специфічне жіноче світосприйняття та репрезентувати жіночі культурні практики [2:105-108].

Література:

1. Вульф В. Власний простір. – К.: Альтернатива, 1999. – 112с.
2. Габриельяр Н. Взгляд на женскую прозу // Русский феминистический журнал. – 1993. – №1 – С. 102-108.
3. Горенцова А.В. Теоретико-методологічні засади гендерних студій в літературознавстві // Гендерні студії в літературознавстві. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. – С. 8-20.
4. Гражданская З. От Шекспира до Шоу. – М.: Просвещение, 1992. – 210с.
5. Сиксу Х. Регіт медузи: Пер. с англ. В.А. Дашевська // Введення в гендерні дослідження. – Харків: Алетейя, 2001. – С. 799-821.
6. Шовалтер Е. Феміністична критика у пуші // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки. – Львів: Літопис, 1998. – С. 510-527.
7. Bald M. Women Writers of the Nineteenth Century. – Cambridge: Univ. Press, 1973. – 323 p.

Політичка Т.В.,

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ

Traditionally, the purpose of learning to read in a language was held in order to have access to the literature written in that language. In language instruction, reading materials have traditionally been chosen from literary texts that represent "higher" forms of culture.

This approach assumes that students learn to read a language by

studying its vocabulary, grammar, and sentence structure, not by actually reading it. In this approach, lower level learners only read sentences and paragraphs generated by textbook writers and instructors. Reading of authentic materials is limited to the works of great authors and reserved for upper level students who have developed the language skills needed to read them.

Instructors want to educate students who, even if they do not have a complete control of grammar or an extensive lexicon, can find their way out in communicative situations. In the case of reading, this means educating students who can use reading strategies to maximize their comprehension of text, identify relevant and non-relevant information as well as have more than word-by-word comprehension.

Instruction in reading strategies is not an add-on but rather an integral part of reading activities in the classroom. Instructors can help their students become effective readers by teaching them how to use strategies before, during, and after reading [4:111].

Before reading:

- plan a reading task;
- set a purpose or decide in advance what to read for;
- decide if more linguistic or background knowledge is needed;
- determine whether to enter the text from the top down (attend to the overall meaning) or from the bottom up (focus on the words and phrases).

During reading:

- monitor comprehension;
- verify predictions and check for inaccurate guesses;
- decide what is important to understand and what is not;
- reread to check comprehension;
- ask for help.

After reading:

- evaluate comprehension and strategy use;
- evaluate comprehension in a particular task or area;
- evaluate overall progress in reading and in particular types of reading tasks;
- decide if the strategies used were appropriate for the purpose and for the task;
- modify strategies if necessary using authentic materials and approaches.

Language instructors are often frustrated by the fact that students do not automatically transfer the strategies they use while reading

in their native language to reading in the language they are learning. Instead, they seem to think reading means starting at the beginning and going word by word, stopping to look up every unknown vocabulary item until they reach the end. When they do this, students are relying exclusively on their linguistic knowledge, a bottom-up strategy. One of the most important functions of the language instructor is to help students move from this idea and use top-down strategies, as they do in their native language.

Good language instructors show students how they can adjust their reading behavior to deal with a variety of situations, types of input, and reading purposes. They help students develop a set of reading strategies and match appropriate strategies to each reading situation [2:129].

Strategies that can help students read more quickly and effectively include:

1. Previewing: reviewing titles, section headings, and photo captions to get a sense of the structure and content of a reading selection.

2. Predicting: using knowledge of the subject matter to make predictions about content and vocabulary and check comprehension; using knowledge of the text type and purpose to make predictions about discourse structure; using knowledge about the author to make predictions about writing style, vocabulary, and content.

3. Skimming and scanning: using a quick survey of the text to get the main idea, identify text structure, confirm or question predictions.

4. Guessing from context: using prior knowledge of the subject and the ideas in the text as clues to the meanings of unknown words, instead of stopping to look them up.

5. Paraphrasing: stopping at the end of a section to check comprehension by restating the information and ideas in the text [1:420].

Instructors can help students learn when and how to use reading strategies in several ways:

1. By modeling the strategies aloud, talking through the processes of previewing, predicting, skimming, scanning, and paraphrasing. This shows students how the strategies work and how much they can know about a text before they begin to read it word by word.

2. By allowing time in class for group and individual previewing and predicting activities as a preparation for in-class or out-of-class reading. Allocating class time to these activities indicates their importance and value.

3. By using cloze (filling in the blanks) exercises to review vocabulary

items. This helps students learn to guess meaning from context.

4. By encouraging students to talk about strategies they think will help to fulfill a reading assignment, and then talking after reading about the strategies they actually used. This helps students to develop flexibility in their choice of strategies.

Developing reading activities involves more than identifying a text that is “at the right level,” writing a set of comprehension questions for students to answer after reading, handing out the assignment and sending students away to do it. A fully-developed reading activity supports students as readers through pre-reading, while-reading, and post-reading activities. As you design reading tasks, keep in mind that a complete recall of all the information in a text is an unrealistic expectation even for native speakers. Reading activities that are meant to increase communicative competence should be success oriented and build up students’ confidence in their reading ability.

Reading ability is very difficult to assess accurately. In the communicative competence model, a student’s reading level is the level at which he/she is able to use reading to accomplish communication goals. This means that assessment of reading ability needs to be correlated with purposes for reading [3:9].

Reading Aloud

A student’s performance while reading aloud is not a reliable indicator of that student’s reading ability. A student who is perfectly capable of understanding a given text while reading it silently may stumble when asked to combine comprehension with word recognition and speaking ability in the way that reading aloud requires. To use reading aloud for this purpose, adopt the “read and look up” approach: Ask the student to read a sentence silently one or more times, until comfortable with the content, then look up and tell you what it says. This procedure allows the student to process the text, lets you see the results of that processing and know what elements, if any, the student is missing.

Comprehension Questions

In order to test comprehension appropriately, these questions need to be correlated with the purpose for reading. If the purpose is to find specific information, comprehension questions should focus on that information. If the purpose is to understand an opinion and the arguments that support it, comprehension questions should ask about those points. In everyday reading situations, readers have a purpose for reading before they start. That is, they know what comprehension questions they are going to need to answer before they begin reading.

To make reading assessment in the classroom more like reading outside of the classroom, allow students to review the comprehension questions before they begin to read the test passage. Finally, when the purpose for reading is enjoyment, comprehension questions are beside the point. As a more authentic form of assessment, have students talk or write about why they found the text enjoyable and interesting or not [4:115].

Authentic Assessment

In order to provide an authentic assessment of students' reading proficiency, a post-listening activity must reflect the real-life uses, to which students might put information they have gained through reading. It must have a purpose other than assessment. It must require students to demonstrate their level of reading comprehension by completing some tasks. To develop authentic assessment activities, consider the type of response that reading a particular selection would elicit in a non-classroom situation. For example, after reading a weather report, one might decide what to wear the next day; after reading a set of instructions, one might repeat them to someone else; after reading a short story, one might discuss the story line with friends.

Література:

1. Hosenfeld, C., Arnold, V., Kirchofer, J., Laciura, J., & Wilson, L. Second language reading: A curricular sequence for teaching reading strategies. *Foreign Language Annals*, 14, 415-422.
2. Carrell, P. L. (1989). Metacognitive awareness and second language reading. *Modern Language Journal*, 73, 121-133.
3. Eskey, D. (2002). Reading and the teaching of L2 reading. *TESOL Journal*, 11(1), 5-9.
4. J. G. Carson & I. Leki (Eds.), *Reading in the composition classroom* (pp. 105-127). Boston, MA: Heinle & Heinle.

Поляк Т.Я.,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ АФІКСАЛЬНОГО ТИПУ

Усі понятійні категорії можна поділити на позитивні та негативні. Негативні поділяються на негативні стверджувальні, негативні заперечні та негативні питальні. У цій роботі розглядаються лише заперечні категорії. Метою роботи є дослідження афіксаль-

них засобів вираження заперечення в публіцистичних текстах на матеріалі англійських та американських газет.

Заперечення – одна із найважливіших мовних категорій, що служить для адекватного опису дійсності, а також є важливим компонентом комунікації. Категорія заперечення є універсальною, оскільки будь-яка мова має у своєму розпорядженні засоби для її вираження. Заперечення в мові свідчить про високий рівень роботи мислення та входить до основних понятійних категорій. Багато відомих лінгвістів сучасності і минулого, такі як Б.А. Ільїш, Л.С. Бархударов, В.Н. Бондаренко, О. Есперсен вважають заперечення мовною універсалією, яка проявляється на всіх рівнях структури мови. Актуальність відповідних досліджень полягає в тому, що проблема вивчення ролі заперечення в структурі англійської мови є досить важливим питанням на сучасному етапі становлення цієї мови як мови міжнаціонального спілкування.

Заперечення може виражатися заперечними словами, афіксами, заперечною формою дієслова, може не мати окремого вираження, а бути компонентом значення слова (внутрішньолексемне заперечення, напр.: *fail* – “не процвітати”) або заперечення цілого речення.

Заперечним називається судження, в якому наявність ознаки у даного предмета заперечується [1:61]. Категорія заперечення в англійській мові може виражатися морфологічно, лексично та лексико-граматично. До морфологічних засобів належать заперечувальні префікси (*un-, de-, dis-, mis-*; *a-, in-, non-, un-*; *ex-, anti-, counter-, contra-*) та суфікс *-less*.

У системі англійської афіксації заперечувальні префікси не відрізняються високою кількісною частотою вживання, але мають важливе інформаційне навантаження. Вони сполучаються з прикметниками, дієсловами, іменниками та їх похідними і в основному виражають значення “заперечення того, на що вказує основа”:

unconditional = *not conditional*

ex-minister = *former minister*

misguide = *guide in the wrong way*

antiwar = *against war*

non-political = *different from politics*

incomplete = *not complete* [*Daily News*]

Проте при сполученні деяких префіксів з основами, що містять суфікси *-able, -ible, -like, -ful*, префікси заперечують не значення кореня, а значення суфікса:

IN-(заперечення) + ЛЕКСИЧНА ОСНОВА + -ABLE/-IBLE (можливість)

UN-(заперечення) + ЛЕКСИЧНА ОСНОВА + -LIKE (подібність)

DIS-(заперечення) + ЛЕКСИЧНА ОСНОВА + -FUL (повнота)

un-believ(e)-able (un- заперечує -able)

ir-respons(e)-ible (ir- заперечує -ible)

dis-trust-ful (dis- заперечує -ful)

un-lady-like (un- заперечує -like)

non-profit-able (non- заперечує -able) [The Times]

Заперечувальний суфікс *-less* формує прикметники від іменників та дієслів і має значення “позбавлення того, на що вказує основа” [2:320]. Слова з *-less* іноді мають синоніми з префіксами типу “*un-...-ful*” та “*un- (in-)...-able (-ible)*”:

use-less = *un-use-ful*

faith-less = *un-faith-ful*

event-less = *un-event-ful*

profit-less = *un-profit-able*

limit-less = *il-limit-able* [Washington Post]

Розглядаючи лексичні одиниці, до складу яких входять заперечувальні афікси, у публіцистичному дискурсі, спостерігаємо наступні закономірності. У реченні *They are irresponsible* заперечення виражене префіксом *ir-*, який заперечує прикметник *responsible*:

They are irresponsible = They are not responsible [The Times]

Проте, якщо в реченні з’являється заперечувальна частка: *They are **not** irresponsible*, то об’єкт заперечення змінюється. *Not* не може заперечувати присудок *are*, оскільки тоді заперечуватиметься саме існування підмета *they*:

*They **are not** irresponsible = They don’t exist. [*]*

Відповідно, у даному реченні *not* заперечує *irresponsible*. Оскільки *not irresponsible = responsible*, то речення стає стверджувальним:

*They are **not** irresponsible = They are responsible.*

Таку ж закономірність помічаємо в реченнях з іншими граматичними засобами вираження заперечення:

She had no unpleasant features = She had only pleasant features

*Their possibilities were **not** illimitable = Their possibilities were limited*

***Nothing** unusual happened = Everything was usual*
[Los Angeles Times]

Таким чином, якщо в реченні як частині дискурсу вжиті показники двох самостійних заперечних суджень, то ціле речення висловлюватиме судження стверджувальне.

Література:

1. Бондаренко В.Н. Отрицание как логико-грамматическая категория. – М.: Наука, 1993. – 211 с.
2. Карашук П.М. Закономерности аффиксации в современном английском языке. – М., 1995. – 500 с.
3. Horn L.R. Some Aspects of Negation. – Stanford, 1990. – 210 p.

Попадюк О.В.,

Національний університет “Острозька академія”

ДИСКУРСИВНІ ЕЛЕМЕНТИ ЯК ЗАСОБИ ЗВ’ЯЗНОСТІ У НАВЧАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

В період орієнтації суспільства на гуманізацію всіх сфер людської життєдіяльності в освітньому просторі ведеться інтенсивний пошук нових способів організації / реорганізації міжособистісних відносин. У цьому пошуку на одне з перших місць виходять питання “суб’єктних для суб’єкта взаємодій” в процесі спілкування. Особливо це стосується навчально-професійного спілкування – своєрідної цілеспрямованої лабораторії з виробництва спеціальних засобів мовної взаємодії.

У сучасній лінгвістиці дискурсу педагогічний / аудиторний дискурс розглядається як різновид професійного дискурсу. І хоча варіанти останнього, наприклад, такі як діловий дискурс, юридичний дискурс, дипломатичний дискурс в науковій літературі представлені широко, проте, навчальний дискурс розроблений недостатньо. Особливо це стосується “аудиторного дискурсу”, який зрештою визначається нами як живий процес комунікації, “актуалізована в умовах аудиторії дійсність”, що проявляє себе як в експліцитних (вербальних і невербальних), так і в імпліцитних комунікативних засобах міжособової взаємодії. Останнє також дозволяє кваліфікувати аудиторний дискурс як мовну / комунікативну репрезентацію контактного учбового спілкування “викладач – студент”. Під навчальним дискурсом розуміємо вид інституційного спілкування, метою якого є передача студентам інформації учбово-наукового

змісту . Метою статті є дослідити навчальний дискурс та визначити його особливості.

Зв'язність дискурсу є одним з його найважливіших ознак. Дискурс реалізується в тексті. Більшість лінгвістів під дискурсивними засобами зв'язку розуміють елементи , що відіграють важливу роль в організації змісту і побудови дискурсу. Окрім реалізації когерентних стосунків, вони мають і прагматичні характеристики. Більшість з'єднувальних елементів здатні відображати позицію того, хто говорить, його висловлювання по відношенню до змісту, оцінку власної системи знань, процес взаємодії того, хто говорить, і того, хто слухає, логічні зв'язки між фактами, що повідомляються. Вони можуть бути розглянуті з точки зору прагматики. Від інтенції автора залежить вибір речень та їх зв'язність.

Лекція як жанр учбово-наукового дискурсу насичена дискурсивними елементами і містить широкий набір цих засобів зв'язку. Протяжність лекції в часі вимагає різноманітних засобів членування, впорядковування і зв'язку, цим і пояснюється поява безлічі дискурсивних елементів, що здійснюють функцію інтеграції. Це результат впливу чинників усності, спонтанності, мовної імпровізації [3].

Під дискурсивними елементами в роботі розуміються одиниці, що оформляють зв'язок в тексті як мінімум між двома фразами, виражають зміст даного зв'язку, передають інтенцію того, хто говорить і його до змісту . Було встановлено, що клас даних одиниць, по-перше, не має чітких парадигматичних кордонів, і, по-друге, об'єднує елементи, які традиційні класифікації відносять до різних частин мови [3:8–9]. У проаналізованому матеріалі лекцій з теоретичної граматики і теоретичної фонетики клас дискурсивних елементів представлений прислівниками (*so, now, thus, therefore, anyway, finally, however, though, further, similarly, perhaps, maybe, probably, certainly, (un) fortunately, naturally, evidently, surely, obviously, actually* і ін. [1; 2]), вигуками (*well, oh* [1; 2]), числівниками (*first, second* [1; 2]), перформативними дієсловами (*I think, I'm sure, I suppose, I guess, I agree, I say, I hope, I expect, I mean, I assume, I believe, I remember, I forget, I recall, I daresay* і ін. [1; 2]), стійкими словосполученнями (*first of all, for example, on the one hand, on the other hand, in addition, at the same time, in other words, in terms of, in general, that sort of thing(s), of course, no doubt, as you know, if you remember, you know, as I said, as I mentioned before* і ін. [1; 2]), синтаксичними конструкціями (*Let's start with, Let's move on to ., Do you have any questions?* і ін. [1; 2]).

Відомо, що при вивченні будь-якого мовного явища має бути вирішене питання про одиницю аналізу. Одиницею аналізу в цій роботі в її максимальному об'ємі, або макроодиницею аналізу, був прийнятий дискурс необмеженого об'єму, але обмеженого тематично. Але, окрім макроодиниці, в роботі також була встановлена і мікроодиниця аналізу, що отримала назву фрагмент дискурсу, що містить дискурсивні елементи (ДЕ). Об'єм мікроодиниць залежить від контексту. Такі фрагменти включають від однієї до п'яти-шести фраз.

Фрагмент дискурсу (ФД) є змістовно відносно закінченим уривком, що репрезентує певний ДЕ. Основним критерієм виділення того або іншого фрагмента послужили наступні характеристики:

- 1) наявність в аналізованому уривку ДЕ;
- 2) реалізація ДЕ яскраво вираженої дискурсивної функції, а саме вказівка ДЕ на перехід від однієї частини міркування до іншої, забезпечення логічної послідовності викладу і чіткості структури дискурсу, а також експлікація позиції того, хто говорить по відношенню до ;

- 3). відносна закінченість просодичного оформлення фрагмента низхідним, висхідним, низхідно-висхідними, висхідно-низхідними або рівним термінальними тонами; уповільненням темпу; зменшенням гучності; наявністю паузи між фрагментами дискурсу.

Структурний аналіз показав, що дискурсивні елементи мають різну структуру і є як однослівними елементами (*so, now, thus, therefore, anyway* і ін. [1; 2]), так і цілими предикативного типу S+P, інкорпорованими в структуру навчального дискурсу (*if you remember, as I mentioned before, Do you have any questions?* і ін. [1; 2]). Таким чином, були виділені чотири структурні класи ДЕ: однослівні ДЕ, ДЕ-сполучення слів із службовими, ДЕ-фрази і ДЕ-інкорпоровані вислови [3:10].

Дискурсивні елементи характеризуються специфічними особливостями в усному дискурсі. В порівнянні з письмовим дискурсом, в усному підвищується роль контактоустановлюючих і власне з'єднувальних засобів, що обумовлене актуалізацією міжособових стосунків між комунікантами, постійним в ролі адресата та адресанта, створенням атмосфери комунікативної співпраці, а також прагненням компенсувати відсутність графічних засобів розчленовування дискурсу. Лектор прагне створити дискурс, доступний для розуміння, зняти гіпотетично існуючі труднощі, що, у свою чергу, підвищує роль організуючого начала дискурсивних елемен-

тів. Загальною функцією елементів, що вивчаються, є функція делімітації і в той же час інтеграції смислових фрагментів в рамках всього дискурсу.

Дискурсивні елементи включають не лише мовні і елементи, що структурно формують дискурс, але також ті, що виражають суб’єктивну оцінку того, хто говорить, і сприяють встановленню контакту з адресатом. Тому в навчальному дискурсі були виділені власне з’єднувальні і прагма-орієнтовані дискурсивні елементи. Прагма-орієнтовані поділяються на композиційно-структурні та логіко-зв’язуючі.

До першої групи відносяться елементи, які вказують на лінійний зв’язок в дискурсі, тобто на власне змістовні зв’язки. Друга група об’єднує дискурсивні елементи, що реалізують опозицію автор-адресат, тобто елементи, що відображають або позицію того, хто говорить, або направлені на адресата і розраховані на створення атмосфери співпраці між лектором і студентами.

Як ілюстрація функціонування ДЕ у навчальному дискурсі доцільно навести фрагмент дискурсу.

If a writer writes poetry or screenplays as well as fiction that gives me a different idea what to expect than if a writer limits himself to one genre. You follow me? In other words, er some writers do write in all three genres, they write essays, they write poetry, they write fiction, they write scripts for dramas and for television programs. Er my feeling is often the more genres they write the perhaps the better qualified writers they are. Let me give an example, historically. Henry James is a famous 19th century-early 20th century American writer [3:13].

Група прагма-орієнтованих ДЕ представлена прямим питанням до аудиторії *You follow me?* Дане звернення до студентів, дуже неформальне за формою свідчить про намір лектора встановити контакт з аудиторією і перевірити, як вона розуміє лекційний матеріал, що викладається. ДЕ *in other words*, який є одним з тих, що найбільш вживаються, має статус пояснюючого елементу в даній ситуації. Він належить до групи логіко-зв’язуючих ДЕ. Слід також відзначити, що мова лектора є логічною і послідовною. ДЕ *let me give an example, historically* лектор використовує для ілюстрації висловлюваних ним положень. Даний елемент також відноситься до групи логіко-зв’язуючих ДЕ. Для викладача важливо, щоб його мова була зрозуміла студентам. Наявність подібних ДЕ в дискурсі свідчить про інституційні риси даного мовного твору – викладач в аудиторії завжди наводить приклади.

Отже, дискурсивні елементи можуть бути різними за структурою та функціональними різновидами, але вони виконують важливу єднальну, контактоутворюючу та зв'язуючу функції. Таким чином, ДЕ є визначальними компонентами при створенні навчального дискурсу.

Література:

1. Теоретична граматики англійської мови: навчальні електронні ресурси [Moodle Національний університет "Острозька академія"] / Л. М. Коцюк // Лекції. – Режим доступу: <http://moodle.uosa.ua.net/course/view.php?id=30>

2. Теоретична фонетика англійської мови: навчальні електронні ресурси [Moodle Національний університет "Острозька академія"] / О. О. Пелипенко // Лекції. – <http://moodle.uosa.ua.net/course/view.php?id=29>

3. Чубарова Ю.Е. Функционально-структурные особенности и просодические средства выражения дискурсивных элементов англоязычного учебно-научного дискурса: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата филолог. наук: специальность 10.02.04 – "Германские языки" / Ю.Е. Чубарова. – Саранск, 2008. – 15 с.

4. Questions in Time: Investigating the Structure and Dynamics of Unfolding Classroom Discourse [electronic resource EBSCOhost – world's foremost premium research database service] / Martin Nystrand, Lawrence L. Wu, Adam Gamoran, Susie Zeiser, Daniel A. Long // Discourse Processes. – 2003. – № 35 (2). – P. 135–198. – Regime of access to the journal:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=6&hid=5&sid=0e8ca69b-bddb-44ea-a921-e3a717b7c33c%40SRCSM2>

5. Walsh S. Investigating Classroom Discourse / Steve Walsh. – London and New York: Routledge, 2006. – 188 p.

Portey-Semenova R.M.,

Chernivtsi National Yuri Fedkovych University

VERBALIZATION OF THE CATEGORY OF GENDER IN MYTHOPOETIC TEXTS

The author's discourse is an expression of his/her subjective worldview based on the objective worldview of the community. This influences the choice of the language means to convey the message. In the present article we investigate how the concept of gender is realized in the discourse of epic fantasy as the example of the author's discourse and what regularities are peculiar for this genre.

The category of gender can be expressed in four ways:

- a) morphemic;
- b) lexico-morphological;
- c) lexical;
- d) syntactic.

Since Modern English is the period of zero flexions, the morphemic way of gender expression is the less frequent and can even be considered rudimental. As the result of the gradual disappearance of morphemic means of gender expression the latter were replaced by the syntactic ones [1:154].

The lexico-morphological way may be expressed in a number of limited ways:

1) by derivational suffixes such as the feminine suffixes -ine (*hero/heroine*), -ess (*god/goddess*), -rix (*aviator/aviatrix*), and -ette (*suffragist/suffragette*) or the common gender suffixes -er (*baker*), -ist (*artist*), -ian (*librarian*), -ster (*prankster*), and -ard (*drunkard*).

2) by compounds, such as *lady-*, *woman-*, *girl-*, *female-*, -*woman* or *boy-*, *male-* *gentleman-*, -*man*;

3) by separate forms for masculine, feminine and common genders, such as *boy (girl) child* or *rooster/hen/chicken*;

4) by separate forms for masculine and feminine genders, such as *uncle/ aunt*, *horse/mare*, *bachelor/spinster* and proper names such as *Joseph/Josephine*, *Henry/Henrietta* [2: 106].

Speaking about lexical expression of gender we consider animate personal nouns and in part nouns of dual and common gender, as inanimate nouns are all neuter irrespective of their lexical meaning.

In the context of epic fantasy conceptual realization of gender is very well outlined – it is exclusively masculine. Even nouns of dual/common gender are mostly perceived as masculine, though in the present-day discourse they would evidently be perceived as both masculine and feminine in equal proportion. This can be explained by the fact that the described worldview is masculine in its concept as well, thus reflecting the medieval worldview.

The sphere of *masculine* gender prevails in the following spheres:

– **family** (e.g. *father*, *son*, *brother*, *nephew*, *grandfather*, *great-grandson*, *husband*, *heir*, *descendant*, *sire* etc.):

e.g. The full tale is stated to have been written by Barahir, **grandson** of the Steward Faramir, some time after the passing of the King [3:8];

– **rule** (e.g. *lord*, *master*, *chief*, *ambassador* etc.):

e.g. He is the **chief** of my order and the **head** of the Council [3:31];

– **state positions** (e.g. *king, chieftain, Thain, guardian, warden, steward* etc.):

e.g. In Eriador they soon mingled with the other kinds that had preceded them, but being somewhat bolder and more adventurous, they were often found as **leaders** or **chieftains** among clans of Harfoots or Stoors [3:6];

– **war affairs** (e.g. *leader, warrior, bowman, swordsman, captain, marshal, rider, horseman, ranger* etc.):

e.g. Frodo half expected to see the small distant figure of a **horseman** on the ridge dark against the sky; but there was no sign of one [3:54];

– **professions** (e.g. *scribe, postman, huntsman, scholar, farmer* etc.):

e.g. I am just going to saddle the ponies, and fetch the one that is to be the **baggage-carrier** [3:64];

– **magic** (e.g. *wizard, conjuror, magician, sorcerer, dunce* etc.):

e.g. 'You have still got the ring in your pocket,' said the **wizard** [3:26].

– **mythological creatures** (e.g. *hobbit, dwarf, troll, dragon, Ent, Tree-man, giant, Elf, Ringwraith, etc.*):

e.g. Three Rings for the **Elven**-kings under the sky,

Seven for the **Dwarf**-lords in their halls of stone,

Nine for Mortal Men doomed to die,

One for the Dark Lord on his dark throne

In the Land of Mordor where the Shadows lie [3:32].

Out flew a red-golden **dragon** – not life-size, but terribly life-like: fire came from **his** jaws, his eyes glared down; there was a roar, and **he** whizzed three times over the heads of the crowd. [3:20]

Feminine nouns are not numerous and limited to the following spheres:

– **family** (e.g. *mother, daughter, sister, grandmother, mother-in-law, wife, matriarch, foremother* etc.):

e.g. There were many Bagginses and Boffins, and also many Took and Brandybucks; there were various Grubbs (relations of Bilbo Baggins' **grandmother**) [3:16].

– **rule** (e.g. *queen, mistress*):

e.g. Snow-white! Snow-white! O Lady clear!

O **Queen** beyond the Western Seas! [3: 48]

– **war affairs** (e.g. *Lady of the Shield-arm*):

e.g. In that day Eowyn also won renown, for she fought in that battle, riding in disguise; and was known after in the Mark as the **Lady of the Shield-arm** [3:600].

– **mythological creatures** (e.g. *hobbit-las*, *Elf-lady*, *elf-maid*, *Ent-wife*, *goddess*, etc.) Here, however, we can refer these nouns to lexicomorphological way of expression.

e.g. The air was very still, and the dell was dark, and **the Elf-lady** beside him was tall and pale [3:206].

Other exclusively feminine notions include only three nouns *woman*, *lady*, *girl*, *madam*, *Miss* and *Mrs*.

e.g. 'You see: Mr. Drogo, he married poor **Miss** Primula Brandybuck [3: 13].

As for the nouns of dual and common gender (e.g. *reader*, *customer*, *keeper*, *victim* etc.) their gender is usually expressed syntactically – they correlate with a corresponding pronoun and these correlations are in most cases regular. However, there are instances when their gender is perceived from their meaning or context with no grammatical or lexical markers.

e.g. 'For a nice bit, loo,' said some. 'At a bargain price,' said others, 'and that's more likely when **Mistress Lobelia** is **the buyer**.' [3:39]

'Hobbits! Four hobbits! And what's more, out of the Shire by their talk,' said **the gatekeeper**, softly as if speaking to **himself**. [3:87]

Consider, for instance, the words like *miller*, *smith*, *roper* and *cartwright*. Theoretically they can be both masculine and feminine for there is no marker of their exclusively masculine gender; but in the context of epic fantasy we understand that these professions could possibly be only masculine. Sometimes gender is understood from the previous or following context.

e.g. 'And you can say what you like, about what you know no more of than you do of boating, Mr. Sandyman,' retorted the Gaffer, disliking the **miller** even more than usual. [3:16]

It should be mentioned that most nouns of dual/common gender are somehow anyway perceived as masculine even without any reference in the context, thus adding to the general "masculine atmosphere" of the epic.

The nouns *sun*, *moon*, *earth*, *death*, *love*, *nature*, etc. usually bear the neuter gender and are replaced with pronoun *it*. However, in epic fantasy they can be masculine or feminine:

e.g. He wondered at it, for he had almost forgotten about **the Sun**. Then for the last time he looked up and shook his fist at **her**. [3:34]

e.g. **A fox** passing through the wood on business of his own stopped several minutes and sniffed. 'Hobbits!' **he** thought. [3:38]

Moreover, we can observe that in the inanimate objects in epic

fantasy discourse transform themselves into animate ones and vice versa, and this transformation is obviously reflected in their gender. Consequently, most instances of gender use can be interpreted and explained only referring to the segments larger than a sentence where they occur or even to the whole text, always taking into consideration the author's intention.

Література:

1. Садовник Н.В. Lexical way of expression of the category of gender in the works of epic fantasy. // Матеріали IV Міжвузівської конференції молодих учених "Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур" – Донецьк: ДНУ, 2006. – С. 154-157.
2. Brinton J. L. The Structure of Modern English: a Linguistic Introduction – NY: John Benjamins Publishing Company, 2000. – 107p.
3. Tolkien J.R.R. The Lord of the Rings. – Moscow: Iris Press, 2003. – 1468 p.

Постнікова Т.Є.,

Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ В. ФОН ГУМБОЛЬДТА

Проблема перекладу художніх творів не є новою у мовознавстві, тому все більше дослідників звертається до вже розроблених концепцій перекладу, по-новому осмислюючи їх. На даному етапі розвитку перекладознавства, актуальною є концепція В. фон Гумбольдта, активно розроблена у ХІХ ст. О. Потебнею, О. Фінкелем та ін., що заклала основи неогумбольдтіанства і залишається однією з найцікавіших концепцій перекладу.

Ще у 20-ті роки в Україні І. Кулик писав, що перекладати ті самі твори для різних класових категорій читачів потрібно по-різному: "Ми маємо на увазі, що перекладаємо для українського читача, до того ж для сучасного радянського читача. Це змушувало нас свідомо вносити деякі зміни в переклади, порівняно з оригіналом. Так, вірші американських поетів, точно перекладені мали б один сенс у Нью-Йорку, інший – у Харкові" [2:36-37].

Здається, одвічним є питання: яким чином перекладати пра-

вильно – зберігаючи форми та зміст чи, можливо, лексичне наповнення або імпліцитні мотиви автора?

Враховуючи ці обставини, ми вирішили визначити, чому саме такий вибір зробив О. Фінкель. Чим переклади В. фон Гумбольдта відрізняються від інших. Спочатку необхідно було дізнатися про концепцію перекладу В. Гумбольдта, бо до його робіт почали звертатися все частіше у зв’язку із розглядом окремих проблем, на які звертають увагу сучасні дослідники.

Довгий час власне роботи В. Гумбольдта викликали ряд непорозумінь. Це часто стосувалося того, що неправильний, невірний або неточний переклад його праць з німецької, давав поштовх до невірного розуміння. Наприклад, найвідоміший вислів В. фон Гумбольдта звучить так: “Мова є наче зовнішнім проявом духу народів: мова народу є його духом, і дух народу є його мовою, і важко уявити собі щось більш тотожне” [1:68].

Можна помітити, що німецьке слово *Giest*, яке було використано при висловленні вищезазначеної цитованої думки, в однаковій мірі позначає й “дух, душа”, й “розум, думка, образ думок”. Нездаремно в одному перекладі твору В. фон Гумбольдта говориться про “розумовий розвиток людства”, а в іншому – про “духовний розвиток людського роду”. Чи може тому робляться помилки в перекладах, бо багато хто забуває, що “мова є органом внутрішнього буття, навіть саме буття...” [1:47]. Тобто, у розумінні В. фон Гумбольдта, мова не є сталою, вона жива і змінюється. На сучасному етапі у таку рецепцію динамічного акту мови вкладено поняття мовлення. Але для перекладача мова повинна бути не просто втіленням власних думок, але безперервною творчою діяльністю.

Але як, перекладаючи, не розбитись об один з двох підводних каменів, як казав В. фон Гумбольдт, “або точно дотримуватись оригіналу за рахунок смаку і мови власного народу, або ж вдаватись до тонких нюансів культурної традиції свого народу, жертвуючи при цьому точністю оригіналу” [6].

Відштовхуючись від аксіоми В. фон Гумбольдта: “найважливішою метою усіх мистецтв є перетворення дійсності в образ”, О. Потебня у XIX ст. розробив вчення про зв’язок думки та мови, зокрема, художнього слова).

Від ідей В. фон Гумбольдта постала психолінгвістична концепція О. Потебні про триєдину сутність художнього слова. Вона має формулу “ $X=a*A$ ”, де X – це внутрішній зміст слова (твору), його ідея; a – його письмовий вираз (текст); A – образ, його сприйняття

окремою людиною, обумовлене екстралінгвістичними чинниками, головними з яких є національна та індивідуальна свідомість” [6]. Таким чином, “Потебня підніс мистецький образ як центральну категорію своєї поетики” [5:37], адже “поетичний образ, щоразу, коли він сприймається й оживляється тим, хто його розуміє, говорить йому щось інше і більше, ніж те, що в нього безпосередньо включене” [4:69].

Тут виникає ще й така проблема, що кожне слово є образним за своєю природою, а тому містить у собі ряд значень, які можуть викликати різні уявлення, створюючи різний зміст. Саме тому автор через мову викликає певні асоціації у читачів його твору; ці думки викликають образ, що був створений словом, і на основі цього постає художній світ. Але ж “один і той самий художній твір, один і той самий образ по-різному впливають на різних людей і на одну і ту ж особу в різний час, так само як одне і те саме слово кожним розуміється по-різному; тут спостерігається відносна незмінність образу при змінному змісті” [3:23]. Тож, за словами Новалиса, перекладач повинен бути “поетом поета” і володіти мистецтвом образотворення не менш вправно, ніж сам автор.

Ідея В. фон Гумбольдта про сутність художнього слова (перетворення дійсності в образ) була покладена в основу сучасного погляду на побудову художнього твору, запропоновану Донецькою філологічною школою. (Основа системи однакова: ідея – образ – знак (текст). Цю систему доцільно розглянути з погляду адекватного перекладу за В. фон Гумбольдтом.

Схема 1.

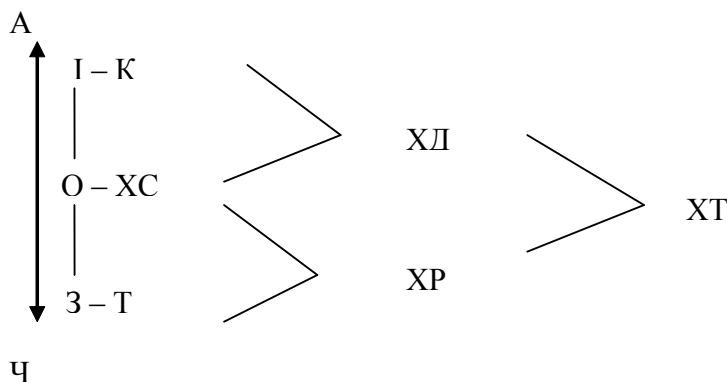
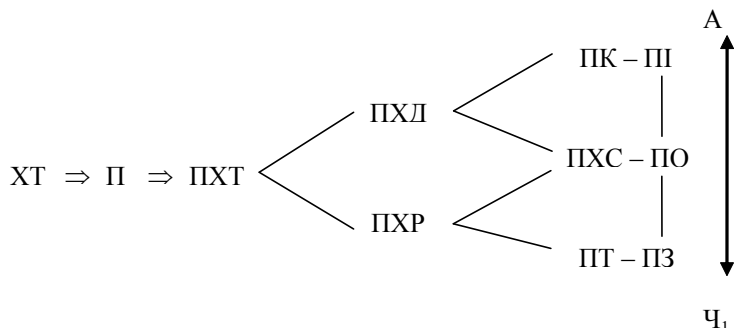

Схема 2.

На схемі 1: А – автор твору, Ч – читач, І – ідея, що втілюється в К – концепцію автора, О – образ, який втілено в ХС – художній світ, З – знаки, що стають Т – текстом; концепція і художній світ стають ХД – художньою дією, а поєднання художнього світу і тексту створює ХР – художню розповідь, що в цілому і є ХТ – художній твір.

На схемі 2: ХТ прочитується П – перекладачем, який перекладає його, створюючи новий ПХТ – перекладений художній твір, що в свою чергу складається з ПДХ – перекладеної художньої дії та ПХР – перекладеної художньої розповіді. ПХД – це: ПК – перекладена концепція (адаптована для іншомовного читача) і ПХС – перекладений художній світ, ПХР це: ПХС і ПТ – перекладений текст, але, якщо звернутися до витоків всього цього, бачимо: ПЗ – перекладені знаки (нові літери), ПО – перекладений образ (адаптований) і ПІ – перекладена ідея, яка буде зрозумілою для читача – носія іншої мови.

На цій схемі (див. схема 2) видно, що автор залишається автором (А), але з’являється новий художній твір – перекладений і новий читач (Ч₁), який сприймає перекладений твір, та автор повинен сприйматися тим самим (автор як людина, творець не може змінитися). Отже, перекладач має звертати увагу не лише на текст (слово, знак) художнього твору, але й перекладати сутність, що відтворюється в образах і ідею, що сприймається читачем. Тобто, погоджуючись з тим, що кожна людина має свою мову, своє розуміння, можемо говорити про те, що недоторканим для перекладача має бути автор, що незмінно існує в художньому творі, що залишити для читача можливість діалогу: автор – читач. Переклад

ідей, образів, тексту не є їх перекрученням, але найбільш повним їх відтворенням, зважаючи на менталітет того читача, з яким буде “розмовляти” автор.

Можна зробити висновок, що адекватним буде вважатися той переклад, який збереже основну мету мистецтва за В. Фон Гумбольдтом – перетворення дійсності в образ. У такому перекладі триєдина сутність художнього слова, втілена у художньому творі, повинна зберегти образ автора (створений ним самим і відтворений перекладачем), щоб художній твір не спотворював істинне його обличчя. До того ж автор перекладеного на іншу мову твору не буде дзеркальним відображенням реального автора, він повинен залишитися тим самим.

Література:

1. Гумбольдт В. фон. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества // Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. – М: Прогресс, 1984. – С. 68-70.
2. Кулик І.Ю. Антологія американської поезії. – ДВУ. – 1928. – С. 36-37.
3. Потебня А.А. Теоретическая поэтика. – М: Высшая школа, 1990. – С. 23-24.
4. Потебня А.А. Эстетика и поэтика. – М: Искусство, 1976. – С. 69-70.
5. Фізер І. Психолінгвістична теорія літератури Олександра Потебні (метакритичне дослідження). – К: Видавничий дім “КМ Academia”, 1993. – С. 37-41.
6. Лановик М.Б. Перекладознавча концепція В. Гумбольдта та її рецепція в українському літературознавстві // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка Доступно з <http://eprints.zu.edu.ua/1469/>

Проліс К.В.,

Національний Гірничий Університет

ДОСЛІДЖЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЙ АНТОНІМІВ

Антонімія, відтворюючи суттєву сторону системних зв'язків в лексичі, охоплює слова, протилежні за значенням. Сучасна лексикологія розглядає синонімію та антонімію як крайні випадки взаємозаміщення та протиставлення слів за їх змістом. Існування антонімів у мові зумовлено характером нашого сприйняття дійсності у всій її суперечливій складності, єдності та боротьбі про-

тилежностей. Саме тому контрастні слова, як і позначувані ними поняття, тісно пов’язані між собою. Антонімізуються назви таких явищ та предметів, котрі є співвідносними, належать до однієї і тієї ж категорії об’єктивної дійсності як взаємовиключні поняття. Зважаючи на це, можна сказати, що антоніми не тільки взаємно заперечують, але в той же час і припускають одне одного.

Існує багато визначень та класифікацій антонімів [3, 4, 5, 7, 8, 9, 10]. Проте, у зв’язку з особливостями практичного вивчення антонімів на матеріалі художньої літератури, продуктивним є розгляд не усіх наведених класифікацій. Метою статті є дослідження класифікації Новікова Л. А. У зв’язку з метою визначаємо такі завдання:

- 1) визначити особливості класифікації;
- 2) дослідити основні переваги та недоліки класифікації.

“С точки зрения структурной классификации антонимы делятся на:

- 1) разнокорневые, где противоположность выражается разными основами;

- 2) однокорневые, антонимичность которых передается либо с помощью взаимно противоположных по смыслу приставок, присоединяемых к одному и тому же слову, либо путем прибавления приставки, придающей исходному слову противоположный смысл.

Особую, непродуктивную разновидность антонимии представляет собой противоположность значений внутри одного и того же слова – энантиосемия (или “внутрисловная антонимия”), находящая внешнее выражение в контексте, в характере синтаксических и лексических связей слова с другими словами.

В зависимости от выражаемого типа противоположности антонимы обнаруживают следующие основные семантические типы.

1. Антонимы, выражающие качественную противоположность. Качественные слова, образующие самый большой класс, реализуют контрарную противоположность. Им свойственны градуальные (или ступенчатые) оппозиции. Полную, истинную антонимию выражают крайние симметричные члены такого противопоставления, средние же указывают на возрастание (или убывание) степени качества и другие производные слова, семантически соотносимые с качественными прилагательными.

2. Особо следует сказать о противопоставлении лексических единиц, отличающихся отсутствием / наличием приставки **не-**: это

противопоставление выражает антонимические отношения в том случае, если слова являются крайними, предельными членами антонимической парадигмы. Если же аналогичные прилагательные не являются крайними, то они представляют собой неполную, смягченную противоположность, не образуя антонимов. Приставка *не-* выражает в языке, таким образом, и противоречащие понятия и противоположные понятия, что определяется в конце концов тем местом, которое занимает слово с отрицательной частицей в антонимической парадигме.

3. Антонимы, выражающие комплементарность (дополнительность). Комплементарную противоположность выражает сравнительно небольшое количество антонимов. Она не является градуальной, так как вся шкала противопоставления представлена здесь двумя противоположными членами, дополняющими друг друга, так что отрицание одного из них дает значение другого.

4. Антонимы, выражающие противоположную направленность действий, признаков и свойств. Большое количество слов, выражающих векторную противоположность (взаимную противонаправленность), представлено глаголами, прилагательными, отглагольными существительными, наречиями и другими категориями слов, выражающих направленность действий и признаков

5. Можно говорить и о так называемых антонимах-конверсивах, которые описывают одну и ту же ситуацию (действие, отношение) с точки зрения разных ее участников. Однако антонимы-конверсивы не образуют исходного класса единиц. Они возникают за счет особого употребления антонимов, принадлежащих к названным выше их типам и обладающих свойством обозначать “обратные” отношения между участниками ситуации.

6. Небольшую группу слов, выражающих особого рода противоположность, образуют так называемые прагматические антонимы. Противоположность выражается здесь не чисто семантически, а путем частого образного употребления в речи (в практике использования слов) взаимно противопоставляемых лексических единиц, употребления, приравниваемого к противоположности.

7. Одинаковые или очень близкие антонимические отношения могут выражаться с помощью формально различных средств, образующих варианты. В этом случае одному и тому же антониму (в одном и том же значении) противопоставляются два слова или даже несколько слов.

8. От истинных (точных) антонимов необходимо отличать

"приблизительные", не совсем точные по компонентному составу и толкованию или по другим основаниям слова – квазиантонимы: это семантически неоднородные, несоразмерные, несимметричные лексические единицы, стилистически разнородные, разновременные и другие противопоставления. Квазиантонимы (шире – речевые антонимы) подобно истинным лексическим противоположностям играют важную роль в языке как важнейшее средство выражения контраста и связанных с ним других значений" [6].

Розглянувши класифікацію ми визначили, що основними особливостями є:

- зручний та чіткий розподіл класифікації на пункти та групи;
- виокремлення та детальне тлумачення восьми основних семантичних типів антонімів;
- чітке та зрозуміле тлумачення кожного пункту класифікації.

Та, на наш погляд, дана класифікація має деякі недоліки, головним з яких є те, що вона не враховує розподілу на такі аспекти, як лексико-фразеологічні антоніми, протиставлення слів та вільних словосполучень та фразеологічні антоніми.

Література:

1. Антрушина Г.Б. и др. Лексикология английского языка. – М., 2001.
2. Елисеєва В.В. Лексикология английского языка. – СПб: СПбГУ, 2003.
3. Иванова В.А. Антонимия в системе языка. – Кишинев, 1982.
4. Коноваленко В.С., Коноваленко С.С. Антонимы. – М.: Гном и Д., 2003.
5. Миллер Е.Н. Межчастеречная антонимия // Филологические науки. – 1981, №7.
6. Новиков Л. А. Семантика русского языка. – М., 1982, С. 243-255.
7. http://window.edu.ru/window_catalog/pdf2txt?p_id=18313&page=9
8. <http://www.modernenc.com/23/192/1625757.html>
9. <http://bse.sci-lib.com/article063204.html>
10. <http://www.ozhegov.ru/slovo/686.html>

Proskurniak A.M.,

Chernivtsi National Yuri Fedkovych University

PRAGMATIC ANALYSIS OF SPEECH ACTS IN THE SPHERE OF ECHO QUESTIONS

Pragmatics, as a sub-discipline of linguistics, can be said to thematise the relationships between language use and the language user in a situational context. Initially, pragmatics was mainly bracketed by analytical philosophy, as the first themes it developed were indeed speech act theory and the study of principles of information exchange. Since, however, a number of further thematic strands have been added, with a certain amount of import from sociology [7:179].

Pragmatics distinguishes two intents or meanings in each utterance or communicative act of verbal communication. One is the informative intent or the sentence meaning, and the other – the communicative intent or the speaker's meaning (D. Sperber and W. Wilson, 1986). The ability to comprehend and produce a communicative act is referred to as pragmatic competence which often includes one's knowledge about the social distance, social status between the speakers involved, the cultural knowledge such as politeness, and the linguistic knowledge, both explicit and implicit [7:179].

Literary discourse is a specific ensemble of ideas, concepts that are produced, reproduced, and transformed in a particular set of (institutional) practices through which meaning is given to physical and social realities [1:6].

Thus, we may take literary discourses in pragmatics as a kind of ritual speech act and try to show what the social conditions, functions and effects of such acts are in the communicative context of writers. We will no longer try to define "literariness" in terms of literary discourse structures by themselves, but rather in terms of the role of such discourses in processes of socio-cultural interaction. We must know how readers understand, paraphrase, reproduce, literary discourses [1:85].

The main function of echo questions is questioning or objecting to part of the interlocutor's utterance, and as far as we can tell they are pretty much interchangeable: they are pragmatically appropriate in the same contexts. They also seek to ascertain what has just been asked or intended,

or express surprise, amazement, irritation or other feelings and emotions.

Echo questions have the following typical characteristics: they relate to a previous utterance, and are similar to it in form and meaning (hence the term “echo”); they inform the interlocutor that the speaker has misperceived part of the previous utterance or refuses to accept it, reveal a great abundance of feelings, the author’s inner world and highlight misunderstanding and all obscure passages. The main function of echo-utterances is questioning or objecting to part of the interlocutor’s utterance [2:98].

Saying something, one generally intends more than just to communicate – getting oneself understood is intended to produce some effect on the listener. However, our speech act vocabulary can obscure this fact. When one apologizes, for example, one may intend not merely to express regret, but also to seek forgiveness. Seeking forgiveness is, strictly speaking, distinct from apologizing, even though one utterance is the performance of an act of both types. As an apology, the utterance succeeds if it is taken as expressing regret for the deed in question; as an act of seeking forgiveness, it succeeds if forgiveness is thereby obtained. Speech acts, being perlocutionary as well as illocutionary, generally have some ulterior purpose, but they are distinguished primarily by their illocutionary type, such as asserting, requesting, promising and apologizing, which in turn are distinguished by the type of attitude expressed. The perlocutionary act is a matter of trying to get the hearer to form some correlative attitude and in some cases to act in a certain way [3:52].

Statements, requests, promises and apologies are examples of the four major categories of communicative illocutionary acts: **constatives**, **directives**, **commissives** and **acknowledgments**. This is the nomenclature used by Kent Bach and Michael Harnish, who developed a detailed taxonomy in which each type of illocutionary act is individuated by the type of attitude expressed (in some cases there are constraints on the content as well). There is no generally accepted terminology, and K. Bach and M. Harnish borrow the terms “constative” and “commissive” from Austin and “directive” from Searle. They adopted the term “acknowledgment”, over Searle’s “expressive”, for apologies, greetings, congratulations etc., which express an attitude regarding the hearer that is occasioned by some event that is thereby being acknowledged, often in satisfaction of a social expectation.

K. Bach and M. Harnish spell out the correlation between type of illocutionary act and type of expressed attitude. Here are assorted examples of each type:

Constatives: *affirming, alleging, announcing, answering, attributing, claiming, classifying, concurring, confirming, conjecturing, denying, disagreeing, disclosing, disputing, identifying, informing, insisting, predicting, ranking, reporting, stating, stipulating.*

Directives: *advising, admonishing, asking, begging, dismissing, excusing, forbidding, instructing, ordering, permitting, requesting, requiring, suggesting, urging, warning.*

Commissives: *agreeing, guaranteeing, inviting, offering, promising, swearing, volunteering.*

Acknowledgements: *apologizing, condoling, congratulating, greeting, thanking, accepting (acknowledging an acknowledgement) [6].*

In many cases, such as answering, disputing, excusing and agreeing, as well as all types of acknowledgement, the act and the attitude it expresses presuppose a specific conversational or other social circumstance.

Types of illocutionary acts:

– Constatives:

Harry gripped the edges of the stool and thought, Not Slytherin, not Slytherin.

“Not Slytherin, eh?” said the small voice. “Are you sure? You could be great, you know, it’s all here in your head, and Slytherin will help you on the way to greatness, no doubt about that -- no? Well, if you’re sure – better be GRYFFINDOR!” [5]

– Directives:

“But I thought -- Snape --”

“Severus?” Quirrell laughed, and it wasn’t his usual quivering treble, either, but cold and sharp. “Yes, Severus does seem the type, doesn’t he? So useful to have him swooping around like an overgrown bat. Next to him, who would suspect p-p-poor, st-stuttering P-Professor Quirrell?” [5]

– Commissives:

“LIKE CARS, FOR INSTANCE?”

“C-cars, Molly, dear?”

“Yes, Arthur, cars,” said Mrs. Weasley, her eyes flashing. “Imagine a wizard buying a rusty old car and telling his wife all he wanted to do with it was take it apart to see how it worked, while really he was enchanting it to make it fly” [4].

– Acknowledgement:

“This makes the Dursleys sound almost human. Can’t anyone help you? Can’t I?”

"Harry Potter asks if he can help Dobby ... Dobby has heard of your greatness, sir, but of your goodness, Dobby never knew [4].

The most widespread types of speech acts used in echo questions are directives (51,7%), because the basic function of echo questions is asking. But with the help of constatives the speaker can also confirm, deny the previous utterance or dispute and disagree with it. That is why the constatives take the second place (41,3%). Commissives and acknowledgements are almost not represented in the literary context, and their number is very small (4,2% and 2,8% respectively). So we may deduct that the reason for the speaker to ask the echo question is to accept the misheard or misunderstood information and to agree or disagree with it.

Література:

1. Михайленко В.В., Микитюк І.М. A Reader in a Discourse. – Чернівці, 2003. – 137с.
2. Arstein Ron. A focus semantics for echo questions. Agnes Bende-Farkas and Arndt Riester, Workshop on Information Structure in Context. – IMS, University of Stuttgart, 2002. – P. 98–107.
3. Blum-Kulka S. and Olshtain E. Too Many Words: Length of Utterance and Pragmatic Failure. Studies in Second Language Acquisition, 1986. – Pp.47-61
4. Rowling J.K. Harry Potter and the Chamber of Secrets. – New York: Arthur A. Levine Books, 1999. – 341p.
5. Rowling J.K. Harry Potter and the Sorcerer's Stone. – New York: Arthur A. Levine Books, 1998. – 309p.
6. Speech Act Project Rept. <http://www.carla.umn.edu/speechacts/pdf>
7. Sperber D. and Wilson D. Relevance. Communication and Cognition. – Oxford: Blackwell, 1986. – 458 p.

Пушкар О.О.,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВНА ОСОБИСТІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

В останні роки значно зріс інтерес до проблеми вивчення особистості як такої (Г.І. Богін, В.В. Виноградов, Ю.Н. Караулов, Ю.А. Сорокін, А.М. Шахнарович). Це обумовлене насамперед тим, що в умовах глобальної комунікації й вільного доступу до інформації, можливості людини різко розширились. Став очевид-

ним еволюційний ріст особистості, почала змінюватись її значимість як об'єкта дослідження, залежно від тієї або іншої наукової дисципліни. Як пріоритетний об'єкт дослідження, поняття “особистість” можна зустріти в психології, філософії, культурології, мовознавстві, літературі й ряді інших наук.

Мета статті – охарактеризувати когнітивно-мовні стратегії політичного діяча, специфіку створюваних ним текстів, що дозволяють визначати соціальну сутність мови.

Одним із перших до мовної особистості звернувся Й. Вайсгербер, стверджуючи про залежність всього життя людини від рідної мови, а також про взаємозв'язок рідної мови й духовного формування людини [1:224].

Тому власне соціальна сутність мови полягає в тім, що вона існує, насамперед, у мовній свідомості – колективній та індивідуальній. Відповідно, носіями культури у мові є мовний колектив та особистість. Колектив як етнос та особистість є крайніми точками на умовній шкалі мовної свідомості.

Сама по собі мова є невід'ємним компонентом свідомості, її інструментом та виступає посередником між людиною та картиною світу, що відображається у мовних формах. Це зв'язок людини з картиною світу, що знаходиться у мові, якою людина спілкується, зв'язок із колом уявлень, образів і понять, які відображаються у мові. Кожна людина, що “вростає” у мову, змушена засвоювати спосіб розуміння світу явищ і духу [1:102]. Мова конкретної людини не існує сама по собі. Вона формується мовою інших людей, які належать до одного народу, мають спільну культуру й традиції.

Крім цього, пов'язане з поняттям “мовна особистість” поняття “мовної свідомості” знайшло своє втілення у працях В. Гумбольдта, І.А. Бодуена де Куртене, Р.О. Якобсона та інших. Таким чином, лінгвістика підійшла до дослідження людини, що володіє мовою, до дослідження мовної особистості.

Безпосереднім носієм мовної свідомості є мовна особистість, тобто людина, що існує у мовному просторі – у спілкуванні, у стереотипах поведінки, зафіксованих у мові, у значеннях мовних одиниць і змістах текстів. Вивчення мовної особистості у вітчизняній лінгвістиці тісно пов'язане з ім'ям Ю.Н. Караулова [2:264]. Під мовною особистістю він розуміє “сукупність здатностей і характеристик людини, що обумовлюють створення нею мовних творів (текстів)”, що розрізняються ступенем структурно-мовної складності, глибиною й точністю відображення дійсності, певною

мовною спрямованістю [2:3]. Таке визначення допускає двосторонню інтерпретацію: статичну й динамічну. У першому випадку, ми приймаємо індивіда як особистість, тобто, як суб'єкта соціальних відносин, що володіє своїм неповторним набором особистісних якостей. У другому випадку, ми припускаємо, що на певному етапі індивід ще не є особистістю, тобто не володіє відмінними соціально-обумовленими характеристиками.

Крім того, мовну особистість можна охарактеризувати з позицій лінгвістичної свідомості та мовної поведінки, тобто з позицій лінгвістичної концептології та теорії дискурсу. Поняття мовної особистості отримує особливий інтерес і деякий наочний прояв в політичному дискурсі, оскільки він є найбільш впливовим на суспільну свідомість і широко розповсюджений у засобах масової комунікації [2:82].

Як же проявляється мовна особистість у політичному дискурсі? Розглянемо деякі аспекти її прояву. Для цього, нам необхідно звернутися до власне когнітивної моделі політичного дискурсу, яка повинна містити в собі характеристику політичного діяча як мовної особистості.

Мовна особистість визначається як "...сукупність здатностей і характеристик людини, що обумовлюють створення й сприйняття людиною мовних здобутків, які розрізняються:

- а) ступенем складності;
- б) глибиною й точністю відображення дійсності;
- в) певною цільовою спрямованістю" [2:56].

Таке розуміння мовної особистості (Г.І. Богін, В.В. Виноградов, Ю.Н. Караулов, Ю.А. Сорокін, А.М. Шахнарович) дозволяє на систематичній основі розглядати процеси сприйняття й породження мовлення у їх взаємозв'язку. У наведеному визначенні розглядаються не тільки особливості мовної діяльності людини, що володіє мовою, але й специфіка різних аспектів створюваного або сприйнятого людиною тексту, що дозволяє акцентувати увагу на визначенні завдань та змісті політичного дискурсу.

Важливою є також методична модель мовної особистості, запропонована Ю.Н. Карауловим. Ця модель має трирівневу організацію. У ній виділяють:

- вербально-семантичний (або структурно-семантичний);
- лінгвокогнітивний (або тезаурусний);
- мотиваційний рівні [2:69].

Вербально-семантичний рівень розвитку мовної особистості

передбачає оволодіння словниковим запасом, навичками побудови й використання типових граматичних конструкцій і досягається в результаті навчання за зразками. Цей рівень вважається нульовим, хоча "...абсолютно зрозуміло, що він становить передумову її становлення та функціонування".

Мовна особистість, за визначенням Ю.Н. Караулова, починається тільки тоді, коли "...у гру вступають інтелектуальні сили", коли відбувається виявлення та становлення ієрархії змістів і цінностей у картині світу особистості, у її тезаурусі, тобто на лінгвокогнітивному рівні. Це той рівень розвитку мовної особистості, на якому можливий індивідуальний підбір мовних засобів, тематичне створення текстів, розуміння їх основної думки.

Наступний рівень мовної особистості – мотиваційний. Він передбачає виявлення й характеристики мотивів та цілей, що є рушієм розвитку особистості та керують її "текстотворенням". На цьому рівні мовна особистість як об'єкт дослідження є особистістю в найзагальнішому, соціально-психологічному змісті, максимально активізуються комунікативні потреби особистості: виконання різних комунікативних завдань, вибір і оцінка мовних засобів залежно від умов їхнього застосування. Таким чином, трирівнева структура моделі мовної особистості знаходить віддзеркалення і у схемі значеннєвого сприйняття тексту, і породження мовлення [2:37-64].

Характеризуючи політичного діяча як мовну особистість, особливо враховується така його якість як толерантність. Попередні результати дослідження цього поняття показали, що слово толерантність у сучасній мовній свідомості виявляється багатозначним. Воно розуміється як 1) висока щиросердечна якість, здатність особистості без внутрішньої агресії сприймати іншу людину, що має інші, протилежні ціннісні установки; 2) терпиме, лояльне відношення до іншої людини, свідоме визнання права її існування; терпиме відношення до переконань, думок і вірувань іншого; 3) поведінка людини в ситуації конфлікту, яка підпорядковується прагненню досягти взаємного розуміння й узгодження різних установок, не вдаючись до насильства, до придушення людської гідності, а використовуючи гуманітарні можливості.

Таке розуміння дозволяє визначити толерантність, по-перше, як психологічний феномен (щиросердечна якість); по-друге, як соціальний феномен (відносини між особистостями); по-третє, як комунікативний феномен (поводження особистості). Толерантність багатофункціональна, і тому її розгляд з політичних позицій цілком закономірний.

У політичному дискурсі мовну особистість також характеризують комунікативні стратегії, які є важливою характеристикою поведінки мовної особистості. Стратегії спілкування становлять “ланцюжок рішень мовця, його вибір певних комунікативних дій і мовних засобів” або “реалізацію набору цілей у структурі спілкування” [2:37]. Стратегії спілкування прямо співвідносяться з інтенціями комунікантів: якщо інтенції носять глобальний характер, то маються на увазі суто стратегії дискурсу, внутрішньо властиві йому. Якщо ж мова йде про досягнення приватних цілей у рамках того або іншого жанру певного типу дискурсу, то говорять або про локальні стратегії, або про комунікативні тактики.

Перелічимо деякі когнітивно-мовні стратегії, що використовуються політичними діячами: узагальнення, наведення прикладу, виправлення, акцентування, (очевидні) поступки, повтор, контраст, пом’якшення, зрушення, ухиляння, пресупозиція, імплікація, припущення, непрямий мовний акт [3:89].

Таким чином, перераховані вище аспекти, зокрема, характеристика політичного діяча, толерантність і характеристика його комунікативно-когнітивних стратегій являють собою ніщо інше, як реалізацію інтенції самого мовця в політичному дискурсі і, у значній мірі, характеризують його як мовну особистість.

Література:

1. Вайсгербер Й.Л. Родной язык и формирование духа: пер. с нем. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1993. – 224 с.
2. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука, 1987. – 264 с.
3. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса: Монография. – Волгоград: Перемена, 2000. – 368 с.

Пшенична О.Ю.,

Національний університет “Острозька Академія”

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПИСЬМОВОГО ТЕКСТУ

Багатогранність системи мови та різнобічність її функцій зумовили утворення суміжної лінгвістичної науки, в основу якої лягло осмислення мовленнєвої діяльності з точки зору індивідуальних

психологічних характеристик учасників комунікативних процесів. Психолінгвістика розглядає явища кодування та декодування інформації з погляду внутрішніх чинників окремих індивідуумів та надає особливого значення інтелектуально-психологічному стану свідомості конкретних учасників мовленнєвих процесів.

Вивчення психологічної обумовленості мови, її ролі в побудові письмових текстів, зокрема іншомовних, а також проблем, пов'язаних з формуванням мовної особистості автора та реципієнта є основою низки досліджень. Актуальність даної проблеми полягає у потребі в подальшому розвитку психолінгвістики як суміжної науки, що вивчає індивідуальні психологічні особливості породження та сприйняття мовлення. Психолінгвістика, що з'явилась у 50-х роках XX століття, є відносно новою граничною з мовознавством наукою, і тому потребує особливої уваги до маловивчених та малорозроблених аспектів.

Говорячи про стан дослідженості проблеми, варто згадати роботи, що висвітлюють різноаспектні проблеми психолінгвістичних досліджень тексту. Зокрема, вагомий вклад у розвиток науки зробив О.О. Леонтьєв, що визначав психолінгвістичний аналіз як осмислення співвідношення особистості зі структурою та функціями мовної діяльності. В роботах Л.С. Виготського організація мовленнєвого процесу трактується як послідовність фаз діяльності: мотивація, думка, внутрішнє слово, реалізація. Важливими для психолінгвістичної науки є праця Виготського Л.С. "Мышление и речь" [2] та багато інших. Розробкою методологічної основи психолінгвістики займався науковець Щерба Л.В., що винайшов та утвердив лінгвістичний експеримент. Дослідженню проблем і тенденцій розвитку психолінгвістики як суміжної науки приділяли увагу такі науковці як Горелов І. Н., Беянін В. П., Сахарний Л. В., Зимня І.О., Леонтьєв О.О. та інші дослідники галузей мовознавства та психології. Особливості побудови та сприйняття тексту як виду мовленнєвої діяльності були розглянуті зокрема у працях Щерби Л. В. "Мовна система та мовленнєва діяльність" [3], Іжінкіна Н.І. "Механізми мовлення" та "Мовлення як провідник інформації" [8] та інших. Однак варто зауважити, що вище названі дослідження не вичерпують проблем психолінгвістики, а лише відкривають нові етапи пізнання явищ мовленнєвої діяльності, і таким чином створюють фундаментальну основу для подальших наукових праць.

Варто підсумувати, що психолінгвістична наука з часу сво-

го становлення отримала значну теоретичну базу завдяки дослідженням цілого ряду науковців з лінгвістичної та психологічної галузей. У їх працях значна роль відведена саме психологічним чинникам утворення та сприйняття мовленнєвих повідомлень, що базується на різних аспектах процесів кодування та декодування мовлення учасниками комунікації.

Розуміння та утворення мовних повідомлень є настільки автоматичним, що може здатися надзвичайно простим процесом. Звуки та літери безпосередньо вражають органи чуття утворюючи слова, що об'єднуються у фрази, звороти та речення. Таким чином, сприйняття мовної інформації здається нічим іншим, як розпізнаванням послідовності лінгвістичних символів, однак у дуже швидкому темпі. Що ззовні здається лінгвістично очевидним, виявляється надзвичайно складним з точки зору психолінгвістики.

Письмове монологічне мовлення – це мовлення без співрозмовника, його мотив і задум повністю визначаються суб'єктом. Якщо мотивом письмового мовлення є контакт, прохання чи вимога, то адресант повинен уявити того, до кого він звертається, передбачити його реакцію на своє повідомлення. Особливість письмового мовлення полягає саме в тому, що весь процес контролю над письмовим мовленням залишається в межах діяльності самого творця мовлення, без корекції з боку слухача. Але в тих випадках, коли письмове мовлення спрямоване на уточнення поняття, воно не має ні уявного, ні реального співрозмовника, людина пише тільки для того, щоб виразити думку, щоб вербалізувати свій задум, розвинути його без будь-якого, навіть уявного контакту з особою, якій адресується повідомлення.

Письмове мовлення не має майже ніяких позамовних, додаткових засобів вираження. Воно не передбачає ні знання ситуації адресатом, ні практичного контакту, що дозволяє користуватися засобами жестів, міміки, інтонації, пауз, що грають роль семантичних маркерів в монологічному усному мовленні. Лише частковим заміником цих засобів є прийоми виділення окремих елементів та частин тексту курсивом чи абзацом. Таким чином, вся інформація, що виражається в письмовому мовленні, повинна опиратись лише на достатньо повне використання граматичних засобів мови.

Письмове мовлення повинно бути максимально точним у семантичному аспекті. Граматичні засоби, що використовуються у ньому, повинні бути достатніми для вираження повідомлення. Автор повинен будувати свій текст так, щоб реципієнт міг усвідо-

мити підґрунтя внутрішнього мовлення адресанта та внутрішній зміст поданого тексту.

Таким чином, можна зробити висновок, що психологічні чинники значною мірою впливають на здатність людини породжувати та сприймати певні одиниці мовлення, зокрема писемного. Зважаючи на це, особлива увага повинна звертатись на особливості свідомості читача, оскільки рівень сприйняття та запам'ятовування ним великих за обсягом мовних одиниць – письмових текстів – безпосередньо залежить саме від важливих психологічних передумов мовленнєвої діяльності автора тексту.

Психолінгвістичний підхід до аналізу тексту заслуговує особливої уваги, оскільки торкається проблем психологічної зумовленості утворення та сприйняття актів мовленнєвої діяльності, що надає вагомій ролі особливостям індивідуальної свідомості учасників комунікативного процесу. Саме такий аспект дослідження письмового тексту має вагомий вплив на дослідження явища мови як засобу передачі різноаспектної інформації та емоцій. Психолінгвістичний аналіз розкриває багатогранність мовної системи не лише як закономірної послідовності символів або звуків, наділеної конкретною семантикою, а як системи передачі прихованих значень, намірів, та емоційних станів учасників комунікативного процесу.

Література:

1. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность. – М., 1969.
2. Выготский Л. С. Мышление и речь. – М., 1996.
3. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность. – М., 1974.
4. Горелов И. Н., Седов К. Ф. Основы психолингвистики. – М., 1997.
5. Белянин В. П. Психологическое литературоведение. Текст как отражение внутренних миров автора и читателя. – М.: Генезис, 2006. – 320 с.
6. Сахарный Л. В. Введение в психолингвистику. – Л., 1989.
7. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. – М., 1978.
8. Ижикин Н. И. Механизмы речи. – М.: Издательство академии педагогических наук, 1958.
9. http://www.voppsy.ru/journals_all/issues/1996/966/966041.htm // Лобок А. М. Диалог с Л. С. Выготским по поводу письменной речи.

Роганова М.О.,

Національний університет "Острозька академія"

ВІДОБРАЖЕННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СПІЛКУВАННЯ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Дослідження процесу комунікації показує, що будь-яке спілкування являє собою процес взаємодії як вербальних, так і невербальних засобів, які відносяться до різних знакових систем (Р.Бірдістел, А.Реформатський)[4].

Сьогодні в умовах посиленого інтересу до проблем міжнаціональної комунікації набуває актуальності дослідження особливостей мовної інтерпретації невербальної поведінки, без чого неможливе адекватне визначення ролі й місця невербальних елементів у комунікативному процесі.

Окремі питання лінгвістичного аспекту вивчення НЗС різною мірою висвітлювалися у працях як вітчизняних так і зарубіжних науковців. Піддавалися аналізу деякі проблеми співвідношення вербальних і невербальних знаків (Є.Верещагін, Т. Железанова, В.Костомаров, Є. Красильникова, Г. Крейдлін, В. Шаховський, А. Шмельов). Разом з тим, загальна спрямованість сучасної мовознавчої науки на вивчення взаємозв'язку різнотипних компонентів мовленнєвої діяльності, розкриття глибинних механізмів людського спілкування висуває на перший план питання дослідження мовної інтерпретації конкретних невербальних виявів як сутнісних знаків комунікативного процесу, який є міжособистісною взаємодією членів певної лінгвокультурної спільноти [2].

Нове осмислення проблем номінації невербальної поведінки зумовило актуальність теми – звернення до аналізу специфіки відображення невербальних засобів спілкування у фразеології англійської мови з огляду на їх об'єктивний зміст та національно-культурну специфіку функціонування.

Мета даної публікації – виявити особливості концептуалізації НЗС у фразеології сучасної англійської мови та встановити основні розряди фразеологічних одиниць, пов'язаних з невербальними засобами спілкування у англійській мові та визначити характер і можливості їх семантичної класифікації.

При вивченні проблеми концептуалізації НЗС у вербаліці певної мови, у нашому випадку англійської, з'являється необхідність перегляду критеріїв виділення, що, в свою чергу, тісно пов'язано з уточненням розуміння терміну "соматизм". Згідно широкого трактування цього терміну, соматизм – засоби позначення явищ, котрі відносяться до сфери тілесності. У більш вузькому значенні, соматизм – будь-яка значуща ознака, положення або порух обличчя і усього тіла людини (Є.Верещагін, В.Костомаров), тобто термін, що охоплює усі форми однієї з невербальних мов – соматичної мови, що включає жести, міміку, пози, вираз обличчя та різноманітні симптоми душевних порухів та станів.

Багатьма дослідженнями доведено, що НЗС значною мірою такий самий національний феномен, як і засоби вербальної мови. Невербальні явища, що беруть участь у спілкуванні, будучи біологічно і культурно детермінованими, нерозривно пов'язані із загальною моделлю людської поведінки. У такому розумінні НЗС є сукупністю типових дій (рухів різних частин тіла), закріплених національно-культурними традиціями в певному мовному колективі, використовуваних у різноманітних соціально-комунікативних ситуаціях. Нормативність як характерна ознака невербального комплексу зумовлює конкретність і строгу пристосованість та стереотипізацію НЗС до чітко визначеного характеру конкретного комунікативного акту. Так само, як і вербальна мовна система, НЗС мають обов'язковий характер і передаються від покоління до покоління як частина загальної матеріальної і духовної культури.

Національна обумовленість і комунікативна спрямованість невербальної мови впливає безпосередньо на формування великого й широко використовуваного шару номінативних одиниць (слів і сполучень слів) у мові вербальній. Найпоширеніший прийом позначення НЗС у мові – стійкі, або фразеологічні, звороти. У науковій літературі номінативні одиниці, що позначають невербальну поведінку, отримали назви "паралінгвізми" (Ж. Оміралієва), "соматичні вирази" (Є. Верещагін, В. Костомаров), "жестові фразеологізми" (Г. Крейдлін) та ін. Неоднозначність у термінології щодо таких номінативних одиниць зумовлена складним характером відображення НЗС у словесній мові.

Традиційно НЗС концептуалізуються та закріплюються у вербальній знаковій системі через фразеологічні сполучення, які характеризуються стійкістю. Разом з тим, виявляється специфіка соматичної лексики, обумовлена наявністю синонімічних ресурсів з

метою досягнення експресії вираження (*burst into tears, cry buckets, cry one's eyes out або look daggers, look askance at smb, take a dim view of smb/smith*).

При вербальному означенні невербальних знаків (і кінем зокрема) стійкими словосполученнями спостерігаються дві площини лексичного значення, умовно названі площинами поверхневого і глибинного значення (за термінологією А. Філіпова). У площині поверхневого значення наявне позначення кінеми як власне фізичної дії, у площині глибинного значення – значення, властивого кінемі як знаку. Наприклад, *set smb's teeth on edge* називає певний мімічний рух та одночасно передає значення незадоволення та бажання стриматись від демонстрації негативних емоцій (злості, болю, тощо), що робить цей вираз фразеологічним. Таким чином цей мовний зворот несе інформацію, що була виконана певна фізична дія, і водночас про те, що ця дія є виявом певного психо-емоційного стану. Якщо ж невербальна одиниця як знак архайзується, то у мовному звороті поверхнєве значення втрачається, замінюється цілісним значенням іншої природи, і це призводить до появи звичайних фразеологізмів.

ФО, пов'язані з невербальною поведінкою людини, репрезентують достатньо велику ділянку фразеологізмів, співвідносних із соматичним кодом культури. Ця тематична група досить розгалужена, відзначається багатоваріантністю та складністю семантичних процесів.

ФО, пов'язані з НЗС, утворюють різні фразеосемантичні поля, залежно від основної стереотипної ознаки невербальних одиниць. Зважаючи на наявні класифікації НЗС та враховуючи дослідження мовної природи подібних номінацій, ми називаємо ФО, пов'язані з невербальною поведінкою людини, кінематичними (відображають жестову поведінку комунікантів та положення їхнього тіла (пози)) і фізіономічними (позначають мімічні особливості, а також візуальну поведінку в комунікативному процесі) [2, 4].

Після аналізу суцільної вибірки зі словника англійських фразових дієслів та ідіом під редакцією Л.Шитової та Т.Брускіної, а також посібника з англійських фразеологізмів під редакцією К.Андерсон, А.Шерік та В.Савічук, стало можливим виділити такі фразеосемантичні групи та підгрупи:

1) ФО на позначення позитивних психоемоційних станів, котрі є зовнішніми симптомами внутрішнього стану:

– радість (*be all smiles, jump for joy*);

- зацікавленість, флірт (make eyes at smb);
- захоплення (take one's breath away).

2) ФО на позначення негативних психоемоційних станів, котрі є симптомами внутрішнього стану:

- пригніченість, приреченість, втома (a millstone around/about smb's neck, hang one's head, at a snail's pace);

- страх, побоювання, переживання (as white as a chalk/ghost/sheet, avoid smth/smb like the plague, make smb's flesh creep, make smb's hair stand up on end, on pins and needles, on tenterhooks, shake/tremble like a leaf, shake in one's shoes, get/have butterflies, get cold feet);

- нерішучість (beat about/around the bush);

- розгубленість (burst into tears, cry buckets, cry one's eyes out);

- агресія (twist someone's arm);

- роздратування, хвилююче очікування, гнів (climb the wall(s), go up the wall, stamp one's foot);

- непогодження, з'ясування стосунків (go at it hammer and tongs, rant and rave);

- зневага, пиха (get above oneself, look down one's nose);

- відчай (tear one's hair, wring one's hands);

- підозра, недовіра або ж несхвалення (look daggers, look askance at smb, take a dim view of, frown on/upon, hold with);

- байдужість (look the other way);

- злість, гнів (grit one's teeth, set smb's teeth on edge).

3) ФО на позначення двояких психоемоційних станів:

- надлишок емоцій (радість, образа, шок): (catch one's breath, a lump in one's throat);

- емоційний апогей емоцій (як позитивних так і негативних): (at the top of one's lungs/voice, get goose bumps/pimples).

4) ФО на позначення нейтральних психоемоційних станів:

- увага, настороженість (keep one's eyes open/peeled/skinned);

- безпристрасність, опанування емоціями, стриманість (keep a straight face, not bat an eyelash/eyelid, put up/on a bold face, a poker face, keep a stiff upper lip, get a grip on oneself, pull oneself together);

- утримання від коментарів, обговорення певної інформації (bite/hold one's tongue, keep mum);

- спокій, розслабленість (breathe again easy/freely).

5) ФО на позначення етикетних норм (make a curtsy (curtsy), take one's hat off to smb, hold/keep smb at arm's length).

6) кінематичні ФО пов'язані з жестовою поведінкою комуні-

кантив (keep one's fingers crossed, pat smb on the back, crook one's little finger, a stone's throw, a shot in the arm, buck up, fight off, fingers itch to do smth, buckle down/knuckle down) [1, 3].

Дослідження показує, що в англійській мові існує багато фразеологізмів на позначення НЗС, які закріплюються у мовній системі у вигляді стійких ФО. Після аналізу даних було виділено 6 основних груп на позначення позитивних, негативних, двояких, або нейтральних психоемоційних станів, етикетних норм та жестовою поведінкою комунікантів. Окрім того, стало очевидним, що в англійській мові найпоширенішими є ФО на позначення негативних та нейтральних психоемоційних станів, що є маніфестацією внутрішнього стану людини. Крім того, було виявлено чисельну підгрупу ФО на позначення стриманості та безпристрасності, що в свою чергу, свідчить про важливість цих рис для менталітету англійців, оскільки ця підгрупа не лише закріплена у мові, але й характеризується синонімічністю.

Отже, можна зробити висновок, що НЗС, характерні для англійського народу, закріплюються і у вербальній знаковій системі, насамперед у найбільш стійких мовних одиницях – фразеологізмах, утворюючи розгалужену систему кінематичних та фізіономатичних фразеологізмів, які відрізняються багатоваріантністю та глибиною значення, завдяки чому досягається експресія вираження певних дій та психоемоційних станів.

Література:

- 1) Англо-російський словник ідіом та фразових дієслів. – 3-тє видання./Під ред. Л.Ф.Шитова, Т.Л.Брускіна – СПб.:Антологія, 2005. – 256 с.
- 2) Відображення невербальних засобів спілкування у болгарській фразеології./Автореферат дисертації. – К.: КНУ ім.Тараса Шевченка, 2006. – 13 с.
- 3) Посібник з англійських фразеологізмів./Під ред. К.Е.Андерсон, А.Д.Шеврік, В.Я.Савічук. – Луцьк, 2001. – 96 с.
- 4) Сайфі Л.А.Концептуалізація соматичного образу людини в мові та дискурсивних практиках./Автореферат дисертації. – Уфа, 2008. – 24 с.

Семенішин О.М.,

Національний університет "Острозька академія"

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ТА СОЦІОПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ КОМПЛІМЕНТАРНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ

Сьогодні вже не виникає сумнівів у тому, що мова – явище суспільне, бо народжується вона саме у певній групі, в соціумі. У мові закодована історія нації, яка в свою чергу є носієм цієї мови. Мова нації та її культура становлять органічне ціле. Знання культури певного народу відіграє важливу роль при спілкуванні з представниками інших народностей.

Саме мовленнєвий етикет є одним з найважливіших аспектів міжкультурної комунікації. Незнання елементарних правил поведінки може спричинити порушення комунікації і навіть конфлікти. Останнім часом велика увага приділяється такому елементу етикетної комунікації, як компліментарне висловлювання, оскільки воно є мовленнєвою стратегією спрямованою на створення соціальної взаємодії, знаряддям налагодження комунікації та інструментом встановлення дружніх стосунків.

В широкому значенні слова, комплімент, лінгво- і культуро-специфічне висловлювання з метою похвалити когось чи зробити комусь приємність [2:5], є досить важливим елементом у спілкуванні представників як англосовної, так і франкомовної культури, адже позитивна оцінка мовця, його позитивна реакція на певний предмет чи особу, а також прагнення мовця принести задоволення адресату і тим самим виявити своє прихильне ставлення до нього є тими факторами, що впливають на стосунки між комунікантами, а, отже, впливають і на результат спілкування в цілому.

Під компліментарним висловлюванням ми розуміємо висловлювання, що містить позитивну оцінку адресата (його особистих якостей, вчинків і т.д.) зі сторони мовця, мета якого викликати в адресата позитивний емоційний стан [3: 107].

Яскравою рисою сучасної лінгвістики є її функціоналізм, котрий проявляється у тому, що всі досліджувані у ній одиниці, категорії чи будь-які мовленнєві форми розглядаються в першу чергу

з точки зору функцій, які вони виконують. В даній статті ми наведемо результати дослідження соціокультурних та соціопрагматичних аспектів компліменту в англійській і французькій мовах.

Під час міжкультурної комунікації важливим є те, що іноземці повинні звертати особливу увагу на соціолінгвістичні правила і норми країни, мову якої вони вивчають. Оскільки саме соціолінгвістична компетенція є невід'ємною часткою для правильного використання лінгвістичних форм.

В американській як і у англійській комунікативній культурі надання компліменту – це важлива соціальна стратегія, яка дозволяє створювати і підтримувати соціальну взаємодію. Нехтування компліментами в цих культурах може розглядатися як знак не схвалення, а невірне використання компліментів може викликати збої в комунікації і навіть образу. Проте надання і відповідь на компліменти можуть створювати труднощі для іноземців. Причинами непорозумінь є різні норми надання компліментів і відповіді на них у різних культурах. Як зазначав Р. Холмс первинні функції компліменту в англійській культурі є емоційна і соціальна, а не інформативна [5:485].

Про важливість компліментів в американській культурі свідчать численні інтернет сторінки, де можна знайти будь-яку інформацію про те, як надавати і відповідати на компліменти.

Розглянемо основні функції компліменту в англomовному суспільстві. Отже, найчастіше компліменти вживають для того, щоб [5]:

1. виразити захоплення чи схвалення чийсь дії\зовнішності;

"Now your hair, I don't know what it is like! It's as bright as copper and gold, as red as burnt copper, and it has gold threads where the sun shines on it. Fancy their saying it's brown." (Lawrence)

2. встановити чи зберегти солідарність;

"I don't think you lot need me all that much," said Jenkin in a tentative tone. "I've always felt like the odd man out." <...>

"What perfect nonsense!" said Gerard, regaining a little confidence. "You're central, you're essential, even Crimond saw this. He said you were the best" (Murdoch).

3. замість привітання\подяки\вибачення\поздоровлення;

"I'll have it" said Tod, forking up the two pieces of chicken, "You've excelled yourself as usual, Jonty" (J. Cooper)

4. розпочати і підтримати розмову (комунікаційна тактика);

*"Did you have a good trip? asked the Welshman.
"A busy one".*

"I read your article about Bahrain. Most amusing".

"Bahrain's amusing. The Indian shop keepers are the only economists on the archipelago" (Ludlum)

5. заохотити певний тип поведінки.

"...In fact, I have a fun job for you". – "What's that?..."

"Sing to me". (She sings). – "Nice, Judy"... "Terrific. You were really getting into it" (Updike)

Щодо британсько-американських відмінностей, то можна виділити наступне. Англійці вважаються досить стриманими та замкнутими людьми [3:137]. Американці ж, навпаки, створюють враження людей досить товариських. Соціологи, характеризуючи манери поведінки представників цієї культури, вказують на властивість американців негайно демонструвати свою дружелюбність, голосно сміятися, посміхатися, хлопати вас по плечу і всіляко показувати свою сердечність і прихильність. Американцям характерне узагальнене, не спрямоване на конкретну людину дружелюбне ставлення до всіх членів суспільства. Американський варіант інтерпретації поняття "гарні міжособистісні стосунки" Анна Вежбіцька описує за допомогою формули "Я хочу, щоб всі відчували щось хороше" [1]. Така риса також пояснює і постійне вживання компліменту американцями.

Отже, в англо-американській культурі зовнішня гармонія взаємовідносин цінується більше, ніж душевна близькість, щирість і правдивість. Представники британської і американської культур цінують прагнення комунікативного партнера зробити їм приємність, хай навіть за допомогою безпідставної похвали, оскільки вважають, що в спілкуванні щирість не так важлива, як прояв (навіть символічний) поваги до гідності особистості [7:34].

Тепер розгляньмо особливості вживання компліментів у французькій мові. Перш за все, слід зазначити, що слово "комплімент" ("compliment") прийшло в англійську саме з французької і первинно означало "вітання" ("greeting").

Першою помітною відмінністю є те, що французи використовують компліментарні висловлювання набагато рідше, ніж представники англomовних (особливо американської) культури [6:178]. Тобто французи менше використовують інструментальні компліменти. Особливо це стосується такої теми як зовнішність. Французи набагато рідше роблять один одному компліменти, які стосуються одягу чи зовнішності, винятково якщо це щось екстраординарне.

Проаналізувавши більше 80 прикладів компліментарних ви-

словлювань можна виділити такі основні побічні функції компліментів у дискурсі:

1) комплімент при першій зустрічі використовується для встановлення дружніх стосунків із новим співрозмовником;

"Mon ch  r, votre petite princesse est très bien, très bien..." (Tolstoy)

2) комплімент для підтримання дружніх відносин. Цей тип компліменту використовується для висловлення симпатії;

"Ravissante ! Une vrai nature d'élite, fort instruite d'ailleurs, et artiste jusqu'au bout des doigts..." (Maupassant)

3) комплімент використовується як відповідь на комплімент. Цей тип компліменту є досить частотним в французькій мові;

"- Tu es bien aimable, mon ami!"

- Et toi, tu es bien raisonnable et bien courageuse, ma petite. Tu n'as toujours pas peur ? (Leblanc)

4) комплімент як частина подяки;

"- Merci, merci... tu es bonne..." (Cocteau)

5) комплімент використовується при проханні.

"Tu es une grand fille. Je compte sur toi. Elizabeth ne remerciait." (Cocteau)

Загалом, слід зазначити, що національно-культурні відмінності у вживанні компліментів між американцями, англійцями і французами не надто істотні. Оскільки англійська мова належить до германських, а французька мова до групи романських мов, то більше відмінностей спостерігається у лексиці, стилістиці та граматичній структурі компліментарних висловлювань.

Література:

1. Вежбицкая А. Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики / Пер. с англ. А.Д. Шмелева. – М.: Языки славянской культуры, 2001. – 272 с.

2. Кокойло Л.О. Компліментарні висловлювання в сучасній англійській мові (структура, семантика, вживання). Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04. / Київськ. держ. лінгв. ун-т. – Київ, 1996. – 24 с.

3. Мищенко В.Я. Классификация речевых актов комплимента // Вісник Харківського державного університету: № 390. Актуальні проблеми теорії комунікації та викладання іноземних мов. – Харків: Константа, 1997. – С. 107-111.

4. Сухарев В.А., Сухарев М.В. Европейцы и американцы глазами психолога. – Минск: Беларусь, 2000. – 366 с.

5. Holmes, J & D. Brown. (1987). Teachers and students learning about compliments. TESOL Quarterly, 21, 523-546.

6. Manes J. Compliments: A Mirror of Cultural Values // Sociolinguistics and Language Acquisition. N. Wolfson, E. Judd (Eds.) – Rowley: Newbury, 1983. – P. 96-102.

7. Wolfson N. An Empirically Based Analysis of Complimenting in American English // Sociolinguistics and Language Acquisition. N. Wolfson, E. Judd (Eds.) – Rowley: Newbury, 1983. – P. 82-95.

Скорейко М. В.,

Чернівецький Національний Університет імені Ю. Федьковича

IDEOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF AUTHOR'S STYLE IN THE CHOICE OF SYNONYMS

Ideography is the representation of ideas by graphic symbols, the use of ideograms to express ideas. An ideogram or ideograph is a graphic symbol that represents an idea or concept. They can be a straightforward pictograph, or a more abstract symbol that is comprehensible only on the basis of prior convention [2:1428].

Ideographic characteristics of author's style are formed on the author's world outlook grounds. Investigation of the author's style should begin with analyzing his biography with the focus on the definite periods of his life. The investigation of the problem of synonymy in our article was based on the novel *The Painted Veil* by W.S. Maugham. Having studied his biography, we found out that the greater part of his life was spent in France. That is why the works of S. Maugham are overloaded with borrowings from French. In his novels we come across the words of native English origin and their correspondent synonyms which were borrowed from French.

The notion of synonymy has been regarded in the past two decades as one of the most significant linguistic phenomena that influenced the structure of the lexicon, not much attention has been paid to this notion in the fields of lexicography, psychology or even computational linguistics [1:185].

Synonymy is a kind of semantic relation among words that occurs when two or more linguistic forms are used to substitute one another in any context in which their common meaning is not affected denotatively or connotatively. For example, words such as *healthy and well, sick and ill, quickly and speedily, quickly and rapidly* may be viewed as examples of synonymy, simply because they share most of the characteristics with one another.

According to Quine [4:245], there are two kinds of synonymy: complete synonymy and partial synonymy. Complete synonymy is regarded as words having identical meaning components. In more specific terms, words are complete synonyms only if they share all ingredients with one another. Quine states that this kind of synonymy does not exist simply because it is impossible to define, and the meanings of words in monolingual or multilingual settings are constantly changing. Therefore, words may share most of the constituents with one another, but not all the constituents. As for partial synonymy, it is when words share most of the necessary components or constituents. For example, the words *finish* and *terminate* may share most of the characteristics with one another, but they are still different in some respects.

Many linguists believe that negative prefixes negate not the semantic of the root, but of the suffix, for example: in- capable, the one who is not able to do something [3:22].

Anyway we believe that negative affixation do correlate with the semantics.

The dictionaries in which words are arranged into synonymic groups are called Thesauruses.

The aim of our article was to define the frequency of using adjectives with negative affixation and their correspondent synonyms with implicit negation in W.S. Maugham's *The Painted Veil*.

Our research was based on the observation of 108 adjective units with negative affixation picked up from the novel *The Painted Veil* by W.S. Maugham. To study this phenomenon, we applied 3 kinds of analyses: quantitative analysis, correlational analysis and comparative analysis. First of all, we formed the synonymic groups of the given adjective units based on the data from *Oxford Paperback Thesaurus Dictionary*. There was some kind of divergence between the formed synonymic rows. Some of them were numerable, others were very poor; in some cases negative affixation prevailed, in other cases the number of adjective units with negative word semantics dominated. But we were not able to draw any conclusions from these results as the analysis was based on the data taken from the dictionary, and we had to find regularities of functioning of these lexical units in a definite discourse – the novel *The Painted Veil* by W.S. Maugham. For this purpose we also formed the synonymic rows based on the data from the novel.

Our next step was looking for the most numerable synonymic groups (more than 20) that were formed on the basis of *Oxford Thesaurus*. There were 15 of them. The total number of their synonyms was higher

than 20, the group comprised adjectives with implicit and explicit negation (*unhappy, unmoved, unnatural, unpleasant, unfair, uncouth, unknown, unconscious, unwanted, disagreeable, indecent, inhospitable, insensible, worthless, careless*). Then we did the same with the bookish synonymic rows and were able to choose only 7 of them. On the basis of these adjective units we performed two different correlational analyses and compared the results.

There are several formulae for the calculating of the correlation quotient. The following one is the most popular of them:

$$r = \frac{\sum(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum(y_i - \bar{y})^2}}$$

r – is the quotient of the linear correlation

\sum – the summing up of the quantities as the result of some operation

X_i – the number of synonyms with explicit negation (first feature)

Y_i – the number of synonyms with implicit negation (second feature)

\bar{x} – the average out of the first feature

\bar{y} – the average out of the second feature

N	X_i	Y_i	$X_i - \bar{x}$	$Y_i - \bar{y}$	$(X_i - \bar{x})(Y_i - \bar{y})$	$(X_i - \bar{x})^2$	$(Y_i - \bar{y})^2$
V1	15	17	+2	+6	+12	4	36
V2	13	10	0	-1	0	0	1
V3	10	18	-3	+7	-21	9	49
V4	10	13	-3	+2	-6	9	4
V5	17	5	+4	-6	-24	16	36
V6	11	9	-2	-2	+4	4	4
V7	21	4	+8	-7	-56	64	49
V8	19	7	+6	-4	-24	36	16
V9	21	7	+8	-4	-32	64	16
V10	3	20	-10	+9	-90	100	81
V11	9	11	-4	0	0	16	0
V12	10	12	-3	+1	-3	9	1

V13	15	5	2	-6	-12	4	36
V14	10	17	-3	+6	-18	9	36
V15	14	11	+1	0	0	1	0
Total number	198	166	+3	+1	+270	347	365

$r = 0,76$

The correlational quotient of 15 synonymic groups based on the data from the dictionary after the performing correlational analysis was very considerable and showed that the adjective units with negative word semantics and their synonyms with negative affixation are interdependent and interconnected. This fact proves our statement that the lexical units with negative word semantic and their correspondents with negative affixation do correlate and are in direct proportion with each other. The more units with negative root semantics, the higher is the number of their synonyms with negative affixation.

But these are the results based on the dictionary data. What does the situation look like in the discourse of the definite author? To answer this question we have done the same correlational analysis based on the bookish data. The results of the analysis of the bookish units were completely different from the results of the analysis of the dictionary ones. The quotient of correlation was so insignificant that it enables us to state that the adjective units with negative word semantics and their correspondents with negative affixation are not in direct correlation with each other and are used chaotic by W.S. Maugham.

We can draw a conclusion that in the author's discourse the correlation between the adjectives with explicit and implicit negation is not considerable, because these two kinds of adjectives are competitive with one another and are freely applied by the author in his own way.

Література:

1. Hirst W. Meaning in language: An introduction to semantics and pragmatics (2nd ed.). – Oxford: Oxford University Press, 2004. – 249p.
2. Merriam Webster's Collegiate Dictionary (tenth edition). – Springfield, Massachusetts, USA: Merriam Webster Incorporated, 1994. – 2289 p.
3. Mykhailenko V.V. Negation as a Communicative Marker in Diachrony // Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. – Вип. 12. – Чернівці, 1997. – С. 15–22.
4. Quine. Semantic relations and the lexicon: Antonymy, synonymy, and other paradigms. – Cambridge: Cambridge University Press. – 2003. – 321p.

Старцева К.Ю.,

Національний гірничий університет

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ГАЗЕТНО-ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ

Переклад має довгу історію. Все почалося у ті давні часи, коли виникла потреба у людях, що володіли б декількома мовами і могли бути посередниками при спілкуванні між різними націями. В умовах розширення міжнародних зв'язків та обміну інформацією, перекладознавство швидко розвивалось, і цей процес триває і досі.

У наш час, час стрімкого динамічного розвитку науки і техніки, що впливає на всі сфери людської діяльності, час, коли обмін інформацією у глобальних масштабах став, можливо, як ніколи грандіозним, прямо пропорційно ростуть і вимоги до перекладу, а саме до якості останнього. Через посилення ролі ЗМІ у суспільстві переклад суспільно-політичних текстів набуває непересічного значення.

Мета даної статті полягає у дослідженні проблеми перекладу суспільно-політичних текстів.

Для будь-якого перекладача переклад суспільно-політичних текстів є, з одного боку, цікавою, а з іншого важкою та відповідальною працею, адже недостатньо знання лише мови та новин, треба володіти знаннями історії, культури, звичаїв, суспільного ладу, особливостей політичного життя. Брак інформації та знань може стати причиною неадекватного перекладу, що просто або не буде сприйматись реципієнтом, або буде сприйматись неналежним чином.

Причиною останнього є і те, що тексти суспільно-політичного характеру мають особливості офіційного-ділового стилю, що в свою чергу передбачає знання специфічної лексики. На нашу думку, засоби масової інформації і, власне, газети, якнайповніше відображають таку специфічну лексику та дозволяють саме на прикладі статей з газет дослідити та знайти способи їх перекладу.

Матеріали газетно-інформаційного жанру складають основний зміст газетних текстів. Перекладачу суспільно-політичної літератури часто доводиться перекладати статті та замітки інформаційного характеру з англійських та американських газет, і перекладач

має бути добре ознайомлений зі стилістичними особливостями таких матеріалів.

Газета – засіб інформації, а також засіб впливу на широку та неоднорідну аудиторію читачів. Так як газету зазвичай читають в умовах, коли важко зосередитись, то існує необхідність подавати матеріал стисло, але повідомивши всю необхідну інформацію.

Для практичної роботи перекладача найбільш істотними є наступні характерні риси англійської преси:

1. Розмовно-фамільярний характер ряду матеріалів;
2. Емоційна забарвленість внаслідок вживання жаргонізмів, перифраз;
3. Офіційність титулів та звернень;
4. Специфічність газетних заголовків;
5. Лексичні особливості газетно-інформаційних матеріалів;
6. Вживання термінів [3;160]

У газетно-інформаційному стилі дуже широко вживаються власні назви, імена, що роблять повідомлення більш конкретним, описуючи якісь події на певній місцевості, або тих, що стосуються певних людей або установ. Через це у рецептора мають бути певні попередні знання, що дозволить йому пов'язати назву з предметом чи об'єктом, що називається [3;150].

Ще однією особливістю цього жанру є намагання американських журналістів зробити сухе повідомлення більш емоційно яскравим за рахунок вживання в тексті жаргонізмів. Зазвичай при перекладі вони не передаються.

In another "Let's get cracking" Note, the Soviet Union today proposed next Thursday as the starting date for Ambassadors' talks in Moscow to prepare a Summit conference. [1;215]

У новій ноті, передбачалось приступити безпосередньо до підготовки наради у верхах, Радянський Союз назвав сьогоднішній четвер датою початку переговорів послів у Москві.

Особливістю американських газет є, специфічні підходи до конструювання заголовків газетних матеріалів. Автори статей докладають максимум зусиль аби заголовок їх статті складався з якомога меншої кількості слів, при цьому передавав інформацію про яку йдеться і привертая до себе увагу читача.

Перекладач має добре розуміти зміст газетного заголовку та вміти правильно його передати на мову перекладу, адже для заголовків американських газет характерним є те, що заголовок може мати подвійний зміст, оскільки комбінація слів підбирається та-

ким чином, що за змістом можна зробити абсолютно протилежні переклади, тому дуже важливо відчувати цей нюанс. Наприклад заголовок “Milk drinkers are turning to powder” можна перекласти як “Люди, що п’ють молоко, перетворюються на порошок”, хоча, звичайно, правильно перекласти необхідно як “Люди, які полюбують молоко, починають вживати сухе молоко”. WILL PRICE CURBS BOOST EXPORTS? На українську цей заголовок можна перекласти “Чи підвищить рівень експорту зниження цін?”

Взагалі, оскільки автори статей намагаються привернути увагу читача і зробити так, щоб він таки прочитав сам матеріал, то заголовки часто не передають зміст статті, а навпаки, бувають лише у незначній мірі пов’язані з нею. Тому основна інформація знаходиться у підзаголовку. Це значно полегшує роботу перекладача, адже перекладачу не завжди вдається одразу перекласти газетний заголовок, адже або бракує інформації, або заголовок можна перекласти декількома, абсолютно не поєднаними між собою за змістом, способами.

Ще однією проблемою при перекладі газетних заголовків є скорочення. Скорочення, що їх можна зустріти в американській пресі, можна розділити на кілька груп [1:140].

Перша і найчисленніша група включає скорочення назв партій, організацій, різних посад. Також дуже часто зустрічаються скорочення назв міжнародних організацій.

При перекладі таких скорочень перекладач має дотримуватись таких правил, по-перше, багато скорочень назв міжнародних організацій мають свій еквівалент в українській мові, а якщо назва організації невідома реципієнту, то перекладач може подати скорочення перекладу назви, але в дужках подати повний варіант. Також перекладач має враховувати і те, що деякі скорочення можуть писатись однаково, але в повному варіанті будуть стосуватись різних організацій [1:153].

Специфіку газетно-інформаційних матеріалів складають вже вищезгадані кліше, а також фразеологізми. Суспільно-політичний стиль більше ніж будь-який інший стиль є наближеним до художньої літератури. У суспільно-політичних текстах, статтях, оглядах широко використовується образна фразеологія. Характеризуючись метафоричністю, вона надає висловлюванню виразності, яскравості, своєрідності. За способом перекладу на українську мову образну фразеологію можна умовно розділити на чотири групи:

- 1) Фразеологізми, що мають повний відповідник в українській

мові і повністю калькуюються при перекладі;

2) Фразеологізми, які частково не співпадають за образністю з українськими;

3) Фразеологізми, при перекладі образ яких повністю змінюється;

4) Фразеологізми, які перекладаються нейтральною лексикою [2:103].

Переклад фразеологізмів – це особлива проблема, адже передати їх слово в слово зазвичай неможливо, через те, що вони є єдиним образом, звідси – необхідність їх розгляду як єдиного семантичного цілого, а заміна їх словами в прямому значенні може спричинити зникнення атмосфери звичних читачу образів.

У газетно-інформаційних матеріалах часто зустрічається рекламна лексика. Деякі образні слова і словосполучення проникають в політичну мову через рекламу.

Ще однією особливістю англійського газетно-інформаційного стилю є використання книжної лексики та розмовної мови поряд.

Серед усіх текстів газетно-публіцистичного стилю найбільш сухими та діловими по стилю є повідомлення та статті інформаційного характеру. Точність при перекладі таких статей досягається шляхом синтаксичної перебудови речень [2:71].

Отже, переклад газетно-публіцистичного стилю характеризується певними специфічними особливостями, які перекладач обов’язково має враховувати при перекладі. Перекладаючи публіцистичні матеріали, він має звертати увагу як на стилістичні та синтаксичні особливості, так і на його жанрово-композиційні характеристики.

Література:

1. Комисаров В.Н., Рецкер Я.И., Тархов В.И. Пособие по переводу с английского языка на русский. – М.: Высшая школа, 1965. – 268 с.
2. Левицкая Т.Р., Фитерман А.М. Пособие по переводу с английского языка на русский. – М.: Высшая школа, 1973. – 136с.
3. Паршин А. Теория и практика перевода. – М.: Русский язык, 2000. – 161 с.
4. Суворов С.П. Особенности стиля английских газетных заголовков (по материалам Daily Worker). – В сб.: Язык и стиль. – Москва., 1965. – С.193

Стасюк І.С.,

Національний університет "Острозька академія"

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ПОГОДИ

Мова – це складна структура з чітко диференційованими рівнями, між якими існують певні взаємовідношення і відбуваються різноманітні взаємодії в процесі об'єктивного функціонування мови. Дослідники теорії лексико-семантичного поля роблять акцент на тому, що лексичне значення мови, весь її словник чи та його частина, що доступна носіям мови на певному етапі, – це не просто об'єднання чи сукупність незалежних частин, і що значення слова не можна було б зрозуміти чи адекватно описати, якби це дійсно було так. Значення слова найкраще розглядати як внесок, який може зробити слово в загальне значення чи функцію речення, в якому це слово може з'явитися.

Лексико-семантична система – одна з найскладніших мовних систем, що зумовлено багатовимірністю її структури, неоднорідністю її одиниць, різноманітністю відображених у них відношень і відкритістю для постійного поповнення новими одиницями (словами та значеннями).

У вітчизняному мовознавстві про системність лексики було заявлено ще в минулому столітті. Український мовознавець О.О. Потебня, який ґрунтовно опрацював загальну теорію слова як у плані форми, так і в аспекті змісту (теорія внутрішньої форми слова, вчення про ближче і даліше значення слова, його багатозначність та історичну змінність значень), закликав учених вивчати семантичні відношення між словами, закони і правила внутрішніх змін у групах семантично пов'язаних слів.

Дослідженнями лексики погоди займалось чимало науковців. Лінгвіст-мовознавець Вердієва З.С. дослідила лексико-семантичні поля, серед яких є поле погоди. Кубрянова О.С. здійснила велике дослідження в морфології та етимології англійського слова, що послугувало підґрунтям для практичного аналізу англійської лексики погоди. Степанюк Г.А. згрупувала всі морфологічні властивості, які стосуються лексики погоди двадцятого століття.

Лексика погоди займає важливе місце у будь-якій сучасній мові. Практично щодня ми чуємо або самі вживаємо слова, що так чи

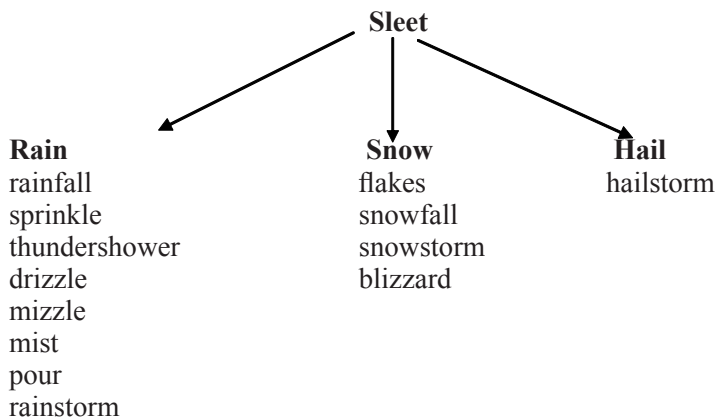
інакше пов’язані з погодою. Таким чином, словник погоди постійно поповнюється і розширюється. Проте дослідження, що проводяться у цій сфері є досить значними, кількість їх дуже обмежена.

На основі компонентного аналізу виділяємо 5 мікрополів в межах ЛСП “погода”: “хороша погода”, “опаді”, “вітер”, “туман”, “спека-холод”. Мікрополе “хороша погода” формують лише декілька слів – sunshine, shine, fairness, sun. Головною його властивістю є антонімія до інших мікрополів.

Мікрополе “опаді” розпадається на 2 лексико-семантичні групи – “дощ” і “сніг/град”. Лексико-семантична група “дощ” представляє собою типовий приклад синонімічної групи слів. Значення синоніма-домінанти rain і значення інших іменників групи розрізняються диференційними семами. Так, наприклад, rain і downpour – семою “велика інтенсивність”, rain і shower – семою “тривалість”, rain і drizzle – семою “якість”.

В межах лексико-семантичної групи формуються синонімічні ряди іменників, об’єднаних за певною ознакою. Наприклад, за ознакою великої інтенсивності об’єднуються у синонімічний ряд значення іменників cloudburst, downpour, downfall, pour, deluge, flood, torrent, thunderstorm. Слід зауважити, що для мікрополя “опаді” характерними є відношення еквонімії: іменники rain, snow, hail, sleet позначають різні види опадів.

Використавши за основу схему, розроблену О.Н. Каверіною [2:11] і, додавши до неї власні приклади, зобразимо наступну схему відношень синонімії та еквонімії між значеннями іменників мікрополя “опаді”:

spate
torrent
flood
deluge
cloudburst
the wet
oulpouring

Слід зауважити, що хоча іменники rain, sleet, snow, hail позначають різні види опадів, проте вони можуть бути об'єднані спільною семою fall. За ознакою сильних опадів у вигляді повеней або хуртовин об'єднуються у синонімічний ряд значення наступних іменників: fall, shower, flurry, downfall, avalanche, які є спільними як для синонімічного ряду “дощ”, так і “сніг”.

Для мікрополя “вітер” характерним є розподіл на 5 підгруп: “Вітри різних напрямків” (easterly, norther(ly), westerly, northeaster, southeaster та інші), “Легкий вітер” (air, breeze, zephyr та інші), “Сильний штормовий вітер” (gale, tempest, hurricane та інші), “Порив вітру” (gust, blast, flaw, whiff, puff та інші) і “Регіональні вітри” (berg, chinook, harmattan, sirocco, solano та інші). Для цього мікрополя характерною є комплементарна антонімія (wind – calm; calm – absence of wind), синонімічні відношення, наприклад, значення іменників wind –gale –tempest відрізняються за змістом семи “інтенсивність”, “швидкість вітру” та іншими ознаками. Яскраво вираженою синонімічною групою є значення іменників підгрупи “Сильний штормовий вітер”. Значення іменників об'єднуються семою “штормовий вітер” (сема “вітер” з акцентом на сильному прояві руху).

Основою та джерелом для лексико-семантичних груп, а значить полів, є номінальні слова. Ці слова пов'язані з постійними властивостями тільки їм сигніфікатами й виконують номінальну функцію; називають предмети, ознаки, дії та ін. Тому такі слова поділяються на різні лексико-семантичні групи. Сукупний зміст слів однієї лексико-семантичної групи, в свою чергу, становить поле, яке є мовним відображенням певної ділянки дійсності.

Лексико-семантичні поля не є ізольованими об'єднаннями, вони пов'язані між собою. Одним із засобів міжпольових зв'язків є багатозначні слова, які своїми окремими значеннями належать до різних полів.

Особливістю лексико-семантичного поля погоди є те, що воно дуже нестійке. Словник погоди постійно поповнюється нови-

ми лексичними одиницями, розширюючи таким чином лексико-семантичне поле. Цей факт створює значні труднощі опису данного поля. За даними тезауруса Роже семантичне мікрополе погоди охоплює приблизно 120 основних слів та словосполучень. В полі представлені різні частини мови: іменники, прикметники, дієслова та прислівники.

Оскільки в сучасній лінгвістиці немає однозначної і чіткої концепції для виділення та визначення лексико-семантичних полів, ефективними могли б виявитися перегляд та уточнення деяких теретичних положень, які стосуються статусу семантичних полів.

Література:

1. Вердієва З.С. К вопросу о роли сочетаемости в семантическом развитии слова // Уч. зап. Московского гос.пединститута им. В.И. Ленина. – М., 1958. – С.3-10.
2. Каверина О.Н. Семантическое поле "погода" в современном английском языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 1992. – 16с.
3. Кубрянова О.С. Эквивалентность как лингвистическое понятие // Семантика. Стилистика. Интертекстуальность : Спб.: Изд-во Санкт-Петербургск. Ун-та, 1999. – С.39-53.
4. Потебня О.О. Английская синонимика: (Введ. в теорию синонимии и методику изуч. синонимов). [Учеб. пособие для пед. институтов по спец. "иностран. яз."]. – М.: Высшая школа, 1980. – С.16.
5. Стенанюк Г.А. Основные типы лексических значений слова // ВЯ, 1953. – №5. – С.3-29.
6. Longman Dictionary of American English. – New York: Longman, 2000.
7. The New Oxford Thesaurus of English. – Oxford: Oxford University Press, 2000.

Сухомлінова Я.С.,

Національний університет "Острозька академія"

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ ПОЗИЦІЙ ПОЛІТИКА У ПРОМОВАХ ТОНІ БЛЕРА ТА ГОРДОНА БРАУНА

Беручи до уваги вплив політиків на громадську свідомість громадян, ми розглядаємо текст політичної промови як найголовніший інструмент здійснення даного впливу та маніпулювання соціальною свідомістю. Для того, щоб впливати на аудиторію по-

літики використовують різноманітні вербальні засоби, серед яких на особливу увагу заслуговують метафори.

У промовах экс-прем'єр-міністра Великобританії Тоні Блера та теперішнього міністра Гордона Брауна використовується велика кількість метафор, оскільки вони притаманні людському мисленню та мові. Метафора – це важливий механізм, за допомогою якого ми сприймаємо абстрактні поняття та осмислюємо їх [4:105].

З появою роботи Дж.Лакоффа і М.Джонсона у лінгвістиці почали послуговуватися терміном концептуальна (когнітивна) метафора. За допомогою цих метафор створюється цілісний образ світу. Можна з впевненістю сказати, що концепти виступають соціально-когнітивною основою спілкування для усіх людей, які мають різний індивідуальний досвід [2:379].

У промовах обох державних діячів ми виділили такі групи концептуальних метафор: ПОЛІТИКА – ДЕНЬ – НІЧ/СВІТЛО – ТЕМРЯВА, ПОЛІТИКА – СПОРТ та ПОЛІТИКА – НАВЧАННЯ.

До окремої групи метафор відносять вирази, які ми згрупували під назвою ПОЛІТИКА – ДЕНЬ – НІЧ/СВІТЛО – ТЕМРЯВА. З давніх-давен зміна дня і ночі залишала слід у свідомості людини і саме цей факт зумовлює наявність метафор, які пов'язані з цим явищем, у людській мові.

Метафори саме цієї концептуальної групи займають чільне місце у промовах Тоні Блера. Наприклад: *to give the green light* (January 12, 2003); *in the light of recent publicity* (April 12, 2002); *moments of dazzling lights* (January 25, 2002); *to light a love of learning* (November 18, 2005). Як бачимо, дані вирази мають позитивне значення, оскільки світло завжди асоціюється з добром.

У міфопічні часи світло пов'язували не тільки із зором, а й з теплом і вогнем. Як вогонь, що палає, зігріваючи тіло, так інтелектуальне світло є не тільки помічником, але й стимулом розуму й духу [1:102]. Наприклад, у одній із своїх промов Тоні Блер використовує таку метафору:

Education is the spark that can light a love of learning (November 18, 2005). Освіта – це іскра, яка може запалити любов до науки. У цьому реченні метафоричний вираз *light a love of learning* допомагає передати зміст речення яскравіше.

Використання метафор даної концептуальної групи у промовах Гордона Брауна не є таким частим явищем, як у текстах промов Тоні Блера. Все ж таки декілька прикладів можна зустріти. Напр.: *light the darkest corners of the world* (September 24, 2007); *a light held*

to the intellectual life of Europe (October 12, 2006). Дані метафори також асоціюються із чимось добрим та позитивним.

Одним із яскравих прикладів використання метафори групи ПОЛІТИКА – ДЕНЬ – НІЧ/СВІТЛО – ТЕМРЯВА у промові Гордона Брауна є наступне твердження:

You know, there is a golden thread of common humanity that across nations and faiths binds us together and it can light the darkest corners of the world (September 24, 2007). За допомогою метафоричного виразу *light the darkest corners of the world* прем'єр-міністр говорить, що існує золота ниточка гуманності, яка поєднує разом людей різних націй та переконань, і може освітити навіть найтемніші куточки світу. Як бачимо, ще раз наголос робиться на такій якості як людяність, яка повинна проявлятися у своїх власних діях та ставленні до інших людей.

На противагу світлу виступає темрява, яка асоціюється із негативними явищами та злом. У промовах Тоні Блера зустрічається їх досить багато, а саме: *dark days* (January 26, 2005); *the dark years of the Cold War* (January 3, 2003); *in the darkest days of war* (April 4, 2002).

Devastated by war, disfigured by evil, divided by the Iron Curtain, the 20th century saw dark days... (January 26, 2005). Даний метафоричний вираз *dark days* ототожнюють з нещастями та горем, яке випало на ХХ ст.

У текстах політичних промов Гордона Брауна було знайдено лише один приклад використання метафор пов'язаних із темрявою. У поданому нижче реченні вживається метафора *in the dark days of Nazism*. Таким чином, виражено негативне ставлення до нацизму, який панував у Європі у 30-ті роки та проявлявся у скоєнні актів насилля по відношенню до людей інших національностей.

In the dark days of Nazism in the Europe of the 1930s, Winston Churchill, then in the political wilderness, complained of leaders ... (December 15, 2005).

Спорт відіграє велику роль у житті британців та займає важливе місце в їхній національній культурі. Широка популярність, масове поширення спортивних понять створили сприятливу основу для метафоричного використання спортивної термінології у політичних текстах, бо суспільно-політичне життя часто уявляється людям як спортивна подія, тому ми об'єднали концептуальні метафори спортивної тематики у групу ПОЛІТИКА – СПОРТ.

Спорт приваблює публіцистику передусім динамізмом понять,

атмосферою гострої, напруженої боротьби, яскравою святковістю [3:81]. У своїх промовах екс-прем'єр-міністр Великобританії Тоні Блер неодноразово використовує метафори даної концептуальної групи. Наприклад: *to champion enlargement* (December 20, 2005); *a very deserved award winner for peace* (December 8, 2005); *strong competition, to be in lead* (November 29, 2005); *to make a start* (October 26, 2005); *to throw in the towel* (September 12, 2002).

We should not throw in the towel and fight for those values (September 12, 2002). Метафоричний вираз *throw in the towel* асоціюється з невдалим закінченням поєдинку тому, що кинути рушник на ринг означає визнати поразку і віддати перемогу супротивнику. У даному реченні *not throw in the towel* має значення не здаватися, тобто наполегливо продовжувати боротьбу.

Ми можемо також прослідкувати багато прикладів використання метафор концептуальної групи ПОЛІТИКА – СПОРТ у промовах Гордона Брауна. Наприклад: *rising the bar, the winners not losers in globalization* (June 20, 2007); *play by the rules* (June 19, 2007); *the relentless competition, against European Union rules, the top of the league* (May 15, 2007).

Now we must become aim for the top of the league (May 15, 2007). Під виразом *the top of the league* розуміється здобуття провідного становища країни у сфері освіти, оскільки її постійно потрібно вдосконалювати.

Спортивні метафори є прикладами того, як люди звично сприймають політику та відображають їхні підсвідомі схеми мислення [5:142]. Наведені вище приклади ілюструють використання спортивних метафор як потужного засобу впливу на читачів.

Говорячи про концептуальні групи метафор ПОЛІТИКА – НАВЧАННЯ, ми можемо стверджувати, що досить часто суспільство асоціюють із класом, а суспільно-політичне життя з навчальним процесом. Навчальний процес включає в себе уроки, помилки, виправлення помилок, оцінки, тести, рівень знань. У промовах Тоні Блера були знайдені наступні приклади вживання метафор даної групи: *to learn the lesson* (December 20, 2005); *my third lesson of leadership* (December 8, 2005); *to make progress* (November 29, 2005); *to do A Levels* (November 18, 2005); *the brightest youngsters* (October 26, 2005); *a difficult chapter* (November 18, 2005); *in good books* (October 26, 2005).

The holocaust was a difficult chapter in human history (November 18, 2005). *A difficult chapter* – це не важкий розділ книги, а жахли-

вий період в історії людства. Подана метафора виконує прагматичну та когнітивну функцію, оскільки, з одного боку, спрямована на читачів, а з іншого, допомагає краще зрозуміти голокост як страхіття в історії людства.

Зустрічаються також зразки вживання метафор концептуальної групи ПОЛІТИКА – НАВЧАННЯ і у промовах Гордона Брауна. Наприклад: *learn from past mistakes* (September 26, 2005); *to write the latest chapter in the American story* (March 4, 2009); *the lesson of this crisis* (June 24, 2007).

For the lesson of this crisis is that we cannot just wait for tomorrow today (June 24, 2007). У даному реченні під виразом *the lesson of this crisis* розуміються певні події, з яких потрібно зробити висновки для себе та не повторити їх у майбутньому.

Таким чином, метафори виконують когнітивну функцію в мові, оскільки явища мови, особливо значення і референція, переломлюються через призму когніції людини. Більше того, вони дозволяють яскравіше уявити одні аспекти досліджуваного явища і відповідно зробити менш помітними інші.

Література:

1. Лосев А. Ф. Проблема символа и реалистическое искусство / Лосев А. Ф. – М. : Искусство, 1995. – 320 с.
2. Маккормак Э. Когнитивная теория метафоры / Э. Маккормак // Теория метафоры. – М. : Прогресс, 1990. – С. 153–172.
3. Солганик Г. Я. Лексика газеты. Функциональный аспект / Солганик Г. Я. – М. : Высшая школа, 1981. – 112 с.
4. Худолій А. О. Динаміка функціональних змін у мові американської публіцистики кінця XX – початку XXI століття / Худолій А. О. [монографія]. – Острог : Видавництво НаУОА, 2006. – 384 с.
5. Cibbs R. W. The Poetic of Mind: Figurative Thought, Language and Understanding / Cibbs R. W. – Cambridge : Cambridge University Press, 1999. – 527 p.
6. The archive of Tony Blair's and Gordon Brown's speeches [Електронний ресурс] // The official site of the Prime Minister's Office. – Режим доступу до архіву: <http://www.number10.gov.uk/Page12009>.

Ткачук М.А.,

Національний університет "Острозька академія"

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ЇЖИ В ДІАХРОНІЇ

Постійний розвиток і еволюція суспільства вимагає від мови перебування на рівні вимог часу, оскільки вона повинна задовольняти потреби людей, що нею користуються. Зміни в різних сферах життя соціуму: суспільно-політичній, економічній, науково-технічній, духовній, культурній породжують для мови нові об'єкти називання і формують потребу в неологізмах. Водночас мова як системно-структурне утворення характеризується такою внутрішньою організацією (системні міжрівневі взаємозв'язки, власний словотворчий потенціал, стилістичні зміни, існування мовних антиномій тощо), яка є чинником динамічних процесів.

Найвиразніше відображає мовну еволюцію лексико-семантичний рівень. Словниковий склад є найбільш чутливим до всіх зовнішніх факторів впливу, на ньому активно відбивається дія внутрішніх законів розвитку мови. Саме лексика, "на відміну від інших мовних систем, менш чутливих і більш замкнених (наприклад, фонематичної або граматичної), безперечно, більш широка, складна, гнучка і рухлива" [2]. Інноваційні процеси у словниковому складі є постійним об'єктом аналізу в наукових працях дослідників. Зокрема, теоретичні питання розвитку та вдосконалення лексико-семантичного поля в діяхронії.

Ідеї та принципи семантичного аналізу мови, які надалі були об'єднані під загальною назвою дослідження семантичного поля, виникали і складались поступово. Вони беруть свій початок в кінці XIX – на початку XX століть. Формулювання цих ідей та принципів ми знаходимо в працях А.А. Потебні, М.М. Покровського, Р.М. Мейера, Й. Тріра, Г. Штерберга, Г. Ібсена, В. Порціга, А. Йолеса та інших.

Дослідники вивчали лексико-семантичне поле з різних точок зору, спираючись на всі можливі види відношень між словами. Цим і спричинена наявність різних типів лексико-семантичних полів, серед яких найпопулярнішими є поля М. Покровського і Й. Триба (лексичні і понятійні), В. Порціга (елементарні семантичні поля) [3].

Лексико-семантичне поле – сукупність лексичних одиниць, які об'єднані спільністю змісту і відображають поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ. Лексико-семантичне поле має ієрархічну будову, де центральним є ядро. Поле складається з лексико-семантичних груп.

У процесі становлення науки про лексико-семантичне поле в діяхронії унаслідок розмежування діяхронічних процесів утворення слів і синхронних мотиваційних зв'язків між словами і, відповідно, розмежування діяхронічного і синхронічного словотвору окреслилися тенденція відносити лексико-семантичну деривацію до діяхронічного словотвору [4].

Лексико-семантична деривація – це і зміна значення слів як в процесі історичного розвитку, так і синхронії, що приводить до багатозначності (виникнення лексико-семантичних варіантів), і процес утворення гомогенних омонімів. Отже, лексико-семантична деривація є одним і тим самим мовним процесом семантичного розвитку значення, що послідовно приводить до полісемії і гомогенної омонімії, адже розмежування полісемії і гомогенної омонімії є радше проекцією на лексичну неоднозначність лексикографічних потреб, ніж відбиттям їх онтологічних відмінностей, а полісемія і онтологія – це одне й те ж саме лінгвістичне явище на різних стадіях свого розвитку [5].

Ще однією проблемою історичних досліджень лексики є питання семантичної вмотивованості слова, що також відноситься до лексико-семантичної діяхронії [1]. Проте не слід забувати, що до діяхронічних пояснень все частіше звертаються й у синхронічних дослідженнях лексичної семантики. Проблема семантичної вмотивованості, звичайно, зберігає актуальність в історичних дослідженнях.

Лексика їжі займає важливе місце у будь-якій сучасній мові. Практично щодня ми чуємо або самі вживаємо слова, що так чи інакше пов'язані з їжею. Поняття їжі нерозривно пов'язане з непостійністю, що стимулює оновлення мови, обов'язковою умовою функціонування якої як засобу спілкування є здатність до номінації. Номінативні одиниці мови виступають у ролі будівельного матеріалу для одиниць комунікації, оскільки процес передачі інформації базується на безпосередньому введенні у висловлювання нових слів, що позначають невідомі поняття. Таким чином, словник їжі постійно поповнюється і розширюється.

За даним тезауруса семантичне поле їжі охоплює 454 основних

слів та словосполучень. Поле представлене лексичними одиницями, які належать до основних частин мови: іменниками, прикметниками, дієсловами. Основну масу складають іменники (69%) та дієслова (25%), на частку прикметників припадає лише (6%).

Іменники складають основну частину слів ЛСП їжі. Тому саме на них варто звернути увагу.

Food – any nutritious substance that people or animals eat or drink or that plants absorb in order to maintain life and growth tins of cat food; Origin: late Old English fōda, of Germanic origin; related to fodder.

Як свідчить етимологічний словник, слово food було запозичене в англійську мову з германської і походить від слова fōda, що означало корм, фураж. Згодом слово food набуло значення корму не лише для тварин, але й для людей.

Від слова food утворилося слово feed, яке зберегло своє початкове значення “корм, фураж” та набуло поряд з ним ще кілька. Ще одне слово fodder та forage повністю зберегли своє значення. Хоча слова походять від однієї лексеми увійшли вони до словникового складу англійської мови в різні періоди. Лексема fodder активувалася в період староанглійської мови, тоді як forage – в середньоанглійський період. Крім того, від лексеми fodder утворилося слово forage. Це свідчить про те, що лексико-семантична деривація цих слів відбувалася як в синхронії, так і в діахронії.

Слова *nourishment*, *nutriment* і *nurture* утворилися внаслідок лексико-семантичної деривації в діахронії, оскільки вони утворилися в англійській мові в різні періоди.

Також пара слів *pasture* та *pasturage* є наслідком деривації в діахронії. Проте значення не змінилося і очевидно, що слово змінилося спочатку в мові запозичення, а вже потім перейшло в англійську мову.

Іменники *diet* та *dietary* утворилися в мові в різні періоди, що свідчить про набуття іменником нового значення в історичному процесі розвитку мови.

Можна виділити ще одну групу слів, що зазнали лексико-семантичної деривації. Особливістю цієї деривації є те, що слова початково семантичної вмотивованості зі словом *їжа* не мали, але внаслідок набуття нових значень та функцій набули цієї вмотивованості.

Так слово *whet* походить від староанглійського слова германського походження, що означає “гострий”. Найбільш вживаною

формою слова є дієслово. Останнє значення як іменника семантично мотивоване з полем їжі, що свідчить про лексико-семантичну деривацію.

Походження слова *swill* точно визначити не можливо, однак з огляду на перше значення, можемо зробити висновок, що воно спочатку не мало семантичної вмотивованості з їжею.

Дієслово ”*nip*” походить від датського, що означає “мала кількість” і зовсім не простежується жодний семантичний зв’язок з останнім значенням слова – “вживати алкоголь”.

Також можна простежити випадки утворення омонімії внаслідок набуття словами нових значень. Основною ознакою переходу полісемії в омонімію є відсутність живих семантичних зв’язків між омонімами. Ця ж ознака – наявність живих словотвірних зв’язків – головна умова при встановленні між двома одиницями синхронних словотвірних відношень. В лексико-семантичному полі їжі можна простежити омонімію. Вона притаманна лише багатозначним словам.

Ще однією особливістю лексико-семантичного поля їжі є факт, що семантична вмотивованість слів, що позначають рідкі та теплі страви залежить насамперед від етнокультурних чинників, які вплинули на те, що в основі цих страв лежить або значення способу приготування їжі, або інгредієнтів з яких вона складається. Англійською мовою вони були засвоєні як континуанти з готовою семантичною структурою.

Це ми бачимо в назвах страв, які відображають способи приготування цих страв, наприклад, *mince* означає порізати на дрібні шматочки, *fricassee* – підсмажити в гарячій олії на пательні, або продукти з яких вони готуються, наприклад, *goulash* – походить від слова м’ясо, *bouillabaisse* – походить від назви риби, з якої ця страва готується.

На підставі проведених досліджень можемо зробити висновок, що слова лексико-семантичного поля їжі англійської мови під впливом лексико-семантичної деривації набули як морфологічних, так і неморфологічних змін, що призвело до полісемії та омонімії.

Література:

1. Тропіна Н.П. До питання про лексико-семантичної деривації//Мовознавство. – 1997. – №1. – С.48-53.

2. Чмир О. Семантично мотивована лексика сфери права (на матеріалі старослов’янської та давньоруської мов)/ О.Чмир // Мовознавство:

Науково – теоретичний журнал. – Київ, 2004. – №2/3. – С. 75-80.

3. Семантична мотивація лексики як засіб активізувати учнівську цікавість / П.Селігей // Дивослово: науково-методичний. – Київ. – 2005. – №9. – С. 50-52.

4. Лексико-семантичні інновації в сучасній чеській мові // Мовознавство. – 2001. – №3. – С. 104-112.

5. Чернишин Т.О. Типологічні аспекти семантичної реконструкції гнізд праслов'янської лексики /Т.О. Чернишин // Мовознавство: Науково-теоретичний журнал. – Київ, 2008. – №2/3. – С. 91-102.

Федорів М.І.,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВІДНОШЕННЯ ПОХІДНОСТІ СЕМАНТИЧНИХ ОЗНАК КОРЕНЕВИХ ТА ПОХІДНИХ ДІСЛІВ НІМЕЦЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ ІЗ СЛОВОТВОРЧИМ ЗНАЧЕННЯМ “НЕДОСТАТНІСТЬ ВИКОНАННЯ ДІЇ” У КОМПАРАТИВНОМУ АСПЕКТІ

Одним із найважливіших способів розширення словникового складу мови є словотвір, що вважається відносно молодого лінгвістичною дисципліною, оскільки донедавна його не вважали окремою самостійною галуззю мовознавства, а відносили до історії мови, морфології, чи лексикології. Об'єктом дослідження словотвору є похідні слова, які утворюють більшу частину словникового складу мови, що постійно розвивається. Під похідними розуміємо перш за все такі слова, значення яких однозначно і стандартно виводиться на основі поєднання значень морфем у складі даного слова. За зовнішньою формою, тобто структурою, похідні слова поєднують у собі *словотвірну основу* та *словотвірний формант* [1:15].

Внутрішній зміст похідного слова, його словотвірну семантику характеризує *словотвірне значення*, яке формується на базі семантичних відношень між твірною основою та похідним словом. За визначенням Е.С. Кубрякової, *словотвірне значення* – це нове значення, що виникає в дериваті як наслідок поєднання твірної основи з формантом і носієм словотвірного значення [2:99]. Словотвірне значення формується у результаті встановлення певного типу співвідношення похідних слів з твірними. Ці співвідношення реалізуються унаслідок взаємодії семантики компонентів словотвірної структури похідного і твірного слів.

Між твірним та похідним словами встановлюються *відношення похідності* або вмотивованості семантичних ознак. Це означає, що похідне слово семантично зумовлене твірним. Поняття мотивації, або похідності, є головним для словотворення, бо власне співвідношення твірних і похідних слів становить сутність словотвірного процесу [1:92].

Словотвірна похідність розглядається діяхронічно та синхронічно. Із діяхронічної точки зору, словотвірна похідність – це вторинність, вмотивованість слова, історична достовірність його утворення на базі іншого [2:31]. З точки зору синхронічної дериватології, до похідних належать ті слова, що зберігають формальні та семантичні ознаки вторинності. Головна семантична особливість похідних слів у синхронному дослідженні полягає у тому, що вони (похідні слова) позначають дійсність опосередковано, через відношення одного предмета до іншого. Отже, відношення похідності виникають синхронічно між лексичними одиницями, якщо одна із цих одиниць є первинною, мотивуючою, а інша – вторинною, вмотивованою. Первинне слово є переважно невмотивованим, значення похідного слова мотивується значенням цього ж первинного. У мотивуючому слові виділяється твірна основа, що є частиною мотивованого слова, і є спільною для первинного і вторинного. *Словотвірна похідність* – це відношення між двома однокореновими словами. Визначальною ознакою похідного слова є його зв’язок з іншим словом та семантична зумовленість цим словом [2:20]. Як стверджує Г. Марчанд, між словами не спостерігається дериваційних зв’язків, якщо між ними немає нічого спільного із семантичної точки зору [6:427]. Отже, похідне слово вважається вмотивованим не тільки з тієї причини, що повторює значення первинної лексичної одиниці, а й тому, що подібне до її внутрішньої форми.

Наразі проаналізуємо семантику наступних кореневих та похідних дієслів німецької мови:

schätzen – von etwas ungefähr zu bestimmen versuchen

unterschätzen – zu gering einschätzen

lasten – als drückende Verpflichtung (auf etwas) liegen

unterlasten – etwas nicht völlig laden, weniger als nötig

wachsen – grösser, stärker werden; mit Wachs bestreichen

unterwachsen – zu bestimmtem Alter nicht wachsen [8:405-753].

Проаналізувавши та порівнявши семантику даних дієслів, бачимо, що лексичне значення похідних дієслів комбінує в собі лексичне значення кореневих дієслів, які виступають модифікаторами, та

словотворче значення “недостатність виконання дії”, отримане внаслідок сполучення з префіксом **unter-**, який являється носієм даного словотворчого значення.

За аналогією порівнюємо значення семантично тотожних кореневих та похідних дієслів англійської мови:

estimate – to assign a value or range of values

underestimate – to make too low an estimate

load – to place or receive (cargo, goods, etc.) upon

underload – to load something not fully

grow – to increase in size or develop

undergrow – not having the expected height [9:1453-1455].

Проаналізувавши значення даних дієслів, можна дійти висновку, що лексичне значення похідних дієслів семантично зумовлене семантикою кореневих дієслів, але містить в собі ще словотворче значення “недостатність виконання дії”, яке отримане дериваційним шляхом у сполученні з префіксом **under-**.

Далі проаналізуємо значення дієслів української мови, які утворені за тим же принципом, що й вищезгадані дієслова німецької та англійської мов:

оцінювати – призначати чомусь вартість; визначати якості чи цінність

недооцінювати – не повною мірою оцінювати чи визнавати значення чого-н.

вантажити – наповнювати вантажем що-н.

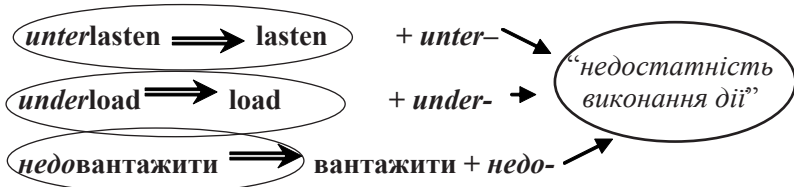
недовантажити – завантажувати що-н. не повністю, менше ніж потрібно

рости – ставати більшим на зріст, збільшуватись

недорости – не вирости до певного віку чи розміру [5:288-828]

Звідси випливає, що внутрішній зміст представлених похідних дієслів української мови, як і німецької та англійської мов, характеризує словотвірне значення “недостатність виконання дії”, яке формується на базі семантичних відношень між твірною основою та похідним словом.

Зобразимо це явище схематично:

Проілюструємо дане явище прикладами з класичної літератури:

a) *Er hatte wahrscheinlich dessen Tempo unterschätzt und versuchte jetzt im Bogen vorher noch vorbeizukommen* [4:206].

b) *Der Wirt hat bemerkt, daß die Steine untergelastet waren, und rief sofort Gottfried an* [4:156].

c) *They were a man and woman; or perhaps they would be better described as a male and female: for the former was one of those long-limbed, knock-kneed, shambling, bony people, to whom it is difficult to assign any precise age,— looking as they do, when they are yet boy, like undergrown men, and when they are almost men, like overgrown boys* [7:6].

d) *The car drove underloaded to the town* [7:86].

e) *Видно Сашко недооцінив свого супротивника, інакше не опинився б в скрутному становищі* [3:112].

f) *Всі зрозуміли, що він ще недоріс проте уже має гарні навички у цьому* [3:256].

Проведений аналіз свідчить, що між досліджуваними кореневими та похідними дієсловами як німецької, так і англійської, і української мов встановлюються відношення похідності, тобто значення похідних дієслів визначається за допомогою значення кореневих, проте характеризуються наявністю спільного словотворчого значення “недостатність виконання дії”, отриманого у сполученні з відповідним префіксом – **unter-** (нім.), **under-** (англ.), **недо-** (укр.).

Література:

1. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія: навч. посіб. – Дніпропетровськ : ДДУ, 1998. – 187 с.
2. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова. – М. : Наука, 1981. – 224 с.
3. Нечуй-Левицький І.С. Вибрані твори. – К.: Сакцент Плюс, 2008. – 512 с.
4. Ремарк Э. М. Три товарища: Книга для чтения на немецком языке. – СПб.: КАРО, 2005. – (Originallektüre)
5. Словник української мови. – К.: Наукова думка, 1974. – 935 с.
6. Marchand H. Die Präpartikelverben im Deutschen: echte Präfixbildungen, synthetische Präfixbildungen, pseudo-präfixale Bildungen // *Studies in Syntax and Word-Formation*. – München : Wilhelm Fink Verlag, 1972. – S. 423- 439.
7. Charles Dickens. The adventures of Oliver Twist. – Oxford: Heron books, 1991. – 509 p.
8. Duden. Das Bedeutungswörterbuch. – B. 10 – Mannheim/Wien/Zürich: Dudenverlag, 2004. – 815 S.
9. Webster's Dictionary. – J.G. Allee – Ottenheimer, 1981. – 437 p.

Федушко С.С.,

Національний університет "Львівська політехніка"

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ НА СУЧАСНУ СОЦІАЛЬНУ КОМУНІКАЦІЮ

Роль комп'ютеризації у нашому житті стала настільки значною, що вона чинить вплив на всю соціальну систему, змінює стиль мислення. Для дослідження сучасної соціальної комунікації актуальним стає аналіз процесів перенесення мови спілкування людини з комп'ютером у систему спілкування між людьми. Мова йде не лише про процеси певного "спрощення" мови за рахунок введення світових інтегративних понятійних позначень, які повинні бути зрозумілі всім постійним користувачам інтернету, а й про зміну самого стилю мислення. Процес спілкування з комп'ютером оперує більшою кількістю алгоритмізованих понять, з допомогою яких відбувається смислове впорядкування світу. "Ця його впорядковувальна здатність зазіхає на охоплення реальності в цілому...на універсальність. І комп'ютери як оптимальні засоби впорядкування є чудовою підтримкою таких зазіхань"[6:29].

Комп'ютер як засіб обробки текстів сприяє універсалізації мовних засобів вираження. Л.Ю. Александрова вважає, що це може привести до неконтрольованого процесу комп'ютерної раціоналізації людського мислення [1:7]. Все більше вчених погоджуються з тим, що характер праці в умовах масової комп'ютеризації сприяє посиленню раціоналізму, виникає його нова форма – комп'ютерний раціоналізм. Масовість користування комп'ютерними мережами підтверджують дані, що за 10-15 останніх років число індивідів, що здійснюють комунікаційні акти за посередництва інтернету, дійшло до цифри 100-200 млн., що складає приблизно від 2 до 4% чисельності населення Землі. Ця цифра наче й невелика (хоча у найбільш передовій у цьому плані країні – США – вона перевищує вже 40 млн., тобто біля 20% населення), але з урахуванням динаміки вона може стати найважливішим фактором, що впливатиме на людське мислення. Кількість матеріалів, що доступні для освоєння через WWW, росте ще швидше, ніж число відвідувачів Всесвітньої мережі. Це не лише текстові матеріали, хоча на 90%

саме вони складають зміст сторінок інтернету, але й графічні (зображення, фото) та динамічні (музика, кіно тощо) форми.

WWW спричинює зміну форм комунікативного впливу з безпосередніх на опосередковані. Наприклад, у сфері управління інтернет технології змінюють способи взаємодії робітників на підприємствах. Формуються комунікативні механізми не лише високого рівня (мистецтво), але й повсякденного (забавки). А.В.Сурін повідомляє, що найчастіше росіяни відвідують Web-сторінку з анекдотами [5:872].

Інтернет технології – це не лише WWW, а й інші форми індивідуальної взаємодії, як от електронна пошта (e-mail), електронний телефон, електронний відеофон, скайп, форум, чат, веб-пейджери (ICQ, Instant Messenger).

Електронна пошта – популярний інтернет-сервіс, що робить можливим обмін даними будь-якого змісту та у різних форматах. Чат (англ. chat – балачка, розмова) як засіб спілкування користувачів у мережі в режимі реального часу передбачає обмін текстовими повідомленнями. При цьому формуються відповідні співтовариства зі своєю мовою, ієрархією і нормами поведінки (мережевий етикет). Блог (англ. Blog від web log) – сайт, основне наповнення якого – записи, що додаються регулярно. Це може бути відкритий приватний щоденник, стрічка тематичних новин тощо. Веб-пейджери такі як ICQ (I Seek You – я шукаю тебе) надають можливості он-лайн діалогу, ефективного спілкування з колегами або друзями незалежно від відстані, включаючи і голосові чати. Можна відправляти і одержувати не лише короткі повідомлення, а й окремі файли, перетворюючи Інтернет-сервіс на повноцінну поштову систему [3]. Можна згадати і тематичні сайти, які, зазвичай, мають форум, на якому користувачі можуть поспілкуватися між собою з того чи іншого питання.

Крім того, проводяться тематичні електронні конференції з визначених тем чи проблем, які працюють за принципами списку розсилання. Багато списків розсилання на різноманітні теми можна знайти на спеціальних серверах. Ефективним засобом оперативного обговорення актуальних проблем є телеконференції.

Користувачі скайп по суті роблять телефонні виклики і відеовиклики через комп’ютер використовуючи програмне забезпечення скайп і інтернет. Основа системи – безкоштовна комунікація між користувачами програмного забезпечення скайп; проте продукт також дозволяє користувачам скайп зв’язуватися з користувачами регулярної наземної лінії зв’язку і мобільних телефонів [2].

Всі вище перелічені форми комунікації, що передбачають забезпечення її діалогічності з використанням комп'ютерних технологій, можна розглядати як окремі мовленнєві жанри інтернет-дискурсу і їхнє дослідження стає новим завданням сучасної комунікативної лінгвістики.

Особливо цікавим об'єктом дослідження можуть стати інтернет-меми – спонтанне розповсюдження в інтернеті деякої інформації або фрази. Через відсутність чіткого поділу інтернет-мемами називають всі меми, що були утворені в Мережі, а також ті, що потрапили в неї з офлайну. Актуальність цієї проблеми зумовлена поширеністю мемів у мережі. Інтернет-мем набуває свого значення лише за умови максимального розповсюдження і постійного оновлення середовища його використання.

Таким чином, можна виділити наступні характеристики мему: нестійкість; охоплення багатьох значень, що постійно поновлюються; швидка генерація та мутація; відносна складність перекладу. Українських інтернет-мемів є дуже мало, переважно вони є запозиченими з рунету. Відбувалися спроби перекладу окремих одиниць олбанської мови на українську. “Make it for lutz” (lutz – похідне від аббревіатури LOL, Laughing Out Loud) – головна стратегія появи Інтернет-мемів. Проте, стверджувати, що Інтернет-мем – це одиниця культурної інформації, яка передається від людини людині [4:104] не варто. Адже, створення культури – це створення смислу, а меми є радше функціональною формою, а не формою, що виступає як знак певного смислу. Вони не відіграють жодної ролі в плані культурного розвитку інтернет-середовища.

Таким чином, можна прогнозувати, що найближча декада пройде під знаком зміни форм комунікацій, при цьому найважливішим фактором буде вплив інтернет технологій. Ці технології формують глобальну комунікативну мережу, яка здатна діяти в режимі реального часу і зворотнього зв'язку. Це веде до формування електронного співтовариства, яке живе за власними законами.

Таким чином, комп'ютерні технології надають нових контурів поняттю мережі. Мережа – не лише спосіб транспортування інформації, але й можливість її оброблення. Новітні інтегральні мережі комунікаційної взаємодії створили особливу форму розподіленої комунікації, котру виявилось можливим спроектувати на соціальну комунікацію. Спілкування людей включених у автоматизовані комунікаційні процеси почало формуватися як проєкція комп'ютерних мереж, набувати форми інформаційно-мережових

комунікацій. Сьогодні останні методично вибудовуються за моделями, що створюються технологіями системної інтеграції процесів оброблення і передачі інформації. Це створює підґрунтя для формування комп’ютерного раціоналізму, що відображає особливу форму сприйняття світу: світ, як книга, написана математичними знаками (метафора Галілея). Класичні раціоналісти (Декарт, Гоббс, Спіноза, Лейбніц) вважали, що знання можна здобути виключно шляхом дедуктивної раціональності. Їхні наукові трактати є не описом природи, а конструюванням теоретичних моделей. Пародія Джонатана Свіфта на раціоналістичний метод показує чудака-професора, котрий працює над покращенням “спекулятивного пізнання шляхом механічних пристосувань” і створює машину з поєднаних між собою дерев’яних кубиків. На кубиках безладно написані слова у всіх можливих формах. При повертанні рукоятки апарату конфігурація слів на кубиках змінюється і слова, котрі б могли бути частиною речення, негайно записуються. Чим не спосіб писати наукові трактати? При всій гротескності цієї пародії вона перегукується з побоюваннями сучасних вчених, що проявом комп’ютерного раціоналізму може стати втрата людиною здатності діалектичного сприйняття світу і зниження його інтуїтивних можливостей. Дійсно, в процесі наукової творчості людина не завжди йде шляхом перебору всіх варіантів розв’язку задачі. Особливу вагу має не лише дотримання правил, а й творчий особистісний акт. Це твердження справедливе і для комунікації. Норми і зразки комунікативної взаємодії забезпечують саму її можливість. Одночасно мовленнєвий акт є створенням нової унікальної “мовної” реальності, яка для мовця відображає істинне пізнання світу. Наслідком процесу інформатизації можна вважати певні зміни у мовній картині світу і певний вплив на ідентичність людини. Саме ці аспекти є сьогодні об’єктом пильної уваги вітчизняних і західних спеціалістів.

Зміни, породженні впливом комп’ютеризації на сучасну соціальну комунікацію можуть бути об’єктом досліджень в лексикології, семантиці, семіотиці, комунікативній лінгвістиці, соціолінгвістиці, а також у антропокультурній лінгвістиці, котра може бути виокремлена як підрозділ лінгвістичних студій, що вивчає людину як суб’єкта породження культурних смислів.

Література:

1. Александрова Л.Ю. Когнитивный стиль мышления как качество современной социальной коммуникации: антропологический анализ/

Лингвофилософский портрет современной языковой личности: Сборник материалов международной научной конференции. – Владимир: ВГГУ, 2008. – 298 с.

2. Дмитрієва О. А., Рибалко О. О., Гладковський С. С. Особливості інтернет-спілкування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2004/eltf/rybalko/library/art4.htm>

3. Іздрик А. Культурологічний часопис “І”//Особливості спілкування молоді у віртуалі. – №46, 2007. [Електронний ресурс], 2007. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n46texts/N46-molod.htm>

4. Куїмова Т. Класифікація інтернет мемів за походженням //Комп’ютерні науки та інженерія: Матеріали III Міжнародної конференції молодих вчених CSE-2009. – Львів: Видавництво НУ ”Львівська політехніка”, 2009. – с. 103-104

5. Сурин А.В. Интернет как новое средство коммуникации//Эффективная коммуникация: история, теория, практика: Словарь-справочник/ Отв. Редактор М.И.Панов; сост. М.И.Панов, Л.Е.Тумина. –М.: ООО “Агентство “КРПА Олимп”, 2005. – 960с.

6. Хамелинк Кеес Дж. Культура в век электронных средств коммуникации// Культуры. ЮНЕСКО. – №4, 1985.

Філінчук І.Я.,

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

ТЕОРІЇ ПОХОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГРАМАТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ РОДУ

Грамактичний рід є однією з найменш логічних категорій, але в той же час у цій грамактичній категорії міститься найбільше несподіванок. Грамактичний рід слова, зазвичай, пов’язують зі статтю істоти яку він позначає, проте, рід істоти часто не співпадає в тих мовах, в яких грамактичний рід є чітко вираженим.

Цілком прийнятною є думка про те, що в глибокій давнині люди уподібнювали неживі предмети з живими, але існування грамактичного роду в індоєвропейських мовах в основному пов’язано з морфологією (слова ділилися на роди в залежності до закінчень цих слів).

Існують три основні гіпотези походження грамактичного роду: семантична, морфологічна і синтаксична. Прибічники семантичної концепції (І.Г. Гердер, Я. Гримм, В. Гумбольдт), вважають, що в основі грамактичного роду лежить протиставлення за статтю; ознака статі переносилася давніми індоєвропейцями на предмети неживої природи. Причому цей перенос проходив по принципу:

все велике, швидке, активне відноситься до чоловічого роду, все мале, спокійне, пасивне – до жіночого, а все штучне та збірне до середнього [3:201].

Прихильники морфологічної концепції трактують рід, як формальну категорію, суть якої полягає в класифікації субстантивів, але відбиття немовної реальності, а опозиція по статі сприймається як результат пізнішої раціоналізації іменної морфології [2:40].

Прихильники ж синтаксичної концепції (Г. Штейнталь, Дж. Фодор, В.В. Йоффе), вважають, що рід можливий тільки в тих мовах в яких існує такий синтаксичний зв'язок, як узгодження.

Існує багато теорій розвитку граматичного роду, проте найбільш обґрунтованими є теорії А.Мейє та К.Бруннера.

На думку А. Мейє спочатку існувала відмінність не за родами, а за категоріями “живий-неживий предмет”. Таким чином, іменники поділялися на два класи – живі й неживі [4:129]. Оскільки індоєвропейська прामова була спочатку мовою активно-стативної будови, предмети та явища, що оточують людину, мислилися або як речі (артефакти), або як живі суб'єкти дії (факти). При цьому не обов'язково “істотами” могли бути тільки живі істоти (тварини, люди). Такі важливі у житті давньої людини “предмети”, як вогонь і вода, також могли розумітися як жива божественна сила. Зовнішні частини тіла людини (наприклад, рука, нога, око, зуб) мислилися як живі (активні) предмети, а внутрішні органи (серце, печінка) – як неживі (інактивні) предмети. Живими (божественними) силами чоловічого й жіночого роду могли мислитися, як сказано вище, і такі предмети, як вогонь і вода. Іменники, що позначали дерева, мислилися активними предметами (істотами), тоді як плоди цих дерев – як неживі предмети (інактивні) (пор. укр. *яблуна* – жін. роду (як *дружина*), але *яблуко* – середнього роду).

З категорії “артефакт” пізніше розвинувся середній рід, а категорія істоти/неістоти була основою для виникнення чоловічого й жіночого роду. Вважається, що жіночий рід виділився з єдиної категорії “чоловічий/жіночий рід” під впливом займенників, що позначали осіб жіночої статі – іє. **sā* і **sī*. Тому іменники жіночого роду одержали формальне (словотворче) позначення у вигляді закінчень *-ā* і *-ī*. Однак, іменники жіночого роду в парадигмі відмінювання виявляли помітну подібність з іменниками чоловічого роду – на противагу іменникам середнього роду [5:58].

Карл Бруннер вважає, що спочатку граматичний рід не мав нічого спільного з поняттям статі, так само як ці поняття не є ідентич-

ними в сучасних мовах (наприклад, у німецькій мові *das Mädchen*, *das Männchen*, *das Weib* – середнього роду) [3:216]. Наприклад, історично до чоловічого роду в основному належав найчисельніший клас індоєвропейських іменників з основою на –o. Однак спочатку такі іменники не позначали ні виключно людей чи тварин чоловічої статі, ні неживі об'єкти, що були “чоловічими” через метафоричну персоніфікацію (уособлення). Наприклад, **ekwos* “кінь” чи **wlqos* “вовк” не позначали самців, вони позначали певного конкретного вовка чи коня. Відповідні їм іменники з основою на –ā (**ekwā*, **wlqā*) мали родове чи збірне значення, тобто позначали вид “кінь” та вид “вовк” чи групу цих тварин. Таким чином, клас був представлений жіночим родом, а окремі особини – чоловічим. Далі, наприклад, індоєвропейський іменник **gwōus* (латинське *bōs*) “худоба” етимологічно розвинувся в германських мовах в іменник на позначення жіночого роду тварин: німецьке *Kuh*, англійське *cow*. Відповідні форми на –ā, що позначали клас тварин, стали початковою точкою розвитку жіночого роду: **ekwā* набуло значення “кобила”. Збірне значення цих форм трансформувалося у форму множини середнього роду, що має таке ж закінчення, як і форма однини жіночого роду, наприклад, латинське *mēnsa* “стіл” (однина, жіночий рід) – *verba* “слова” (множина, середній рід).

Форма однини середнього роду спочатку не відрізнялася від форми чоловічого роду, тільки в іменників середнього род була відсутня форма називного відмінку, яка замінювалася формою знахідного, порівняймо латинське *verbum* “слово” – форма і називного, і знахідного відмінків. Цю відсутність можна пояснити тим, що такі іменники зазвичай позначали неживі предмети, які рідко вживалися у функції активного підмета.

Ці три категорії – конкретне, родове та збірне – згодом були узагальнені, і закінчення прикметників та займенників почали узгоджуватися з основою іменника. Так, на думку Бруннера, рід став одним із основних класифікаційних принципів у індоєвропейських мовах [1:218].

Отже, на основі теорій А.Мейє та К.Бруннера можна зробити висновок: спочатку існувала відмінність не за родами, а за категоріями “живий – неживий предмет”, граматичний рід не мав нічого спільного з поняттям статі.

Перспективою подальшого дослідження є розвиток граматичного роду та способи його вираження.

Література:

1. Бруннер К. История английского языка, т.2. – М.: Просвещение, 1995. – 392 с.
2. Вгин Я.И. Поэтика грамматического рода. – Петрозаводск, 1992.
3. Даниленко В.Л. Ономаσιологическое направление в грамматике. – Иркутск: Изд-во Иркут. Ун-та, 1990. – 240 с.
4. Левицький В.В. Основы германистики. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2006. – 528 с.
5. Левицкий В.В. Основы сравнительной морфологии германских языков. – Черновцы: Рута, 2004. – 127 с.
6. Садовник Н. В. Концептуалізація роду в давньоанглійській картині світу. // “Гуманітарний вісник”: Серія: Іноземна філологія: всеукр. зб. наук. пр. Число II. – Черкаси: ЧДТУ, 2007. – С. 461-466.

Філіпова В.В.,

Національний університет “Острозька академія”

**МОВНІ ЗАСОБИ ДОСЯГНЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
МЕТИ ПРИ ВИРІШЕННІ КОНФЛІКТІВ
(на основі англомовного дискурсу)**

Конфлікти у комунікації – складова частина нашого існування, так само, як хвороби й стреси у щоденному житті, бурі й техногенні катастрофи в природі. Уникнути їх неможливо, але можливо і варто прагнути контролювати їх перебіг або й взагалі уникати їх. Існує навіть спеціальна наука, конфліктологія, яка займається виникненням та структурою конфліктів. Конфлікт – це зіткнення мотивів і бажань різних осіб, їхніх ідей, інтересів, потреб, оцінок, ціннісних орієнтацій, рівня прагнень, домагань, реального та ідеального уявлень про себе [1:54].

Спеціалісти виділяють зовнішній (інтерперсональний) та внутрішній (інтраперсональний) конфлікти. Зовнішній – це рольовий конфлікт, неприйняття певної особи та її ролей оточенням. Внутрішній – це конфлікт між реальною поведінкою особистості та її потаємними смаками, ціннісними орієнтаціями й поглядами, який провокується непорозумінням та неприйняттям з боку інших, або нереалізованими бажаннями, амбівалентним (суперечливим) ставленням до оточення та до себе [2:110].

Основні причини виникнення конфліктів – це різні аксіологічні (ціннісні) установки комунікантів. Конфлікти виникають в

усіх сферах людського життя без винятку. Тому їх поділяють на подружні, службові та конфлікти між сусідами. Визначають два основних типи комунікативної поведінки – конфліктогенну та синтонну [3:33].

Конфліктогенна поведінка провокує конфлікт, який виникає, коли потреби одної людини заважають задоволенню потреб іншої. Немало конфліктів виникає й через те, що люди по-різному розуміють одні й ті само слова або болісно сприймають логічні та мовні помилки (нелогічність викладу або вживання слова у невірному значенні). Свого часу було створено “семантичну філософію”: вона твердила, що всі конфлікти (в тому числі й війни) виникають виключно через невірне сприйняття та тлумачення чужої мови та чужих слів. Особливо ж гаряче розпалюється конфлікт, коли спостерігається т. зв. вербальна агресія – недвозначні образи та приниження співбесідника або заперечення його тверджень (особливо без аргументації) [3:33].

Синтонна поведінка (від латинськ. “тон” – “звук”; тобто “співзвучна”) – це поведінка, яка відповідає очікуванням співбесідника. Це усілякі формули подяки, посмішки, дружні жести тощо. Синтонна етика має неписане правило: “Не перебивай, але дай себе перебити”. Більш того – не чекати, поки вас переб’ють, а намагатися зрозуміти міміку, жести й вираз очей співбесідника, зважати на те, як йому бракує повітря від бажання висловитися, – щоб самому вчасно замовкнути. Це більш шляхетна позиція, що характеризує сильну особистість, яка вміє стримуватись [3:34].

Рівність, як показник стосунків між комунікантами, є характерною рисою кооперативного типу інтерактивності. На лексичному рівні до показників рівності належить:

- уживання особового займенника першої особи множини у називному та об’єктному відмінках (*we, us*), що експлікує почуття спільної ідентифікації адресата з адресантом;

- обопільне використання звертань, представлених:

- (а) адресатно-особовим займенником (*you*);

- (б) оцінними та оказіональними звертаннями з позитивною конотацією (*darling, funny face, dear etc.*);

- уживання різноманітних вигуків, які підкреслюють рівність та близькість (*Yooh, uhh, ehey, huh etc.*).

Маркерами ситуацій рівного спілкування між комунікантами на граматичному рівні виступають: невеликі за обсягом фрази, що надають інтеракції динамічності та невимушеності; еліптичні ре-

чення; окличні речення; уживання редукованих конструкцій; порушення граматичних правил.

На рівні поведінки співрозмовників під час комунікації рівність визначається: доброзичливим тоном; спокійним голосом без різних перепадів тембру, привітним виразом обличчя, врівноваженими жестами.

Це пояснюється наявністю між комунікантами спільного фонду знань, духовною близькістю та підвищеною позитивною емоційністю, яка повинна виступати характерною рисою кооперативної мовленнєвої взаємодії між людьми.

Однак, існують мовні засоби, використання яких під час інтеракції між особами є небажаним:

- спонукальні мовленнєві акти (*shut up, fuck off*);
- зневажливі звертання (*you dolt*);
- зловживання егоцентричним займенником *I*;
- критика (*You pretended to love this child for so long, and now you give her no attention*);
- негативно забарвлені автоепітети (*I have been a terrible flop at times*);
- інтенсифікація дискурсу та надмірне використання гіпербол (*Christ, the only place I can go to if I live this school is the junkyard; I am no good for anything else; I never was; I have always been scared to...*);
- елементи вербальної магії (*You'll never get well, damn you! You've got to die! I want you to die*).

Отже, вживання негативно забарвленої лексики у поєднанні з недоброзичливою інтонацією, мімікою та жестами сприяє відчуженню комунікантів, виникненню непорозумінь і конфліктних ситуацій, і, таким чином перешкоджає досягненню комунікативної мети. Це може відбуватися навіть без попередньо поставленої мети, внаслідок неправильної інтерпретації дискурсу одного комуніканта іншим. Натомість, усвідомлений підбір лексичних та стилістичних мовних засобів, взаємоповага, щирість і доброзичливість, врахування інтересів співрозмовника під час комунікації допомагають досягти консенсусу і водночас не викликати жодних проблем.

Література:

1. Анцупов А.Я., Шипілов А.И. Конфліктологія: Підручник для вузів. – М., ЮНІТі, 1999. – С.54.

2. Смелянова О.В. Вербальна та невербальна представленість асиметричності мовленнєвих статусів комунікантів в аспекті реалізації їх рольових та суб'єктних модусів // Філологічні студії: наук. часопис. – Луцьк, 2004. – № 4 (28). – С.110

3. Прагматичні параметри дискурсу мовної особистості: від конфлікту до гармонії // Мова і культура. – Серія “Філологія”. – 2002. – Вип.4.-Т. II. – С.33-34

Халанчук Т. П.,

Національний університет “Острозька академія”

ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ КОХАННЯ У ТВОРІ АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА ХОЛА КЕЙНА

Мова художньої літератури функціонує як засіб творення естетичної реальності, виявляє творчі можливості та особливості кожного автора. Людина виділяє у світі явищ певні категорії та типи, і саме мова об'єднує те, як був побачений і осмислений світ людським розумом, яким чином він був категоризований свідомістю.

Мовознавців давно хвилювало питання когнітивного аналізу концептосфери художнього твору. Способом представлення знань у мові, формам та особливостям функціонування вербалізованих концептів присвячено чимало сучасних досліджень. Зокрема, це праці В.Т. Кузнецова, С.Л. Фесенка. Проте, незважаючи на значну кількість робіт, чимало важливих концептів залишилися поза увагою вчених. До них належить і концепт кохання.

Багато вітчизняних та зарубіжних лінгвістів займалися питанням культури спілкування. Зокрема, такі вчені як Г. Колшанський, Дж. Остін, Ч. Сандерс Пірс, займалися загальними проблемами прагматики. Прагматика – розділ семіотики, що вивчає співвідношення знаків та їх користувачів у конкретній мовній ситуації [6]. Можна сказати, що прагматика – це семантика мови в дії. Уперше про прагматику писав Ч. Сандерс Пірс у XIX ст., однак сучасна лінгвістично орієнтована прагматика розвивається скоріше під впливом ідей пізнього Витгенштейна і теорії мовних актів [1: 134].

Вивчаючи прагматику не можливо не зупинитись на понятті мовленнєвого акту (speech act) та мовленнєвого результату (speech event). Мовленнєвий акт – це дії, які виконуються через вислов-

лювання іншими словами. Залежно від виду мовленнєвого акту, визначається комунікативна інтенція мовця при продукуванні висловлювання. У цьому процесі і мовцю, і слухачу допомагають обставини, в яких здійснюється спілкування. Саме ці обставини, включаючи інші висловлювання, називають мовленнєвим результатом. В основі мовленнєвого результату лежить визначення інтерпретації висловлювання, яке є проявом певної мовленнєвої ситуації. Мінімальною одиницею, інтегруючою в собі відповідні мовні елементи для процесу комунікації, є такий мовленнєвий акт, в якому здійснюється саме спілкування, а не просто передача безадресної інформації [4: 10].

Мовленнєвий (комунікативний) акт як феномен спілкування є досить складною системою. Багато науковців досліджують цей феномен, зокрема Г. Колшанський, який надає три характеристики мовленнєвому акту – осмисленість, доцільність та практичну необхідність. Оскільки мовленнєве спілкування є вираженням понятійного спілкування чи спілкування з метою обміну пізнавальним досвідом у відповідному колективі, то це спілкування має носити творчий характер [4: 13].

Однією з суттєвих ознак лінгвістичної науки є актуалізація в ній концептуального підходу в дослідженні мовних явищ та структур. Своєрідна мода на термін “концепт” у науковій і художній літературі з’явилася в кінці ХХ – на початку ХХІ століття, проте, однак, вона не дозволяє дати однозначне визначення даного терміну. До розуміння терміну “концепт” простежується значна кількість підходів.

У лінгвістичних розробках поняття “концепт” активізувалося у зв’язку із тезаурусним вивченням лексеми і визначенням принципів укладання ідеографічних словників. Семантичні дослідження, присвячені пошуку засобів встановлення відповідності між глибинно-синтаксичним і поверхнево-семантичним рівнями уявлення семантичного компонента аналізу системовідтворюючих знаків моделі світу, представленні у працях таких науковців як Ю. Апресяна, Н. Арупнокової, Т. Бушгіної, Г. Колшанського, О. Падучевої, О. Селіверстової, що створили наукове підґрунтя для майбутнього вивчення проблеми узагальненої одиниці змістовності мови.

Художні засоби вираження концепту любові в романі Хола Кейна “Вона увесь світ для мене” є численними та різноманітними. Ці засоби можна поділити на семантичні та синтаксичні стилістичні засоби.

Семантико-стилістичними засобами є тропи. У ході дослідження зустрічаються такі тропи як порівняння, метафори, гіперболи, епітети. Всі вони використовуються для підкреслення лексичного значення додатковими, емоційно-експресивними значеннями. Наприклад:

“...*Kinvig became as flat and stale as an old dog, and was forced to come up and visit his friend Balladhoo, just by way of keeping his hand in.*” [5: 10] (Порівняння)

“*When Christian saw little Rub, he was scared to death.*” [5: 185] (Гіпербола)

“*Not a sound from the west coast of the castle, only wild wind and loud ocean.*” [5: 124] (Епітет)

Іншою групою синтаксичних стилістичних засобів, використаних Холлом Кейном для позначення концепту любові в романі “Вона увесь світ для мене”, є паралельні конструкції та семантичні повтори. Наприклад:

I love you Mona. I love you very much [5: 34].

Однією з головних функцій концептів є інтерпретація отримуваних даних, тобто вербалізовані концепти репрезентують у мові зміст окремого кванту інформації про світ, надають можливість оперувати цим змістом у мовленні і зберігають цю інформацію у пам’яті. Один і той самий концепт може бути вербалізованим різними мовними засобами: лексичними, фразеологічними одиницями, граматичними засобами, текстами. Потрібно зазначити, що концепти є результатом двох тенденцій: прагнення відобразити діалектичність світу, тобто відобразити світ таким, яким він є; і прагнення сконструювати світ з метою підпорядкування його волі і бажанню людини, тобто представити світ простішим, жорсткішим і детермінованим до такої міри, яка необхідна і достатня людині для вирішення практичних завдань [3: 51].

Орієнтація сучасної лінгвістичної парадигми на вивчення людського фактора у мові та мовленні сприяє тому, що адресат, як один із головних компонентів комунікативного акту, стає об’єктом сучасних лінгвістичних досліджень. Незважаючи на наявність праць, орієнтованих на дослідження фактора адресата, вивчення мовленевого вираження статусу адресата в англомовному художньому дискурсі закоханих залишається поза увагою лінгвістів.

Дискурс, у широкому смислі слова, становить складну єдність мовної практики та екстралінгвістичних факторів, необхідних для розуміння тексту, тобто такими, що дають уявлення про учасників

комунікації, їхні установки і цілі, умови передачі і сприйняття повідомлення.

Традиційна модель комунікації *адресант – повідомлення – адресат* віддзеркалює суттєвість фактору адресата. Фактор адресата (слухача) входить до поняття іллокутивної сили висловлювання. Він визначає комунікативність мовленнєвого акту. Аналіз теорії мовленнєвих актів стосовно позиції адресата в діалозі свідчить, що іллокутивний ефект передбачає присутність слухача, який адекватно розуміє повідомлення, а перлокутивний ефект – реагуючого адресата. Реагування може втілюватися у вербальній, невербальній та комбінованій формах [2: 251].

Отже, сьогодні існує зростаючий інтерес до вивчення функціональних аспектів мови, прагматики мовних структур та впливу соціальних факторів на реалізацію цих структур у комунікативній сфері, а особливо прагматичної особливості висловлення концепту любові у творі англійського письменника Хола Кейна.

Література:

1. Адмоні В.Г. Основи теорії граматики. – М.: Наука, 1964. – С. 133-135.
2. Комунікативно-прагматичні особливості самоспонукального мовленнєвого акту // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. – 2001. – № 10. – С. 251- 260.
3. Виноградов В.В. О языке художественной литературы. М.: Высшая школа, 1959. – 653с.
4. Колшанський Г. В. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения // НЯШ. – 1985. – №1 – С.10 –
5. Holl Kane. She's all the world to me. Chicago Donohue, Henneberry & CO, 407-429 Dearborn St., 2003 – 130.p
6. <http://wikipedia.org>

Харук О.В.,

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

СТРАТЕГІЇ МАНІПУЛЯЦІЇ МАСОВОЮ СВІДОМІСТЮ В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

У ХХ ст. виникла розвинута система засобів масової інформації (ЗМІ): фотографії, кіно, телебачення, радіо, комп'ютери, дизайн і т.п. Небезпека інформації полягає в тому, що вона впливає на сві-

домість людини безпосередньо, укорінюючись в ній в якості органічного елемента, здатного доповнити і навіть замінити функції відчуттів, сприйняття, уяви тощо. Таким чином безконтрольний інформаційний потік може як завгодно глибоко проникати в суть людини і деформувати її свідомість [1:267].

Деякі спеціалісти вважають, що принаймні половина людства формує свої погляди під впливом преси. XX століття – це епоха “змішувального спрощення”, чи “бунту мас”, як називали її К. Леонтьєв та Х.Ортега-і-Гассет [5].

Реалізуючи маніпулятивну функцію, сучасні англомовні ЗМІ застосовують низку стратегій, у межах яких використовуються конкретні тактики. Особливе місце належить стратегії ухиляння від істини. За допомогою застосування тактик навішування ярликів та “сяючих узагальнень” явища та події, що відбуваються в суспільстві, поляризуються, набувають спрощеного, чорно-білого характеру. На основі цієї тактики західні ЗМІ сформуливали коло проблем, які завжди оцінюються негативно (“*North Korea 'must be punished' after rocket launch*” [8]). Ключові поняття політичної, воєнної та соціальної сфери англомовного суспільства в межах тактики перенесення замінюються на інші, які вважаються нейтральними, політично коректними. Велика кількість евфемізмів, що мають маніпулятивну спрямованість, функціонує у воєнній сфері (наприклад, *friendly fire*, *good-neighbour policy*, *soft-skinned target*). Цей механізм ЗМІ залучають в політичній царині для відволікання уваги реципієнтів від негативних явищ дійсності, вживаючи політично коректні евфемізми в межах тактики перенесення (наприклад, *downsizing*, *physically challenged*, *the low-income brackets*). Серед евфемізмів, які замінюють назви неприємних явищ, переважають іменники з абстрактним значенням (*operation*, *pacification*, *etc.*), оскільки в такому випадку розрив між предметом та лексемою, що його позначає, є найбільшим, тобто залишається мінімум неприємних конотацій.

Стратегія викривлення інформації передбачає реалізацію тактики повторення. Протягом тривалого часу видання повторює в різних статтях певну ідею, яка має різне вербальне оформлення. Отже, адресат поволі звикає до інтерпретації конкретної інформації в певному ключі, приймаючи її на підсвідомому рівні. Невербальна інформація, яка підкріплює текст повідомлення, також формує установку на позитивне чи негативне сприйняття повідомлення. Окремі фрагменти інформації, які багаторазово повторюються в

різних ЗМІ, змушують адресата прийняти певні твердження як істинні, правильні [2:156]. З часом вони укорінюються, перетворюючись на шаблонне, стереотипне сприйняття певної інформації (*"Democrat Barack Obama -- the man who will be inaugurated as the country's president next month -- vowed to make changes in the economy, foreign policy and the way government is ruling", "Obama is young, charming, confident and a good speaker promising "change", "Obama's election brings new hope", Obama's changing the future of black youths"* , *"Obama kept talking about hope and history and the strength of our patchwork heritage [7]*).

Тактики гіперболізації та применшення використовуються ЗМІ, в яких наводяться певні цифри або квантативні означення, що не відповідають реальності. Сучасними англomовними ЗМІ застосовуються тактики спрощення понять, підтасовки та замовчування фактів, особливо у випадках, пов'язаних з інтересами правлячої еліти. Для реалізації тактики подрібнення інформації ЗМІ залучають вербальні та візуальні прийоми. Негативна з точки зору ЗМІ інформація, яка є не вигідною для тих кіл, від яких ЗМІ певною мірою залежать, представляючи їхні погляди, подрібнюється в процесі її вербальної подачі або за допомогою просторового розташування вербальних та візуальних елементів [4:145].

Стратегія імунізації передбачає беззаперечну форму подачі інформації, зокрема тактику посилення на авторитети. Унаслідок цього інформація, яка подається ЗМІ, викликає асоціації з конкретною особою, високий авторитет, або, навпаки, погана репутація якої переноситься на інформаційне повідомлення. Безособові речення, що вживаються в текстах англomовних ЗМІ в межах тактики використання універсальних висловлювань, допомагають створити враження того, що ідея або думка, про яку йдеться в повідомленні, є загальноприйнятною (*Everybody understands at this point that we are experiencing the worst financial crisis since the Great Depression [9]*).

Стратегія групової ідентифікації реалізується за допомогою тактик інклюзивності та дистанціювання, які активізують стереотипні уявлення про своє коло, засновані на протиставленні за принципом "Ми – Вони" (*напр., we – democracy, freedom, liberty; they – tyranny, corruption, autocracy*). Так формується позитивне ставлення до однієї групи людей і негативне – до протилежної. В англomовному суспільстві ця стратегія є основою для маніпуляції поняттям тероризму та суміжними з ним поняттями.

Модальність висловлювань, що подаються в текстах ЗМІ, впливає на категоричність їх подачі. Для цього використовують стратегію модифікації іллокутивної сили висловлювань, яка реалізується за допомогою тактик категоричної (*The statements of Osama bin Laden and others leave no doubt that if they could inflict nuclear or biological attack with weapons of mass destruction on the American homeland, they would* [9]) та некатегоричної (*"I believe within six months I think you're going to see some normalcy," – U.S. Major-General Raymond Odierno told reporters at the Pentagon by a video link from Iraq* [10]) номінації. Вона використовується в інформаційно-аналітичних текстах, заявах, інтерв'ю і, маючи високий маніпулятивний потенціал, впливають на оцінку поданої інформації. Модальні вислови обмежують відповідальність автора за істинність висловлювання або навпаки – надають йому більшої іллокутивної сили [3:15].

Застосовувана в ЗМІ стратегія структурування матеріалу за принципом релевантності передбачає використання тактики надання важливої інформації на початку і наприкінці повідомлення. Це стосується не тільки загальної тематичної або схематичної організації повідомлення, але й порядку речень в абзацах, що описують певний епізод, а також порядку слів усередині речень [3:16].

Література:

1. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. – 833 с.
2. Алешина И. Паблик рилейшнз // Реклама: внушение и манипуляция. Медиа-ориентированный подход / Учебное пособие для факультетов психологии, социологии, экономики и журналистики. – Самара: "БАХРАХ-М", 2001. – С.137–170.
3. Белова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики // Мовні і концептуальні картини світу. – К., 2004. – №10. – С. 11–16.
4. Дмитрук О. В. Маніпулятивні прийоми у сучасних англомовних ЗМІ // Мовні і концептуальні картини світу. – К., 2002. – №7. – С. 143–150.
5. Засоби масової інформації (ЗМІ) чи засоби маніпуляції? <http://ua.textreferat.com/referat-13754-1.html>
6. Почепцов Г. Г. Теория и практика коммуникации. – М.: Центр, 1998. – 349 с.
7. <http://www.newstimes.com/>
8. <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/>
9. <http://www.washingtonpost.com/>
10. <http://www.nytimes.com/>

Хворост Х.Ю.,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ФРЕЙМОВИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ

У сучасних умовах спостерігається значна увага до такого феномену, як дискурс. Він є центральною ланкою в процесі комунікації. Вивчення дискурсу є одним із способів дослідження суспільства та його діяльності. Особливо це стосується діяльності в соціально-політичній сфері. Дискурс опосередковує комунікації соціально-політичної реальності та служить для легітимізації політичних процесів. Саме тому для дослідження ми обрали політичний дискурс.

Мета статті полягає у моделюванні інтересів, типових реакцій, основних орієнтирів та майбутніх планів політичного лідера для прогнозування його поведінки в майбутніх обставинах.

Актуальність нашого дослідження полягає у необхідності виявити пріоритетні напрями політичного дискурсу та його основні механізми для уникнення впливу негативних маніпуляцій та для ефективного застосування стратегій політичного дискурсу у сучасному суспільстві.

Новизна роботи. В умовах кризи виникає необхідність виявлення та порівняння сучасних напрямів впливу у сфері державної взаємодії України та США, виражених у політичному дискурсі для активізації найефективніших механізмів.

Матеріалом дослідження стали тексти публічних звернень політичних лідерів України та Сполучених Штатів Америки Віктора Ющенка та Барака Обами.

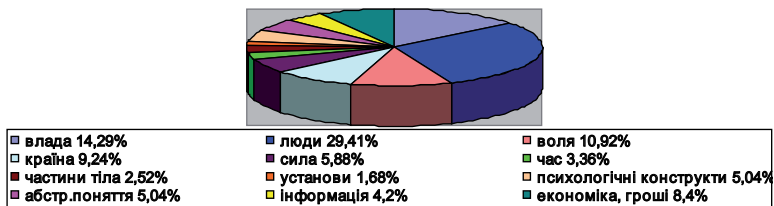
Фреймовий аналіз, що визначає крос-культурні особливості і відтворює особливості національного простору представників різних культур є провідним **методом** аналізу політичного дискурсу нашого дослідження.

Фрейм – це категорія, структурована відповідно до актуального контексту. Це цілісна структура представлення знань, що індивід використовує як у звичайних, знайомих ситуаціях, так і в нових, специфічних проблемних ситуаціях [2:79]. Фрейми – одиниці, ор-

ганізовані навколо певного концепту. На відміну від звичайного набору асоціацій ці одиниці містять основну типову і потенційно можливу інформацію, асоційовану з тим чи іншим концептом”, – зазначає Т. Дейк [1:21]. Зазначимо, що екстраполяція цієї думки на характер політичного дискурсу вбачається виправданою, і фреймове уявлення формується із вербальних і невербальних складових. Основним завданням вивчення поняття, що охоплює найтипівіші та найголовніші ознаки фрейму є виділення прототипу, що є вершиною фрейму. І саме прототип відображає особливості національного простору представників різних держав та культур.

Ми порівняли тексти виступів виборчої кампанії В. Ющенка та Б. Обами, виділивши основні фрейми обох дискурсів; підраховали коефіцієнт частотності прототипних представників та питому вагу кожної категорії. Результати показують, що дискурс українського політика оснований на таких категоріях: *люди, влада, воля*. У дискурсі американського політика переважають категорії: *економіка, гроші; люди; психологічні конструкти*. Водночас категоріальна градація дискурсів суттєво відрізняється. Текст промови українського лідера більше категоріально наповнений, а промова Б. Обами взагалі виключає використання таких фреймів як *влада, воля, сила, частини*. (див. діагр. 1, 2).

Результати фреймового аналізу виступів В. Ющенка та Б. Обами

Діаграма 1
Процентне співвідношення категорій в дискурсі В. Ющенка

Найбільш питомо наповнені категорії дискурсу Віктора Ющенка включає таких прототип них представників: *люди*: Господь Бог (0,03), люди (0,17), виборці (0,14), лікарі (0,03), дружина (0,03), діти (0,03), родина (0,03), мільйони (0,23), українці (0,11), майдан (0,11), сусід (0,03), друзі (0,09), християни (0,03), аграрії (0,03),

східняк (0,03), західник (0,03), громадяни (0,03), спадкоємність (0,03); *влада*: закон (0,11), влада (0,41), уряд (0,06), ліві (0,06), праві (0,06), демократи (0,06), Україна (0,24); *воля*: стабільність (0,15), вибір (0,15), слава (0,23), доля (0,15), перспективи (0,08), розвиток (0,08), збереження (0,08).

люди	16,32%
країна	3,0%
економіка, гроші	37,84%
устави	6,31%
час	11,71%
психологічні конструкти	12,81%
абстрактності	6,31%
інформація	6,31%

Діаграма 2

Процентне співвідношення категорій в дискурсі Б. Обама

У тексті виступу Барака Обама основними фреймами є: *економіка та гроші*; *люди*; *психологічні конструкти*. До першої категорії належать слова: Economy (0,12), recession (0,048), concern (0,02), opportunity (0,02), crisis (0,048), job (0,02), business (0,02), weight (0,02), decline (0,02), problem (0,02), reach (0,02), entrepreneurs (0,02), measure (0,02), market (0,07), source (0,048), cost (0,02), saving (0,02), money (0,02), debt (0,02), gains (0,02), payment (0,02), surplus (0,02), wealth (0,02), profit (0,02), debates (0,02), loan (0,02), expense (0,02), oil (0,02), force (0,02), prosperity (0,048), reform (0,02), regulation (0,02). Категорія *люди* наповнена такими словами: Men (0,12), Americans (0,12), women (0,12), friend (0,06), neighbor (0,06), member (0,06), family (0,06), child (0,12), people (0,12), nation (0,06), government (0,12), а у категорії *психологічні конструкти* наявні: Dream (0,07), worry (0,07), impact (0,07), confidence (0,07), destiny (0,07), state (0,07), imagination (0,07), pride (0,07), responsibility (0,21), care (0,07), survival (0,07), decision (0,07).

Результати нашого аналізу показали, що пріоритетним для В. Ющенка є люди, до яких він звертається за допомогою, на яких орієнтується та покладає надію. Для нього важливий кожен: діти, дорослі, вихідці з заходу чи зі сходу – будь-чий голос є важливим при отриманні влади. Очевидним є те, що після приходу на президентський пост він обіцяє свободу, волю, незалежність. Також він концентрує увагу на боротьбі з корупцією.

Щодо Обама, то велику увагу він приділяє економіці та фінансовим питанням. Прототипні представники вказують на те, що після

його приходу на посаду президента, очевидно буде запроваджений ряд реформ, відбудеться урегулювання економічних питань. До того ж, вирішення кризових питань він сподівається реалізувати за рахунок людей, звертаючись до кожного окремо та всієї нації загалом. Сподівається закликати кожного американця до кооперації, злагоджених та організованих дій, впливаючи на їхні психологічні якості: турботу, повагу. Він звертається до кожного жителя країни із закликом згадати про свою батьківщину, зробити усе необхідне для виведення Америки з кризової ситуації.

Таким чином, політика українського та американського президентів досить різниться. Цінності, які важливі для одного лідера є дещо видозмінені та відрізняються від пріоритетів іншого. Це зумовлено економічним станом країни, різними цінностями та менталітетом, а також власними цілями та прагненнями.

Оскільки політичний дискурс сьогодні набуває дедалі більшої уваги в нашому суспільстві, тому він вимагає дедалі більше уваги дослідників. Зазначимо, що він функціонально спрямований на майбутній контекст. Наприклад, літературний дискурс розповідає здебільшого про минулі контексти, масова комунікація – про теперішні, а політичний дискурс розкриває, як воно має бути, яким воно буде, якими ми будемо [3:89]. Орієнтація на майбутнє є вигідною для політиків, адже її неможливо перевірити в сьогоденні. Проте використовуючи фреймовий аналіз ми вже приблизно можемо зорієнтуватись, змодельовати основні орієнтири, вподобання, інтереси, майбутні плани політичного лідера, його уявлення про друзів та ворогів, державу, суспільство в цілому, спрогнозувати поведінку лідера в майбутніх обставинах. Цей підхід допоможе зрозуміти справжню мотивацію приходу того чи іншого політика до влади, чітко побачити результат його діяльності у майбутньому. А також сформувати розвинене суспільство, за підтримки тієї людини-лідера, яка справді прагне позитивно вплинути на життя своєї країни, використовуючи успішний досвід політиків інших країн та своїх попередників.

Література:

1. Дейк Т. А. Язык. Познание. Коммуникация. – М.: Прогресс, 1989. – С. 16.
2. Засекина Л.В., Засекін С.В. Психолінгвістична діагностика: Навч. посіб. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 188с.

3. Теорія комунікації. – 2-ге вид., доп. – К.: Видавничий центр "Київський університет", 1999. – 308с.

4. Ющенко В. "Слухай своє серце, керуйся своїм розумом!..": Виступ кандидата у Президенти України // Високий замок. – 2004. – № 185. – 12 жовт. – С.3.

5. Benoit W.L., McHale J.P., Hansen, G.J., Pier P.M., McGuire J.P. Campaign 2000: A functional analysis of presidential campaign discourse. – Lanham, MD: Rowman&Littlefield, 2003.

6. <http://www.politico.com/news/stories/0209/19280.htm>

Хохель Д.Ю.,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

COGNITIVE PECULIARITIES OF THE CONCEPT WIND

We base our work on the definition of concept by Vyvyan Evans and Melanie Green. They consider concept to be the meaning associated with a linguistic symbol, linked to a particular mental representation. When we use language and utter the word, the symbol corresponds to a conventional meaning, and therefore 'connects' to a concept, rather than directly to a physical object in the external world. [3:4]

It is essential that when analyzing a concept we must create some model of it, find the appropriate form of presenting the received information.

The aim of our article is to provide the basic analysis of the concept *wind* and to create the net model of it.

The central verbalizer of the notion "moving air" is the word 'wind'.

The Longman Dictionary of Contemporary English responds the inquiry in such a way:

"wind

4. moving air, especially when it moves strongly or quickly in a current;

5. get/have wind of something: to hear or find out about something secret or private;

6. breath, your ability to breathe normally" [5:1889].

Webster's New World Dictionary and Thesaurus provides us with the following definition of the word 'wind':

– "air in natural motion, as that moving horizontally at any velocity

along the earth's surface

- a gale; storm; hurricane.

- any stream of air, as that produced by a bellows or fan.

- air that is blown or forced to produce a musical sound in singing or playing an instrument.

- wind instruments collectively.

- the winds, the members of an orchestra or band who play the wind instruments.

- breath or breathing

- the power of breathing freely, as during continued exertion.

- any influential force or trend

- a hint or intimation

- air carrying an animal's odor or scent.

- empty talk; mere words.

- vanity; conceitedness.

- gas generated in the stomach and intestines.

- *Boxing Slang*. the pit of the stomach where a blow may cause a temporary shortness of breath; solar plexus.

- any direction of the compass.

- a state of unconcern, recklessness, or abandon" [1:1058].

As we can see the main connotative meanings are connected with air, power, movement, direction and empty talk. These connotations are well grounded by the etymology of the word as is shown below.

The word "wind" appeared in the meaning "air in motion" in Old English as *wind*, from Proto-Germanic **wendas* (cf. Old Scandinavian, Old Frisian, Dutch *wind*, Old North *vindr*, Old High German *wind*, German *Wind*, Gothic *winds*), from Proto-Indo-European **we-nt-o-* "blowing," from base **we-* "to blow". Normal pronunciation evolution made this word rhyme with *kind* and *rind*, but shifted to a short vowel in the 18th century, probably from influence of *windy*, where the short vowel is natural. Symbolic of emptiness and vanity since c.1290.

To *get wind of* "receive information about" is recorded from 1809, perhaps from French avoir le vent de. [4].

Thus we may come to a conclusion that the word belongs to the ancient word stock and has a number of old connotative symbolic meanings. It is also vivid that it was very active in fiction and especially in poetry.

The frequency of usage of the word and its collocates (nearby words) may be seen from the data retrieved from "BYU-BNC: The British National Corpus".

The 5650 registered occurrences of the word 'wind' in this text corpus are distributed in time as follows:

Total	00s	000s	100s	200s	300s	400s	500s	600s	700s	800s	900s	1000s
650	4	7		0	6	7	36	066	81	059	222	5

When analysing the random sample consisting of 93 entries created by the “BYU-BNC: The British National Corpus” search system in response for our query we can reasonably state that the word 'wind' is most frequently used to denote the notion “moving air”.

Wind usually is a one of setting elements in fiction prose text. It usually occurs in the meaning of restless, disturbing power and adds to making a disquieting and doleful atmosphere.

The examples taken from prose fiction texts on the basis of the random sample let us come to a conclusion that the concept *wind* has such main collocations: [2]

It denotes the air in action, and there may be observed differences as to the strength of movement. In such a context *wind* is most often used to show the element 'air' in movement. *Wind* here stands for impersonal natural force of great power. In this case the notion of wildness is also very vivid.

...and walked back to our flat under grey skies and through a mild and swirling wind, swinging the carrier to and fro, and whistling [2].

On the river the vessels creaked and groaned as a gust of wind caught them. It blew under her waistcoat as well. cooling her body...[2].

There were leafless trees, empty park benches and a rising wind that scurried harshly in the frozen emptiness [2].

It is frequently connected with cold and cheerlessness. Here *wind* is more likely to impersonate the cold itself. The notion of movement is in this case of paramount importance.

...My gosh, it's freezing!" She shivered in the icy wind and pulled her warm hat further around her ears [2].

It was particularly cold that winter; snow was whipped into drifts by a biting wind, making Aunt Louise's walks impossible [2].

In combination with atmospheric precipitation (such as rain or snow) wind has the connotation of bleakness.

As they spoke the sky clouded, the brilliantly lit room darkened. A chill wind came through the open doors to the balcony. Rain shivered [2].

In a number of contexts *wind* is personified. It impersonates the wild power of nature.

The rain crashed against the windows, and the wind screamed like an animal in the night [2].

There might be implied communication of nature and human beings through the sounds the wind makes in some cases. It tends to be mystic or unsuccessful. The message of danger or grief is often coded.

Or was it the heavy rain slapping against the windows, the wind's eerie message as it whistled down the chimney and flickered at the flames...[2].

As opposed to the contexts listed above we found instances when 'wind' has a positive connotation of grace and delicate slight movement.

The scents of its rare grasses and reeds drift gently on the wind bringing calm and tranquillity to its banks [2].

We have observed that with the increase in power the concept *wind* tends to obtain negative colouring. It is notable that due to epithets connected with the word 'wind' in the fiction text it can include in itself and bare the peculiarities of other natural phenomenae, e.g. chill wind includes the denotation of temperature. The merging of moving air and water is exemplified below:

Rain and wind gusted through the gap as the dimly glistening form of some horrifying, ravaged shape [2].

One describes the mental image connected to the concept *wind* with the help of the following phrases:

- 1) air in motion;
- 2) power of nature;
- 3) active element;
- 4) wild ruthless power.

The analysis of the synonyms of the word 'wind' are to be helpful in creating the overview of the main verbalizers of the notion "moving air". We also suggest that they are of use for us when analyzing the connotations and implied symbolic meaning the word itself has as we consider them to influence the general mental image. It will become the matter of our further research.

Hence the concept *wind* proves to be the mental image of pure power and movement with rather low material component which may be increased by adding some extra qualities such as scent, temperature in the context or due to the intensification of air through the description of its power.

Література:

1. Agnes M. Webster's New World Dictionary and Thesaurus. – New York: Simon & Shuster Inc., 1996. – 1148 p.
2. Davies M. BYU-BNC: The British National Corpus. [Website]. – Available from: <http://corpus.byu.edu/bnc>. – Accessed 4.05.2009.
3. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics: An Introduction. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. – 36 p.
4. Online Etymology Dictionary. [Website]. - Available from: <http://www.etymonline.com>. – Accessed 6.03.2007.
5. Summers D. Longman Dictionary of Contemporary English. – Edinburgh: Pearson Education Limited, 2003. – 1949 p.

Цвик А.В.,

Національний університет "Острозька академія"

**ЛЕКСИЧНА І СИНТАКСИЧНА СТРУКТУРА
АНГЛІЙСЬКИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ-ВИБАЧЕНЬ**

Для розвитку соціально адаптованої особистості важливе значення має знання історії культури, важливою складовою частиною якої є культура мови. Як характеристика розвиненої соціально адаптованої особистості, культура мови пов'язана з поняттям етикету. Мовленнєвий етикет – це система стійких формул спілкування, які використовуються для встановлення мовленнєвого контакту співрозмовників, підтримання спілкування у обраній тональності відповідно до соціальних ролей та рольових позицій стосовно один одного, взаємних відносин в офіційній та неофіційній ситуації [4:97]. Багаторазова повторюваність етикетних ситуацій – привітання, звертання, знайомства, запрошення, подяки, компліменту, вибачення, прощання – сприяла тому, що для кожної з них виробились відповідні мовні стереотипи, які використовуються для маніфестації мовних стосунків.

Ми розглядаємо функціональні якості висловлювань-вибачень, у яких не однаково виражені складники етико-психологічного змісту. Так, очевидно, що стереотипні мовленнєво-етикетні висловлювання-вибачення *Excuse me* (при зверненні) та *I'm sorry* (у ролі ретроспективної реакції на вияви невдоволення співрозмовника) реалізують лише функцію підтримання позитивної тональності спілкування.

Різні типи висловлювань реалізуються у різноманітних семан-

тичних структурах. А. Вежбицька вважає, що, якщо певні прагматичні міркування виступають в інтегральній, хоча й імпліцитній, частині висловлення, то вони повинні бути включені до його “семантичної рамки” [3:263]. Пропонується тлумачити прагматичне наповнення висловлювань-вибачень таким чином: “Знаючи, що я був / була причиною того, що з тобою трапилося дещо погане, бажаючи зробити так, щоб ти мені вибачив, я говорю: я шкодую, що вчинив так” [3:260]. У мовленнєвих актах вибачення на перший план виходить не їх спільне семантичне, а прагматичне значення.

Висловлювання-вибачення можуть бути досить різноманітними за своєю структурою. За формою та семантикою основних способів вираження висловлювання-вибачення можна поділити на: власне директивні, що зберігають форму наказового способу: *Excuse me, forgive me, pardon me*; реквестивно-констатуючі: *I beg your pardon, I apologize*; власне констатуючі, що є більш зорієнтованими на інформацію про стан мовця: *I'm sorry*.

Проте в англійському діалогічному мовленні домінуючу позицію серед висловлювань-вибачень займають власне констатуючі вибачення, що засвідчують дані ряду досліджень [1:34]. З'ясовано, що формула *I'm sorry* домінує серед усіх інших реалізацій синонімічного ряду (63% або близько 2/3 від досліджених уживань), а її еліптичний варіант *Sorry* є другим за вживаністю (20% або 1/5 від досліджених уживань) [6:657]. Із наведеної інформації випливає, що домінування вираження жалю в англійських висловлюваннях-вибаченнях є причиною того, що класична теорія мовленнєвих актів визначає неодмінний прояв саме цієї емоції у вибаченнях [6:705].

У лексико-синтаксичній структурі вибачень переважають так звані інтенсифікатори висловлювань (лексико-морфологічні, синтаксичні), які сприяють підвищенню їх експресивності [2:42]. У ролі засобів створення інтенсивності висловлювань-вибачень вживаються такі лексико-морфологічні засоби як підсилювальні частки, прислівникові кваліфікатори й емоційні вигуки (*so, very; awfully, terribly, dreadfully, really; oh, oh my God, oh no, geez, oops*). Серед синтаксичних засобів інтенсифікації ілюктивної сили вибачень спостерігаються паралельні конструкції, наприклад:

– *Linda, where are those cookies I baked yesterday?*

– *Oh, I'm sorry, Bob. I was really hungry.*

– *Oh, I was really looking forward to eating them!*

– *Oh, I know... I'm sorry, Bob, but you know, when I tasted the first cooky it was so good I couldn't help eating all of them* (7; Book 2, Unit 6).

У наведеному діалозі ефект вибачення підсилюється паралелізмом репліки “*I’m sorry, Bob*” та поширеним реченням, що містить пояснення причин завданої образи (дружина визнає, що з’їла печиво з двох причин: тому, що зголодніла і тому, що печиво виявилося надзвичайно смачним).

Ілокутивний намір висловлень-вибачень реалізується певною кількістю “мовленнєвих стратегій”, що трактуються дослідниками як свідомий вибір мовцями певних груп лексико-семантичних структур при донесенні свого комунікативного наміру. Виділяються експліцитні й імпліцитні мовленнєві стратегії вибачення (apology verbal strategies).

У межах досліджуваних висловлень експліцитність розглядається як відкрита лексико-граматична маркованість вираження жалю, що передається за допомогою типових для англійської мови структур. Основна експліцитна мовленнєва стратегія включає стереотипні засоби вибачення – прямі мовленнєві акти, які виражають ілокутивну силу висловлень-вибачень (illocutionary force indicating device – IFID). Мовознавець Б. Фрейзер [5:20] вважає, що до неї входять три лексико-семантичні структури:

Висловлення жалю: **I’m sorry...**

Sorry to interrupt you, darling, but I think the baby is crying (7;15, 44);

Запропонування своїх вибачень: **I apologize for..., I offer my apology for...**

“Accept my apologies”. *He took off his polo shirt and folded it up. “You can have this with my most profound apologies”* (8; 6, 164);

Прохання про вибачення: **Excuse me..., Forgive me..., Pardon me.**

“Excuse me”, she said. “I’m so tired. All this holiday stuff has me aggravated” (8; 4, 145);

“I hope you’ll forgive me for not typing my paper, Professor. I’m afraid I don’t own a type-writer” (7; 17, 167);

– *Oh, I beg your pardon. I didn’t know this seat was occupied. I’ll move*(7; 17, 166).

Крім основної існують стратегії імпліцитного вираження вибачення, які можуть вживатися як у контактному положенні з основою, таким чином доповнюючи її, так і окремо. В останньому випадку висловлювання жалю та прохання про вибачення лише маються на увазі і повинні бути зрозумілі співрозмовником із контексту. До мовленнєвих стратегій імпліцитного вираження жалю відносяться:

1) пояснення причин завданої слухачеві шкоди (найчастіше та-

кими причинами виступають будь-які зовнішні пом'якшуючі обставини, причини порушення психологічної гармонії між комунікантами):

An airport officer: I'm awfully sorry, sir. There has been a slight problem. I'm afraid the 11.30 flight is fully booked.

Man: It can't be. We're not late. It's only 10.30. There's at least an hour before the flight is due to leave.

An airport officer: I realize that, sir, but there's a problem with the computer and the flight's been overbooked. I really do apologize (7; 2, Unit 38).

2) прийняття мовцем відповідальності за образу, завдану слухачеві. Цю мовленнєву стратегію відбито у різних семантичних моделях. До них, насамперед, належать: Експліцитне самозасудження (*That was my mistake*); вираження відсутності наміру образити (*"I didn't mean to give you that impression"*) (8; 7, 238); визнання мовцем своєї незграбності:

– Good afternoon, Sharon. Late again?

– Oh, yes. I'm ever so sorry. *I couldn't find a parking place* (7; 8, Unit 31);

3) пропонування компенсації або залагодження негативних наслідків своєї дії:

Oh, dear! I'm sorry. I'll just see if I've got another pair for you (7; 15, 44).

4) обіцянка про утримання від майбутніх помилок з боку мовця: *Well, I really do apologize. I'll try to be quieter from now on* (7; 17, 168).

Отже, при вибаченні мовці підсвідомо звертаються до обмеженої кількості прагматичних мовленнєвих стратегій, вибір і остаточна лінгвістична реалізація яких контекстуально детерміновані. Контекстуальна зумовленість вибору мовленнєвих стратегій вибачення проявляється в тому, що їхня кількість, застосована одночасно під час вибачення, залежить від відносного положення статусу винуватця мовця до статусу ображеного адресата (чим нижчий соціальний статус мовця, тим більша кількість мовленнєвих стратегій, актуалізованих при вибаченні) і від усвідомлення мовцем ступеня тяжкості завданої ним образи.

Література:

1. Боцманова Н., Тимченко Э. Просодия извинения (экспер.-фонет. исследование) // Фонетика и психология речи: Сб. науч. тр. – Иваново: Ивановский гос. ун-т, 1980. – 210 с.

2. Васильев Л.М. К вопросу об экспрессивности и экспрессивных средствах // Славянский филологический сборник. – 1962. – Вып. 9а. – 118 с.
3. Вежбицка А. Речевые акты: Пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. 16. Лингвистическая прагматика. – 275 с.
4. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів: В-во “СПОЛОМ”, 2001. – 223 с.
5. Fraser B. On Apologizing // Conversational Routine. – The Hague – Paris: Mouton, 1981. – 273 p.
6. Suszczynska M. Apologizing in English, Polish and Hungarian: Different languages, different strategies // Journal of Pragmatics. – 1999. – Vol. 31, №8. – 1064 p.
7. Abbs B., Freebairn I. Blueprint Intermediate. – L.: Longman, 1998. – 128 p.
8. Abbs B., Freebairn I. Blueprint Upperintermediate. – L.: Longman, 1993. – 128 p.

Цуркова І.В.,

Національний університет “Острозька академія”

ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ФЕМІНІСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Фемінізм – це поняття, що включає у себе певні течії, теорії, а також філософські точки зору стосовно питань гендерної диференціації, пропаганди жіночої рівності, і організації кампаній щодо захисту прав та інтересів жінки. Таким чином, варто звертати увагу на те, як фемінізм впливає на письмо та власне на сприйняття читачем тексту.

Для повного сприйняття тексту, варто оглянути ті головні теорії, які впливають на підсвідоме та свідоме сприйняття тексту. Першою із них варто зазначити “феміністичну теорію”. Американський літературний критик та фемініст Елен Шоуволтер (Elaine Showalter) описує фазовий розвиток феміністичної теорії. Першу фазу вона називає “феміністичною критикою”, в якій досліджуються ідеології поза літературним феноменом. Надалі другою фазою є “гінокритицизм” (феміно-критицизм), у якому “жінка є творцем текстуального значення”, включаючи “психодинаміку жіночої креативності, лінгвістику та проблему жіночого застосування мови, траєкторію індивідуальної та колективної жіночої

літературної діяльності та історії літератури”. Останньою фазою є “гендерна теорія”, у якій “вивчаються ідеологічне пояснення та літературні ефекти системи гендеру” [3]. Ця модель критикується вченим Торілом Мої (Toril Moi), який розглядає її як есенціалістичну та детерміністську модель феміністичної суб’єктивності [8].

Надалі варто звернутися до пост-фемінізму як однієї із потужних течій. Амелія Джоунз (Amelia Jones) написала, що пост-феміністичні тексти, які з’явилися у 1980-х та 1990-х зображували фемінізм другої хвилі як монолітичну сутність. Деякі феміністки, такі як Ката Поллітт (Katha Pollitt) чи Надін Штроссен (Nadine Strossen), вважають завданням фемінізму показати, що “жінки – люди”. Думки, які розділяють, а не поєднують статі, вважаються питаннями не фемінізму, а сексизму, що має бути висвітлене при написанні своїх праць [2].

Надалі варто розглядати не менш креативну течію, – французький фемінізм. Праці представників мають тенденцію до експансивності та метафорики. Як приклад, французька письменниця та філософ Сімон де Бовуар (Simone de Beauvoir) відома через метафізичні романи, включаючи такі як “Вона прийшла, щоб залишитися” (“She Came to Stay”), а також через трактат 1949 року “Друга стаття” (“The Second Sex”), що був деталізованим аналізом утисків жінок та трактатом-початком поясненням сучасного фемінізму. Вказується існування феміністичного екзистенціалізму, який веде до моральної революції. Як екзистенціаліст, вона погоджувалась із Жан-Полем Сартром (Jean-Paul Sartre), який вказував, що існування передує сутності, таким чином, “людина не народжується жінкою, але стає нею”. Аналіз де Бовуар фокусується на соціальній конструкції “жінки як іншої”, що ідентифікується як основа утиску жінок. Вона вважає, що жінки історично вважались девіантними та аномальними, та полемізує із Марі Волстонкрафт (Mary Wollstonecraft), яка сприймала чоловіків такими ідеальними, що жінки мали до такого прагнути [9]. Вищезазначені риси були прийняті за “канон” для представників цієї течії. У 1970-х роках представники цієї течії поєднали фемінізм із концепцією “*écriture féminine*”, що перекладається як жіноче письмо [3]. Елен Сіксу (Helene Cixous) вважає, що манера письма є фалоцентричною, та разом із Люсі Ірігарей (Luce Irigaray) наголошує, що “письмо від тіла” (“writing from the body”) є руйнівним [1].

Після французького фемінізму стоїть пост-модерний фемінізм. Найновіша відмінність від інших гілок фемінізму–пояснення фор-

мування гендеру через мову [3]. Найвидатнішою прихильницею цього доказу є Джудіт Батлер (Judith Butler). У своїй книзі 1990 року “Проблема гендеру” вона критикує праці Сімон де Бовуар, Мішеля Фуко (Michel Foucault) та Жака Лакана (Jacques Lacan). Вона критикує різницю між біологічною статтю та соціально-сформованим гендером. Для неї, поняття “жінка” – це дискусійна категорія, яка є ускладненою класом, етнічністю, та іншими аспектами індивідуальності. Вона вважає, що гендер є перформативним. Це твердження веде до висновку, що немає жодної причини для жіночої субординації [7]. Інший прихильник, Донна Харавей (Donna Haraway), автор “Маніфесту кіборга” (“A Cyborg Manifesto”), критикує традиційні поняття фемінізму, а саме більший наголос на індивідуальності, ніж на схожості. Вона використовує метафору “кіборг” для того, щоб сформулювати ідеї пост-модерного фемінізму, який рухається незважаючи на дуалізми та лімітування традиційного гендеру та фемінізму. Кіборг Харавей – це спроба відійти від Едипового комплексу та міфів християнського походження таких, як Буття. Вона пише: “Кіборг не мріє про суспільство, базоване на взаємозалежності сім’ї. Кіборг не впізнає Сад Едемський; він не створений із землі і не може мріяти про повернення до пилу” [5].

Окрім впливу на письмо течій фемінізму, потрібно зазначити і феміністичну теологію, яка почала впливати на написання філософських праць з кінця XX століття. Серед цих теологій найбільше на письмо вплинули наступні: християнський та єврейський фемінізм, Діанійська Вікка. Отже, християнський фемінізм намагається інтерпретувати християнство у світлі рівності жінок та чоловіків. Оскільки ця рівність була історично ігнорована, християнські феміністи вважають, що їхні внески є необхідними для цілісного розуміння християнства. Оскільки немає стандартизованого розуміння християнства феміністами, більшість погоджуються, що Бог не дискримінує на базі характеристики біологічної приналежності. Їхні головні питання стосуються положення жінки у суспільстві, чоловічого домінування у шлюбі, а також тверджень стосовно моральної недосконалості та неповноцінності можливостей жінок у порівнянні із чоловіками [3:8]. Надалі, єврейський фемінізм намагається покращити релігійний, легальний та соціальний статус жінки усередині Іудаїзму, а також відкрити нові можливості для релігійного досвіду єврейських жінок. У своїй сучасній формі єврейський фемінізм, як заявляє Джудіт Пласкоу (Judith Plaskow), має такі головні питання: виключення із загально-чоловічої групи

молитви, а також жіноча неможливість функціонування як свідки та як ініціатори розлучення, що висвітлюються як у філософських працях, так і в художній літературі [6]. Нарешті, один із найновіших теологічних рухів, Діанійська Вікка, – це жіночо-сфокусована чаклунська секта із центруванням на Богині, яка вивчає чаклунство як право кожної жінки. До того ж, присутність чоловіків недопустима на зібраннях представників. Це має тенденцію до вільного структурованого, неієрархічного вирішення питань за допомогою досягнення консенсусу, а також за допомогою креативного експериментального ритуалу. У цьому русі є лесбійська наявність, хоча шабаші відкриті для жінок усіх орієнтацій. Окрім того, Вікка по своїй суті є новою релігією, яка спирається на церемоніальну магію. Існують твердження, що Вікка повертається до містерій прадавньої історії, хоча детальне вивчення її практик вказує, що вона нова. Більшість тих, хто називає себе Діанійцями, – це жінки, які обирають не працювати із чоловічою енергією у ритуалах магії. Вони відчують, що їм потрібний спіритуальний та психічний простір, наповнений лише жіночою енергією. Деякі Діанійці – це феміністичні відьми, які можуть бути як представниками лесбійства, так і гетеросексуальної орієнтації, що приходять до відьмівства через фемінізм. Вони погоджуються, що релігія надавала забагато уваги чоловічій частині людства, тому представники Вікка хочуть розділяти лише жіночу енергію у суто жіночому колі. Отже, їхньою метою є представлення власне нового створеного мікро-світу, де взагалі немає місця чоловікам як таким через їхнє попереднє домінування [4].

Таким чином, необхідно зазначити, що поняття фемінізму у текстах є досить широким та мало дослідженим, оскільки створюються нові варіанти підходів до розуміння фемінізму, зважаючи на соціальний, економічний, психологічний стан соціуму як такого, тому при аналізі текстів варто звертати увагу не лише на попередні доробки та характерні риси феміністичних течій, але і брати до уваги новостворені тенденції.

Література:

1. Жеребкин С. Теоретизация насилия в современной феминистской теории. – Харьковський центр гендерних досліджень. – Журнал “Гендерные исследования”. – №6. – 2001. – 2 с.
2. Носова М. Феминизм/пост-феминизм: локальные смыслы глобального дискурса. – Харьковський центр гендерних досліджень. –

Журнал "Гендерные исследования". – №10. – 2004. – 5 с.

3. Скотт Дж. У. История феминизма. – Харьковський центр гендерних досліджень. – Журнал "Гендерные исследования". – №13. – 2005. – 1 с.

4. Dianic University Online // sponsored by The Women's Spirituality Forum. – [E-resource] // Access to the articles: <http://wicca.dianic-wicca.com/>.

5. Haraway Donna. A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century, in Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature. – New York; Routledge. – 1991. – pp. 149-181. – [E-resource] // Access to the articles: <http://www.stanford.edu/dept/HPS/Haraway/CyborgManifesto.html>.

6. Jewish Women and the Feminist Revolution (Jewish Women's Archive). – [E-resource] // Access to the articles: jwa.org/feminism/.

7. Media/Gender/Identity Resources. – [E-resource] // Access to the articles: <http://www.theory.org.uk/ctr-butl.htm>.

8. Rev. Susan P. Thomas Christianity and Feminism Can Coexist in Harmony. – The Tech. Online edition. – Volume 112. – Issue 5. – 1992. – [E-resource] // Access to the article: <http://tech.mit.edu/V112/N5/thomas.05o.html>.

9. Simone de Beauvoir Society // [E-resource] // Access to the articles: http://simonedebauvoir.free.fr/en_revue.html.

10. Women's Studies Resources // compiled and edited by Karla Tonella, University of Iowa. – [E-resource] // Access to the articles: <http://bailiwick.lib.uiowa.edu/wstudies/theory.html>.

Чумак Ю.О.,

Національний університет "Острозька академія"

КОНЦЕПТ ШЛЯХ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

На межі тисячоліть лінгвістична антропоцентрична парадигма збагатилася новими напрямками. До них, зокрема, належить когнітивна лінгвістика, яка підносить на новий щабель наукового пізнання успадковану від логіки, філософії, психології та попередніх етапів розвитку мовознавства проблему зв'язків між мовою та мисленням. У центрі пріоритетних досліджень представників когнітивної лінгвістики залишаються важливі проблеми, що вже стали традиційними для мовознавства: структура мовної свідомості, форми репрезентації знань, співвідношення логічної, мовної та концептуальної картин світу, картина світу та модель світу [4:58]. Разом із тим на перший план мовознавчого пошуку в останні десятиліття висуваються когнітивна семантика, когнітивні катего-

рії, когнітивна парадигма, когнітивні стратегії, когнітивні моделі. Центральне місце в сучасній парадигмі когнітивної лінгвістики посідають концепт і концептосфера – лінгвоментальні феномени, осмисленню яких присвячено праці цілої низки учених. Однак, найбільша увага в дослідженнях надається саме концепту. Нині активно ведуться дослідження як окремих концептів – “доля”, “сумління”, “совість” (Т.В. Радзієвська), “кохання”, “щастя” (С.Г. Воркачов), “обов’язок” (Т.В. Булигіна, О.Д. Шмельов, А.Д. Кошелев), “істина” (В.А. Лукін), “простір” (О. Забуранна), “дорога” (О.О. Іпполітов) тощо – так і цілісних конгломератів концептів – концептосфер. За спостереженнями вчених, існують типові концепти, виразно представлені в усіх мовах і культурах; поряд із ними в кожній культурно-мовній традиції наявні специфічні концепти або концепти зі специфічними складниками, зокрема “душа” (А. Вежбицька, Ю.С. Степанов), “совість” (Ю.Д. Апресян), “воля” (О.Д. Шмельов). Одне з ключових місць серед таких концептів займає концепт “шлях”. Концепт “шлях” – це культурно маркований вербалізований смисл, який представляється у плані вираження цілою низкою мовних реалізацій, які утворюють відповідну лексико-семантичну і когнітивну структури. Останній реалізується за допомогою ментальної моделі фрейма як ієрархічно впорядкованої репрезентації певної ситуації довкілля, що представляє концепт “шлях”. Національну специфіку концептів унаочнюють фрейми. Фрейм – одиниця знань, яка організована навколо концепта і містить у собі дані про суттєве, типове і можливе для цього концепта в рамках певної культури [1:56; 3:89]; структура даних для представлення стереотипної ситуації [6:14]. Фрейм – це модель культурно зумовленого, канонізованого знання, яке є загальним хоча б для частини суспільства [1:63]. Фрейм складається з вершини (теми), слотів або терміналів, які заповнюються пропозиціями. Основною одиницею збереження інформації є пропозиція [2:162; 5:188; 6:163;]. Фрейми – це блоки знання, які стоять за значеннями слів і забезпечують їх розуміння. Термін “фрейм” використовується в даному випадку як родове поняття – загальний термін для позначення різних типів структур: фреймів, схем, сценаріїв [6:56]. Фразеологічні та лексичні одиниці, які номінують концепт “шлях” у вигляді чотирьох субфреймів, об’єднуються загальною фреймовою моделлю – атрибутивний субфрейм, субстантивний субфрейм (предметний), акціональний субфрейм статичного руху та акціональний субфрейм динамічного руху. Кожна

з представлених ситуацій моделюється на основі субфреймів, які мають свої модифікації. У центрі кожного субфрейму лежить лексема, а на її периферії – ментальні кореляти. В межах субфреймів виокремлюються субконцепти та їх профілі, з якими корелює концепт “шлях”. З метою виявлення основних вербалізаторів досліджуваного концепту проведено аналіз словникових дефініцій, що містяться в синонімічних та тлумачних лексикографічних джерелах. В англійській мові це лексеми *road, way, street, avenue, lane, alley, wynd, by-street, back street, passage, arcade, path, mall, grove, walk, parade, esplanade, promenade, boulevard*, проте за основну та найточнішу дефініцію поняття “шлях” було обрано слово **way**, яке найдоцільніше та найточніше може представляти даний концепт. При фреймовому аналізі слова **way** і словосполучення групуються у ряд вузлів (субфреймів), таких як *a method, style, or manner of doing something; a road, track, or path; parts into which something divides or is divided; a person’s occupation or line of business; forward motion or momentum of a ship or boat through water; a sloping structure down which a new ship is launched* в яких реалізується шлях як концепт, перед тим як розгалужитись у слоти. Вищезазначені одиниці репрезентують шлях, рух, напрямок та дистанцію. Якщо ж говорити про фразеологічні властивості концепту “шлях”, то варто зазначити, що серед українських еквівалентів терміну “шлях” в англійській мові серед таких слів як *road, way, route, track, itinerary, path, race* та інші найвдалішим та найбільш вживаним є компонент **way**. Фразеологізми зі словом **way** є поширеними в англійській мові, тому потребують детальнішого аналізу та дослідження. У словнику “Oxford Advanced Learner’s Dictionary” занотовано 13 визначень слова **way** в значенні іменника: 1) шлях, дорога, 2) сторона, бік; напрям,; 3) віддаль, певна дистанція; 4) рух вперед, хід; 5) метод, засіб, спосіб дії; 6) звичай, звичка; 7) спосіб життя; 8) галузь, сфера; 9) стан; хвилювання; 10) відношення 11) стиль, манера; 12) простір, ділянка, 13) певний аспект якогось явища. У поєднанні з прийменником слово **way** виконує функцію прислівника (наприклад, *way ahead, way above*). Щодо ФО, вміщених у словник “Oxford Advanced Learner’s Dictionary”, то їх кількість налічує 66 ідіом [9:1665]. Словник “Longman Dictionary of Contemporary English” налічує понад 50 ФО з компонентом **way** [8:1742]. У словнику фразеологізмів “Chamber’s Dictionary of Idioms” нараховується 42 фразеологізми [7:456]. “Oxford Dictionary of English Idioms” подає 73 фразеологізми зі словом **way** [10:673]. Якщо оцінити за-

гальну кількість ФО, що вживаються зі словом **way**, то їх кількість становить понад 100 одиниць. З огляду на багатий фактологічний матеріал, про що свідчать вищеперелічені джерела, опис цих фразеологізмів пов'язаний з характеристикою багатьох значень. Таким чином, можна зробити висновок, що когнітивна наука розглядає функціонування концепту “шлях” у фразеології та лінгвістиці як невід’ємну складову розумової діяльності людини. Крім того, ШЛЯХ посідає центральне місце в архетиповій моделі світу (сукупності уявлень людини про світ та про саму себе). Архетипова модель світу втілюється у мові у вигляді частини когнітивної системи, через яку реалізується доступ до структур свідомості людини, що відповідно уможливорює репрезентацію та аналіз поняття ШЛЯХ за допомогою низки когнітивних моделей – концепту, фрейму та фразеологічних одиниць.

Література:

1. Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика: Курс лекций по английской филологии. – Тамбов: ТГУ, 2000. – 123 с.
2. Валукевич Т.В. Лингвистический статус концепта Внешность // Вісник Харківського національного університету. Комунікативні та когнітивні проблеми дискурсу. – № 537. – 2001. – С. 159-165.
3. Дейк Т.А ван. Фреймы знаний и понимания речевых актов // Язык. Познание. Коммуникация. – М.: Прогресс, 1989. – С. 12-40.
4. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования // Лінгвістичні студії. – Черкаси: Сіач, 1997. – Вип. II.-С.11
5. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: МГУ, 1996. – 245 с.
6. Минский М. Структура для представления знаний // Психология машинного зрения. – М.: Мир, 1978. – С. 249-338.
7. Chambers Dictionary of Idioms: English-Ukrainian semibilingual. – K.: Все увито, 2002. – 475с.
8. Cowie A.P., Mackin R., McCaig I.R. Oxford Dictionary of English Idioms. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 685p.
9. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. – Oxford: Oxford University Press, 2005.– 1716p.
10. Quirk R. Longman Dictionary of Contemporary English. – London: Pearson Longman, 2006. – 1950p.

Шарановська З. Р.,

Національний університет “Острозька академія”

ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ВИХВАЛЯНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Для нового етапу розвитку лінгвістики, як зазначав М.П. Сусов, характерним є домінування комунікативно-прагматичного принципу при вивченні мовних одиниць. У другій половині ХХ ст. особлива увага приділялася мовленнєвій ситуації у всіх її вимірах, що спричинило справжню революцію в розумінні мови та спілкуванні мовою. Одним з досягнень цієї революції і стала лінгвістична прагматика – наука про використання мови в реальних процесах комунікації.

Більшість західних вчених під прагматичним значенням розуміють реакцію слухача на певні мовні стимули. Іншими словами, прагматичне значення – це той зміст, той підтекст, який мовець має на увазі при висловлюванні, а слухач декодує та розуміє [4:45]. Прагматика забезпечує характер вибору мовних засобів з розрахунком на мотив, цільову установку мовця, а також правильне розуміння висловлювання та оцінювання образного використання мови слухачем.

Вивчаючи прагматику, неможливо не зупинитись на поняттях мовленнєвого акту (speech event). Мовленнєвий акт – це дії, які виконуються через висловлювання. Наказ і прохання, погроза і обіцянка, рекомендація і вихваляння – все це є суттю різних мовленнєвих актів [4:101]. В процесі історичного розвитку кожне суспільство сформувало значну різноманітність цих форм міжособового мовного спілкування, яким і забезпечуються відповідні соціальні потреби. Наскільки велика ця різноманітність можна судити за кількістю мовних найменувань видів мовленнєвої діяльності. В англійській мові, на думку Дж. Остіна, є більше тисячі дієслів та інших виразів на вираження їх позначення : *to bet, to bless, to boast, to entreat, to express intention, to lament, to pledge, to postulate, to report, to request, to vow, to welcome* та інші.

Основними складовими структурами мовленнєвого акту є “мовець”, “адресат” і “реципієнт”. Вони можуть відображати різні

об'єкти дійсності і перебувати в особливому співвідношенні один до одного, що дає підстави виокремити в рамках моделі ІМА:

1. “Рівень рецепції”: а) кількісно представлений одним учасником (суб'єктом мовлення); б) якісно характеризується співвідношенням “мовець=реципієнт”, виконання функцій яких належить суб'єктові мовлення;

2. “Рівень адресації” : а) кількісно представлений двома учасниками комунікаційної взаємодії; б) якісно характеризується співвідношенням “адресант→адресат”, що встановлюються між агентами мовленнєвих актів (МА). Підсистема “мовець=реципієнт” визначає автоцентричність вектора перлокутивного ефекту мовленнєвого акту.

Підсистема “адресант→адресат” задає комунікативні якості інтрасуб'єктного акту як вербальної взаємодії двох учасників, визначає його прагматичні смисли та характер інтенційного спрямування. Інтрасуб'єктне висловлювання мовця спрямоване до самого себе, свого ідеального “Я” або до будь-якої іншої особи чи предмета дійсності.

Мовленнєвий акт і його природне звукове вираження тісно пов'язані з особою мовця [4:250]. І тут проявляється не тільки логіко-пізнавальна сутність мовця (інтелект), а і його моральний та психічний стан (емоції, почуття, волевиявлення) та невербальна знаковість (соціальний контекст, умови, ситуація, місцезнаходження, рухи і порухи, погляд, жест, міміка).

Залежно від виду мовленнєвого акту визначається комунікативна інтенція мовця при продукуванні висловлювання. Мовець зазвичай сподівається, що слухач зрозуміє його комунікативну інтенцію. У цьому процесі і мовцю, і слухачу допомагають обставини, в яких здійснюється спілкування та які називають мовленнєвим результатом. В основі мовленнєвого результату лежить визначення інтерпретації висловлювання. Дія, яку спричиняє продуковане висловлювання складається з трьох видів комунікативного акту: локутивний акт, іллокутивний та перлокутивний акт.

Локутивний акт – це основа висловлювання, або продукування лінгвістично значущого вислову [4:104]. Якщо важко формувати слова і звуки, щоб утворити повнозначне висловлювання у певній мові (наприклад, у випадку, коли це іноземна мова), тоді неможливо відтворити локутивний акт. В основному, ми не просто утворюємо гарно сформульовані вислови без певної мети, а подумки надаємо їм тої чи іншої функції. Це іллокутивний акт, який здій-

снюється за допомогою блокувальної сили висловлювання. Ми висловлюємось, щоб виразити пропозицію, похвалу, пояснення або з іншою комунікативною метою. І звичайно ж, особа не просто творить висловлювання, яке має на меті якусь функцію, а хоче досягти певного ефекту. Цей вид мовленнєвого акту називається перлокутивний акт.

Одним із видів мовленнєвих вчинків є вихваляння. Через вихваляння мовець підкреслює низку позитивних, добрих якостей кого-небудь чи чого-небудь, виражає своє захоплення зовнішністю адресата, його внутрішніми особистісними рисами. Вихваляння входить до класу експресивних мовленнєвих актів та може бути вираженим за допомогою компліментів та вигуків.

Комплімент – одиниця мовленнєвої поведінки, яка є особливим видом мовленнєвих вчинків [3:115]. Іллокутивні цілі компліментів, які використовує Луїза Алкот у романі “Квітуха троянда”, полягають у тому, щоб виразити:

1. Іntenційний стан мовця, репрезентативний зміст якого складає позитивна оцінка, експліцитно чи імпліцитно виражена в пропозиційному змісті висловлювання;

2. Намір, прагнення, бажання мовця доставити задоволення адресату.

3. Позитивне ставлення мовця до адресата.

Комплімент як перлокутивний акт націлений на те, щоб викликати у адресата позитивну емоційну реакцію, зробити йому приємне [3:278]. Якісний характер перлокутивного ефекту, а отож і успішність перлокутивного акту компліменту обумовлені тим, якою мірою буде задоволена ця потреба, що в свою чергу залежить не від самого компліменту як виду іллокутивного акту, а від його окремих аспектів, тобто від того, як він був сказаний (мовне оформлення), ким (маються на увазі рольові й міжособисті відношення партнерів по спілкуванню), з якого приводу (об’єкт позитивної оцінки), за яких обставин тощо. Перлокутивні акти компліменту можуть бути успішними чи неуспішними, навмисними чи ненавмисними. У творі Луїзи Алкот здебільшого використовуються лише компліменти, які відносяться до групи успішних.

У романі “Квітуха троянда” вигуки є однією з форм вираження мовленнєвого акту вихваляння. Вигуки, що виражають позитивні емоції, включають широке коло присмних почуттів й переживань [2:291]:

1) радості, захоплення;

- 2) збудження, радісного хвилювання;
- 3) симпатії;
- 4) задоволення;
- 5) здивування.

Вигуки як лексико-граматичний клас одиниць, що мають своєрідне значення, відбивають дійсність нерозчленовано, не відокремлюючи емоційне від раціонального, є характерним елементом певної сфери мовлення, тісно пов'язаним з паралінгвістичними, невербальними засобами [2:295].

Вигуки англійської мови з контекстуально-обумовленим прагматичним значенням є адресантно-орієнтованими, їхнє значення завжди залежить від конкретного контексту чи конкретної ситуації їх вживання. Вигуки як слова, що несуть переважно прагматичну інформацію, саме в процесі функціонування тісно взаємодіють з іншими лексико-граматичними класами слів на семантичному, морфологічному й синтаксичному рівнях.

Вигукам властива синхронна та потенційна прагматична багатозначність, що зумовлюється можливістю їх прагматичного варіювання. Іллокутивна сила вигуків однієї групи може транспонуватися в іншу групу, що й спричиняє прагматичний або іллокутивний синкретизм [1:191].

Отже, прагматика є невід'ємною частиною лінгвістики. Поняття мовленнєвого акту як дії, яка виконується через висловлювання, тісно пов'язане із прагматикою. Залежно від виду мовленнєвого акту визначається комунікативна інтенція мовця при продукуванні висловлювання. Одним із видів мовленнєвих вчинків є вихваляння, яке може виражатися через вигуки та компліменти.

Література:

1. Прагматичне варіювання та прагматичний синкретизм вигуків // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. – К.: Видавничо-полігр. центр “Київський університет”. – 2005. – №12. – С. 188-194.
2. Роль англійських вигуків у прагматичній організації дискурсу // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. – К.: Вид-во Київ. націон. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2004. – №10. – С. 290-295.
3. Кокойло Л.А. Комплиментарные высказывания в современном английском языке: Диссертация на соискание ученой степени канд. фил. наук. – К., 1995. – 375 с.
4. К проблеме интеграции теории речевых актов и теории речевой деятельности // Вісник Харківського державного університету: № 424. – Харків: Константа, 1999.

Шкраба С.М.,

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

**ПОРІВНЯННЯ СЕМАНТИЧНОЇ СПОЛУЧУВАНOSTІ
МАРКЕРІВ ЗАПЕРЕЧЕННЯ НА ЛЕКСИЧНОМУ
ТА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНЯХ У ДИСКУРСІ
ДЖ. ГОЛСУОРСІ “САГА ПРО ФОРСАЙТІВ”**

Ідея рівневої організації мови набула визнання в середині 20-го століття у працях Дж. Трєгєра та Г. Сміта “An outline English structure” (1957); Солнцева В.М. “О понятии уровней языковой системы” (1972).

Під рівнями мови розуміємо “підсистеми мови, кожна з яких характеризується сукупністю відносно однорідних одиниць і правил, що регулюють їх групування в різні класи та їх використання” [3:387].

Мова не складається з рівнів у процесі розвитку, а умовно ділиться на них. У дослідженнях з історії мови встановлено, що морфеми, тобто одиниці нижчого рівня, є похідними від слів. Морфеми можуть десемантизуватися чи зберігати своє значення. Отже, порівнюючи функціональні властивості, семантику та сполучуваність різнорівневих одиниць, можемо стверджувати про їхню спорідненість.

Метою роботи є виявлення у прикметників кореляції семантики заперечного префікса *in-*, з певними семантичними класами їх коренів, а також визначення частоти вживання заперечної частки *no* з іменниками певних семантичних класів у творі Дж. Голсуорсі “Сага про Форсайтів”.

У роботі використані методи морфологічного аналізу прикметників з префіксом *in-*, метод етимологічного аналізу заперечної частки *no* та кількісний аналіз частоти вживання об’єктів дослідження з лексичними одиницями, корені яких належать до різних семантичних класів.

Категорія заперечення, виражена префіксом *in-*, найтісніше пов’язана з частиною мови, що позначає ознаку предмета прикметником. Визначаючи кореляцію *in-* із дериваційними суфіксами прикметників, ми виявляємо наявність кореляції категорії за-

перечення із логіко-семантичними категоріями, вираженими цими суфіксами.

Припускаємо, що семантика заперечного префікса *un-* корелює не лише з суфіксами, а також із лексичними одиницями коренів, доведення чого за результатами кількісного аналізу і є одним із завдань нашого дослідження (див. таб.№1).

Таблиця 1.

Сполучуваність префікса un- із семантикою коренів прикметників роману “Сага про Форсайтів” Дж. Голсуорсі.

Семантичні класи прикметників із префіксом un-	приклад	кількість
1) вчинки, дії, процеси	unsupported, unable.	29 – 14,5%
2) неживі предмети, речі	unpractical, unseen.	30 – 15%
3) риси та повед. людини	uncontrollable, ungrateful, unfortunate,	
unreliable, unconquerable, unbearable.	27 – 10,3%	
4) почуття, емоції	unlovable, unpleasant, unsatisfied.	57 – 28,5%
5) розумові процеси	undoubted, unknown, unreasonable.	40, – 20%
6) абстрактні поняття	unfinished, unnoticed, unwanted, unseen, unsafe.	28 – 14%

Таблиця 2.

Частота вживання по з лексичними одиницями у романі “Сага про Форсайтів” Дж. Голсуорсі.

Семантичні класи слів	наприклад	кількість	%
1) назви людей	Forsyte, James, Soames.	22	8,4
2) предмети побуту	house, furniture, pictures.	31	11,9
3) слова що познач. взаємодію з іншими людьми	wonder, suspicious, passion, flame.	33	12,7

4) соц. цінності	member, children.	46	16,9
5) рід діяльності професіоналізми	money, business, income.	46	16,9
6) поняття, що позначають сімейні та соц. зв'язки	divorce, scandal, marriage, engagement.	27	10,3
7) розумова діяльність	doubt, thought.	20	7,7
8) абстрактні поняття	Chance , occurrence, insident	30	11,7
9) почуття, емоції	dread, fear.	48	18,4

Un- корелює з прикметниками, кореневі семи яких позначають процеси, дії, риси та поведінку людини, абстрактні поняття. За результатами кількісного аналізу найчастіше префікс *un-* корелює з коренями, що позначають почуття та емоції 28,5% наприклад: *Soames watched this rugged, enthusiastic, careless face with an unpleasant feeling* [4:219], рідше – з коренями слів, що позначають розумову діяльність 20% та з найрідше із коренями слів, що позначають риси та поведінку людини 10,3%. *Irene was unconquerable in her doing* [4:216].

Ми також провели аналіз кореляції вживання *no* з іменниками певної семантичної категорії. При складанні таблиці виділили такі семантичні класи: слова, що позначають предмети побуту, слова, що позначають взаємодію з іншими людьми, поняття що позначають сімейні та соціальні зв'язки. При дослідженні сполучуваності *no* з іменниками ми спостерігаємо такі закономірності: найчастіше *no* вживається з іменниками, що позначають почуття, емоції 18,4%: *They had no dread in life like that of 3 per cent* [4:216], рідше із іменниками, що позначають рід діяльності людей 17,9% та з найрідше зі словами, що позначають сімейні та соціальні зв'язки 10,3%, хоча частота вживання цих слів у тексті без *no* є значною наприклад: *A sad blow, though there had been no public scandal* [4:217]. (Див. таб. №2).

Щодо морфемної та лексичної сполучуваності, заперечні маркери виявляють значну кореляцію із семами та словами, що виражають розумову діяльність.

Надалі ми плануємо дослідити заперечну частку *not* із різними семантичними категоріями дієслів.

Література:

1. Ярцева В.Н. История литературного английского языка.- М.: Наука, 1985.
2. Ярцева В.Н. Историческая морфология английского языка.- М.: АН СССР, 1961
3. Ярцева В.Н. Лингвистический энциклопедический словарь.- М.: Наука, 1990.
4. Galsworthy J. The Forsyte Saga.(The man of property) Clays Ltd. 1994. 724 с.

Щербата М.В.,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ДІЄСЛОВА НА ПОЗНАЧЕННЯ МОВЛЕННЯ У СТРУКТУРІ РЕМАРКИ У ГОМЕРА

Репрезентуючим (тим, що вводить) компонентом конструкцій з прямою мовою є ремарка. "Ядром" ремарки традиційно виступає дієслово, що вводить пряму мову і виражає зазвичай семантику мовлення. До дієслів мовлення належать не лише ті, які безпосередньо називають мовленнєвий акт, але і ті, які можемо виділити у групи за характером звучання чи манерою вимови (гучністю), за емоційністю [2:7]. Окрім називання акту мовлення, таке дієслово виконує і ряд стилістичних функцій, які розкриваються через тісний зв'язок з реплікою. Дієслова зі спільним значенням "говорити" вводять пряму мову, не виражаючи суб'єктивної оцінки з боку автора, тобто вони є емоційно нейтральними [3:53].

Дієслова на позначення мовленнєвого акту – це найбільша і найчастіше вживана в ремаркових конструкціях "Одіссеї" група дієслів, які вводять пряму мову, серед якої можна виділити (за основу поділу взято довідник "Лексико-семантические группы русских глаголов" [1]):

а) дієслова, що позначають мовну діяльність, акт мовлення в його загальному вигляді, зокрема акт передачі голосом словесної інформації:

λέω, φημί, ἀγορεύω, ἥμι, μυθέω, μετάφημι, αὐδάω – *говорити, розповідати*: ὧδε δέ τις εἶπεσκε νέων ὑπερηγορόντων (II:324) – *хтось з юнаків велемудрих так говорив*; ὥς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον (VIII:333) – *так вони це один одному говорили*;

ἦ ῥα (VIII:186) – *так він сказав*; τοῖσι δ’ Ἀθηναίη λέγε κήδεα πόλλ’ Ὀδυσῆος (V:5) – *Їм Афіна говорила про всі лиха Одиссея*.

Існують ремаркові конструкції, в яких мовець виражає своє ставлення, емоції. В такому випадку дієслово поширюється дієприслівниковим зворотом: ὀχθήσας δ’ ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν (V:298) – *сильно розгнівавшись, сказав він до свого відважного духа*.

б) дієслова, що означають звучання, яке видають живі істоти, та його особливості – манеру, спосіб, емоційність:

ὀλολύζω, γεγώνεω, βοᾶω – *кричати*; φωνέω – *промовляти голосно*; ὀλοφύρομαι – *слізно благати*; κωκύω – *ридати*. Такі дієслова позначають мовленнєву дію, що отримує своє вираження за допомогою особливого використання голосу героя, його мовного апарату. Наприклад: σμερδαλέον δ’ ἐβόησε γέγωνέ τε πᾶσι θεοῖσι (VIII:305) – *страшно закричав і закликав всіх богів*; οἰώζας δὲ θεοῖσι μετ’ ἀθανάτοισι γεγώνευν (XII:371) – *з зойком тоді до безсмертних закричав я богів*; ὥς ἄρα φωνήσας ἠγήσατο Παλλὰς Ἀθήνη (II:405) – *так гучно сказавши, відправилася Афіна Паллада*.

νεικέω – *сварити*: τὸν δ’ αὖτ’ Εὐρύαλος ἀπαμείβετο νεΐκεσέ τ’ ἄντην (VIII:158) – *а Евріал йому відповідав і сварив його*.

в) дієслова, що позначають мовне спілкування, характер протікаючого мовлення з погляду його зв’язку з попереднім висловлюванням, або вказують на початок чи його продовження. Сюди належать дієслова з такою семантикою:

καταλέγω – *розповідати*: ἀλλ’ ὅτε δὴ μιν πάντες ἀγαζόμεθ’ ἐξερέοντες, καὶ τότε τῶν ἄλλων ἐτάρων κατέλεξεν Ὀλεθρον (X:249) – *тільки тоді як його ми розпитувать з подивом стали, він розповів про долю супутників наших*.

ἀμείβω – *відповідати*;

πρόσφημι, προσανδᾶω – *заговорити, почати говорити*: αὐτὰρ Τηλέμαχον προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη... Μέντορι εἰδομένη ἡμὲν δέμας ἥδ’ καὶ αὐδὴν (II:399) – *Тоді до Телемаха заговорила світлоока Афіна, Ментора вигляд прибравши, з ним постаттю і голосом схожа*; δὴ τότε Δημόδοκον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς (VIII:486) – *до Демедокла промовив Одиссей велемудрий*.

Інколи дієслово, наприклад, πρόσφημι, поширюється конструкціями, що позначають особливості звукового вираження репліки, яке здатен сприйняти реципієнт. Таке акцентування є сигналом для реципієнта звернути особливу увагу на ті чи інші особливості репліки. Так, наприклад: αὐτὰρ Τηλέμαχος προσέφη γλαυκῶπιν

Ἀθήνην, **ἄγχι σχῶν κεφαλὴν**, ἵνα μὴ πευθοῖαθ' οἱ ἄλλοι (I:156) – *тоді Телемах промовив до світлоокої Афіні, голову низько схиливши, щоб інші його не почули*. Тут дієслово супроводжується обставиною способу дії **ἄγχι σχῶν κεφαλὴν**, яка імплікує значення *тихо*.

Існують і ремаркові конструкції з дієсловом μυθέω, де репліка героя, хоч і отримує звукове вираження, але є звернена до самого героя. Наприклад, – V:285: κινήσας δὲ κάρη προτὶ **ὄν μυθήσατο θυμόν**· “ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ μετεβούλευσαν θεοὶ ἄλλως ἄμφ' Ὀδυσῆϊ ἔμεῖο μετ' Αἰθίοπεςσιν ἑόντος καὶ δὴ Φαιήκων γαίης σχεδόν, ἔνθα οἱ αἴσα ἔκφυγείν μέγα πείραρ οἴζυος, ἦ μιν ἰκάνει. ἄλλ' ἔτι μὲν μὴν φημι ἄδην ἐλάαν κακότητος.” – *махнув головою і так до себе промовив: “О горе! напевно щось інші вже ухвалили боги Про Одиссея, поки я був в землі ефіопській. Бо він вже близько до країни феаків, де вирватись має З зашморгу лиха й нещастя, які за ним сліднують. Але ще немало, кажу, йому горя належить набратись”*. Такі приклади ремарок є досить експресивними і дозволяють глибше розкрити суть героя читачеві.

προσφωνέω, μεταφωνέω – *звертатися*: ἀγχοῦ δ' ἵσταμένη **προσεφώνεε** διὰ θεῶν (V:159) – *близько до нього підійшовши, промовила богиня з богинь*.

μετάφημι, μεταδάω – *говорити до когось, промовляти у відповідь*: **τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε** θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη (III:330) – *ім відповіла богиня-світлоока Афіні*; **τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε** γέρων ἦρως Ἑχένης (XI:342) – *потім до них промовив старець-герой Ехеней*; αἴψα δὲ **Φαίηκεσσι** φιληρέτμοισι **μετηύδα** (VIII:535) – *зараз же до Феаків веслолюбних сказав він*.

τινὰ ἀντίον αὐδάω – *промовляти у відповідь, звертатись до когось, відповідати*: τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος **ἀντίον ηὔδα** (I:412) – *йому ж Телемах тямовитий у відповідь мовив*; τὸν δ' αὖ Ναυσικάα λευκώλενος **ἀντίον ηὔδα** (VI:186) – *у відповідь мовить йому білораменна Навсікая*;

ἀμείβω ἔπειτα – *відповідати*: τὸν δ' **ἡμείβειτ' ἔπειτα** θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη (I:314) – *йому відповіла богиня ясноока Афіні*; τὸν δ' **ἡμείβειτ' ἔπειτα** Γερήνιος ἱπλότα Νέστωρ (III:102) – *йому відповів Нестор, вершник Геренійський*; τὸν δ' **ἡμείβειτ' ἔπειτα** διάκτορος Ἀργεϊφόντης (VIII:338) – *в відповідь мовив йому посланець, вбивця Аргуса*. В останніх прикладах значення дієслова підсилюється прислівниками ἀντίον та ἔπειτα. Як бачимо з наведених прикладів, залежно від ситуації спілкування героїв (вказаний/невказаний адресат) дієслово набувають значення *говорити у відповідь, відповідати*.

Отже, дієслова, що позначають мовну діяльність, акт мовлення в його загальному вигляді (а) та дієслова, що позначають мовне спілкування (в) становлять найчисельнішу групу в ремаркових конструкціях "Одісеї", оскільки в текстах значне місце посідають численні промови героїв та діалоги, що потребує у ремаркових конструкціях кожного разу синонімічних ввідних дієслів для смислового відтінювання та урізноманітнення мови.

Література:

1. Лексико-семантические группы русских глаголов: Учеб. слов.-справ. / Под. ред. Т.В. Матвеевой – Свердловск: Изд-во Урал. Ун-та, 1988. – 153 с.
2. Мойсієнко О.А. Структурно-семантичні та функціональні особливості ремарки в художньому тексті / на матеріалі творів А.Зеї: Автореф. дис...канд. філол. наук. / Мойсієнко О.А. – Київ, 2008. – 20 с.
3. Отин Е.С. О субъективных формах передачи чужой речи // Русский язык в школе / Отин Е.С. – М.: Просвещение, 1966 – №1. – С. 51-58.

Яценко Ю.В., Горбаньова Е.В.,

Лузанський національний університет імені Тараса Шевченка

DESCRIBING VERBALLY EXPRESSED HUMOUR

A general theory of verbally expressed humour is based on some kind of data. However, it is not feasible to proceed from raw data (e.g. a large and unanalyzed collection of jokes) to a complete theory in one step. Some preliminary analysis of the data is required first. An analogy can be made here with generative linguistics, where (within the Chomsky a paradigm at least) there is a quest for a theory of universal grammar. Linguists rely, in their theory development, not on undifferentiated and unannotated data (sentences). Instead, universal theories build on previous analyses of language: fragments of grammar or comparisons of particular constructions across languages.

The present article seeks to highlight the mainstreams on the theoretical aspects of the category of humour, including different views on that problem that can lead to a deeper understanding of the significance that humour might have for the creator of literary art.

In studies of the latest time the appeal towards the narrative and descriptive jokes is highlighted in the works by W. Brewer, M. Conway, J. Robinson M. Ross, and W. Wagenaar.

A large amount of pre-theoretical sorting out and dissecting of the data must occur before proceeding to highly abstract and over-arching theories of language. The position taken here is that humour research can usefully proceed in an analogous fashion. Before we can construct a genuinely empirical general theory of (verbally expressed) humour, we must carry out a significant amount of groundwork which involves analysing our primary data. Below, we make some suggestions about how such descriptive work could proceed, with some illustrative analyses of simple jokes [1; 2].

The overall idea behind the framework here is simple: in order to make clear and explicit the various factors that contribute (or might contribute) towards the humorous effect of a piece of text, one should specify in some detail the various abstract objects that are posited as underlying the texts (e.g. symbolic representations of meaning), the various properties that these objects have (e.g. denoting a taboo subject) and the various interrelations which hold between them (e.g. one meaning being more obvious than another, one word sounding similar to another). An analysis of a joke is then a precise listing of this information for the joke, at a suitable level of abstraction [3:321].

This last point is important: we have to rely on the intuition and judgement of the analyst to propose abstract entities which are relevant to the humorous effect, while ignoring irrelevant details. For the moment, the assessment of the suitability of the components of the joke analysis will be left to the informed opinion of other humour researchers, but in time we should evolve a more sophisticated methodology in which independent criteria can be brought to bear.

The most discussions of jokes do not make it explicit what their assumed primitive alphabet is. Since jokes are conveyed sometimes in speech and sometimes in writing, either phonetics or orthography could be chosen. For many jokes, the choice is immaterial. For some jokes, the spoken delivery is essential in order to create some form of ambiguity. Only very rarely is it necessary to use a written form in order to create the desired effect. In general, it is up to the analyst to define which alphabet is to be the formal representation for a joke, but here we shall assume that there is such an alphabet, and that any string over that alphabet constitutes a text. This will be useful in analysing jokes involving puns or ambiguity. It will then be possible to define various kinds of near-equality relation between texts, based on degrees of similarity.

The initial set of object-types is then [4; 3; 5]:

Alphabet: a set of basic symbols from which jokes are (at the simplest level) made up; the analyst should make it clear whether written or spoken symbols are intended.

Text: a text is a sequence of elements from the chosen alphabet. Hence any substring of a text is a text. There is a similarity measure which indicates how similar two texts are.

Meaning: a meaning is what might be termed the literal meaning or semantic structure of a TEXT. It takes no account of any inference or contextual information which might flesh out or interpret the meaning of the actual words used.

Interpretation: A text may also have an as associated interpretation, which will be dependent upon (but not identical to) the meaning of the text (or its parts). It can be thought of as an in related and consistent set of propositions, with more content than the bare meanings. This is intended to be a broader kind of meaning (of a passage of text or of some sequence of events, for example), which may involve much reasoning, filling in of implicit information, unwarranted addition of assumptions, etc.

Description: This is a semantic structure which encodes some attributes which could be true of an entity; it can describe a meaning.

A large class of more complex jokes is those which rely on narrative (i.e. “funny stories”). To describe the internal workings of such jokes, particularly those which have a “butt” or “target”, we need to introduce data-types denoting entities (concrete or abstract) within the world of the story. For the moment, we will restrict ourselves to an event-sequence, which a text narrates, and a datatype character for denotations of individuals within a story. For example, consider: Russian officers in an Eastern European country go to a tavern. They order beer. The waiter places coasters on the table and serves the beer. Later they order another round. The waiter returning with the beer finds no coasters. ‘OK,’ he tells himself, ‘these are collectors,’ and puts down another set of coasters. When the third round is ordered and brought out, there are again no coasters. Angry, the waiter puts the beer down on the table, but places no more coasters. One of the Russian officers’ protests: “What’s this? No more crackers?” [4].

It could be argued that the amusing interpretation adopted by the character in this story is not so much absurd as taboo. We could generalized the structural pattern by replacing absurd with inappropriate, which we would define to be a disjunction of absurd, taboo, and perhaps other properties found to render interpretations amusing. Notice that some property is essential; otherwise the stories would be simple tales of misunderstandings, with no humorous effect. If we were to accept this idea as being a possible ingredient in making tales of misunderstanding funny, then the last term in the above pattern could be changed from absurd to inappropriate [5].

A joke understander. It is conceivable that a program could be

built which takes natural language input, and rates each text as to its funniness or (in terms of the proposals here) its joke-hood. This would have the added drawback that it would need an advanced natural language analysis system with relatively wide coverage (which is not easy to achieve at present). Also, there would be methodological complications, given that the approach here starts with subsets of jokes and gradually develops a description of a wider class of jokes. If such a system classes a funny input as unfunny on the grounds that the item does not conform to its rules, all we can conclude is that our rules do not cover all possible jokes, but that was already known. If it classed an unfunny input as funny, this would refute the sufficiency of the rules, but this suggests quite intricate testing in which we have to find potential inputs which are not jokes (according to humans) but which might be characterised by the system's rules as being funny.

It may also be possible to discover some internal structuring within the structural patterns themselves. It may be that the conditions summarised in a structural pattern are of a few different sorts, some of which are more directly "structural" (e.g. obvious meaning, yields-description), with others being more concerned with the properties of interpretations that render them amusing (e.g. absurd). At the present stage of development, this is still vague speculation [2].

It would be natural to jump to the conclusion that computationally-oriented work on humour is aimed at producing, or might be used to produce, an intelligent joke-telling and joke-appreciating software agent. While this would be an impressive achievement, it would, to work properly, require more than a theory of joke structure.

Література:

1. Kim Binsted. Machine humour: An implemented model of puns. PhD thesis. – University of Edinburgh, Scotland, 1996.
2. Kim Binsted, Helen Pain, and Graeme Ritchie. Children's evaluation of computer-generated punning riddles.
3. Mary K. Rothbart. Psychological approaches to the study of humour. In Anthony J. Chapman and Hugh C Foot, editors, *Lt's a Funny Thing Humour*. – Pergamon Press, Oxford, 1977. – P. 87 – 94.
4. Salvatore Attardo. *Linguistic Theories of Humour*. Mouton de Gruyter, Berlin, 1994.
5. Thomas R. Shultz. A Cognitive-Developmental Analysis of Humour. In Anthony J. Chapman and Hugh C Foot, editors, *Humour and Laughter: Theory, Research and Applications*, chapter 1, pages 11-36. Transaction Publishers, London, first edition, 1976.

ЗМІСТ

Босик О. С.

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ

(на прикладі лексичних одиниць англійської та французької мов)...3

Бойчук К. В.

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ

ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....7

*Бурко О. В.*КАНАДИЗМИ ЯК ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО
КОМПОНЕНТУ КАНАДСЬКОГО ВАРІАНТУ

АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....12

Войдюк А. С.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАГОЛОВКІВ

З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....15

Honchar V. V.

CURRENT ISSUES OF ASSESSMENT IN FLT.....17

Горблюк О.А.

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ

ЯК СВОЄРІДНИЙ ЗАСІБ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ БУТТЯ.....22

Гордєєва О.А.

THE IMPORTANCE OF TEACHING LISTENING

IN FORMING FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE.....29

Гузак Ю. Ю.

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ТА ЇХНЯ СЕМАНТИКА.....32

Демидяк І. Р.

ІНТЕРДИСКУРСИВНИЙ ПРОСТІР АМЕРИКАНСЬКОГО

МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОГО ФІЛЬМУ.....36

Джус В. В.

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ Л.-Ф. СЕЛІНА

“ПОДОРОЖ НА КРАЙ НОЧІ” ЯК ЧИННИК ПЕРЕКЛАДУ.....41

Зубченко С. В.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ “ЖЕРТВА” У ТВОРАХ ГОМЕРА

ТА ГЕРОДОТА.....45

Каленюк Я. Ю.

КОНЦЕПТ “ПРАВДА” В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ.....50

Карпенко А. М.

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ –

ЯК СВОЄРІДНИЙ СПОСІБ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ БУТТЯ.....53

Карпова К. П.

ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ АВТЕНТИЧНОСТІ НА УРОКАХ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ.....	55
---	----

Климчук О. В.

АНГЛІЙСЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПТУ ЩАСТЯ.....	59
---	----

Ковальчук Я. І.

СТВОРЕННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОЇ МАТРИЦІ ПРИ МОДЕЛЮВАННІ ОБРАЗУ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА.....	63
--	----

Козьма В. В.

СЕМАНТИЧНИЙ ПРОСТІР АНТРОПОНІМІВ У АВТОРСЬКОМУ ДИСКУРСІ.....	67
---	----

Колеснік О. В.

INNOVATIVE METHODS IN TEACHING READING SKILLS FOR ESL STUDENTS.....	71
--	----

Кондратьєва А. Є.

УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ: ОБРАЗ ДЕМОНІЧНОГО У ТВОРАХ В. ШЕВЧУКА ТА ДЖ. АПДАЙКА.....	73
---	----

Корецька Л. А.

ВІДОБРАЖЕННЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ РОДУ В АВТОРСЬКОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі творів фентезі).....	77
--	----

Корнацька У. Б.

ПРИСЛІВ'Я: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИВЧЕННЯ.....	80
--	----

Корнійчук Ю. Р.

МАНІПУЛЯТИВНИЙ ВПЛИВ У ПОЛІТИЧНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ.....	83
--	----

Кутир А. П.

THE ANALYSIS OF THE LEXICO-SEMANTIC FIELD “MAGIC ACTIONS”.....	87
---	----

Левіна І. В.

ДІАЛЕКТИ В КНИЗІ “ТАРРІ ПОТТЕР І ФІЛОСОФСЬКИЙ КАМІНЬ” ДЖУАН РОУЛІНГ.....	91
---	----

Лесбекова І. С.

ІНТЕНЦІ ЗАПЕРЕЧНИХ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВІВ В ДИСКУРСІ ОПОВІДАНЬ О'ГЕНРІ.....	95
---	----

<i>Лихолай О. Ю.</i> АФІКСАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ В АВТОРСЬКОМУ ТА ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСАХ.....	99
<i>Луценко А. И.</i> СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СПЕЦИФИЧЕСКОГО ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОГО ФОНДА ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С АНИМАЛИЗМАМИ В НЕМЕЦКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ...	104
<i>Лушнай Т. М.</i> АКУЛЬТУРАЦІЯ БІЛІНГВІВ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБЛИВИХ РИС ЇХ СВІДОМОСТІ	108
<i>Міхневич Г. О.</i> АНАЛІЗ СЕМАНТИКИ БІБЛЕЇЗМІВ APPLE, BREAD TA WINE.....	112
<i>Молибог О. І.</i> МОДЕЛІ ВТОРИННОЇ ПРЕДИКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ГЕНДЕРНОЇ ДИХОТОМІЇ.....	116
<i>Мостова Т. С.</i> POSTMODERN REALIZATION OF THE ARCHETYPES OF SPACE AND TIME IN THE WESTERN AND EASTERN LINGUISTIC TRADITION.....	121
<i>Назаревич Я. П.</i> ГРАМАТИЧНЕ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ РОДУ В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ.....	125
<i>Нарва К. О.</i> THE INTERLANGUAGE HOMONYMS AS A LINGUISTIC ISSUE...	129
<i>Наумюк Г.О.</i> СУБСТАНТИВОВАНІ ПРИКМЕТНИКИ-НОМІНАНТИ АБСТРАКТНИХ ПОНЯТЬ У РІЗНОЖАНРОВИХ ТВОРАХ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	132
<i>Олійник Ю. В.</i> ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ.....	136
<i>Олішкевич С. В.</i> ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ.....	141
<i>Омельчук І. А.</i> CURRICULUM AND SYLLABUS DESIGN FOR UNIVERSITY STUDENTS.....	146

<i>Оснюк О. В.</i> ПЕРСПЕКТИВЫ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ В КОНТЕКСТЕ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКИХ СУЕВЕРИЙ.....	150
<i>Павлюк О. В.</i> ВИДИ ТЕРМІНІВ В ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ	154
<i>Пантілєєва М. І.</i> “ПОТОП В НОРДЕРНІ” КАРЕН БЛІКСЕН З ПОЗИЦІЇ ГЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	157
<i>Папсуєва А. О.</i> ПИТАННЯ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ У СОЦІУМІ ТА ЇХ ВИРАЖЕННЯ МОВНИМИ ЗАСОБАМИ.....	161
<i>Пашикевич О. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ У ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВАХ ДЕРЖАВНИХ СЕКРЕТАРІВ США.....	165
<i>Пендещук А. Я.</i> КОНЦЕПТОСФЕРА ЧОЛОВІЧОГО РОДУ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ.....	170
<i>Перець О. В.</i> ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА АВТОРИТЕТУ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	174
<i>Пирог Т. Ю.</i> ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ В РОМАНІ ШАРЛОТТИ БРОНТЕ “ДЖЕЙН ЕЙР”.....	177
<i>Політичка Т. В.</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ.....	180
<i>Поляк Т. Я.</i> ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ АФІКСАЛЬНОГО ТИПУ.....	184
<i>Попадюк О. В.</i> ДИСКУРСИВНІ ЕЛЕМЕНТИ ЯК ЗАСОБИ ЗВ’ЯЗНОСТІ У НАВЧАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ.....	187
<i>Portey-Semenova R. M.</i> VERBALIZATION OF THE CATEGORY OF GENDER IN MYTHOROEIC TEXTS.....	191
<i>Постнікова Т. Є.</i> СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ В. ФОН ГУМБОЛЬДТА.....	195
<i>Проліс К. В.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЙ АНТОНІМІВ.....	199

<i>Proskurniak A.M.</i> PRAGMATIC ANALYSIS OF SPEECH ACTS IN THE SPHERE OF ECHO QUESTIONS.....	203
<i>Пушкар О. О.</i> МОВНА ОСОБИСТІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	206
<i>Пшенична О. Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПИСЬМОВОГО ТЕКСТУ.....	210
<i>Роганова М. О.</i> ВІДОБРАЖЕННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СПІЛКУВАННЯ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	214
<i>Семенишин О. М.</i> НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ТА СОЦІОПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ КОМПЛІМЕНТАРНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ.....	219
<i>Скорейко М. В.</i> IDEOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF AUTHOR'S STYLE IN THE CHOICE OF SYNONYMS.....	223
<i>Старцева К. Ю.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ГАЗЕТНО-ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ.....	227
<i>Стасюк І. С.</i> ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ПОГОДИ.....	231
<i>Сухомлінова Я. С.</i> ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ ПОЗИЦІЇ ПОЛІТИКА У ПРОМОВАХ ТОНІ БЛЕРА ТА ГОРДОНА БРАУНА.....	234
<i>Ткачук М. А.</i> ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ЇЖИ В ДІАХРОНІЇ.....	239
<i>Федорів М. І.</i> ВІДНОШЕННЯ ПОХІДНОСТІ СЕМАНТИЧНИХ ОЗНАК КОРЕНЕВИХ ТА ПОХІДНИХ ДІЄСЛІВ НІМЕЦЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ ІЗ СЛОВОТВОРЧИМ ЗНАЧЕННЯМ “НЕДОСТАТНІСТЬ ВИКОНАННЯ ДІЇ” У КОМПАРАТИВНОМУ АСПЕКТІ.....	243
<i>Федушко С. С.</i> ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ НА СУЧАСНУ СОЦІАЛЬНУ КОМУНІКАЦІЮ.....	247

<i>Філінчук І. Я.</i> ТЕОРІЇ ПОХОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГРАМАТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ РОДУ.....	251
<i>Філіпова В. В.</i> МОВНІ ЗАСОБИ ДОСЯГНЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ МЕТИ ПРИ ВИРІШЕННІ КОНФЛІКТІВ (на основі англомовного дискурсу).....	254
<i>Халанчук Т. П.</i> ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ КОХАННЯ У ТВОРІ АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА ХОЛА КЕЙНА.....	257
<i>Харук О. В.</i> СТРАТЕГІЇ МАНІПУЛЯЦІЇ МАСОВОЮ СВІДОМІСТЮ В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ.....	260
<i>Хворост Х. Ю.</i> ФРЕЙМОВИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ.....	264
<i>Хохель Д. Ю.</i> COGNITIVE PECULIARITIES OF THE CONCEPT WIND.....	268
<i>Цвик А. В.</i> ЛЕКСИЧНА І СИНТАКСИЧНА СТРУКТУРА АНГЛІЙСЬКИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ-ВИБАЧЕНЬ.....	272
<i>Цуркова І. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ФЕМІНІСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ	276
<i>Чумак Ю. О.</i> КОНЦЕПТ ШЛЯХ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	280
<i>Шарановська З. Р.</i> ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ВИХВАЛЯНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	284
<i>Шкраба С. М.</i> ПОРІВНЯННЯ СЕМАНТИЧНОЇ СПОЛУЧУВАНОСТІ МАРКЕРІВ ЗАПЕРЕЧЕННЯ НА ЛЕКСИЧНОМУ ТА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНЯХ У ДИСКУРСІ ДЖ. ГОЛСУОРСІ “САГА ПРО ФОРСАЙТІВ”.....	288
<i>Щербата М. В.</i> ДІЄСЛОВА НА ПОЗНАЧЕННЯ МОВЛЕННЯ У СТРУКТУРІ РЕМАРКИ У ГОМЕРА.....	291
<i>Яценко Ю. В., Горбаньова Е. В.,</i> DESCRIBING VERBALLY EXPRESSED HUMOUR.....	294

Збірник наукових праць

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Серія „Філологічна”

Випуск 2.

Технічний редактор Свинарчук Р.В.

Комп'ютерна верстка Крушинської Н.О.

Художнє оформлення обкладинки Свинарчука Р.В.

Формат 42х30/8.

Папір офсетний. Друк різнографія.

Ум. друк. арк. 8,93. Гарнітура “TimesNewRomanС”

Наклад 100 прим.

Видавництво Національного університету “Острозька академія”
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.

Свідоцтво про державну реєстрацію
РВ №1 від 8 серпня 2000 року.